

Holy Bible

Aionian Edition®

Meenka Joon
Jumjum Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as " The Purple Bible "

Holy Bible Aionian Edition ®

Meenka Joong
Jumjum Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/5/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Pioneer Bible Translators, 2023

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Jumjum at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Jumjum at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēśē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

NEW TESTAMENT

İijjin	11	Matta	135
--------------	----	-------------	-----

APPENDIX
Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT



*Aj mänbaan ñuuli woo Jooy nāntä garrä ji yaana battä me ogo Adan ye, aj malayyi teyken
yaaka battä me ogo korbiiim ye, tuci Jooy cäyok Adan kä ñomuk, aj gaaḍal wiñe wiiirde i
lemme käl kä maañ tiici päy yen jaan cäwdä.*

İjjin 3:24

İjjin

1 Wääna Jooŋ ijjenee kä naŋŋä pollon ke ŋommañ ye, **2** nantä ladan an batta cäygene biilke, an müllä kul piik agee kä äaton wic, an Wääktän Jooŋ ken laay piik witin. **3** An Jooŋ jaajjin ogo, “Dalä bownu wääti!” An bownu wäättä. **4** An Jooŋ bownu yoorre ŋeran, an Jooŋ bownu kiimme giti ke müllä. **5** An Jooŋ bownu äkkene ogo, “Äŋ jiñe.” An müllä äkkene ogo, “Wiirin jiñe.” An biigin ti ðakkä an tiŋŋänänä äatin an a niinnä kä keelok. **6** An Jooŋ jaajjin ogo, “Dalä kewnä wääti teejjük piitti, an wääti a waan piik ke piik.” **7** An Jooŋ naŋŋä kewnä, an piik yek mä iñinä ke piik yek mä ñaalonŋu kiimme giti. An wäättä. **8** An kewnä mä ñaalonŋu äkki Jooŋ ogo pollon. An biigin ti ðakkä an tiŋŋänänä äatin an a niinkä kä yew. **9** An Jooŋ jaajjin ogo, “Piik yaaka iñi pollon ŋoy ye, yoken ðulji nantä keellä, an nantä iwon üuko woo.” An wäättä. **10** An Jooŋ nantä iwon äkkene ogo ŋommañ, an nant'a piik yoken agene kä ðulgin ye, äkkene ogo wiykä mäyken. An yoori Jooŋ anan ŋeran. **11** An Jooŋ jaajjin ogo, “Dalä wakkä garkä yül ŋommañ wic, an gidok tulgen an äcä käwkä, an jengä gidok tulgen an äcä käwkä daa kä biilken.” An wäättä. **12** An ŋommañ wiñe yüllü kä wakkä garkä an gidok tulgen an äcä käwkä, an jengä gidok tulgen ke käwken daa kä biilken. An yoori Jooŋ anan ŋeran. **13** An biigin ti ðakkä an tiŋŋänänä äatin an a niinkä kä ðäk. **14** An Jooŋ jaajjin ogo, “Dalä wakkä bowku wääti ñaalok pollon ji kipi giti an jiñe ke wiirin jiñe an nüüti waadgä ke niinkä ke yuungu. **15** An dalä waak bowku wääti ñaalok pollon ji an diikidi iñi ŋommañ wic.”

An wäättä. **16** An Jooŋ nāŋŋä waak yaaka yāwan dīikidī
 īñī ye, kā yewwe. Bownu yaana tālan ye, ken tīicī āŋ
 jīñe, an bownu yaana deetan ye, ken tīicī wīirīn jīñe. An
 cāanna Jooŋ kirkā nanŋe. **17** An iken dooci Jooŋ ŋaalok
 pollon jī dīikidī īñī ŋommañ wic, **18** an tīicī āŋ jīñe ke
 wīirīn jīñe, an kipī gītī bownu ke mīillā. An yoori Jooŋ
 anan ŋeran. **19** An biigin ti dakkā an tīŋŋānānā āatin
 an a nīinkā kā ŋan. **20** An Jooŋ jaajjin ogo, “Dalā piik
 kūmok kā waak'a a üdīn ye, an dalā dīirgā pāyok ŋommañ
 wic ke ŋaalok pollon jī.” **21** An Jooŋ nāŋŋä wakkā piik
 gītken māyken yaaka donŋan ye, an waak'a a üdīn layok
 ye, yaaka kūumgenee piik gītken ye, an cāanna dīirgā
 yaaka pāydīdī pollon jī ye. An yoori Jooŋ anan ŋeran.
22 An ŋūülkī Jooŋ an kiinne ogo, “Giide an dīire an piik
 yaaka wiykā māyken gītī ye kūumge. An dalā dīirgā dīrā
 ŋommañ wic.” **23** An biigin ti dakkā an tīŋŋānānā āatin
 an a nīinkā kā duuc. **24** An Jooŋ jaajjin ogo, “Ŋommañ
 äcā woo waak'a a üdīn ye, kā biilken, dīgärgā ke waak'a
 muulu īñī ye ke wakkā luum jīñe kā biilken.” An wäättä.
25 An Jooŋ nāŋŋä wakkā luum jīñe daa kā biilken, an
 dīgärgā daa kā biilken, ke waak'a muulu īñī ye, muure kā
 biilken. An yoori Jooŋ anan ŋeran. **26** An Jooŋ jaajjin ogo,
 “Mānbaan nanŋin kā biilko an āälīnkā, an dale yak wiykā
 māyken gītken, ke dīirgā pollon jīñe, ke dīgärgā, ke waak
 luum jīñe, ke waak'a muulu īñī ŋommañ wic ye, mūktū
 mānbaan muure.” **27** An Jooŋ mānbaan nanŋe kā bilke.
 Kā bilkā yeeke ike Jooŋ mānbaan nanŋe. Nanŋe oon ke
 iij. **28** An ŋūülkī Jooŋ an kiinne ogo, “Giide an dīire an
 ŋommañ wīne kūumge an tīje. An yak wiykā māyken,

ke ðiirgä polloŋ, ke waak'a muulu iñi ñommañ wic ye, muureen müge.” 29 Aŋ Jooŋ jaajjin ogo, “Ikee iñne wakkä garkä yaaka gidok ɬulgen aŋ ääciði woo käwkä ñommañ wic ye, aŋ jengä yaaka gidok ɬulgen aŋ ääciði woo käwkä ye, muure a wakkä äämkä yeekic. 30 Aŋ wakkä luum jiñe yaaka ñommañ wic ye, muureen ke ðiirgä polloŋ jiñe ke waak'a layok ñommañ wic cääygene wääktäŋ ye, iññä wakkä garkä muureen a waak äämkä.” Aŋ wäättä. 31 Aŋ Jooŋ wakkä yaaka naŋŋe ye, yoorre muureen ɲeraŋ kuckon. Aŋ biigin ti ɖakkä aŋ tiŋŋäŋänä äätiŋ aŋ a niinkä kä ðüügük.

2 Naŋŋä polloŋ ke ñommañ ke waak'a bilteen ye ɖaŋŋä. 2 Aŋ Jooŋ ɖaŋŋä kä naŋŋä wakkä yeeke niinnä yaana kä ɲaɬükel ye ti, aŋ yore yiikkene niinnä yaana kä ɲaɬükel ye ti kä nääŋkä yaaka naŋŋe ye muure. 3 Aŋ Jooŋ niinnä ɲaɬükel ɲüülkene aŋ naŋŋe ladaŋ, kä yaana yore yiikkeneeda kä ñuugula yen wakkä muure yaaka naŋŋe ye. 4 Yaanni a gin'a nääŋä ɖoŋe wääna Piŋto Jooŋ nääŋŋee kä polloŋ ke ñommañ ye. 5 Aŋ jengä muure mor baati ñommañ wic, aŋ wakkä garkä batta mor yülü woo, nääŋka Piŋto Jooŋ batta mor tuucee iñi ñaal ñommañ wic ye, kä mänbaan bäwe yaana piiti ñommañ wic ye. 6 Aŋ ñomuk ku on piik kääjiði woo ñommañ ji määtä ñommañ wiñe muure. 7 Aŋ Piŋto Jooŋ kuññu ñomgu ñommañ wic, aŋ naŋŋe a oon, aŋ kütkene umdin wääktäŋ üññü. Aŋ oon üññü. 8 Aŋ Piŋto Jooŋ piittä jengä garkä nantä battä me ogo Adan ñomuk aŋŋi, aŋ oon yaana naŋŋe ye ɖoocce wica. 9 Aŋ Piŋto Jooŋ jengä yaaka ɲeraŋ me waŋgen ti aŋ ɲeraŋ ammä ti ye, muure yүүлene ñaalok ñommañ wic,

aŋ jaan yaana me iñde üññü ye, cääy ʔeejjük nāntā garrā,
 aŋ jaan ŋājjin ŋerrā ke yiñ cāanna bilti ʔeejjük. **10** Aŋ ku
 on wii kääjidi woo nāntā battā me ogo Adan määti nāntā
 garrā, aŋ kiiptidi giti wica aŋ wäätcidi äänken kä ŋan. **11**
 Yaŋkalaŋ battā me ogo Pecüün, aŋ ike ken kaajit baan mä
 Hawela ji muure nānt'a cääyge tiilgä ye. **12** Aŋ tiilgä yek
 baan yaanja ŋeraŋ. Aŋ jengä pilkä yaaka ääcete me woo
 paŋdeyni ye, bilti aŋ cāanna pämkä yaaka gäldidi ŋeraŋ
 ye bilti wica. **13** Aŋ yāntāŋ wii yaŋkalaŋ ogo Jeyüün, aŋ
 a ike ken kaajit baan mä Küüc ji muure. **14** Aŋ yāntāŋ
 wii yaana agene ɖäk ye, battā me ogo Adagiil, aŋ ike
 ken kaajit Acüür ti kä ñomuk. Aŋ wii yaana wäätcete
 kä ŋan ye, battā me ogo Puraat. **15** Aŋ Piṭo Jooŋ oon
 koowne aŋ ɖoocce Adan nāntā garrā ogo ŋuugelee aŋ
 tiijje. **16** Aŋ Piṭo Jooŋ oon iingene aŋ kiinni ogo, “Jengä
 yaaka nāntā garrā ji ye, amä muure, **17** aŋ jaan yen ŋājjin
 ŋerrā ke yiñ ŋana iki ämjädä, naana iki bi ämjä ye, iki
 bi tüwü a gütken.” **18** Aŋ Piṭo Jooŋ jaajjin ogo, “Batta
 ŋeraŋ oon cäwde pare aŋan, nāngä m'ana ike yüükkütü ti
 cäwdä ye.” **19** Aŋ Piṭo Jooŋ kuññu ŋommañ aŋ nāŋŋä
 wakkä luum jiñe muure ke ɖiirgä pollon jiñe. Aŋ äckene
 oon ookcedeeda bi äkke ogoo, aŋ wakkä yaaka a üdin ye
 muure yaana bärkänä oon ye, i daa wääti a yāntonɖe. **20**
 Aŋ ɖigärgä muure bäari oon kä yāntāŋgenen, ke ɖiirgä
 pollon jiñe ke wakkä luum jiñe muure. Aŋ ike kä ɖoŋe
 batta kañon yaana äälene kä ike yüükkütü ti kä cäwdä ye.
21 Aŋ Piṭo Jooŋ oon iññe waŋgin niĩnkä kä pek, aŋ wāana
 oodene daa ye, ääcin woo ŋiiranɖe yaŋkalaŋ kä keelok aŋ
 nāntā yeene paatte waŋ. **22** Aŋ Piṭo Jooŋ nāŋŋä iij kä

ņiiran yaana äbe woo oon gunne ti ye, aņ äckene oon. **23** Aņ oon jaajjin ogo, “Yaanni tiññaņ a äwnä yen äwgi aņ a yāņģä yen yāņģi. Aņ ike bi battä me ogo, ‘iij’ nääņka äbene daa me woo ‘oon’ ti ye.” **24** Aņ ina ken oon wäyen ke meen daleeda buwin aņ yore cooṭeeda ti iije ti aņ wäätene agene gaan keellä yaanna. **25** Aņ ñomuk ku on oon ke iije muuṭuk yoken ladaņ, aņ yoken batta a lodgu.

3 Aņ ñomuk ku on wakkä luum jiñe muure yaaka naņi Piṭo Jooņ ye ti, a kaaņ ken wiñe biṭaraņ meken giṭi. Aņ iij taaññe ogo, “A jiñe Jooņ ikee kiinne ogo ṇana ikee ämje jengä ṭulgen yek nāņṭä garrä ji muure?” **2** Aņ iij kaaņ kiinne ogo, “Jengä ṭulgen yaaka nāņṭä garrä ji ye, ikoon ämon, **3** aņ Jooņ ikoon kiinnon ogo jaan yaana ṭeejjük yaanja ṭulge ṇana amjon aņ ṇana tabdoon yok ikoon bi tüwjon.” **4** Aņ iij kiini kaaņ ogo, “Ikee batta bi tüwe! **5** Ṇäjjänä Jooņ ääņkalaņ naana ikee bi ämje ye, waņģic bi päti woo aņ ikee bi wääte bata Jooņ aņan, ikee ṇäjje ṇerrä ke yiñ.” **6** Aņ yoori iij jaan ṭulge ṇeraņ ammä ti, aņ ṇeraņ me waņģen ti, aņ me iñde witin waņ. Aņ uṭṭu ṭuule aņ amme, aņ cääna oore äckene aņ ämjini. **7** Aņ waņģen pättä woo aņ ḍuuggen ṇiji yoken ladaņ. Aņ jittä jaan beel bata ṇoommu gitke, aņ ṭuuri aņ kümji teyģen ti. **8** Aņ Piṭo Jooņ tiinji kä yääwe äätä nāņṭä garrä ji biigin ti aņģi, aņ oon ke iije Piṭo Jooņ ṭarki jengä giṭi nāņṭä garrä ji. **9** Aņ Piṭo Jooņ oon bärkene aņ taacce ogo, “İki wali?” **10** Aņ luukke ogo, “İki tiinjeneni äätä nāņṭä garrä ji, aņ ika booññu, yori ladaņ aņ ika ṭarrä.” **11** Aņ Piṭo Jooņ jaajjin ogo, “A ṇaani ken iki kiinne y ogo yorü ladolat? İki ämjini jaan yaana kollenii kä ogo ṇana iki

ämjey ina?” **12** An oon jaajjin ogo, “Iin yaana äckanaa kä ina ken ika iñña jaan tuule an ika ämjänä.” **13** An Piṭo Joon iin taañne ogo, “A ḡaaka ina nanḡi yaanna?” An iin jaajjin ogo, “Kaan ika amma ḡing’in an ika ämjänä.” **14** An Piṭo Joon kaan kiinne ogo, “Kä nääḡkā yaaka nanḡi ye, iḡi aḡa tuumgon, wakkä luum ḡiñe waadgen ti, ke ḡigärgä ti muure. An iḡi bi muulu iñi kä ḡiñü an ḡomgu ken bi amä yuungu yüükü ti muure. **15** An ika bi ḡuccu yiñ waadgic ti ikee ke iin, ke kaaynic ti. Ike iḡi bi ḡiibey wiñü ti, an ike bi kääjä ḡubdonḡe ti.” **16** An iin kiinne ogo, “An bääḡ pillä yüünü bi ḡucku ti naana iḡi laacci ye, an kä pillä iḡi bi ḡiidä merkä. An iḡi ṭākä yoku ogo oorü ääto ko ḡiik yüükü, an ike ken bi a müḡdo yüünü.” **17** An Aadam kiinne ogo, “Kä yaana tiinḡii kä ḡiik iñḡü an ämjinii kä jaan yaana kollenii kä ogo ḡana amjey ye, ḡommañ wiñe a tuumgon kä nääḡkā yüükü. An iḡi bi amä kä pillä ñuugulani yüükü ti yuungu muure. **18** An paañ ke küügü bi yülü woo baannü, an iḡi bi amä wakkä garkä yiil ḡi. **19** An kä cannä iḡi bi amä wakkä äämkä yüükü, ke ḡukci iñi ḡommañ yaana nanḡenii kä ye ti. Iḡi aḡa ḡomgu, an iḡi bi ḡukcu ḡommañ ḡi.” **20** An Aadam iinḡe äkkene ogo Awwa, nääḡka bi wäätee kä a miy yen me muure ye. **21** An Aadam ke iinḡe nanḡi Piṭo Joon burunḡu yek gaan an iinḡeneeda. **22** An Piṭo Joon jaajjin ogo, “Mänbaan tiññan inni wäättä bata iḡiñ ḡäḡḡ ḡerrä ke yiñ yaanni. An tiññan ḡuca nuḡkodo iñte lajjede an uṭit jaan cäwdä ṭulge an üdit ke cüle.” **23** An ñuuli woo Piṭo Joon nänṭä garrä ḡi nänṭ’a battä me ogo Adan ye, ogo ato ḡommañ yaana nanḡiḡidako me ye ñuugele. **24** An mänbaan ñuuli

woo Joon nantä garrä jï yaana battä me ogo Adan ye, an malaŋgi teyken yaaka battä me ogo korbüim ye, tuci Joon cäyok Adan kä ñomuk, an gaadal wiñe wüirde i lemme käl kä maañ tiici päy yen jaan cäwdä.

4 An wäana Aadam niinnene ke iije Awwa ye, iije laaccä, an giinṇä kaygon yeenen battä me ogo Kaayiin. An Awwa wäana giinṇee kä ye jaajjin ogo, “Kä yüükkîn ti yen Piṭo ika giinṇä oon.” **2** An ḡuccin giinṇä määden an äkki ogo Abiil. An wäana ḡongene ye, Abiil ken wäättä aṇṇa kaaydo ḡiik, an Kaayiin ken aṇṇa piito. **3** An niinkä yakkalaṇ ti Kaayiin Piṭo äckene waak'a piinṇe ye ti. **4** An daa Abiil äccin ḡiik yeeke ti yaana a kaygon an a caagon ye. An Abiil ke gin'a äcce ye, ḡimgi Piṭo kä jon ñamme. **5** An ike Kaayiin ke gin'a äcce ye, batta agee kä ḡimgiñi. An Kaayiin pennä an ñome ñerre yok kä yaac. **6** An Kaayiin taaji Piṭo ogo, “İki agä penon ina? An ñomü ñerdä ina? **7** An naana iki nṇṇi nääṅk'a ṇeraṇ ye iki bi ḡimgeni. An iki naana batta nṇṇä nääṅk'a ṇeraṇ ye, nääṅkä yaackä iki bi keeygi äntüke ti, an bi wääti ḡonü ti, an tiijä bonu yokîn ṇana bääggädä.” **8** An Kaayiin määden Abiil kiinne ogo, “Juwu atï woo yiil jï.” An wäana ḡakkene ti yiil jï ye, i Kaayiin yore yelle an määden nṇṇe ḡok. **9** An Piṭo Kaayiin taaññe ogo, “Määdic Abiil wali?” An luugi Kaayiin ogo, “Kuju. A ika ken tiicä määdo?” **10** An taaji Piṭo ogo, “A ṇaaka ina nṇṇi yaanna? Yimgä määdic yääwidi iñi ṇommañ wic ika ti. **11** An tiñṇaṇ iki agä tuumgon an iki agä ñooṭon woo ṇommañ yaana poṇe kupkene an ḡimmîn kä yimgä määdic iñtü ti ye. **12** İki batta bi iñgi ṇommañ käwkä ṇerkä naana puuyu ye, an

iiki bi laayä kamat nantä yüünü bi baati nommañ wic.” **13**
 An Kaayiin Piito kiinne ogo, “Joonnu yeeni talañ batta
 liildä kä waañña. **14** Tiññañ ika ñootta woo nommañ
 wic an ñomü tukki woo ika ti, an wäattana ika laayä i
 nantä yeeni baati nommañ wic, an m'ana ika bi kaña
 ye, ika bi näga dok!” **15** An kiini Piito ogo, “Ba'ay batta
 anan! Naana m'ana iiki nägey dok ye, bi wanä äänke kä
 ñatükel bata yaana nänney kä dok ye.” An Piito Kaayiin
 nängene gin'a ñicte daa kä me ye, nuñko ñana näkte
 daa dok m'ana ike kañgä ye. **16** An Kaayiin angin yore
 Piito ñome ti, an attä cääjñin nommañ mä Nuut ti, Adan
 ti kä ñomuk. **17** An Kaayiin nängin ke iñe an laaccä an
 gittä minneni oone battä me ogo Anook. An battä baan
 an äkkene ogo Anook kä yäntäñ minneni yeene. **18** An
 Anook gittä Iraat, an Iraat gittä Maaweel, an Maaweel
 gittä Matüceel, an Matüceel gittä Lamak. **19** An Lamak
 ñiñña määngä kä yewwe, yan kalañ battä me ogo Aada an
 yan kalañ ogo Cilla. **20** An Aada gittä Yabal, an ike ken a
 wäy yen m'aka cäyok kä keññi an kääji ñiik ye. **21** An
 määden battä me ogo Yübal, a m'ana iñjñin ti keemmä
 gerger ke küññü killiñ ye. **22** An Cilla gittä minneni oone
 battä me ogo Tubalkaayiin, an a ike ken yaacänä yok kä
 goñnu kayakä yek bilkä muure. Tubalkaayiin käwen battä
 me ogo Naama. **23** An Lamak määngä yeeke kiinne ogo,
 “Aada ke Cilla tiñe, ikee määngä Lamak jiik yeeki tiñe.
 M'ana ika iñña yok kuñ ye nänñä dok, a durñu yaana ika
 ickana ye. **24** An naana m'ana näkkä Kaayiin ye wangä me
 äänke kä ñatükel, an m'ana bi näki Lamak ye, bi wangä
 me äänke caykä kä ñatükel witken kä ñatükel.” **25** An

Aadam ŋuca nīngin ke iije, aŋ gittā minneni oone. Aŋ äkki meen ogo Ceet aŋ jaajjin ogo, “Jooŋ ika iñña minneni rātkana kā nāntā Abiil yaana nāgi duuggin Kaayiin ye.”

26 Aŋ wāāna Ceet tallee kā ye gittā minneni aŋ äkkene ogo Īnooc. Aŋ yuungu yaakca ti mābaan wāāttana jujjin kā maanŋā yāntāŋ Piŋto.

5 A perrā yen kaaynā Aadam ikki. Wāāna Jooŋ nāŋŋee kā mānbaan ye, naŋŋe kā biilkā yeeke ike. **2** Naŋŋe oon ke iij aŋ ŋüülkene, aŋ wāāna naŋŋeeda kā ye, äkkene ogo mānbaan. **3** Aŋ wāāna Aadam cāāynee yuungu kā 130 ye, gittā minneni āālene kā beel bata ike, aŋ äkkene ogo Ceet. **4** Aŋ wāāna Ceet giidene daa me ye, Aadam cāāynā yuungu 800, aŋ gittā merkā oogen ke tiirīn yakkalaŋ. **5** Aŋ Aadam yuunge muure yaaka cāāynee kā ŋommañ wic ye, a 930 aŋ tüwnü. **6** Aŋ wāāna Ceet cāāynee yuungu kā 105 ye, gittā Īnooc. **7** Aŋ wāāna Īnooc giidene daa me ye, Ceet cāāynā yuungu 807, aŋ gittā merkā oogen ke tiirīn yakkalaŋ. **8** Aŋ Ceet yuunge muure yaaka cāāynee kā ŋommañ wic ye, a 912 aŋ tüwnü. **9** Aŋ wāāna Īnooc cāāynee yuungu kā 90 ye, gittā Kinaan. **10** Aŋ wāāna Kinaan giidene daa me ye, Īnooc cāāynā yuungu 815, aŋ gittā merkā oogen ke tiirīn yakkalaŋ. **11** Aŋ Īnooc yuunge muure yaaka cāāynee kā ŋommañ wic ye, a 905 aŋ tüwnü. **12** Aŋ wāāna Kinaan cāāynee yuungu 70 ye, gittā Maalla. **13** Aŋ wāāna Maalla giidene daa me ye, Kinaan cāāynā yuungu 840, aŋ gittā merkā oogen ke tiirīn yakkalaŋ. **14** Aŋ Kinaan yuunge muure yaaka cāāynee kā ŋommañ wic ye, a 910 aŋ tüwnü. **15** Aŋ wāāna Maalla cāāynee yuungu 65 ye, gittā Yaarit. **16** Aŋ wāāna Yaarit giidene

daa me ye, Maalla cääynä yuungu 830, aṅ gittä merkä oogen ke tiirīn yakkalaṅ. **17** Aṅ Maalla yuunge muure yaaka cääynee kā ṅommañ wic ye, a 895 aṅ tüwnü. **18** Aṅ wääna Yaarit cääynee yuungu 162 ye, gittä ĩdrīic. **19** Aṅ wääna ĩdrīic giidene daa me ye, Yaarit cääynä yuungu 800, aṅ gittä merkä oogen ke tiirīn yakkalaṅ. **20** Aṅ Yaarit yuunge muure yaaka cääynee kā ṅommañ wic ye, a 962 aṅ tüwnü. **21** Aṅ wääna ĩdrīic cääynee yuungu 65 ye, gittä minneni oone battä me ogo Matüceela. **22** Aṅ wääna Matüceela giidene daa me ye, ĩdrīic baaddin päy Jooṅ yuungu 300, aṅ gittä merkä oogen ke tiirīn yakkalaṅ. **23** Aṅ ĩdrīic yuunge muure yaaka cääynee kā ṅommañ wic ye, a 365. **24** Aṅ ĩdrīic baaddin päy Jooṅ, aṅ wīicci ĩñi kā yaana koowene daa Jooṅ ye. **25** Aṅ wääna Matüceela cääynee yuungu 187 ye, gittä Lamak. **26** Aṅ wääna Lamak giidene daa me ye, Matüceela cääynä yuungu 782, aṅ gittä merkä oogen ke tiirīn yakkalaṅ. **27** Aṅ Matüceela yuunge muure yaaka cääynee kā ṅommañ wic ye, a 969 aṅ tüwnü. **28** Aṅ wääna Lamak cääynee yuungu 182 ye, gittä minneni oone. **29** Aṅ äkkene ogo Noo. Aṅ ike jaajjin ogo, “Yaanni ĩkīin bi ĩñin yīiktāṅ kā bääṅ yen ñuugulani yek ĩnko, ṅommañ yaana tuumi Piṭo yaanni ye ti.” **30** Aṅ Lamak wääna Noo giidene daa me ye, Lamak cääynä yuungu 595, aṅ gittä merkä oogen ke tiirīn yakkalaṅ. **31** Aṅ Lamak yuunge muure yaaka cääynee kā ṅommañ wic ye, a 777 aṅ tüwnü. **32** Aṅ wääna Noo yuunge aṅṅene 500 ye, gittä Caam ke Haam ke Yaapic.

6 Aṅ wääna me jujjene kā ḍiirin ṅommañ wic, aṅ gittene kā ṭulgu ye, **2** malaṅṅi Jooṅ ṭulgu mābaan yoori ṅeraṅ,

aŋ iken wäkkä yaaka daa reeni ye aŋ ɖeyi. **3** Aŋ Piŋto
 jaajjin ogo, “Wääktäŋ yeeni batta bi cääy mänbaan ti ke
 on bata yuungu yaakca ti, ike a mänbaan yaana tüwīt
 ye, aŋ yuungu yeeke batta bi käälcī woo 120.” **4** Nīinkä
 yaakca ti ŋommañ wic ook yakkalaŋ ɖoŋgaŋ aŋ teyaŋ,
 nääŋka malaŋŋi Jooŋ ɖiññene ɖulgu mäbaan aŋ gittene
 merkä ye. Aŋ a iken ken a mä teykä ñomuk ku on yaaka
 yäntäŋgenen pakä me ye. **5** Aŋ Piŋto yiñ mänbaan yoorre
 ɖiirin ŋommañ wic, aŋ yoorre jiik'a naŋtä juuggen ti ye,
 a yaacken muure kamat. **6** Aŋ Piŋto jone lüüjjin kä yaana
 nāŋŋee kä mänbaan ŋommañ wic ye, aŋ ike nüüjjin jone
 ti. **7** Aŋ Piŋto jaajjin ogo, “Mänbaan yaana naŋŋä ŋommañ
 wic ye, üülü wic, mänbaan ke ɖigärgä ke waak'a layok ye,
 ke ɖiirgä polloŋ jiñe, ika joni nüüjjin kä yaana naŋŋä daa
 kä ye.” **8** Aŋ a Noo ken kääññä ŋerrä Piŋto ti. **9** Wakkä yaaka
 nāŋŋä ɖuuggen yuungu Noo ti ke mä yeeke ye. Ñomuk ku
 on kilkä Noonu ti, a Noo ken a men wotconɖe aŋ ken ɖoŋe
 ladaŋ me giiti. Aŋ Noo ken baadit päy Jooŋ. **10** Aŋ Noo
 gittä merkä kä ɖäk. Yäntäŋgenen ogo Caam, aŋ Haam, aŋ
 Yaapic. **11** Aŋ ŋommañ yaaññä Jooŋ ñome ti, aŋ ŋommañ
 küümmü kä nääŋkä yaackä. **12** Aŋ ŋommañ wiñe yoori
 Jooŋ yaaññä, nääŋka mäbaan muure nääŋken yejgene ye.
13 Aŋ Noo kiini Jooŋ ogo, “Nīinkä mäbaan tiññaŋ düüñin
 ñomi ti, nääŋka ŋommañ wiñe küümgene daa kä nääŋken
 yaacken ye. Aŋ ika ɖäk iken cüccüdü woo ke ŋommañ. **14**
 Aŋ nāŋä kuun yen jaan yaana battä me ogo japar ye. Aŋ
 kuun nāŋä jī äärgä, aŋ paadä jok kä ɖuŋŋu tooli külok ke
 ŋäñe ti nuŋko piik ŋana kaaccete ti kuun jī. **15** Aŋ naŋä
 aŋŋi bäyte pääyä kä men buŋe 130, aŋ gäpte men buŋe

25, aṇ kũlte 15. 16 Aṇ kuun nāṅgā wiṇe aṇ kāl ɕuule wāāktāṅ ɖoocci waan wiṇe ke teye a men buṇe ɕonɕolle. Aṇ kuun tũke nanjā kā gunne ti, aṇ kuun jĩṇe kiibā gĩti, iĩi ke ɕeejjũk ke ṇaalok. 17 “Aṇ ika ina tuucudu taaḷ piik ṇommaṇ wic, ika cũccũdũ woo wakkā yaaka cāāygene kā wāāktāṅ yoken ti ye, polloṇ ṇoy. Waak'a ṇommaṇ wic ye, muure tũw. 18 Aṇ ika bi ɖuccu jiik ɖoocin ke iki. Aṇ iki kaacci kuun ji ikee ke merkā yũũkũ ke iĩṇũ aṇ määṅgā merkā yũũkũ. 19 Aṇ wakkā yaaka a ũḍin ye ti muure, iki äccā kuun ji kā yew yewni oon ke iij dalā ũt ke iki. 20 ɖĩĩrgā ti daa kā biilken, aṇ ɖigārgā ti daa kā biilken, aṇ wakkā yaaka layok ṇommaṇ wic muure ye, daa kā biilken iken bi ätā iki ti kā yew yewni kaaci kuun ji ũde kā. 21 Aṇ kuju wakkā äāmkā ti, aṇ ɖũlũ yokĩn iki ti, wāāti a wakkā äāmkā yũũkũ ke iken.” 22 Aṇ Noo nāāṅkā yaaka iingene daa Joṇ ye, nanṇe muure a gĩtken.

7 Aṇ Piṭo Noo kiinne ogo, “Kaace ke mā ān yũũkũ kuun ji. Yoorru a iki parũ ken woduwoot merkā kil yaakki ti. 2 Aṇ kuju ɖigārgā ti oogen kā ṇaṭũkel, aṇ määṅgen ti kā ṇaṭũkel yaaka ladaṇ ye ti, aṇ ɖigārgā yaaka batta ladaṇ ye ti, kuju kā yew yewni oon ke iij. 3 Aṇ ke ɖĩĩrgā ti kuju oogen kā ṇaṭũkel aṇ määṅgen kā ṇaṭũkel, nuṅko kaaynen cāāyene kā ṇommaṇ wic muure. 4 Aṇ nĩĩnkā kā ṇaṭũkel ika bi tuucu ṇaal ṇommaṇ wic aṇ nāākā nĩĩnkā caykā kā ṇan wĩrdĩnnĩ gĩtken ke āṅkā gĩtken. Aṇ waak'a äāynā ṇommaṇ wic ye, bi cũcũ woo muure.” 5 Aṇ Noo nāāṅkā yaaka iingene daa kā Piṭo ye, nanṇe muure. 6 Aṇ wāāna piik yiijene kā taaḷ ṇommaṇ wic ye, Noo yuunge kā 600. 7 Aṇ Noo kaaccā kuun ji ke iij ke merkā yeeke

ke määngä merkä yeeke, üdene kä piik tääl. **8** Aṇ ḍigärgä yaaka ladaṇ ye, ke yaaka batta ladaṇ ye, ke ḍiirgä ke wakkä yaaka layok ṇommañ wic ye muure, **9** waak'a kaaccä kuun jī ke Noo ye, kä yew yewni, oon ke iin, bata yaana Noo kiinene daa kä Joon ye. **10** Aṇ wääna niinkä kä ṇaṭükel ḍakkene ye, piik tääl üükīn woo ṇommañ wic. **11** Aṇ wääna Noo yuunge wäättene kä 600 ye, paan yew ti, niinkä caay witken kä ṇaṭükel ti, piik wangēn püürin woo iñi ṇommañ jī, aṇ cääna ñaal puukin iñi ñaalok pollon jī. **12** Aṇ ñaal puukin iñi ṇommañ wic niinkä caykä kä ṇan wīrdīnni gītken ke āṇkā gītken. **13** Aṇ niinnä yaanja ti ken kaaccene Noo kuun jī, ike ke iine ke merkä yeeke Caam ke Haam ke Yaapic ke määngä yeeken. **14** Iken ke waak luum jīne daa kä biilken ke ḍigärgä muure ke waak'a muulu iñi ṇommañ wic ye, ke ḍiirgä yaaka päydidi ye muure daa kä biilken. **15** Aṇ wakkä yaaka cääygene kä yoken aṇ wääki a üdin ye, muure äätin kaaccä kuun jī kä yew yewni ke Noo. **16** Aṇ bata yaana Joon Noo iingene daa kä ye, waak äcce kuun jī oogen ke määngen. Aṇ Noo üüljī tüggīn Piṭo kuun jī. **17** Aṇ tääl yīin niinkä caykä kä ṇan ṇommañ wic, aṇ piik üüttin kä ḍiirin. Aṇ kuun ääri ñaalok piik ṇommañ wic. **18** Aṇ piik üüttin kä ḍiirin ṇommañ wic, aṇ kuun wäättan taamit ñaalok piik witin. **19** Aṇ piik ḍiirin kä yaac ṇommañ wic, aṇ pämkä mäyken muure yaaka pollon ṇoy ye, äätte witin. **20** Aṇ piik yoken küüli ñaalok, aṇ pämkä äädi witin iñi men buje kä ṇaṭükel. **21** Aṇ waak'a layok ṇommañ wic a üdin ye tüwgīn muure, ḍiirgä ke ḍigärgä ke wakkä luum jīne ke waak'a muulu iñi ye, ke mäbaan muure. **22** Wakkä yaaka cāyok ṇommañ

iwon wic wääki a üdin ye, tüwgîn muure. **23** Añ wakkä yaaka cäyok ñommañ wic a üdin ye, mäbaan ke ñigärgä ke waak luum jîñe ke ñiirgä pollon jîñe cücce woo Piṭo muure. Añ buccin a Noonu ke waak'a kaaccene kuun jî ye pääken. **24** Añ piik ñommañ müṭṭe wic niinkä kä 150.

8 Añ Joon Noo batta agee kä wiirgon ke wakkä luum jîñe, ke ñigärgä muure yaaka ke ike kuun jî ye, añ tuccin jommu ñommañ wic añ piik wüükîn iñi. **2** Añ piik wangen yaaka yiinete ye, yoken üülji ke kälkä pollon jîñe cääna, añ ñaal yore yuutkene kä mänṇä pollon jî. **3** Añ piik ḍuukin iñi kä ḍewarj kä ḍewarj ñommañ wic niinkä 150 ti. **4** Añ paan ṇaṭükel ti, niinnä caay witken kä ṇaṭükel ti, kuun cääjjin waadgä pämkä yaaka battä me ogo Araraat ye witin. **5** Añ piik iñjidi kä wüükîn iñi añṇa paan caay ti, añ niinnä iijjin ti yen paan caay pämkä witken üükîn woo. **6** Añ wääna niinkä caykä kä ṇan ḍakkene ye, Noo kääḷ ṭuule yaana nanṇe kuun gunne ti ye, kupkene. **7** Añ tuccin gaaggaak. Añ kaaccä woo añ päydin ke piik iwene ñommañ wic. **8** Añ tuccin gülküte ogo ato piik ookce naana ḍewcono iñi ñommañ wic ye. **9** Añ gülküte batta a kañon nant'a koojee iñi ye, añ ḍukcin Noo ti kuun jî, nääṇka ñommañ wiñe muure mor agee kä küümon kä piik ye. Añ läjgi Noo iṇte añ müṇṇe añ ḍuukke ike ti kuun jî. **10** Añ kiiññä ṇuca niinkä kä ṇaṭükel, añ gülküte ṇocce tucce woo. **11** Añ gülküte ḍuukin ike ti biigin ti añṇi, i ädit jaan yaana battä me ogo jeytüün ye gitke garrä tüke ti, añ ṇiji Noo piik ḍewcin iñi ñommañ wic. **12** Añ kiiññä niinkä kä ṇaṭükel yakkalaṇ ṇuca añ gülküte tucce, añ gülküte batta a ḍüükidini ṇäjäk ike ti. **13** Añ wääna Noo yuunge

wäättene kä 601 ye, iijjin ti niinnä yen yun kiconde ti, piik iwnä nommañ wic. An Noo kuun wiñe kuppe woo an däämjn an nommañ wiñe yootte a iwon. **14** An paan yew ti, niinnä caykä kä yew witken kä ɲaʔukel ti, nommañ wiñe iwnä muure. **15** An Joon Noo kiinne ogo, **16** “Kääjä woo kuun ji ikee ke iijü ke merkä yüükü ke määngä yeeken. **17** Ke wakkä muure yaaka ke iki a üdin ye, ɖiirgä ke ɖigärgä, ke wakkä luum jiñe äbä woo. An dalä gidok nommañ wic an pir an ɖirä.” **18** An Noo kääjin woo kuun ji ke merkä yeeke ke iije ke määngä merkä yeeke. **19** Ke wakkä luum jiñe ke ɖigärgä ke wakkä yaaka muulu iini nommañ wic ye, ke ɖiirgä muure, kääjin woo kuun ji daa kä biilken. **20** An Piɖo bätke Noo tambal an kuññu ɖigärgä ti ke ɖiirgä ti muure yaaka ladan a waak iillä wäämmä yok ye ti. **21** An Piɖo ɲääccä pin yaana gimgede ye, an jaajjin jone ti ogo, “Nommañ wiñe batta ɲuca bi tuumu kä nääɲkä mänbaan, an ike a nääɲkä yaackä ken ɖooje jone ti kä ɖine tinä, an wakkä yaaka a üdin ye, batta ɲuca bi näga ɖugin bata wääna nänɲä daa kä ɖugin ye. **22** An naana mor nommañ bilti ye, i piinɲä ke errä, an lüüy ke carrä, an yiwuk ke yiluk, an äñ jiñe ke wüürin jiñe, batta bi yüüti iini.”

9 An Noo ɲüülki Joon ke merkä yeeke an kiinne ogo, “Giide an ɖiire an nommañ wiñe küümge. **2** An ikee bi booce kä wakkä luum jiñe yaaka nommañ wic ye, ke ɖiirgä pollon jiñe, ke waak'a layok nommañ wic ye muure, ke yak wii jiñe. Yaakki muure bi daläbu cäyok inkic ti. **3** Waak'a layok a üdin nommañ wic muure ye, a wakkä äämkä yeekic bata wakkä garkä yek piitin. Waak muure

iññe kä. **4** Añ gin'a yimge batta a püürinĩ woo ye ünñü a yimgä giti, yänñonde ñana ame. **5** “Añ mänbaan yaana bi näki menen ye, bi jooju. Añ gin luum jiñe naana näki mänbaan ye, bi tüw cääna. Añ yaana näki men ye, daa bi tüw. **6** Añ yaana näki men ye, daa bi näkä me dok, näänka Joonj mänbaan nanñeeda kä biilke ye. **7** Giide, añ pire añ ñiire, añ nommañ wiñe küümge.” **8** Añ Noo kiini Joonj ke merkä yeeke ogo, **9** “Tiññañ ika ñuccudu jiik ñoocin yeeki ke ikee añ ke kaaynä yeekic yaaka ñätkic ti ye, **10** ke waak nanñgin yaaka a üdĩn kuun ji ke ikee ye muure, ñiirgä ke ñigärgä ke waak luum jiñe yaaka layok nommañ wic ye muure. **11** Ika bi ñuccu jiik ñoocin yeeki ke ikee, añ baati ñuca wakkä üdĩn ti muure yaaka bi tüw kä piik tääl ye. Añ baati ñuca tääl mooye yaana bi cüütĩ giti nommañ wiñe ye.” **12** Añ Joonj jaajjin ogo, “Gin yaanni ika päjgada ñingĩn gin'a nüütü jiik ñoocin waan yeeni ti ke ikee ye, ke waak'a a nanñgin a üdĩn ye muure, ke merkä yeekic ti ke cüle. **13** Rüñit a gin'a ñooccu ñaalok curunñu giti ye, añ bi wääti a gin'a nüütü jiik ñoocin waan yeeni ti ke nommañ ye. **14** Añ naana ika äacä polku ñaalok pollon ji ye, i rüñit ükü woo polku giti. **15** Añ jiik ñoocin yeeki ke ikee ke waak'a a üdĩn ye muure bi payä. Añ baati tääl mooye yaana bi ätä nääkä waak'a a üdĩn ye muure. **16** Añ naana rüñit ükü woo curunñu giti añ yooñu ye, jiik ñoocin yeeki ke waak'a a üdĩn nommañ wic muure ye bi payä.” **17** Añ Noo kiini Joonj ogo, “A rüñit ken ñooccu a paydin jiik ñoocin yeeki ke waak'a a üdĩn nommañ wic ye muure.” **18** Añ merkä Noo yaaka kääjenee woo kuun ji ye, a Caam ke Haam ke Yaapic. Añ Haam a Kanaan wäyen. **19** M'aka

ikki diirin piirtin nommañ wic yaakki, käjä woo merkä
 Noo yaaka kä ðäk ye ti. **20** An wääna tääl baakkenee kä ye,
 Noo jujjin kä puuynu yiil, an piittä jaan muulu beel bata
 lüütikon, an ʔulge nanğä me a määk. **21** Äänkalañ Noo
 mättä määk yaaka ñunğe ye, an ike nägi an oodi keeñ
 yeene ji yore kä el. **22** An Haam Kanaan wäyen, wäyen
 yoorre niin yore kä lat, an ɖukcin üntük mädgen yaaka
 kä yewwe ye nüütkene. **23** An Caam ke Yaapic kuññu
 burnu, an pedi giti ke dääge ñaalok büyken ti, an wüttü ti
 wäyen ti kä ɳätken, an wäyen kümi yok. I wangen agene
 kä ʔukin woo batta ʔäki wäyen yoottu i yore elañ. **24** An
 wääna Noo määk pättee woo wiñe ti ye, näänk'a nängene
 daa minneni yeene deerconde ye ɳiññe. **25** An jaajjin ogo,
 “Kanaan bi a tuumgon! An ike bi wääti a kiingon yen
 kiinkä mädgen.” **26** An Noo jaajjin ɳuca ogo, “ɳüülkün atı
 Piʔo Jooñ yen Caam ti! An Kanaan wääti a kiingon yeene.
27 Dalä baan Yaapic gäöpänä woo Jooñ, an cääji keeññi
 yek Caam giti, an Kanaan wääti a kiingon yeene.” **28** An
 wääna piik tääl baawkene ye, Noo cääynä yuungu 350. **29**
 An Noo cääynä yuunge muure 950, an wäättana tüwnü.

10 An a kaaynä yek merkä Noo ikki, Caam ke Haam
 ke Yaapic. An iken gittä merkä kä ɖiräk wääna tääl
 baawkenee kä ye. **2** An merkä Yaapic a Jomar ke Maajüüc
 ke Maday ke Yawaan ke Tabil ke Maacik ke Tiraac. **3**
 An merkä Jomar a Ackanaac ke Riıpeec ke Tojarma. **4**
 An merkä Yawaan a Alıca ke Tarcüic an mä Kaat ke mä
 Rudaan. **5** An a kaaynä me yaakca ken ika piirtin giti,
 an cääjjin wiykä mäyken ɖugin yaakka. An kiıptin giti
 kä bänkä yeeken ke äärgä yeeken tüggen, ke ʔon yeeken

aŋ wäättana kun yaŋkalaŋ daa kä lemmä yeenen. **6** Aŋ merkä Haam a Küüç ke Macîr ke Püüt ke Kanaan. **7** Aŋ merkä Küüç a Ceba ke Hawela ke Capta ke Raama ke Capteka. Aŋ merkä Raama a Cîba ke Diidaan. **8** Aŋ Küüç gittä Nimuraat, aŋ a m'ana ijjîn kä teynä ŋommañ wic ye. **9** Aŋ ike a kiño teyconḁ Piṭo ñome ti, aŋ a yaana jaayge kä me ogo, “Beelje bata kiño Nimuraat kä teynä Piṭo ñome ti.” **10** Aŋ yätkitîn yeene ijjîn ti kä bänkä yek mä Baabîl ke Aaraak ke Akaat ke Kolina ŋommañ mä Cînaar ti. **11** Aŋ ike yätkitîn yeene gäappe woo aŋ wükcîn ŋommañ mä Acüür ti, aŋ a nant'a bättee kä bänkä battä me ogo Nîinawa ke Rabuut Eer ke Kaala **12** ke Recen ye. Aŋ Recen a baan mooye yaana yäwaŋ cäy waan mä Nîinawa ke Kaala ye. **13** Aŋ Macîr a wäy yen mä Lüüt ke mä Anaam ke mä Leheep ke mä Naptüü **14** ke mä Patarooc ke mä Kaptoor ke mä Kacaloo, yaaka gittä mä Palactîin ye. **15** Aŋ Kanaan kaygon yeene yaana giinḁ ye, battä me ogo Cîdoon, aŋ ŋuca giinḁ mä Haat **16** ke mä Yaabüüç ke mä Amoor ke mä Jarjîc **17** ke mä Haaw ke mä Iraka ke mä Cîin **18** ke mä Arwaat ke mä Jamaar ke mä Hamaat. Aŋ wäättana äärgä tüggen yek mä Kanaan piirtin. **19** Aŋ kewnä yen mä Kanaan juwu Cîdoon aŋ ḁakcîdî ke Jaraar ke Gajja, aŋ kä baan mä Caduum ke Amuura ke Adama ke Jobîim ke Leeca ti. **20** Aŋ a kaaynä Haam ikki ke äärgä yeeken tüggen ke lemmä yeenen ke bänkä yeeken ke ṭoŋ yeeken. **21** Aŋ Caam cäanna gittä merkä aŋ ike a Yaapic määden mooye, aŋ a wäy yen kaaynä Aabir muure. **22** Aŋ merkä Caam a Ilaam ke Acüür ke Arpiceet ke Lüüt ke Araam. **23** Aŋ merkä Araam a Üüç ke Üül ke Jaacir ke

Maacik. **24** Aṅ Arpiceet gittä Caale aṅ Caale gittä Aabir. **25** Aṅ Aabir gittä merkä kä yewwe. Aṅ yaṅkalanṅ äkki me ogo Paalic, nääṅka ṅommañ kiibene daa kä me giti nīṅkā yaaka giidene daa me ye ti. Aṅ määden battä me ogo Yaktaan. **26** Aṅ Yaktaan gittä Almodaat ke Caalip ke Ajaramuut ke Yaare **27** ke Adüraam ke Üjaal ke Dikila **28** ke Übaal ke Abimayaal ke Cība **29** ke Opeer ke Hawela ke Yübaap. Iken yaakki muure a merkä Yaktaan. **30** Aṅ iken cäyok nāṅṭ'a battä me ogo Miica ye, atī ke Caapir pääm mā ṅomuṅṅu ti. **31** Aṅ a kaaynä Caam ikki ke äärgä yeeken tüggen ke lemmä yeenen ke bānkä yeeken ke ṭoṅ yeeken. **32** Aṅ a äärgä tüggen yek Noo ikki ke merkä yeeken ke kaaynen, aṅ iken ti ṭoṅ piirtin ṅommañ wic wääna tääl baawkenee kä ye.

11 Aṅ ṅomuk kä on me muure ṅommañ wic lemmä yeenen a keelok, aṅ a jiik keelkä ken jaaygä. **2** Aṅ wääna baṅṅene kä ṅomuk ye, kääññä nāṅṭä ḍääṅgon gääpconḍe baan yaana battä me ogo Cīnnaar ye jī, aṅ iken cääjjin iñi wīca. **3** Aṅ iken luugjin pääken ogo, “Bätin düuca aṅ peelin tey.” Aṅ pämkä dalibuwin aṅ wäättana a düuca peelgon ken ṅuugulene kä. Aṅ ṅomgu titkä dalibuwin aṅ wäättana a ḍiiney üllü ken ṅuugulene kä. **4** Aṅ iken jaajjin ogo, “Ääte ikiin nāṅjin baan mooye, aṅ ikiin bätin än mooye bääyconḍe yaana wiñe wätcidī ti pollon jī ye. Aṅ ikiin nāṅjin yāṅṭāṅgono nuṅko ṅana piirtitin ṅommañ wic.” **5** Aṅ Piṭo kääjin iñi ükcidī baan mooye ke än bääyconḍe yaana batä mäbaan ye. **6** Aṅ Piṭo jaajjin ogo, “Iken a mā keelkä aṅ lemmä yeenen a keelok! Aṅ iken ikki jujjin kä nääṅkā ginani yaanni, iken batta bi yocu

nanḡä gin'a ṭäkkänä nanḡä ye. **7** An kaaciñ iñi lemmä
 yeenen cüülkin daa giti, nuḡko ḡana yaḡkalaḡ jiik menen
 ookcedeeda giti.” **8** An piirji giti woo Piṭo ḡommañ wic
 muure, an yuuttu iñi kä baḡḡä baan mooye. **9** Ina ken
 äkkene daa me ogo Baabił yaanna näaḡka Piṭo mäbaan
 lepen cüülleeda giti muure, an mäḡkalaḡ daa jaayee kä
 lemmä yeene yaanna, an iken piirji giti woo Piṭo ḡommañ
 wiñe ti muure. **10** A perrä yen kaaynä Caam ikki. Wääna
 Caam yuunge anḡene kä 100 ye, an wääna tääl baawkenee
 kä yuungu kä yewwe ye, ike gittä Arpiceet. **11** An wääna
 Arpiceet giidene daa me ye, Caam cääynä yuungu 500,
 an gittä merkä oogen ke tiirñ yakkalaḡ. **12** An Arpiceet
 cääynä yuungu 35, an gittä Caale. **13** An wääna Caale
 giidene daa me ye, Arpiceet cääynä yuungu 403, an gittä
 merkä oogen ke tiirñ yakkalaḡ. **14** An Caale cääynä
 yuungu 30, an gittä Aabir. **15** An wääna Aabir giidene
 daa me ye, Caale cääynä yuungu 403, an gittä merkä
 oogen ke tiirñ yakkalaḡ. **16** An Aabir cääynä yuungu
 34, an gittä Paalic. **17** An wääna Paalic giidene daa me
 ye, Aabir cääynä yuungu 430, an gittä merkä oogen ke
 tiirñ yakkalaḡ. **18** An Paalic cääynä yuungu 30, an gittä
 Raaw. **19** An wääna Raaw giidene daa me ye, Paalic cääynä
 yuungu 209, an gittä merkä oogen ke tiirñ yakkalaḡ. **20**
 An Raaw cääynä yuungu 32, an gittä Ciri. **21** An wääna
 Ciri giidene daa me ye, Raaw cääynä yuungu 207, an
 gittä merkä oogen ke tiirñ yakkalaḡ. **22** An Ciri cääynä
 yuungu 30, an gittä Nahüür. **23** An wääna Nahüür giidene
 daa me ye, Ciri cääynä yuungu 200, an gittä merkä oogen
 ke tiirñ yakkalaḡ. **24** An Nahüür cääynä yuungu 29,

an gittä Taare. **25** An wääna Taare giidene daa me ye, Nahüür cääynä yuungu 119, an gittä merkä oogen ke tüürin yakkalan. **26** An Taare cääynä yuungu 70, an gittä Abram ke Nahüür ke Araan. **27** A perrä yen kaaynä Taare ikki. Taare gittä Abram ke Nahüür ke Araan. An Araan gittä Luut. **28** An Araan üjjin wäyen Taare yütte wic kä tüwnü baan battä me ogo Üür a yen mä Kaldaan nantä yaana giidene daa me ye ti. **29** An Abram ke Nahüür diññä muutuk. An in Abram battä me ogo Caarraay, an in Nahüür battä me ogo Maalka. An Maalka iken ke Icka a tüürin Araan yaana a Nahüür määden ina. **30** An Caarraay a burju batta a giidon merkä. **31** An Taare minneni yeene Abram koowne ke Luut minneni minneni yeene Araan ke Caarraay in minneni yeene Abram, an kaaccene kä woo kä nant'a battä me ogo Üür a yen mä Kaldaan ye ti, atı ɲommañ mä Kanaan ti. An wääna ɗäägene ti baan yaana battä me ogo Araan ye, i cääjgin iñi wica. **32** An Taare cääynä yuungu 205, an tüwnü baan Araan ji.

12 An Abram kiini Piŋo ogo, “Atä, baan yüünü mañjä iñi ke mä yüükü ke an wääc, an atä nantä yaana bi nüütkenii kä ye. **2** An iki bi naɲeni wäätcı agä ɲon yawke, an iki bi tutkeni cäwdä ɲerconɗe, an yäntonɗu bi naɲä täl, an me bi kani ɲüülkin ika ti kä päy yüünü. **3** An m'aka iki ɲüülkini ye, bi ɲüülkü an m'aka iki tuumgi ye, bi tuumu, an iki bi wäätcı agä ɲüülkin yek äärgä tüggen ɲommañ wic muure.” **4** An Abram baɲɲä bata yaana kiinene daa Piŋo ye, an attä ke minneni määden Luut. An Abram wääna kääjenee woo baan yaana battä me ogo Araan ye ji, yuunge caykä kä ɲütükel witken kä duuc.

5 An Abram iije Caarraay koowne ke Luut, ke wakkä yeeke yaaka bilti ye muure, iken ke Luut, ke kiinkä yaaka ðooje ke ike Araan ye. An iken kaaccä woo muure üñjidi ñommañ mä Kanaan ti. An wääna ðakkene ti Kanaan ye, **6** Abrammä ättä ke ðakene ti jaan mooye yaana battä me ogo Muura ye ti, cokulañ ti baan yaana battä me ogo Cakiim ye ti. I niinkä yaakca ti mä Kanaan bilti ñommañ yaanja ji. **7** An Piṭo üükün woo Abram ti, an kiinne ogo, “A kaaynä yüükü ken bi iñä ñommañ yaanni.” An Abram Piṭo bätkene tambal nänṭa üükene kä woo Piṭo ye. **8** An wäättana iken baññä, an cääjjin waadgä pämkä waan Betali ke Aay, an Betali ðimjidi kä ñäjäk an Aay ken kä ñomuk, an keeñ yeene ṭeljene iñi wica. An Abram Piṭo bätkene tambal an maññe wica. **9** An Abram bakkä woo üñjin iñi teettalañ yaana battä me ogo Najip ye. **10** An baan yaanja ti nänṭa añañ käñ kä yaac, an Abram baññä Macir ati cääjjidi wica a boorgon nääñka käñ yaañnee kä wica ye. **11** An wääna iken ðakkene ti tooy tük Macir ye, iije Caarraay kiinne ogo, “Ñäjjä iki agä iij ñerconde. **12** Naana iki bi yoorgi mä Macir ye, iken bi jaajji ogo, ‘A iije inni.’ An ika bi näka ðok an iki bi mañjini agä üdon. **13** Jaajjä ogo iki agjey käwo, an kä jiik yüükü ika batta bi nanga nääñkalañ, an ika bi üüdja ðok.” **14** An wääna kaaccene ti Macir ye, ike yoori mä Macir ñerañ kä yaac. **15** An wääna yoorene daa kä duuñkulen yek Parahuun ye, riingi Parahuun an wäättana iji an mooye yeene ji. **16** An kä ike Parahuun jone ñappä kä Abram, an Abram iñi ðiik ke ðäk ke tüürüñji oogen ke määngen ke kiinkä oogen ke määngen ke kälämgä. **17** An Piṭo Parahuun

ke mä yeeke tuckene yokin rackit'in yaajgonde kä jiik Caarraay inj Abram. 18 An Parahuun Abram bärkene an taañne ogo, "A nääjkä ñaaka ika nänganaa kä yaakka? Ika batta nüütkaadaa ogo iñjü ina? 19 An ika kiindaa ogo käwic ina, ke koowu daa kä a iñj yeeni? Iñjü ina, koowu an atel!" 20 An Parahuun mä yeeke iingene ogo Abram ñoolcī woo baannen ke iñje ke waak yeeke muure.

13 An Abram juwu Macir, an üñjin ñaalok nant'a battä me ogo Najip ye, ke iñje ke Luut ke wakkä yeeken muure. 2 An Abram anja ceeggon kä yaac kä ñigärgä ke tiilgä gälkä ke tiilgä. 3 An ike juwu Najip, an attä nantä ke nantä atī Betalī an ñakkä ti nantä yaana waan Betalī ke Aay ye ti, nantä yaana agee kä ñilcīni kä iñi keñ yeene kä on ye. 4 An a nant'a iñjene ti bättee kä tambal ye. An Abram Piṭo maanṭe ṇuca wīca. 5 An cāanna Luut yaana layok ke Abram ye, cāygene ñigärgä ke keññi. 6 An nantä cāwdä yeenen ñeettä iñi, an batta liitit cāwdä nantä keellä kä ñiirin ñigärgä yeeken. 7 An kaaydoni ñigärgä yek Abram ke yek Luut äämä yāññāni. An mä Kanaan ke mä Peeric niinkä yaakca ti cāyok nantä yaanja ti cāanna. 8 An Abram Luut kiinne ogo, "Ṇana ikī äämī yāññā, an ṇana kaaydoni ñigärgä yooko äämä yāññā, ikī agī mä keelkä. 9 Ṇommañ muure ina ñomū ti yaanna ikī pūrti. Naana ikī üñjü kä buṇ birrä ye, i ika üñjü kä buṇ aam an naana ikī üñjü kä buṇ aam ye, i ika üñjü kä buṇ birrä." 10 An Luut wiñe äärene ñaalok an cāalgä yek wii mä Üürdün yooṭṭe taanṇä Coogaar garan bata nantä garrā yen Piṭo, an ṇerañ beel bata ṇommañ mä Macir. I batta mor Piṭo Caduum ke Amuura ñüüme giti.

11 Aṇ Luut wäkkä cäälgä yek wii mä Üürdün ɗoŋe, aṇ iken piirtin. Aṇ ike baṇṇä kä ñomuk. **12** Aṇ Abram cääjjin ṇommañ mä Kanaan ti, aṇ Luut cääjjin bänkä mäyken yek cäälgä giti, aṇ keeññi yeeke baakke ti baan yaana battä me ogo Caduum ye gunne ti. **13** Aṇ niĩnkä yaakca ti mä Caduum nääṇä nääṇkä yaacken kä yaac yaaka batta ɗäkkänä Piṭo ye. **14** Aṇ Abram wääna piirtene ke Luut ye, kiini Piṭo ogo, “Wiñü äärä ñaalok nänṭ'a cääyii kä yaanna ti, aṇ däämjä ñomuk ke ṇäjäk aṇ ñaalok ke iñi. **15** Aṇ ṇommañ yaanni bi iñe kä muure ke kaaynä yüükü ke cüle. **16** Aṇ kaaynä yüükü bi naṇä ɗirä bata ṇomgu yek ṇommañ wiñe, aṇ batta bi liĩlgä me kä paṇṇä. **17** Juwu, ṇommañ iñdenii kä, atä baadä báyte ke gäpte.” **18** Aṇ Abram keeññi yeeke baṇṇe, aṇ attä cääjjin jengä mäyken yek Mamar ṇoyin, baan yaana battä me ogo Hiburoon ye ti, aṇ cääjjin iñi wica. Aṇ Piṭo bätkene tambal ṇuca.

14 Aṇ niĩnkä yaakca ti yääññä juwin baan ji. Aṇ Amrapiil yätkä mä Cĩnaar, ke Ariyok yätkä mä Alicaar, ke Kadarlomaar yätkä mä Ilaam, ke Tidaal yätkä mä Jüwiiim 2 ircin yääññäk Beera ti yätkä mä Caduum, ke Birca yätkä mä Amuura, ke Cannaap yätkä mä Adama, ke Camiibaar yätkä mä Jobiiim, ke yätkä mä Beela. Aṇ a Beela ken battä me ogo Coogaar. **3** Aṇ iken yaaka kä duuc yaakka kääyga yeeken ɗili yokin ɗääñgon yaana battä me ogo Cadiim ye ti, Koon Mooye yen Äyyä ti. **4** Aṇ iken yuungu yaaka kä caay witken kä yewwe ye, müktü kä yätkä Kadarlomaar, aṇ yun yaana yoku wäätcete kä caay witken kä ɗäk ye, i tuuci yokin woo. **5** Aṇ wääna nääkenee yun ṇuca ye, Kadarlomaar ke yätkäni yaaka ñääkene ye ɗäägin ti, aṇ

mä Rapiin booji nant'a battä me ogo Actariüt Karniim ye
 ti, an mä Jüuc booji nant'a battä me ogo Haam ye ti, an
 mä Iim booji nant'a battä ogo Coobi Kiriteem ye ti, **6** an
 mä Hüür booji pämkä yaaka battä me ogo Cür ye ti, ke
 ðaakene daa ti El Paraan nantä teennä ti kä cokal. **7** An
 iken ðuukin njäk an attä nant'a battä me ogo En Micpeet
 ye ti. An nantä cänna äkki me ogo Gaadic. An iken bänkä
 mä Amülik mügi muure ke mä Amoor yaaka cäyok
 Hajojon Taamar ye. **8** An yatkäni mä Caduum, ke Amuura,
 ke Adama, ke Jobim, ke Beela yoken tooti yäänä ti
 ðäängon mä Cadiim ji. An Beela a nant'a cänna äkki me
 ogo Coogaar ye. **9** An nägjin ke Kadarlomaar yatkä mä
 Ilaam, ke Tidaal yatkä mä Jüwim, ke Amrapiil yatkä mä
 Cinnar, ke Ariyok yatkä mä Alicaar. An iken yatkäni kä
 nan pärjidi ke yatkäni kä duuc. **10** An ðäängon yen mä
 Cadiim cäygene giti kälkä mäyken küüngin yek kälkä
 ñownä iilin kä ðiräk, an wäana yatkä yen mä Caduum ke
 yen mä Amuura ñoolene daa meken ye, yakkalañ lüüti
 kälkä an meken yakkalañ lüdgin aajin ñaalok pämkä
 witin. **11** An yatkäni yaaka kä nan ye, waak muure yek mä
 Caduum ke Amuura peeji ke wakkä äämkä muure, an iken
 ðukcin njäk. **12** An Luut yaana cäy Caduum a minneni
 Abram määden ina mügi iji, an waak yeeke koowi muure.
13 An män Luut yakkalañ battä, an attä Abram nüutkene
 näänkä yaaka nänjä ðuuggen ye muure. An a Abram yen
 mä Iburu yaana cäy cokulañ ti jengä mäyken yek m'ana
 battä me ogo Mamar a män Amoor ye, Mamar ke mädden
 Ickool ke Aneer a m'aka ñäki ke Abram ye. **14** An wäana
 Abram jiik tiingeeda kä ogo minneni määden müngii

me ye, i ike düttü 318 m'aka a giitin paa baanne, aṅ a ṅeelgin ye. Aṅ ädäṅṅi baati ṅätin, ke ḍakene ti baan battä me ogo Ḍaan. **15** Aṅ wääna nänṭä üllee kä ye, Abram mä yeeke pääṅṅe giti, aṅ gutcin yääññäk aṅ meken booji. Aṅ kääygä Kadarlomaar buurcin woo, aṅ ñooli ke baan yaana battä me ogo Hoba ye, Damac ti kä ñaalok. **16** Aṅ Abram waak muure müüṅṅe, aṅ Luut minneni määden ke waak yeeke ke määngä ke ook yaaka a müükün ye ḍuugene ṅäjäk. **17** Aṅ wääna Abram ḍuukenee kä nänṭa buuccee kä yätkä Kadarlomaar ke yätkäni yaaka ñääkene kä ye, yätkä yen mä Caduum kääjin woo pääkcidi ike ḍääṅgon yen mä Coobi ji, a ḍääṅgon yen yätkä. **18** Aṅ Malikcadiik yätkä yen mä Caalim a män daaṅ yen Jooṅ yaana Küülaṅ kä Yaac ye, Abram äckene woo biṅṅan ke määk. **19** Yätkä Malikcadiik Abram ṅüülkene aṅ jaajjin ogo, “Abram ṅüülkünü Jooṅ yaana Küülaṅ kä Yaac, nänṅä pollon ke ṅommañ ye. **20** Aṅ ṅüülkün ḍükcä Jooṅ yaana Küülaṅ kä Yaac ye ti, kä yaana iññey kä teynä aṅ ädäṅṅi yüükü booññee da kä ye.” Aṅ Malikcadiik kingi Abram waak muure yaaka piijene ye ti, kä caycayni. **21** Aṅ yätkä yen mä Caduum Abram kiinne ogo, “Mä yeeki yaaka müügä me ye ken ḍuukkaa kä, aṅ waak muure koowu yaaka piijini ye.” **22** Aṅ Abram yätkä yen mä Caduum kiinne ogo, “İṅti lajjänä ñaalok aṅ ika liittä kä Piṭo Jooṅ yaana Küülaṅ kä Yaac nänṅä pollon ke ṅommañ ye ti, **23** ogo ika batta kujjo ginkalaṅ waak yüükü ti, naana a tol aṅ naana a waynä umdonḍe ye, nuṅko ṅana jaayii kä ogo, ‘Abram nänṅä kä ika a ceeggon.’ **24** Waak'a ami mä

yeeki yaaka ääton kä yääññäk ye, ken bi gïmgä pääken, aŋ Aneer ke Ickool ke Mamar, dale küjï yeeken.”

15 Aŋ niinkä yakkalaŋ ti Piŋto Abram umgene kä yooddin aŋ kiinne ogo, “Abram, ŋana iŋi booju. Ika agä kuurñu yüünü, aŋ gin'a bi iñenii kä ye, bi yäwaŋ.” **2** Aŋ Abram jaajjin ogo, “Ay Piŋto Jooŋ yeeni, gin'a iñdaa kä ye, ika bi nänŋa ŋaaka? I ika batta agä giidon aŋŋi, aŋ m'ana bi yäti än yeeni jïñe ye, a Liyaajir yen mä Damac!” **3** Aŋ Abram jaajjin ŋuca ogo, “Ika batta agja kä iñgon merkä, aŋ a kiingon yaana baanni ye, ken bi wääti a yäto yeeni.” **4** Aŋ kiini Piŋto ogo, “Men yaanni batta bi wääti a yäto yüünü, a minneni yaana bi giidä woo jïñü ti ye, ken bi wääti a yäto yüünü.” **5** Aŋ Piŋto Abram koowne iññe woo wïca, aŋ kiinne ogo, “Däämjä ñaalok pollon jï, aŋ kirkä pagä naana bi liiljeeda kä paŋŋä ye, kaaynä yüükü bi ðirä aŋan.” **6** Aŋ wina Abram luggin kä jiik Piŋto, aŋ kä luggin yeene ðoocce a men wotconðe. **7** Aŋ ike kiini ogo, “Ika agä Piŋto yaana iŋi äbeney woo baan yaana battä me ogo Üür a yen mä Kaldaan ye, ika ðäkä nänŋä yaanni iñdenii kä wääti a yüünü.” **8** Aŋ Abram jaajjin ogo, “Ay Piŋto Jooŋ yeeni, bi ŋäjjä ogoo ogo bi wääto ogo yeeni?” **9** Aŋ ike kiini Piŋto ogo, “Ickaa naañ, ke ðeel iñe, ke kabal yaane, yaaka yuungen a wäätin kä ðäk ye, aŋ bäämle ke gülkütele.” **10** Aŋ Abram waak yaakka muure äbene, aŋ ðigärgä ken bääŋŋe giti aŋ baŋ yaŋkalaŋ daa biirjene ti menen ti, aŋ ðiirgä ken batta agee kä bääkin giti. **11** Aŋ wääna weñgä kuuyene iñi ogo yoku iken ämo waak tüwïn ye, i maki woo Abram. **12** Aŋ wääna aŋ ütcedee kä ye, Abram oodi kä yaac, aŋ miillä mooye yaana yäwaŋ ye ike

ääti wic. **13** An Abram kiini Piṭo ogo, “Ŋijä ɛɛɛan! Kaaynä yüükü bi wääti a boorgu baan yaana batta a yeenen ye ti, an bi nangä a kiinkä an bi joocu yuungu 400. **14** An ɛɛan yaaka iken nanɪ a kiinkä yaakka bi jooju, an iken wäättana bi käjä woo i inken pegan kä wakkä. **15** An iki bi tüwü kä ŋiibbin, an iki bi jiki me i yüüngü a ɛɛirini. **16** An kilkä kä ŋan kaaynä yüükü bi ɛɛuku ŋajäk winni, kä yaana nääŋkä yaackä yek mä Amoor batta mor ɛɛakene kä waan jooññu ti ye.” **17** An wääna an üttee kä an nantä miildenee kä ye, Abram yuttu jina ɛɛüŋidi woo piil ji ke diktänle diiki wo ɛɛntel ti kaajit waak bääkin waadgen gitii. **18** An an jine yaanja ti, Piṭo ɛɛuccin jiik ɛɛocin ke Abram, an jaajin ogo, “Ŋommañ yaana jüwidi wii mä Macir an ati ke wii mooye yaana yawan batta me ogo Puraat ye, bi inä kaaynä yüükü, **19** baan mä Kinaan, ke mä Ginaac, ke mä Gadmoon, **20** ke mä Haat, ke mä Peeric, ke mä Rapiin, **21** ke mä Amoor, ke mä Kanaan, ke mä Jarjiic, ke mä Yaabüuc.”

16 An Caarraay in Abram, a burŋu. An cääyge tuul mä Macir batta me ogo Haajir nuugal baanne a kiingon. **2** An Abram kiini Caarraay ogo, “Piṭo ika ɛɛiŋŋa kä giida merkä. Ata niine ke kiingon yeeni, an kä päy yeene ika bi nanä merkä.” An Abram gimmin jiik iine. **3** An wääna Abram nääkenee yuungu kä caay ŋommañ mä Kanaan ji ye, Caarraay kiingon yeene Haajir yen mä Macir koowne inne oore Abram wäättä a iine. **4** An Abram ningin ke Haajir, an Haajir laaccä. An wääna ɛɛone yoorreeda kä laaccee ye, men mooye yeene wäättana kääckene kä illä yok. **5** An Caarraay Abram kiinne ogo, “Ika agä piikon an

näänkä yaakka a wiñü ti. Kiingon yeeni inñenii kä a iññü, aṇ wääna ðoṇe yoorreeda kä laaccee kä ye, i ika wäättana iila yok. Aṇ Piṭo iḱi bi nüütḱi a ṇaani ken äätä kärgit.”

6 Aṇ Caarraay luuki Abram ogo, “Ike a kiingon yüünü aṇ mor cääy iñtü ti, nängä näänkä yaaka daa yooddu päjjiḱi ke iḱi ye.” Aṇ Caarraay Haajir kääckene kä jooññu ke buurce woo ike ti. **7** Aṇ Haajir kañi malak yen Piṭo jiiñ wic kä cokal woo teettalaṇ, kä päy yaana atḱi Cüür ye ti. **8** Aṇ taaji malak ogo, “Haajir, kiingon Caarraay, iḱi äätä wa? Aṇ iḱi atä wa?” Aṇ luukki ogo, “Ika buurcu woo men mooye yeeni Caarraay ti.” **9** Aṇ kiini malak yen Piṭo ogo, “Ḷukcu ṇäjäk men mooye yüünü iñte ti, aṇ jiik yeeke ken tiñḱä.” **10** Aṇ cääñna kiini malak yen Piṭo ogo, “Kaaynä yüükü bi naṇä ḱirä aṇ batta bi liilgä me kä paṇṇä kä ḱiirinenen.” **11** Aṇ cääñna kiini malak yen Piṭo ogo, “Iḱi agä laacon, aṇ iḱi bi giidä minneni oone. Aṇ bi äkkä ogo Icämayiil, näänka Piṭo pillä yüünü tiñṇeeda kä ye. **12** Aṇ Icämayiil bi beel bata gin luum jiiñe, iñte bi iccede me ti, aṇ me daa bi iñken iccätä ike ti, aṇ ike bi cääy kä yiñ ke mädgen muure.” **13** Aṇ Piṭo yaana ike kiini ye, äkkene yäñtäñ ogo, “Iḱi agä Jooṇ yaana ika yoodda ye” Aṇ ike ṇuccin jaajjin ogo, “Tiññañ M'ana ika yoodda ye, yoorru.” **14** Aṇ ina ken jiiñ äkkene daa kä me ogo Biiṛ Lahaayi Rooy, aṇ aṇan ogo, Jiiñ M'ana a Üdon Ika Yoodda ye. Aṇ mor bilti ke tiññañ wica waadgä nänṭä battä me ogo, Gaadic ke Beerit. **15** Aṇ Haajir Abram gitkene minneni oone, aṇ äkki Abram ogo Icämayiil. **16** Aṇ Abram wääna gitkene daa Haajir Icämayiil ye, yuunge a caykä kä cunuuk witken kä ḱüügük.

17 An wääna Abram yuunge anjene caykä kä wanjaden witken kä wanjaden ye, nüütki woo Piṭo yore, an kiinne ogo, “Ika agä Joon yaana Liṭṭit ye. An päy yeeni ken baaddä, an dalä iki donü ladan. **2** An ika bi duccu jiik doocin waan yoono ti ika ke iki, an kaaynä yüükü bi nanä dirä kä yaac.” **3** An Abram wange kümjene inṭi Joon ṇomi ti, an kiini Joon ogo, **4** “A jiik doocin yooko ke iki ikki, iki bi wääci agä wäy yen ton diirken. **5** An iki batta bi ṇuca batti me ogo Abram, iki bi batti me ogo Abrayim, näänka iki nanjeni wäätti kä a wäy yen ton diirken ye. **6** An merkä yüükü bi nanä dirä kä yaac, an kaaynä yüükü bi wääti a ton diirken, an yatkäni bi käjä woo iken ti. **7** “An ika bi duccu jiik doocin yeeki ke iki ke kaaynä yaaka ṇāñü ti ye, kil ke kil ti. Yaakki a jiik doocin ke cüle, ika bi kamat agä Joon yüünü, an agä Joon yen kaaynä yaaka ṇāñü ti ye. **8** An ṇommañ yen mä Kanaan nant’a cääyii agii kä boorgon yaanna, bi inenii kä muureen, iki ke kaaynä yüükü. An bi wääti a nantä yeenen ke cüle, an ika bi wääta agä Joon yeenen.” **9** An Joon Abrayim kiinne ogo, “Jiik doocin yeeki tiicke, iki ke kaaynä yüükü yaaka bäätidṭi ṇāñü ti ye. **10** An a jiik doocin yeeki yaaka ṭäkkä tiije ye ikki, iki ke kaaynä yüükü, m’aka a ook waadgic ti ye dale iirgä me. **11** Dale purpurri yeekic iirjänä me woo, an iirrä yeenic ken bi wääti a baacbaac jiik doocin waadgo ti. **12** An killä yaaka äätä ye ti, merkä oogen waadgic ti yaaka niinken kä cunuuk ye, dale iirgä me, naana a giitin baannü halla batta a kaaynä yüükü a kiyygin kä tiil boorgu ti ye. **13** An naana a giiton baannü halla a kiygon kä tiil ye, i dale ergä me. Nunko jiik doocin yeeki wäätee kä

yokic ti ke cüle. **14** Aṇ m'ana yaakkä kä errä ye, bi angänä me yok mä yeeki giti, jiik ḍoocin yeeki tuuññe yok.” **15** Aṇ Jooṇ Abrayiim kiinne ogo, “Caarraay iññü ḡana ḡuca baddä ogo Caarraay, yäñtonḍe bi wääti ogo Caarra. **16** Ike bi ḡüülkü, aṇ iki bi gitkey minneni oone. Ike bi ḡüülkü, aṇ bi wääti a miy yen ṭoṇ ḍiirken. Aṇ yätkäni yek ṭoṇ bi käjä woo kaaynä yeeke ti.” **17** Aṇ Abrayiim waṅge kümjene iññi aṇ yircin woo, aṇ jaajjin jone ti ogo, “Ika bi giidä minneni i yuungi wäättä caykä kä caay aṇṇi? Aṇ Caarra bi giit minneni i yuunge wäättä aṇṇi caykä kä waṇḍeṇ aṇṇi?” **18** Aṇ Abrayiim Jooṇ kiinne ogo, “Dalä Icämayiil ken pīr ñomü ti!” **19** Aṇ luugi Jooṇ ogo, “Ba'ay! Iññü Caarra iki bi gitkey minneni oone, aṇ bi äkkä ogo Icaak. Aṇ ika bi ḍuccu jiik ḍoocin yeeki ke ike, aṇ ke kaaynä yeeke yaaka ḡäñe ti ye. Aṇ bi wääti a jiik ḍoocin yaaka batta düüññiḍi ye. **20** Aṇ Icämayiil ti, jiik yüükü tiṅgenenii kä, ḡäjjä ike bi ḡüülkü, ike bi naṇä giit, aṇ bi ḍiirä kä yaac. Aṇ bi wääti a wäy yen yätini yaaka kä caay witken kä yewwe ye, aṇ bi dalä wääti a ṭoṇ yäwke. **21** Aṇ ika bi ḍuccu jiik ḍoocin yeeki ke Icaak yaana bi gitkini kä Caarra ye, waan bata yaanni, yun yaana äätä yaanja ti.” **22** Aṇ wääna Jooṇ ḍaṇṇee kä jiik ke Abrayiim ye, Abrayiim daljene iññi. **23** Aṇ aṇ jiiñe yaanna ti, Abrayiim minneni yeene Icämayiil koowne ke ook yaaka a giitin baanne ye, ke yaaka agee kä kiygin kä tiil yeeke ye, aṇ iirre bata yaana kiinene daa kä Jooṇ ye. **24** Aṇ Abrayiim eri me i yuunge caykä kä waṇḍeṇ witken kä waṇḍeṇ. **25** Aṇ minneni yeene Icämayiil yuunge kä caay witken kä ḍäk, wääna erene daa kä me ye. **26** Aṇ aṇ jiiñe yaanja ti, Abrayiimmä iiri me

muutuk ke minneni yeene Icämayiil. **27** An ook muure yaaka baanne ye, ke merkä oogen yaaka a giitin baanne ye, ke yaaka agee kä kiygin kä tiil boorgu ti ye, iirene daa kä me muure.

18 An Piṭo yore nüütkenē woo Abrayim jengä mäyken yek Mamar ti kä cokal i ike cäy keēñ yeene tük, añ giti añḡi. **2** An Abrayim däämjin ñaalok, añ yurcin ook kä ḡäk yudit kä cokal. An wäana yoorreeda kä ye, ike bänjin woo keēñ yeene tük atī paakcede, añ ḡingene iñi. **3** An ike jaajjin ogo, “Mügdo, naana ika kãññä ḡerrä iḡi ti ye, i ḡana kiingon yüünü kaajdi kä wic. **4** Yokic yūkke ṭiḡbok jaan yaanni ḡoy, dale ikee äckene me piik kä ḡeewañ lukce kä woo kīḡic. **5** “Inni kiingon yeenic cickene ti yaanni, dale ikee äckene me amma tääḡe ñaalok juuggic, añ wäättana daa ikee wükce.” An ike luuki ogo, “ḡerañ, Naḡa daa bata yaana jaajjinii kä ye.” **6** An Abrayim bülcin ḡäḡäk kä birañ keēñ yeene ḡi Caarra ti, añ kiinne ogo, “Kä birañ! Kīṭä woo ḡon ḡitke kä ḡäk kakin yüükü yaaka ḡerañ ye ti, añ wacci naḡa a biḡḡi.” **7** An Abrayim lüüññü ḡäk yeeke ti, añ wäkkä naañ yaana a caagon ye, añ iññe kiingon yeene ogo nañḡe ko birañ. **8** An wäana amma eeḡḡee kä ye, Abrayim kuññu müññü ke aak ke yäñḡä peelgon añ ḡuckene wilḡä ñomgen ti. An wäana jujjene kä ammä ye, i Abrayim yuuttu gurken ti jaan ḡoy keeye. **9** An wilḡä tääccin ogo, “Iññü Caarra wali?” An luugi Abrayim ogo, “Bilti äräk keēñ ḡi.” **10** An yaḡkalañ jaajjin ogo, “Yun yaanja ti ika bi ḡuuku iḡi ti bata waan yaanni ti, i iññü Caarra bi miigä a giidon minneni!” I Caarra ḡiik yaakka tiñḡjede, i cäy keēñ tük oon ḡäc kä cokal. **11**

Abrayiim ke Caarra muuṭuk ḍuunḍin, aṅ Caarra yuungu
 yek giidä agee kä aaygin. **12** Aṅ Caarra yircin woo, aṅ
 jaajjin jone ti ogo, “Ika ṭiindänä aṅ oori daandin, tiññani
 ika bi kääñä jon ñamme yaanni?” **13** Aṅ Piṭo Abrayiim
 taaññe ogo, “Caarra yīṭi ina aṅ jaay ogo, ‘A gītken ika bi
 kääñä minneni i ika ṭiindänä aṅṅi?’ **14** Ginkalaṅ bilti yaana
 Piṭo yoje ye? Yun yaanja ti ika bi ḍuuku bata waan yaanni
 ti, aṅ Caarra bi kääñi minneni.” **15** Aṅ Caarra booccu ti, aṅ
 riccin woo aṅ jaajjin ogo, “Ika batta agä yīrcidīni woo.”
 Aṅ kiini Piṭo ogo, “Ina, ikī yircini woo.” **16** Aṅ wääna
 ook ḍaṅṅene kä amma ye, juwin ñaalok aṅ däämjīn kä
 taanṅä Caduum. Aṅ wääna atene kä ye Abrayiim attä
 ke iken iiccede päy jī. **17** Aṅ Piṭo jaajjin ogo, “Abrayiim
 yoku müngü kä gin'a ṭäkkä naṅä ye? **18** Aṅ Abrayiim bi
 wääti a ṭoṅ yāwken aṅ teyken, aṅ ike bi wääti a ṅüülkinnī
 yek ṭoṅ ḍiirken ḡommañ wic muure. **19** Ike wääḡänä
 woo, a m'ana bi inī merkä yeeke ke mä äntūke yeene kä
 tiññä päy yen Piṭo kä naṅdin nääṅkä ḡerkä, ke nääṅkä
 wotku ye. Aṅ wäättan nääṅkä yaaka kiinnä kä Abrayiim
 ye bi nāṅḡä daa kä muure.” **20** Aṅ Piṭo Abrayiim kiinne
 ogo, “Ika tiinṅä yääw yen mä Caduum ke Amuura, kä
 yaana nääṅkä yaackä yeeke ḍiirene kä yaac ye. **21** Ika atä
 iññi yuṭu nääṅkä yaackä yeeke bata yaana tiinṅä cīṅtāṅ
 ye. Naana batta a gītken ye, ika ṭäkä ooku gīti.” **22** Aṅ
 ook ñomgen ṭuki woo üñjīdī Caduum, aṅ Abrayiim ken
 buccin yudit Piṭo ñome ti. **23** Aṅ Abrayiim wükcīn ti ike
 ti, aṅ taaññe ogo, “Mä wotku ke mä yaackä bi nāḡä ḍugin
 muure? **24** Aṅ naana mäkkalaṅ bilti wodaṅ caykä kä duuc
 baan mooye jī ye, nāṅṭä yoku üülü wic? Batta nāṅṭä kura

bi daljä kä mä wotku yaaka caykä kä duuc jïñe ti ye? **25** İki batta lïŧtä nänjä gin bata yaanna, kä nänjä ɖugin mä ŋerkä ke mä yaackä muure. İki mä ŋerkä ke mä yaackä nanɖä kä nänjä keellä ina! A gïtken iki batta lïŧtä nänjä anan! Batta yoku juco yen ŋommañ wiñe muure nänji gin'a wodaŋ ye?” **26** Aŋ Piŧo jaajjin ogo, “Naana ika kănñä mä wotku caykä kä duuc Caduum jï ye, baan mooye jïñe muure bi daljä ogo iken.” **27** Aŋ Abrayiim jaajjin ogo, “İka uccunu kä jiik ke Mügdo, i ika inni agä ŋomgu ke ɽaɽaŋ käpet yaanni. **28** Aŋ bi beel ogoo naana mä wotku yaaka caykä kä duuc yaakka buunjin kä duuc ye? Baan mooye muure bi ɖüümü gïti kä buunjin yen me kä duuc?” Aŋ Piŧo jaajjin ogo, “Naana ika kănñä caykä kä ŋan witken kä duuc ye, i baan mooye batta ɖüümü gïti.” **29** Aŋ ŋoci taaji Abrayiim ogo, “Aŋ naana iki kănñi mä ŋerkä caykä kä ŋan wïca ye?” Aŋ luugi Piŧo ogo, “Batta bi ɖüümü gïti kä yaaka caykä kä ŋan yaakka.” **30** Aŋ Abrayiim jaajjin ogo, “Mügdo, ŋana iki pendä, dalä ika jaayä. Aŋ naana iki kănñi mä ŋerkä caykä kä ɖäk wïca ye?” Aŋ luugi Piŧo ogo, “Batta bi ɖüümü gïti naana ika kănñä caykä kä ɖäk wïca ye.” **31** Aŋ Abrayiim jaajjin ogo, “İka uccunu jiik ke Mügdo, aŋ dalä ika iinjädä. Aŋ naana iki kănñi mä ŋerkä caykä kä yewwe wïca ye?” Aŋ luugi Piŧo ogo, “Batta bi ɖüümü gïti kä yaaka caykä kä yewwe yaakka.” **32** Aŋ düüñin ti Abrayiim jaajjin ogo, “Mügdo, ŋana ika pingadaa, naana iki ŋoceni taajeni ääni kä keelok ye. Aŋ naana iki kănñi mä ŋerkä kä caay wïca ye?” Aŋ luugi Piŧo ogo, “Batta bi ɖüümü gïti kä yaaka kä caay yaakka.” **33**

Aṇ wāāna Piṭo ɗanṇee kā jiik ke Abrayiim ye, ike ɗakkā aṇ Abrayiim ɗukcin baanne.

19 Aṇ malanṇi kā yewwe äätin baan mooye yen mā Caduum biigin ti aṇṇi, i Luut cāy äntūke yen baan mooye ti. Aṇ wāāna malanṇi yooṭṭeeda kā ye, ike juwin ñaalok paakke aṇ ɗunṇin iñi, aṇ waṇge kumjene iñi ṇomgu giti. **2** Aṇ ike jaajjin ogo, “Mügdoni yeeki, ääte paa ba' kiingon yeenic. Aṇ kiiḡic looke woo, aṇ iḡin nīnin tiñṇaṇ aṇ ikee murje woo kā tiñṇāñā.” Aṇ iken luukcin ogo, “Ba'ay, ikoon bi nīnon woo kāpet.” **3** Aṇ iñi Luut ke ḡimmene, aṇ wooyne ti baanne. Aṇ tutkene waak äämka ɗiirken ke biḡḡi yaaka batta cāyge ti ṇimin ye, aṇ iken ämmā. **4** I iken batta mor ootunu, ook muure yek baan mooye yen mā Caduum ɗurji ke ɗānkā duurin ān yeenen kūuri ti. **5** Aṇ Luut yaawgā ogo, “Wali ook yaaka äätin baannū biigin ti tiñṇaṇ ye? Ickoon kā woo ɗalā nīnon.” **6** Aṇ Luut kaaccā woo iken ti, aṇ äntūke üüljene ṇāñe ti. **7** Aṇ jaajjin ogo, “Ba'ay, müggü yeeki, yiñ yaanna ṇana naṇde. **8** Däämme, ika cāyga ṭulgu kā yewwe yaaka küci ook ye. Dale ken äcke kā woo, aṇ naṇe nāñk'a daa ṭäkke naṇe daa kā ye. ṇana ook yaakki naṇde nāñkalaṇ, iken a wilgā yeeki aṇ tiñjā kā ika.” **9** Aṇ luugi ogo, “Wükcü woo päy yoono waṇ,” Aṇ iken jaajjin ogo, “Men yaanni äätin winni a boorgon, aṇ ṭäki iḡin nüütkiti nāñka naṇtin ye! İki bi nāḡini yiñ käärci woo kā iken.” I iken wüükidi ti Luut ti ati ṭäki äntūke liktä giti. **10** Aṇ malanṇi inken lajji woo, aṇ Luut guuṇi ti äräk aṇ äntūke üülji. **11** Aṇ ook muure yaaka yudok äntūke tük ɗurji ke ɗānkā ye, uuyi waṇgin nuṇko ṇana äntūke kañte daa. **12** Aṇ

malan̄ji Luut taaji ogo, “İkĩ cääygi ɲaannä winni? İkĩ cääygi mārāngünü, ke ooglen yüükü, ke tīrīn yüükü, ke mā yüükü yakkalan̄ baan mooye jī winni? Äcci woo nāntā yaanni ti. **13** Ikoon ɬakon nāntā yaanni ɖūūmon gītī. Cīntān yen yīn mā baan yaanni ɖakkā ti Pīto ti, an̄ ikoon tuujonon ogo ɖūūmjon gītī.” **14** An̄ Luut attā nüütkidī mārāngene yaaka a ɖūccīnī jiik ɬākī ɖījī ɬulge ye, an̄ kiinne ogo, “Kā bīran̄ juwe kaace woo nāntā yaanni ti! Pīto baan mooye ɬäkke ɖūūme gītī.” An̄ iken ɖūūci ogo ike nāāyo ogo nāāyon. **15** An̄ wāāna buur kääjenee kā ye, malan̄ji Luut jūūmī yok ogo, “Kā bīran̄, iīn̄ü koowu ke tīrīn yüükü yaaka kā yewwe winni yaakki. An̄ kaace woo tiññan̄ji, nuŋko ikee cūccete woo ke baan naana jooññu ätä ye.” **16** An̄ wāāna Luut juugge riijene kā ye, mügī malan̄ji kā īnte an̄ iīne mügī kā īnte an̄ cāāna tīrīn yeeke yaaka kā yewwe ye, müügī kā īnken an̄ ici woo baan jī ɬetan̄, nāānka āngene daa ŋīngīn Pīto ye. **17** An̄ wāāna ābene daa kā woo ye, kiini malak yaŋkalan̄ ogo, “Buurce woo üde, an̄ ɲana ikee dāāmmede ɲājāk, an̄ ɲana ikee yuutcede iīnī nāntā yaŋkalan̄ ti ɖāāñgon jī. Lüüde nāntā pämkā nuŋko ikee cūccete me woo!” **18** An̄ kiini Luut ogo, “Ba'ay, kura Mügdoni yeeki. **19** Kiingon yeenic kǎññā ɲerrā ikee ti an̄ ika nüütkana biilin yaana batta düüñidī ye, kā daljin üññü yeeni. An̄ ika batta bi līñtā lüüdü nāntā pämkā, nuŋko ika wāätta ɲāc jooññu an̄ ika tüwdü. **20** Yooru, baan yaanni ike cokulan̄ ti, an̄ dalā ika lüüdü ike ti, an̄ ike cāāna ɖeeran̄, tiingaa dalā ika lüüdü nāntā yaana ɖeeran̄ yaanja ti, nuŋko üdü kā.” **21** An̄ kiini malak ogo, “Jiik yüükü yaaka kiinnaa kā

yaakka gïmgänä, aŋ baan yaanna batta bi dūūmū gītī. **22**
 Kä bīraŋ, lūūdū nāntā yaanja ti, ika batta bi lītā nāŋā
 ginkalaŋ i iki batta mor ɖakci ti.” Aŋ ina ken baan yaanna
 äkkene daa me ogo Coogaar yaanna ogo ɖeɖodeet. **23**
 Aŋ Luut ɖakkā ti Coogaar i aŋ kääjīdī. **24** Aŋ Pīto puukin
 īīī cägārey kā pollon jīnā Caduum ti ke Amuura. **25** Aŋ
 bānkā yaakca dūūmme gītī ke ɖāāŋgon ke m'aka cāyok
 bānkā gītī ye, ke waak garkā yaaka a yūlin ye muure. **26**
 Aŋ iŋ Luut dāāmjin ŋājāk, aŋ wāättā a taŋkuulu yen äyyā.
27 Aŋ Abrayiim cuuyin kā tiŋŋāŋānā aŋ ɖukcin nāntā
 yaana yuuttee kā Pīto ñome ti ye. **28** Aŋ ike dāāmjin īīī
 taanŋā Caduum ke Amuura, ke taanŋā ɖāāŋgon ti, aŋ
 jiinā yooŋte dūūŋjīdī űaalok kā yaac ŋommañ jī, bata jiinā
 yek kāalmaaŋ. **29** Aŋ Jooŋ wāāna bānkā māyken yaaka
 cāyok ɖāāŋgon jī ye dūūmmeeda kā gītī ye, Abrayiim
 pajjene aŋ Luut määgene woo jooññu yaana nāŋŋā ɖoŋe
 bānkā yaaka cāaynee kā gītī ye ti. **30** Aŋ Luut booññu kā
 cāwdā Coogaar aŋ baŋŋā ke tīrīn yeeke yaaka kā yew ye,
 aŋ attā cāājīn tuum pāmka gītī. **31** Aŋ nīinnā yaŋkalaŋ ti
 tīron yaana a kaygon ye, kāwen ɖeerconde kiinne ogo,
 “Wāyo ɖuunɖin, aŋ baati oon yaŋkalaŋ winni yaana īkīī
 koowī ye, bata poñ yen me muure ŋommañ wic ye. **32**
 Äätä wāyo nāākkī määk, aŋ wāättana īkīī nīinī ke ike aŋ
 wina īkīī bi äācī woo kaaynā wāyo ti.” **33** Aŋ wīrīn jīŋe
 yaanja ti wāyen nāākki määk, aŋ tīron yaana a kaygon ye
 kaaccā aŋ nīngīn ke wāyen. Aŋ nīinjin yaana nīinjenee
 kā ke juwin yaana juwenee kā ye kucu wāyen. **34** Aŋ
 tiŋŋāk aŋŋi tīron yaana a kaygon ye, kāwen ɖeerconde
 kiinne ogo, “Wīrīn tiinuk ikoon nīinnon ke wāyo, ŋocī

nääkki määk wiirín, aŋ iŋi kaacci niine ke ike nuŋko ääcii kä woo kaaynä wäyo ti.” 35 Aŋ wiirín jiine yaanja ti wäyen ɲoci määtki määk, aŋ tiiron yeene deerconde attä kaaccä niinnene. Aŋ niinjín yaana niinjenee kä ke juwin yaana juwenee kä ye kucu wäyen. 36 Aŋ Luut tiirín yeeke muuɬuk laacce. 37 Aŋ kaygon giinŋä minneni oone aŋ äkkene ogo Muwaab. Aŋ ike ken a wäy yen mä Muwaab ke tiññaŋ. 38 Aŋ tiiron deerconde yeene giinŋä minneni oone cääŋna, aŋ äkkene ogo Benaammi, aŋ ike ken a wäy yen mä Amüün ke tiññaŋ.

20 Aŋ Abrayiim nantä yaanja bakkene wic attä nantä battä me ogo Najip ye, aŋ cääjjin waan Gaadic ke Cüür, aŋ wäättan ike baŋŋä Jaraar. Aŋ cääy wica bata boorgon, 2 aŋ wica Abrayiim jaajjin kä iine Caarra ogo, “Ike a käwo.” Aŋ Abimaliik yätkä yen mä Jaraar Caarra tuckene aŋ koowne. 3 Aŋ wiirín jiine yaanja ti Joon äätin Abimaliik ti kä läaggí aŋ kiinne ogo, “Íki bi tüwü kä iin yaanna, iin yaana koowni yaanna a in mǎŋkalaŋ.” 4 Aŋ Abimaliik batta mor ninok ke Caarra, i ike jaajjin ogo, “Mügdo, ɬon yaaka ɖuuggen ladaŋ ye bi ɖüümü giti? 5 Batta a Abrayiim ken ika kiinna ogo, ‘Ike a käwo halla?’ Aŋ ike kä ɖone gimmin aŋ jaajjin ogo, ‘Ee, ike a määdo.’ Nääŋkä yaakka naŋŋä kä jon laŋŋe, aŋ kä ɖon laŋŋe.” 6 Aŋ cääŋna kiini Joon läaggí ti ogo, “Ee, ɲäjjä iŋi jonü ladaŋ. Ina ken ɬiŋŋenii kä nǎŋgin ika nääŋkä yaackä yaanna, aŋ batta bääggenenii kä tabjeeda kä yok yaanna. 7 Tiññaanŋi juwu iin ɖuukku oore, oore a bǎɬo, ike bi mǎlcí ñaalok kä iŋi aŋ iŋi bi üdü. Aŋ naana batta ɖuukkedeeda kä ye, ookci giti iŋi ke mä yüükü ikee bi tüwe muurijaan.” 8 Aŋ kä

tĩnñāñā Abimaliik kiinkā yeeke muure bārkenē ti, aṅ wāāna nūūtkenēda kā gin'a nāññā ɗoñe muure ye, i iken bojgin kā yaac. **9** Aṅ Abrayiim bārki Abimaliik aṅ taaññe ogo, “A ṅaaka inni nāñgonoon kā yaanni? I ìkì yālkeneni jiik ṅaaka yaana ickaa kā ɗok nāññkā yaackā ke yātkitĩn yeeni yaanni? ìkì ika nāñganaa nāññkā yaaka batta pājjiđi nañtā me ye.” **10** Aṅ Abrayiim taaji Abimaliik ogo, “A ṅaaka ken yoorri ina ke nāñii kā nāññkā yaakka yaanna?” **11** Aṅ luugi Abrayiim ogo, “Ika ɗuucu ogo me winni batta bojgo ko Jooṅ, aṅ iken bi ɗāko iin yeeni aṅ ika bi nāğjada ɗok aṅ koowji. **12** Aṅ a gītken a kāwo ɗul wāyo, aṅ batta a ɗul miyo ken koownu a iin yeeni. **13** Aṅ wāāna kiinana kā Jooṅ ogo ān wāyo mañjoo iñi, aṅ ika atco nāñtā ke nāñtā ti ye, ike kiinnā ogo, ‘Nāngaa ṅerrā. Nāñtā yaana atì kā ye, ìkì jaajjā ogo ika agjo mādīc.’” **14** Aṅ Abimaliik kuññu ɗiik ke ɗāk ti, aṅ kuññu kiinkā oogen ke määngen yeeke ti, aṅ iññe Abrayiim. Aṅ ike cāānna in Abrayiim Caarra ɗuukkeneēda kā. **15** Aṅ Abimaliik jaajjin ogo, “Ḥommañ yeeni daamjā muure aṅ wākā nāñtā yaana ɗākkā cāāyii kā ye.” **16** Aṅ Caarra kiinne ogo, “Mādīc iñđā tiilgā gālkā wāngen 1,000. Yaanni nūūtì m'aka ke ìkì ye ti, ogo ìkì ɗoñu lado lat. Aṅ ɗalā me muure ṅājjā ogo ìkì batta agje y nāñon ginkalaṅ yaana yaajoyaac ye.” **17** Aṅ Abrayiim mālcin ñaalok Jooṅ ti, aṅ Jooṅ in Abimaliik ke kiinkā yeeke yaaka a määngen ye ɗeeññe, aṅ wāāttan iken kāññā merkā ṅuca. **18** Kā yaana Pīto määngā yaaka ba' Abimaliik ye kurku yeeke yek giidā üüljeneēda kā gin'a nāññā ɗoñe Caarra in Abrayiim ti ye.

21 An Piṭo Caarra nāngene ḡerrā bata yaana kiinneedaa
kā ye, an ḡin'a irkeneeda kā jiik ye nāngeneeda kā. **2** An
Caarra laaccā an Abrayiim gitkene oonle i a daan anan,
kā waan yaana kiinene daa kā Jooḡ ye. **3** An Abrayiim
oonle yaana gitkene daa kā Caarra ye, äkkene ogo Icaak.
4 An wāāna Icaak nīinke anḡene cunuuk ye, eri Abrayiim
bata yaana iingene daa kā Jooḡ ye. **5** An Icaak wāāna
giidene daa kā me ye i Abrayiim yuunge 100. **6** An Caarra
jaajjin ogo, “Jooḡ ika iñña tüggīn yaalgā, an m'ana bi tīiḡi
ye bi yiṭon kā.” **7** An ike cāānna jaajjin ogo, “A ḡaani
ken yoku Abrayiim kiine ogo Caarra bi niito merkā? Inni
gitkānā oonle i ike anḡi daan yaanni.” **8** An Icaak kaarrā
an tääkki me kā aak, an nīinnā yaanja ti Abrayiim tuttu
poñ waak äämkā. **9** An Caarra Icāmayiil yaana a giiton
kā Abrayiim Haajir yen mā Macīr ti ye, yoorre minneni
Icaak kääje yok. **10** An ike Abrayiim kiinne ogo, “Kiingon
iḡe yaanni ñoolci woo ke minneni yeene, kiingon iḡe
yaanni minneni yeene batta bi ñääki yāññā ke minneni
yeeni Icaak.” **11** An Abrayiim jone yaaññā kā jiik yaakka
kā yaana Icāmayiil agee kā minneni yeene ye. **12** An
Abrayiim kiini Jooḡ ogo, “ḡana jonü yaajan kā oonle ke
kiingon iḡe yūünü. Jiik yaaka kiingi kā Caarra ye ken
tīiḡā, an kā Icaak kaaynā yūükü bi kājä woo. **13** An ika
cāānna bi nāḡā ṭon yek kaaynā Icāmayiil minneni Haajir,
kā yaana agee kā minneni yūünü cāānna ye.” **14** An kā
tiññāñānā anḡi Abrayiim juwin ñaalok, an kuññu amma
ke kücam piik an iññe Haajir. An ḡääpkeneeda kā büyke
ti. An tucce woo ke oonle, an ike attā päy jī an yāāynā
woo teettālan nāñ'a battā me ogo Bīircība ye, an anan

ogo Jiin Liittäj. **15** An wääna piik baawkene kücam ji
 ye, minneni maatje iini jaan hoy. **16** An attä cääjgin iini
 woo pare kä meec, i ñome agee kä tukon woo, an ike
 jaajjin ogo, “Ika batta takä minneni tüw i yooddu.” An ike
 cääy iini wica i wange dürok kä iwok. **17** An Jooj iwok
 minneni tiigene iini, an Haajir bärki malak yen Jooj kä
 ñaalok pollon jinä ogo, “Haajir, a ñaaka ken yaajan? Ñana
 iki boojul iwok minneni tiigi iini Jooj nant’a niinee kä
 ye. **18** Atä minneni koowu ñaalok intü ti, ike bi nanä
 wääti a ton yawke.” **19** An ike kupki wangin Jooj an
 yurcin jiin a küümon kä piik. An ike attä kä biran kücam
 yeene küümgene kä piik an äckene minneni mätcin. **20**
 An Jooj daa ke minneni ke tale woo teettälän luummuk.
 An wäättä a m’ana yaacänä yok kä ñinjä cawgä ye. **21**
 An wääna cääynee kä woo teettälän nant’a battä me
 ogo Paaraan ye, ñiggi meen iin ñommañ mä Macir ti. **22**
 An waan yaanja ti Abimaliik äätin ke Paykool ñuungon
 kääygä yeeke ükcidi Abrayiim an kiinne ogo, “Jooj ke iki
 näänkä yaaka nanä muure ye ti. **23** Liitkaa kä yäntän
 Jooj ogo ika batta bi maljada ñingän ke merkä yeeki ke
 kaaynä yeeki. İki nanngeneni näänkä ñerkä, an liitä ogo
 ika bi nanгада näänkä ñerkä ke baan yaana cääyii kä
 ji agii kä boorgon yaanni.” **24** An Abrayiim jaajjin ogo,
 “İka liitä.” **25** An Abrayiim cingä Abimaliik ti kä yaana
 jiin piik koojjene daa kä woo kiinkä Abimaliik kä ookitin
 kiinkä yeeke ti ye. **26** An luugi Abimaliik ogo, “Kuju a
 ñaani ken nanjä näänkä yaakka. İki ika batta agja kä
 nüütkidini, inni mor daa tiindä tiññaanji yaanni.” **27**
 An Abrayiim Abimaliik äckene woo ñiik ke däk, an iken

muutuk nänjä jiik doocin. **28** An Abrayiim nuccin wääkin woo käbälgä määngen kä n̄at̄ukel an doocce woo pääken. **29** An Abimaliik Abrayiim taañne ogo, “Käbälgä määngen yaaka wäägini woo kä n̄at̄ukel an doocci woo pääken yaakki a yek n̄aaka?” **30** An luugi Abrayiim ogo, “Käbälgä määngen yaaka kä n̄at̄ukel yaakki ḡimgä ñ̄t̄i ti, dalä nüüt̄i ogo j̄īn yaanni küüñño ko ika.” **31** An n̄ant̄a yaanja äkki me ogo B̄īrc̄iba, nüüt̄i ogo n̄ant̄'a l̄itt̄i ko Abrayiim ke Abimaliik ye. **32** An wääna n̄an̄gene jiik doocin B̄īrc̄iba ye, Abimaliik ke Paykool ðuun̄gon kääygä yeene ðukcin baan yen mä Palact̄īn ti. **33** An Abrayiim p̄itt̄a jaan batt̄a me ogo tamaric ye B̄īrc̄iba ti, an ike m̄an̄jin ñaalok P̄īto Jooñ yaana ke c̄üle ye ti. **34** An Abrayiim cääynä bata boorgon baan mä Palact̄īn ti n̄īnkä kä ð̄iräk.

22 An wääna n̄än̄kä yaakki baakkene ye, Abrayiim puuci Jooñ, an kiinne ogo, “Ay Abrayiim!” An Abrayiim luukcin ogo, “Haa, ika inni.” **2** An Jooñ jaajjin ogo, “Minneni ȳüün̄u yaana a dune bilgä batt̄a me ogo Icaak yaanna koowu, an at̄a baan batt̄a me ogo Müür̄iya. An aajji kä p̄ääm yaana bi nüütenii kä ye wic, an er̄äpok dalä īl a yen wäämmä yok.” **3** An Abrayiim juwin kä t̄īññ̄an̄ä, an tüür̄uñ yeene kooñne. An b̄äagin jengä yek īllä wäämmä yok. An kuññu kiinkä yeeke ti kä yewwe, ke minneni yeene Icaak. An att̄a kä päy n̄ant̄'a nüütene daa Jooñ ye. **4** An niinnä ðäk ti Abrayiim wiñe äärene ñaalok, an n̄ant̄a yoot̄te kä utar. **5** An Abrayiim kiinkä yeeke kiinne ogo, “Cääye winni ke tüür̄uñ, dale ikoon aton m̄āton Jooñ ke minneni, an ikoon ðuukon ikee ti.” **6** An Abrayiim kuññu jengä īllä wäämmä yok, an äcce minneni yeene Icaak

ɲāñe ti, i ädit maañ kä päṭākay ke cīcam ɲ̄nte ti, aɲ attä muuṭuk. **7** Aɲ Icaak wäyen Abrayiim bärkene ogo, “Abba!” Aɲ luugi wäyen ogo, “Haa, minneni yeeni.” Aɲ taaji Icaak ogo, “Jengä ke maañ ikki, aɲ wali kabal yaana erī puuggin iili a yen wäämmä yok ye?” **8** Aɲ luugi Abrayiim ogo, “Minneni yeeni, Jooɲ kä ḍoɲe bi ükcī kabal yaana erī puuggin iili a yen wäämmä yok ye.” Aɲ iken attä muuṭuk nāntä keellä. **9** Aɲ wääna ḍakkene ti nānt'a nüütene daa Jooɲ ye, Abrayiim bättä tambal wīca, aɲ jengä toonɲe, aɲ minneni yeene Icaak ḍiɲɲe, aɲ maatṭe ñaalok jengä witin tambal wic. **10** Aɲ Abrayiim ɲ̄nte lajjene, aɲ cīcam koowne irtee kä pok minneni yeene. **11** Aɲ malak yen Piṭo ike yääwi kä pollon j̄inä ogo, “Abrayiim, Abrayiim!” Aɲ luukke ogo, “Haa, ika inni.” **12** Aɲ malak jaajjin ogo, “ɲ̄ntü ɲana iccīdi woo minneni ti, aɲ ɲana naɲḍä nääɲkalaɲ. İki ɲ̄ññeni tiññaɲ İki booju kä Jooɲ, ika batta agja kä ṭ̄ikon kä minneni yüünü yaana kä keelok yaanna.” **13** Aɲ Abrayiim wiñe äärene ñaalok däämj̄in, aɲ yurcin kabal yaane mooye ɲāñe ti a mükon kä jengä kä ṭunke waadgen giti. Aɲ attä kabal müɲɲe erre pok a yen iillä wäämmä yok rättee kä yok minneni yeene. **14** Aɲ Abrayiim nāntä yaanja äkkene ogo Piṭo bi iccī. Aɲ ke tiññaɲ battä me ogo, “Piṭo bi iccī pääm yeene wic.” **15** Aɲ Abrayiim ɲoci yääwi malak yen Piṭo kä pollon j̄inä. **16** Aɲ jaajjin ogo, “Piṭo jāäyidi ogo, ‘İka liittä kä ḍoɲi kä yaana nāɲɲii kä nääɲkä yaakka, aɲ ika batta agjey kä ṭ̄ikon kä minneni yüünü yaana a dune yaanna, **17** İki bi ɲüülkeni, aɲ kaaynä yüükü bi ḍiirä kä yaac, bata kirkä pollon j̄iñe ke ṭiɲal yek wii j̄iñe. Aɲ kaaynä yüükü bi bānkä äḍāɲɲi mükü. **18** Aɲ kä päy

kaaynä yüükü ɬoŋ muureen bi a ɲüülkĩni ɲommañ wic
näəŋka tiinganaa kä jiik ye.” **19** Aŋ wäättan Abrayiimmä
ɖukcin kiinkä yeeken ti, aŋ juwin attä ke iken jĩin yaana
battä me ogo Bĩrcĩba ye ti, aŋ Abrayiimmä cäygin wĩca.
20 Aŋ wääna yaakka ti muure ye, Abrayiim nüütĩ me
ogo, “Määdic Nahüür gitki Maalka merkä. **21** Kaygon
battä me ogo Üüc, aŋ määden a Büüc, ke Gamuweel
Aaraam wäyen, **22** ke Kaacit, ke Hajju, ke Pĩldaac, ke
Yaldaap, ke Batüwĩl.” **23** Aŋ Batüwĩl gittä Rĩpga. Aŋ
Maalka merkä yaaka kä cunuuk yaakka gitkene Nahüür
Abrayiim määden. **24** Aŋ kiingon iĩŋe yeene yaana battä
me ogo Ruhuma ye, cääna ike gitki merkä oogen, aŋ
yäntäŋgenen ogo, Taabaa ke Jaam ke Taac ke Maakkaa.

23 Aŋ Caarra cääynä yuunge 127. **2** Aŋ tüwnü nänťä battä
me ogo Gariya Arba, aŋ tiññan battä me ogo Hiburoon,
ɲommañ yen mä Kanaan jĩ, aŋ Abrayiim attä nüüjĩ kä
Caarra aŋ week ogo ike. **3** Aŋ Abrayiim juwin ñaalok
iĩŋe tüwon gunne ti, aŋ ike ɖuunku yek mä Haat kiinne
ogo, **4** “Ika winni agä boorgon, aŋ agä willä waadgic ti.
Kura yääjga ɲommañ taanŋe dale jĩkcä iĩñi män tüwon
yeeni.” **5** Aŋ mä Haat Abrayiim luugi ogo, **6** “Mügdo
tiĩŋä por, iki agä yätĩn yen Jooŋ waadgo ti. Wäkä kälkä
witken yooko ti yaana liĩkĩdĩ ye, aŋ jĩkcĩ iĩñi wĩca. Ikoon
ti baati m'ana iki bi ɬĩĩgey kä kääł yeene yaana jĩkĩĩ kä
män tüwon yüünü ye.” **7** Aŋ Abrayiim juwin ñaalok aŋ
ɖũŋjĩn iĩñi mä Haat ñomgen ti. **8** Aŋ ike jaajjin iken ti ogo,
“Naana ika gĩmgana kä jĩŋŋä män tüwon yeeni ye, por
tiĩŋe ika ti, Aproon tääcka kä minneni yen Cuwaar, **9** dale
ika yääjga ɬuum yaana Makapeela jĩ a yeene ina, aŋ bilti

nānt'a düüñete yiil yeene ye. Taaje dale yääjga kä, kä weel yaana bilti ye muure, wääti a nāntä yeeni yaana jikā kä mā yeeki ye waadgic ti.” **10** An Aproon daa bilti cääy mā yeeke waadgen gitī, an Abrayiim luuñge i tiñtä mā Haat muure yaaka äätin äntüke yen baan mooye yeene ti ye. **11** An ike jaajjin ogo, “Ba'ay, mügdo, por tiñä ika ti, yiil yeeni ke ñuum yaana jiñe ti ye iñenii kä. Iñenii kä mā yeeki ñomgen ti. Män tüwon yüünü jigä.” **12** An Abrayiim ñuca ñuñjīn iñi mā baan ñomgen ti, **13** an ike Aproon luuñge i tiñtä me muure ogo, “Ba'ay, tiñä ika ti, dalä ika äccä weel yeene muure. Äccin yeeni gimgä an män tüwon yeeni bi jikā iñi wica.” **14** An Aproon Abrayiim luuñge ogo, **15** “Tiñä ika ti mügdo, ñommañ kä tiilgä gälkä wangen 400, an yaanni a ñaaka waadgo ti ika ke iki? Män tüwon yüünü jigä.” **16** An Abrayiim gimmīn kä weel yen Aproon, an kiilkene tiilgä gälkä wangen 400 bata weel yaana jaajjenee kä mā Haat ñomgen ti ye. An kiille bata kiillä yaana kiitene kä yääjoni ye. **17** An yiil yen Aproon yaana Makapeela ji cokulañ ti Mamar ina, kiyi Abrayiim, muutuk ke yiil ke ñuum yaana jiñe ti ye, ke jengä muure yaaka yiil täñke ti ye. **18** Yääjgi me Abrayiim wäättä anña nāntä yeene, mā Haat muure yaaka äätin äntüke yen baan mooye ti ye ñomgen ti. **19** An wäättan Abrayiim iije Caarra jññe, ñuum yaana yiil ji Makapeela, cokulañ ti Mamar ye, an cääñna battä me ogo Hiburoon, ñommañ mā Kanaan ji. **20** An yiil ke ñuum yaana jiñe ti ye, yääjgi mā Haat Abrayiim wäättä anña nāntä yeene yen jññä.

24 An Abrayiim ñuunñdin kä yaac, an ñüülki Piñto kä pääygä muure. **2** An Abrayiim kiingon yeene yaana tālañ

agee kä mükkinī waak än yeene jīñe muureen ye kiinne ogo, “Nāñä līttāñ kä ḍooccin īntū īñī āmgi ti. **3** Līttā kä Piṭo, Jooñ yen pollon jīñe ke ḥommañ wiñe, ogo minneni yeeni batta bi kujgeey iñj tīrīñ yek mā Kanaan yaaka ikki ika cāyā waadgen ti yaakki. **4** Atā baan yeeni ti, añ minneni yeeni Icaak kujgu iñj mā yeeki ti.” **5** Añ ike taaji kiingon ogo, “Añ naana ṭuul batta ṭākī āātin ke ika ḥommañ yaanni ti ye? Icaak bi koowu ḍuuku cāyok ke mā yūükü ḥommañ yaana āātīi kä yaanja ti?” **6** Añ Abrayiim kulcin ogo, “Ba'ay, minneni yeeni ḥana ḍuukcudu ḥājāk wīca. **7** Piṭo Jooñ yen pollon jīñe yaana ika ābana woo än yen wāyo ti ke ḥommañ yaana giidana me ye jī, yaana ika kiinna, añ ika irkana jiik līttā ogo, ‘Ḥommañ yaanni bi iñje kaaynā yeeki ye.’ Ike bi tüccī malak ñomū ti, añ īkī bi kāñgey iñj yaana kujgu minneni yeeni ye wīca. **8** Añ naana ṭuul batta ṭākī ḍuukin ke īkī ye, i ḍonjū ābini woo līttāñ yeeni yaanni ti. Gin'a bilti ye minneni yeeni ḥana ḍuukcudu ḥājāk wīca.” **9** Añ kiingon īñte ḍoocce īñī mūgdo yeene Abrayiim āmge ti, añ līttā kä jiik yaakka. **10** Añ kiingon kuññu kālāmgā Abrayiim ti kä caay, ke wakkā muure ḥerken yek ḍey, añ koocce kālāmgā ḥātin, añ juwin ūñjīñ nāñṭ'a battā me ogo Araam Naareen ye. Añ wīca ike attā baan mooye yaana cāyge kä Abrayiim määden yaana battā me ogo Nahūūr ye ti. **11** Añ ike kālāmgā ḍūūñje jīñ wic kä cokal woo baan mooye taarj biigin ti aññi. I a wuun yaana atcete määngā tipene piik ye. **12** Añ kiingon mālcin ñaalok ogo, “Ay Piṭo, Jooñ yen mūgdo yeeni Abrayiim, gin'a ṭākkā ye, ḍāākkaa kä tiññañ, añ mūgdo yeeni Abrayiim nūütkü woo biilin yaana batta

düüñidī ye. **13** Yuuru, ika inni yuddu jīn taan̄je ti yaanni, aṇ tīrīn yek mā baan mooye kääjīdī woo äätidī tipī piik.

14 A gin'a ṭākkā īkī ti ye inni. Yan̄kalan̄ bi ñujgu yok ogo, 'Kura immā wāl yūūnū iñja kā mātċā kā piik.' Aṇ naana ike gīmmā ogo, 'Ee, mātċā, aṇ kälāmgā yūūkū bi määtkā cāanna ye!' I dalā wāātī a yaana wāāgini woo a iṇ kiingon yūūnū Icaak ye. Aṇan ken bi ṇājjā daa kā ogo īkī nüüteneey woo biilin mūgdo yeeni ti." **15** Aṇ i ike batta mor ḍak kā mallā, oja Rīpga kääjin woo ke wāl yeene būiye ti. Ike a ṭul Batūwīl yaana a minneni yen Maalka yaana a iṇ Abrayīm määden yaana battā me ogo Nahūūr ina. **16** Aṇ Rīpga a ṭuul ṇerconde kuckon, aṇ a päjjidīnī koownu ti, aṇ ike mor kücī oon. Ike kaaccā īñī wāl yeene küümgede kā piik, aṇ ḍuukin woo ṇuca. **17** Aṇ kiingon bānjin ti ike ti kā bīraṇ, aṇ kiinne ogo, "Kura iñja ika mātċā piik kā ḍewar wāl yūūnū ti." **18** Aṇ ike jaajjin ogo, "Mātċā, mūgdo yeeni." Aṇ oja wāl īmmene īñī kā bīraṇ, aṇ iññe mātċin. **19** Aṇ wāana iññeeda kā mātċenee piik ye, jaajjin ogo, "Kälāmgā yūūkū bi määtkā piik cāanna ke yāāṇene." **20** Aṇ kā bīraṇ piik wāl yeeke ṭuljene kuun jī, aṇ būlcīn ṇājjāk jīdūk ṇüücīdī piik, aṇ kälāmgā muure puukkene piik. **21** I daamgā kiingon a daamgon i batta jāāyīdī woo jiikkalan̄, ukcedee kā gītī naana wāān yeene ḍāākkene daa Piṭo ye. **22** Aṇ wāana kälāmgā ḍaṇṇene kā maan̄ṇā piik ye, ike āācin woo juma yen tiilgā ke tiikinni māyken yek tiilgā kā yewwe yek īnke ḍuuggen aṇ iññeeda kā. **23** Aṇ taaññe ogo, "Īkī agā ṭul ṇaani?" "Kura nüütkaa, wāac cāāyge nāntā yaana nīnon kā wīrīn jīñe yaanni ti ye?" **24** Aṇ ike luugi Rīpga ogo, "Ika agā ṭul Batūwīl

yaana giitā kā Maalka ke Nahüür ina.” 25 An ɲuccin jaajjin ogo, “Ikoon cäygon kā pīroni ke beelgä iwīn yaaka amgä kälāmgä ye ɖirāk, ke nāntā yen wilgä yaana nīine kā wīrīn tiññan ye.” 26 An kiingon ɖūŋŋü, an mälcin ñaalok Piṭo ti, 27 an jaajjin ogo, “Ŋüülkīn ɖükci Piṭo ti, Joon yen mügdo yeeni Abrayiim. Piṭo nüütin woo biilin yaana batta düüñidi ye, ke luggin mügdo yeeni ti. An ike ika üñjana ti kā ba' mügdo yeeni mā yeeke ti.” 28 An Rīpga lüññü paa ba' meen, an me nüütkenē kā waak'a nāñḡa ɖuuggen ye muureen. 29 An Rīpga cäyge määden battā me ogo Laabaan, buurcin woo jīn wic pärjidi ke oon. 30 Kā yaana yuṭṭee kā juma kāwen umdonde ti ke tiikinni inke ɖuuggen ti, an tiññee kā Rīpga päkee kā jiik'a kiinene daa kā oon ye. An ike kaaccā woo oon ookcede, an kaññe yudit ke kälāmgä jīn ti kā cokal. 31 An kiini Laabaan ogo, “Äätä, ikī yaana agä ɲüülkīni kā Piṭo ye. Ikī yuddu woo winni ina? Ikī tutkeneni än ke nāntā yen kälāmgä.” 32 An oon attā ti än ti, an waak duudi me iñi kälāmgä ɲatin, an kälāmgä iñi me pīroni ke beelgä iwīn, an oon icki me piik ke m'aka ike kītkätä kälāmgä ye, lukene kīgen. 33 An amma äbi me woo yuuti me ñomgen ti. An kiingon yen Abrayiim jaajjin ogo, “Ika batta ämjädä amma ke jiik yaaka äätänä kā ye nüütke kā woo.” An kiini Laabaan ogo, “Ee ɲeran, nüüttoon.” 34 An nüütkenē ogo, “Ika agä kiingon Abrayiim. 35 An Piṭo mügdo yeeni ɲüülkenē kā yāw, an ike wäättā anḡa ceeggon. Iñi Piṭo ɖiik ke dāk ke tiilgä gälkä ke tiilgä, ke kiinkä oogen ke määngen ke kälāmgä ke tüürüñji. 36 An Caarra in mügdo yeeni, ike mügdo yeeni gitkenē woo

oonle i ike a tiin, aŋ mügdo yeeni waak yeeke iññeeda kä muure yaaka mügde ye. 37 Aŋ mügdo yeeni ika daljana liittä. Ike jaajjin ogo, ‘Ŋana minneni yeeni kujgudu tiirin yek mä Kanaan ti, yaaka ikki ika cääyā waadgen ti yaakki. 38 Atä än yen wäyo ti aŋ äntüke yeeni ti, aŋ minneni yeeni kujgu iij wica.’ 39 Aŋ mügdo yeeni taaññä ogo, ‘Aŋ naana tuul batta täki äätin ke ika ŋommañ yaanni ti ye?’ 40 Aŋ ika luuŋŋa ogo, ‘Piŋto yaana ika äätä ñome ti ye, bi tüccī malak yeene ke ikī, aŋ wään yüünü bi daage, aŋ nuŋko bi minneni yeeni kängeeda kä iij mä yeeki ti, äntüke wäyo ti ye. 41 Aŋ naana ikī atä mä yeeki ti ye, doŋü bi latī woo kä liittäŋ yeeni, naana daa cäänna ikī ŋigini kä iññä iij ye, doŋü bi latī woo kä liittäŋ yeeni.’ 42 “Aŋ tiññaŋ wääna äätänä kä jīn ti ye, ika mälcänä ñaalok ogo, ‘Ay, Piŋto, Jooŋ yen mügdo yeeni, Abrayiim, kura wään yeeni yaanni dääkkaa kä. 43 Yuuru, ika inni yuddu jīn taŋ yaanni. Aŋ gin'a täkkä ye inni. Naana tuul yaŋkalaŋ kääjin woo tipī piik ye, bi kiinä ogo, “Kura iñja woo piik kä deewaŋ wäl yüünü ti mätcä kä.” 44 Aŋ naana ika kiinna ogo, “Mätcä, aŋ kälämgä yüükü bi puukku cäänna ye,” dalä ken wääti a yaana wagi Piŋto a iŋ minneni yen mügdo yeeni ye.’ 45 “Aŋ i ika batta mor dağä kä mallä joni ti, oja RiPGA kääjin woo ke wäl piik yeene büüye ti. Aŋ ike kaaccä iñi wäl yeene küümgede kä piik, aŋ ike kiinnä ogo, ‘Kura iñja piik mätcä kä.’ 46 Aŋ kä biraŋ aŋŋi, wäl yeene immene iñi aŋ jaajjin ogo, ‘Uŋgo mätcä, aŋ kälämgä yüükü bi puukku cäänna.’ Aŋ wääna mätcänä kä ye, kälämgä puukkene cäänna. 47 “Aŋ ike taaññä ogo, ‘Ikī agä tuł ŋaani?’ Aŋ ika luuŋŋa ogo, ‘Ika agä tuł Batüwīl yaana giitä kä Nahüür

ke Maalka ina.' An ijkanä juma umdonde ti, ke tiikinni inke duuggen ti. 48 An ika dññjünü iñi an ika mälcanä ñaalok Piṭo ti. An Piṭo maanña, Joon yen mügdo yeeni Abrayim, yaana ika nüüdana päy yaana wodañ ye ti, ke kãnga kä ṭuul yen ṭul mügdo yeeni määden, yaana bi a iñ minneni mügdo yeeni ye. 49 An nüütka naana ikee mügdo yeeni bi nüütke woo biilin yaana batta düüñidi ye ke luggin, an naana a ba'ay ye, i nüütka dale ika atä nãntä yanjalan ti." 50 An luugi Laabaan ke Batüwiil ogo, "Näänkä yaakki atä Piṭo ti, baati jiik'a jääyon woo ye. 51 Rĩpga inana, koowu an ate kä, an dalä ike wääti a iñ minneni mügdo yüünü, bata yaana jaajjene kä Piṭo ye." 52 An wääna kiingon yen Abrayim tiññee kä jiik yeeken ye, ike dññjin iñi ñomgu giti, an mälcin ñaalok Piṭo ti. 53 An kiingon ääcin woo waak wilkitin a nanjin kä tiilgä galkä ke tiilgä, ke burunngu, an iññe Rĩpga. An cääna määden ke meen iññe wakkä yaaka weel yeenen carañ ye. 54 An ike ke ook yaaka äätene ye, ämmä an mättä an nĩngin wĩca. An wääna juwene ñaalok kä tiññaññä ye, kiingon yen Abrayim jaajjin ogo, "Tiingä, dale ika dukcu mügdo yeeni ti." 55 An määden ke meen jaajjin ogo, "Dalä por Rĩpga cääjji nĩnkä kä caay ke ikoon, an wäättan ike ati." 56 An kiinne ogo, "Ñana ika koora kä, Piṭo wään yeeni ñaanñe. Tiingä dale ika dukcu mügdo yeeni ti." 57 An iken jaajjin ogo, "Dale ṭuul bärkin, an taacin." 58 An Rĩpga bärki, an taaji ogo, "İki gĩmmädä ikee ate ke oon yaanni?" An luunñe ogo, "Ee, ika bi atä." 59 An käwen Rĩpga tuci ke kiingon yaana ike pĩri ye, ke kiingon yen Abrayim, ke m'aka äätene kä ye. 60 An Rĩpga

ɲüülkĩ, aɲ kiini ogo, “Käwo, iḱĩ wäätcĩ agä miy yen me
 ɖiirken caykä mäyken kä caykäcaayni! Aɲ dalä kaaynä
 yüükü bänkä yek ädäɲɲi yeeken peecä.” **61** Aɲ Rĩpga ke
 kiinkä yeeke määngen taappä kälämgä, aɲ oon baati ɲäc.
 Aɲ kiingon yen Abrayiim Rĩpga koowne aɲ attene kä. **62**
 Aɲ Icaak yaana cääy Najĩp ina, ɖuku Bĩr Lahaayi Rooy,
 aɲ aɲan ogo, Jĩn M'ana a Üdon Ika Yoodda ye ti. **63** Aɲ
 ääɲkalaɲ ti biigin ti aɲɲi, Icaak attä yiil jĩ, aɲ laay i jone
 jaay jiikkalaɲ, aɲ wääna wiñe ääreneeda kä ñaalok ye,
 ike yurcin kälämgä äätidĩ. **64** Aɲ Rĩpga cäänna wääna
 wiñe ääreneeda kä ñaalok ye, Icaak yootte, aɲ ike kuuyin
 iĩĩ kalman yeene ɲäc kä biraɲ. **65** Aɲ kiingon taaññe
 ogo, “A oon yaana wali ye iya yiil jĩ äätidĩ iḱiĩn päägidĩn
 yaanja?” Aɲ luugi kiingon ogo, “A mügdo yeeni.” Aɲ ike
 burɲu yeene koowne aɲ wange kümme. **66** Aɲ kiingon
 Icaak päkkene waak'a naɲɲe ye muure. **67** Aɲ Icaak Rĩpga
 äbene keeñ yen meen Caarra jĩ, aɲ wäättä aɲɲa iĩɲe. Aɲ
 bilgene, aɲ Icaak jone lüynü kä ike kä tüwnü meen.

25 Aɲ Abrayiim ɖiññä iĩɲ yaɲkalaɲ ɲuca battä me ogo
 Katuura. **2** Aɲ ike gitki Jumraan ke Yakcaan ke Midaan ke
 Mĩdiyaan ke Ĭcbaak aɲ Cüwa. **3** Yakcaan ken a wäy yen
 Cĩiba ke Diidaan. Aɲ kaaynä yek Diidaan a mä Acüür ke
 mä Litüüc ke mä Liim. **4** Aɲ merkä oogen yek Mĩdiyaan
 a Ipa ke Eper ke Anook ke Abida aɲ Elda. Iken yaakca
 muureen a kaaynä yek Katuura. **5** Abrayiim waak yeeke
 muure yädi minneni yeene Icaak. **6** I ike batta mor
 tüw, merkä yeeke yaaka giide kiinkä yeeke määngen ti
 ye, pääggene iñdinni. Aɲ piirre giti ke Icaak, aɲ iken
 tucce woo baan ti kä ñomuk. **7** Aɲ Abrayiim yuunge

muure yaaka cääynee kä nommañ wic ye a 175. **8** Añ ike wääkcín woo wääktäj tüwnü añ tüwnü, i yuunge a ðiirini a yäänjon kä cäwdä nommañ wic, añ ike cooṭi me ti dänkä yurge ti. **9** Añ merkä yeeke Icaak ke Icämayiil ike jīgi ṭuum yaana Makapeela ji ye, cokulañ ti Mamar, yiil yen Aproon minneni Cuwaar yen mä Haat. **10** Añ yiil yaana kiyi Abrayiim mä Haat ti ina, ken jīgēne daa kä me iken ke iije Caarra. **11** Añ wääna Abrayiim tüwnēe kä ye, minneni yeene Icaak ṇüülkī Jooñ. Añ Icaak cääynä kä cokal Bīr Lahaayi Rooy, añ aṇan ogo, Jīn M'ana a Üdon Ika Yoodda ye ti. **12** A perrä kaaynä yek Icämayiil minneni Abrayiim, yaana giide Haajir kiingon yen Caarra yaana a yen mä Macīr ina ti. **13** A merkä oogen yek Icämayiil yäñtāngenen ikki, añ a pergin a iijgini kä kaygon ti ke m'ana düüñidi ye ti. Nabīyüüt ken a kaygon añ bäätcete Kedar ke Adbeel ke Mibcaam **14** ke Micma ke Düüma ke Maaca **15** ke Haddaat ke Tiima ke Yatuur ke Naapīc añ Kedeema. **16** A merkä oogen yek Icämayiil ikki, añ a yäñtāñji yek yätini yaaka äärgä tüggen kä caay witken kä yewwe ye, ke nānk'a cääyene kä ye, ke keēñi yeeken. **17** Añ Icämayiil cääynä nommañ wic yuunge 137. Añ ike wääkcín woo wääktäj tüwnü añ tüwnü, añ ike cooṭi me ti dänkä yurge ti. **18** Añ kaaynä yeeke cääjjin Hawela attä ke Cüür kä cokal Macīr ñome ti, bata gin'a iki ünñjüdü Acüür ye. Añ iken cäygin muure kä puudin giti ke mä yeeken. **19** Wakkä yaakki a yaaka nāñjä ḍuuggen Icaak ti minneni Abrayiim ti ye. Añ Abrayiim gittä Icaak. **20** Añ Icaak yuunge caykä kä ṇan wääna kuññee kä Rīpga ṭul Batüwiil yaana a män Araam ina, añ ike baanne battä me

ogo Padaan Araam aṇ ike a Laabaan mā Araam käwen.
21 Aṇ Icaak mälcin ñaalok Piṭo ti kä yaana iije agee kä
 burṇu ye. Aṇ mallä yen Icaak luugi Piṭo aṇ iije Riṗga
 laaccä yuunku. **22** Aṇ merkälen yaaka kä yewwe jiṇe ti ye
 yoken yuuku, aṇ attä tääccädi Piṭo ti kä yuunṇu merkä
 yoken. Aṇ tääccin ogo, “Näänkä yaakki nājit ḍuuggen
 ika ti ina?” **23** Aṇ kiini Piṭo ogo, “Merkä yaaka jiṇü ti
 yaakka bi wääti a ṭoṇ kä yew. Aṇ me yüükü yaaka kä yew
 jiṇü ti yaakka bi piirtit, aṇ ṭoṇ yaṅkalaṇ bi meken borgu
 kä teynä, aṇ kaygon yüünü mäadenle bi ñuugele.” **24**
 Aṇ wääna niinnä yen giidä yeene ḍäāgenee kä ye, yore
 kaññe cäyge yuunku oogen jiṇe ti. **25** Aṇ yaana iijgene
 giidene woo ye, tiḍaṇ aṇ yore a jiik bata gaan, aṇ äkki me
 ogo ĩcū. **26** Aṇ yuungon yaṅkalaṇ giidi me i mäaden ĩcū
 agee kä mükon kä ṇubdonḍe. Aṇ äkki me ogo Yaagüüp.
 Aṇ wääna yuunku giidene daa kä me ye i Icaak yuunge
 caykä kä ḍüügük. **27** Aṇ wääna merkä piirene ñaalok ye,
 ĩcū wäättä aṇṇi män keñ laay woo luummuk, i mäaden
 Yaagüüp a män ṇiibbīn cäāy paa keeññi giti. **28** Aṇ Icaak
 a ĩcū ken bilge näänka ämee kä yāṅgä waak luum jiṇe
 yaaka äbätä ĩcū ye, aṇ Riṗga a Yaagüüp ken daa bilge. **29**
 Aṇ äāṅkalaṇ ti wina Yaagüüp cääpi yüückü, aṇ käägi ti
 ĩcū ätä woo luummuk a bägon kuckon aṇ näkä kǎñ. **30**
 Aṇ ĩcū Yaagüüp kiinne ogo, “Ika tüwü kä kǎñ! Kura iñja
 yüückü titkä kä ḍeewar!” A yaana ĩcū äkkene daa me
 yāṇtāṇ yaṅkalaṇ ogo, ĩdoom ye, nüütī ogo “tiḍda.” **31**
 Aṇ luugi Yaagüüp ogo, “Ee, por kaykitīn yüünü yāājgaa
 kä.” **32** Aṇ ĩcū jaajjin ogo, “Yuuru, ika tüwü kä kǎñ. Aṇ
 ṇerrä kaykitīn yeeni a ṇaaka ika ti?” **33** Aṇ kiini Yaagüüp

ogo, “Por iijjä liitkaa.” An ĩicü liittä, ogo kaykitin yeene yääjgedee Yaagüüp. **34** An Yaagüüp ĩicü iññe biiggĩ ke yüüčkü piiken. An ike ämmä an mättä, an wäättana juwin attä. An anan ĩicü ñääynä kä kaykitin yeene.

26 An kãñ yanƙalan ŋuca äätin baan jĩ bata yaana nãñjä ðeñe niĩnkä Abrayiim ti ina. An Icaak attä yätkä Abimaliik yen mä Palactiin yaana cääy Jaraar ina ti. **2** An Piŋo üükĩn woo Icaak ti an kiinne ogo, “Ŋana ĩkĩ atä iññ Macĩr. Cääyã baan yaana bi kiinenii kä ogo cääyey ko ye. **3** Cääyã baan yaanni ti ĩkĩ agä boorgon, an ika bi ke ĩkĩ an ĩkĩ bi ŋüülkeni. An bänkã yaakki bi iñenii kä muure ĩkĩ ke kaaynä yüükü, an ika liittäññi bi ðaagã yaana liitkãnä wääc Abrayiim ye. **4** An kaaynä yüükü bi nanã ðirã kä yaac bata kitãñi yek polloñ jĩñe, an bänkã yaakki muure bi iñã daa kä. An kä päy kaaynä yüükü toñ muure bi a ŋüülkinĩ ñommañ wic. **5** Kä yaana Abrayiim tiingana kä jiik yaaka ðakkã ike ti ye an tiĩcee kä iininni yeeki, ke nüünñüni yeeki ye.” **6** An Icaak cääjjin baan battä me ogo Jaraar. **7** An wääna taajene daa kä ook yek baan yaanja kä iĩñe ye, i ike jaajjin ogo, “A käwo.” I booc kä jaajjin ogo, “A iĩñ yeeni.” Ike ðüüci ogo, “ike bi nãgĩ ðok mä baan yaanna, ogo iĩñe Rĩpga, kä yaana ñeree kä ñer kä yaac ye.” **8** An wääna Icaak cääynee kä wĩca niĩnkä kä ðirãk ye, Abimaliik yätkä yen mä Palactiin däämjĩn iññi kä käälle yen ãn gunne an Icaak yooŋte iĩñe Rĩpga ñääjgede. **9** An Abimaliik Icaak bärkene an kiinne ogo, “Ay, Rĩpga ina a iĩñü yaanna! ĩkĩ jaayã ogo käwic ina?” An luugi Icaak ogo, “Ika booju, ika ðuucu ogo mãnƙalan ika bi nãgjada ðok an koowje.” **10** An Abimaliik jaajjin

ogo, “A ɲaaka ina nɲgonoon kã anjan yaanna? An naana yoku por mɲɲkalaɲ iɲɲü nĩinne ye, ikoon yoku ickonoon ɖuuggin nãɲkã yaackã.” **11** An Abimaliik me muure kolle ogo, “M'ana bi täpĩ yok men yaanni ke iɲɲe ye tüwnü bi yooore ti.” **12** An baan yaanja ti Icaak püüttã kãwkã, an yun yaanna ti ike iɲɲã cuukulli pãk 100 ɖĩrãk kã kãwkã yaaka piɲɲɲe ye, nãɲka ike ɲüülkene daa kã Piɲo ye. **13** An ike wãättã anja ceeggon mooye kã yaac, an waak yeeke üüttĩn kã ɖĩirin. **14** An ike cãygene ɖiik ke ɖãk ke kiinkã kã ɖĩrãk an mãmgi jĩ mã Palactiĩn. **15** An jĩɲdgã piik muure yaaka küüñĩ kiinkã wãyen nĩinkã yek wãyen Abrayiim ti ye, cĩkĩ mã Palactiĩn kã ɲomgu. **16** An Icaak kiini Abimaliik ogo, “Anɲã yorü ikoon ti. Ikoon borroon kã teynã.” **17** An Icaak anɲin yore wĩca, an attã keeñĩ yeeke ɲeljene iñĩ ɖããɲgon Jaraar jĩ, an cããjĩn iñĩ wĩca. **18** An Icaak jĩɲdgã ɖuukke gomme yaaka küüñĩ me nĩinkã yek wãyen Abrayiim ti ye. Kã yaana cĩkene daa mã Palactiĩn wãana wãyen tüwnee kã ye. An äkkene kã yãɲtãngenɲen yaaka äkkene daa kã wãyen ñomuk ye. **19** An kiinkã Icaak küññü jĩn ɖããɲgon Jaraar jĩ, an jĩn waɲe yaana yĩɲã kã piik ɲerkã ye kañi wĩca. **20** An kaaydoni yek mã Jaraar äätin an büültĩn ke kaaydoni yek Icaak, an jayok ogo, “Piik a yooko!” An Icaak jĩn äkkene ogo Icik nãɲka iken büültene kã ke ike ye. **21** An kaaydoni Icaak ɲuccin küññü jĩn yaɲkalaɲ, an iken ɲuccin büültĩn wĩca jĩn yaanja ti. An äkki Icaak ogo Cittina nüütĩ ogo ätkĩtĩn. **22** Ike nãɲtã yaanja bãkkene wic an ɲuccin küññü jĩn yaɲkalaɲ wĩca, an baati m'ana ɲuca agene kã büültĩnĩ kã ye. An äkki Icaak ogo Rabuut, an jaajjin ogo, “Piɲo ikoon

iññon nāntā, aṇ iכון bi điron ṇommañ wic.” 23 Aṇ Icaak wina daljene iññi aṇ baṇṇā Bīrcība. 24 Aṇ wīrīn jīñe yaanja ti Piṭo ūūkin woo ike ti, aṇ ike kiini ogo, “Ika agā Joon yēn wāac Abrayim. Ṭana iķi boojū, ika ke iķi, iķi bi ṇūūlkeni aṇ kaaynā yūūkū bi naṇṇā đīirā kā waan yēn kiingon yeeni Abrayim.” 25 Aṇ Icaak bāttā tambal wīca, aṇ Piṭo maanṇe. Aṇ keeñ yeene ṭeljene iññi wīca, aṇ kiinkā yeeke kūñjīn iññi jīn wīca. 26 Aṇ āaṇkalan ti wina yātkā Abimaliik āatin ike ti ke Ahūjaat yaana ike nūūtū kā nāaṇkā yaaka bilti ye, ke Paykool đuuṇgon kāaygā yeene ātā Jaraar. 27 Aṇ tāackiti Icaak ogo, “Ikee āātede ika ti ina? I ina ika putka jī, aṇ ika ñooṭṭa woo yaanna.” 28 Aṇ iken luukcin ogo, “Yoorron kā ṇer Piṭo ke iķi. Aṇ iכון jaajjonon ogo yoku līttāṇ bilto ti waadgo ti, ke iķi. Iķīn đūccīn jiik đoocin. 29 Līttā ogo iכון batta bi nāṇgonda nāaṇkā yaackā, bata yaana batta agini nāṇgīnī kā nāaṇkā yaackā ina, a nāaṇkā ṇerkā ken nāṇkiti kā kamāt. Aṇ iķi tucini woo kā ṇībbīn. Aṇ yooru yaana ṇūūlķīnī kā Piṭo ye.” 30 Aṇ iken tutki Icaak ammani jon ñamme, aṇ āmmā aṇ mātā. 31 Aṇ kā tiṇṇāṇānā iken murjin iññi māṇkalan daa menen lītkede, aṇ iici Icaak aṇ iken attā kā ṇībbīn. 32 Aṇ āṇ jīñe yaanja ti kiinkā yek Icaak āatin ike nūūtķi kā jīn yaana kūūññi a ķicconḍe ye, aṇ kiini ogo, “Iכון kāññon piik!” 33 Aṇ Icaak jīn ākkene ogo Cība. Aṇ ke tiññan baan yaanja wāāttana battā me ogo Bīrcība, aṇ aṇan ogo, “Jīn Līttāṇ.” 34 Aṇ ĩcū wāāna yuunge aṇṇene caykā kā ṇan ye, đīññā määngā kā yew tiirīn mā Haat ti, määnge a Yahudīt ṭul Beerī, aṇ Bacamaat ṭul Eylūin. 35 Aṇ a iken ken āācin jon yiñe Icaak ke Rīpga ti.

27 Icaak daandin aŋ wange bunnu batta ŋuca yüŋi, aŋ minneni yeene mooye ŋicü bärkene ti, aŋ kiinne ogo, “Minneneni yeeni!” Aŋ ike luugi ogo, “Ika inni.” **2** Aŋ Icaak jaajjin ogo, “Ika ɗuɗɗunu, aŋ nīnnā yeeni yen tüwnü kuju. **3** Kaay yūünü koowu ke cāwgälen, aŋ atā woo kiñuk aŋ nākkaa gin luum jīñe. **4** Aŋ tutkaa ginäämkā yaana ñabaŋ bilgā ye, aŋ ickaa kā dalā amā nuŋko ŋüülkenii i batta mor ika tüwü.” **5** Aŋ wāāna Icaak jaaynee ke minneni yeene ŋicü ye, i tiŋtā Rīpga. Aŋ wāāna ŋicü attee kā woo luummuk kiñee kā waak luum jīñe aŋ ābedeeda ti ye, **6** i Rīpga minneni yeene Yaagüüp kiinne ogo, “Wāāc tiŋŋā määdic ŋicü kiiñde ogo, **7** ‘Ickaa gin luum jīñe, aŋ nāŋgaa kā ginäämkā yaana ñabaŋ ye amā nuŋko ŋüülkenii Piŋto ñome ti, i ika batta mor tüwü.’ **8** Minneni yeeni jiik yeeki tiŋŋā bata yaana kiindenii kā ye. **9** Atā kaacci ɗiik giŋi aŋ ickaa woo jüülönilen kā yew yaaka a caagin ye, dalā nāŋgā wāāc, a ginäämkā yaana ñabaŋ bilge ye. **10** Aŋ ickā wāāc dalā ame nuŋko bi ŋüülkey kā, i ike batta mor tüw.” **11** Aŋ Yaagüüp meen Rīpga luuŋŋe ogo, “Määdo ŋicü yore jüülaŋ, aŋ ika yori yīlaŋ. **12** Aŋ naana por ika tapa yok wāyo ye? Ika bi yoorā ogo ike maldoorŋiŋin. Aŋ ike ika batta bi ŋüülka, bi ɗāākcī ika tuuma.” **13** Aŋ kiini meen ogo, “Dalā tuummu ɗimjī ika ti, minneni yeeni! Nāŋŋā bata yaana kiinnenii ye. Atā aŋ jüülönilen ickaa kā.” **14** Aŋ ike attā aŋ jüülönilen koowne aŋ ickene meen. Aŋ meen tuttu ginäämkā yaana ñabaŋ ye, bata yaana bilgānā wāyen ye. **15** Aŋ Rīpga kuññu buruŋgu ŋerkā yek minneni yeene mooye ŋicü, yaaka ārāk baanne ye, aŋ iŋkene minneni yeene ɗeerconde Yaagüüp. **16** Aŋ

kümme inke ti ke bugge ti, ke nantä ðone yaana yidalan ye kä gäykä jüulonilen. **17** An ike ginäämkä yaana ñaban ke biggi yaaka toonne ye inñe Yaagüüp inñe ti. **18** An Yaagüüp attä äräk wäyen ti, an jaajjin ogo, “Wäyo.” An wäyen luukcin ogo, “Haa, minneni yeeni. İki agä İicü halla iki agä Yaagüüp?” **19** An Yaagüüp luukcin wäyen ti ogo, “İka agä İicü kaygon yüünü. İka nänñä bata yaana kiinnaa kä ye. Juwu ñaalok an yänñä gin luum jinne yeeni amä, nuñko nüülkaa kä ye.” **20** An taaji Icaak ogo, “Kaññi ogoo kä birañ anñi minneni yeeni?” An luuññe ogo, “Piñto yüünü Joon ika yüükkana ti.” **21** An Icaak Yaagüüp kiinne ogo, “Wüükü ti kä cokal dalä iki tabeni yok, an ooku giti naana a iki İicü minneni yeeni ye.” **22** An Yaagüüp wükcin ti wäyen ti, an tabi yok Icaak. An ike jaajjin ogo, “Pon a pon Yaagüüp, an inka ke buggu a yek İicü.” **23** An batta agee kä ookon giti nänñka inke ke bugge jüüle kä jüül bata määden İicü ye. An Icaak yore tootte takı Yaagüüp nüülkede. **24** An taaññe ogo, “A gitken iki agä minneni yeeni İicü?” An luuññe ogo, “Ee a ika.” **25** An Icaak jaajjin ogo, “Yänñä gin luum jinne yüünü ackaa kä dalä amä, minneni yeeni. Nuñko iki bi inñeni kä nüülkin yeeni ye.” An ackene daa Yaagüüp an amme. An ackene määk an maanñe. **26** An kiini wäyen Icaak ogo, “Äätä ti kä cokal minneni yeeni, an muckaa gimgin.” **27** An ike wüükın ti kä cokal an muckene. An Icaak nääccä pin burñu yeene, an ike nüülki, an jaajjin ogo, “Pin minneni yeeni beel bata pin yiil yaana a nüülkini kä Piñto ye. **28** Dalä Joon iki inñey tuñ yen polloñ ke cekkitin nommañ wiñe ke päk ðirken ke määk ðirken. **29** Dalä ton iki

ñuugilini, an iken i'ki ðun'kiti iñi, an wäatci agä mügdo yen mädgic an kaaynä miic dalä cäanna i'ki ðun'kiti iñi. An tuummu wäati m'aka i'ki tuumgi ye ti, an nüülkin wäati m'aka i'ki nüülkiti ye ti.” 30 An kä ðeeran an'ni wäana Icaak ðan'nee kä nüülkin Yaagüüp, an Yaagüüp kaaccee kä woo wäyen ti ye, i mäaden i'cü kääjin äräk ätä kiñuk. 31 An ike cäanna nan'jä ginäämkä yaana ñaban ye, an äckene wäyen, an jaajjin ogo, “Juwu ñaalok wäyo ämä yän'jä gin luum jiiñe yeeni, nuñko iñja kä nüülkin yüünü.” 32 An taaji wäyen Icaak ogo, “I'ki agä ñaani?” An luun'je ogo, “Ika agä minneni yüünü i'cü kaygon yüünü.” 33 An Icaak yore tiicin kä yaac, an jaajjin ogo, “A ñaani ken ina attä kiññä waak luum jiiñe, an ickana kä ammä muure i batta mor i'ki ðäägä an nüülkünü yaanna! Ee, an ike bi a nüülkini a gitken.” 34 An wäana i'cü tiin'jee jiik yaakka wäyen ti ye, i ike weekcin kä yaac kä jon pille, an wäyen kiinne ogo, “Nüülkaa cäanna ay wäyo!” 35 An kiini Icaak ogo, “Mäadic äatin, an ika mallan'gingin, an nüülkin yüünü koowne.” 36 An i'cü jaajjin ogo, “Ike battä me ogo Yaagüüp a gitken. Ike an'ni ika mallan'gingin ään'ke kä yew, kaykitin yeeni koowne, an tiññan nüülkin yeeni koowe cäanna.” An taaññe ogo, “I'ki batta agä büüccini nüülkin yaana a yeeni ye?” 37 An Icaak i'cü luun'je ogo, “Ike ðan'ja nan'jä a mügdo yüünü, an mängen muure nan'jä a kiinkä yeeke, an iññä päk ke määk. An i'ki bi nan'eni ogoo tiññani minneni yeeni?” 38 An i'cü wäyen taaññe ogo, “Wäyo, i'ki cääygi nüülkin a keelok? Wäyo nüülkaa cäanna!” An i'cü weekcin kä yaac. 39 An wäyen Icaak ike luugi ogo, “I'ki bi cääyä woo kaakic cekkutin yen nommañ

wiñe ti, an woo kaakic tuñ yen pollon ji ti. **40** An iki bi cääyā kā gaadal yūünü, an iki bi ñuugulu määdic ti, an naana iki ɬākā ɖünjü teetcadā woo ye, i winnan yeene bi erci woo ɖonjü ti.” **41** An waan yaanja ti, ĩcūYaagüüp putkene ji kā yaana wäyen Yaagüüp iññeeda kā njuülkin ye. An ĩcū jaay joni ti ogo, “Waan nüüjdün tüwnü wäyo cokilin, an wäättan määdo Yaagüüp bi nāgā ɖok.” **42** An wääna Rĩpga nüütkenē daa me kā jiik minneni yeene mooye ĩcū ye, i ike tuccin Yaagüüp ti, an kiinne ogo, “Määdic ĩcū ɖiigā jiik ogo, iki nāgjidā ɖok. **43** Jiik yeeki tiinjā ɬeɬan minneni yeeni. Juwu an lüüdü määdo Laabaan ti Araan. **44** An cääye ke ike kā ɖeeran ke määdic jone lüye. **45** An naana ike jone lüynü, an gin'a nāngeneeda kā wiitɬe woo ye, i iki bi tuckeni iki ɖuuku. Ina kura ikee yääye muuric kā nīinnā keellä?” **46** An Rĩpga jaajjin Icaak ti ogo, “Üññü yeeni putku ji kā määngā mā Haat. Naana Yaagüüp küji iinj ɬulgu yek baan yaanni ti määngā mā Haat ti ye, bata määngā yek ĩcū ye, päjjidi iinca yoku ika tüwü.”

28 An IcaakYaagüüp bärkene ti, an njuülkene an kolle ogo, “İki nana ɖijā ɬulgu yek mā Kanaan yaakki ti. **2** Juwu atā Padaan Araam paa ba daan wääc Batüwīl, an ɖijā iinj wīca ɬulgu nääyic Laabaan. **3** Joon yaana Lĩtīt ye iki njuülkey, an iki iñey merkālen kā ɖirāk, an kaaynā yüükü ɖirā an wääti a ɬon ɖiirken! **4** An iki iñey njuülkin yaana iññe Abrayiim ina, ke kaaynā yüükü nunko bi mükii nommañ yaana cääyii kā batta a yūünü yaanni ye, a nommañ yaana iñi Joon Abrayiim ye!” **5** An Icaak Yaagüüp tucce woo, an attā Padaan Araam cäyok ke

nääyen Laabaan, a Rïpga määden minneni Batüwiil a mä Araam, aṅ Rïpga a Yaagüüp ke ĩcū meen. **6** Aṅ ĩcū ukcin gĩti ogo wäyen Icaak Yaagüüp nüülkenee aṅ tucce Padaan Araam ogo ðijo iij wīca, aṅ kollee ogo ṅana ðjdo ṭulgu yek mä Kanaan ti. **7** Aṅ Yaagüüp wäyen ke meen tiingene, aṅ ðakkä Padaan Araam. **8** Aṅ wäättan ooki gĩti ĩcū ogo wäyen Icaak batta ṭäko ṭulgu yek mä Kanaan nāntä yeenen ti. **9** Aṅ ĩcū ṅĩpcin wäyen taanṅe Icāmayiil ti, aṅ ðiññä ṭulgu yek Icāmayiil ti kä keelok ṅocce ti määnge ti aṅ iije kicconḁ battä me ogo Maalat, aṅ ike a Nabīyüüt käwen aṅ a ṭul Icāmayiil minneni Abrayiim. **10** Aṅ Yaagüüp kääjin woo baan mooye Biircība jī, aṅ üñjin Araan. **11** Aṅ kä lütcin aṅ ike ðakkä ti nāntä ba ṅerrä aṅ yuuttu iñi wīca nīñjidi iñi, aṅ kuññu pääm nääkcenee kä wiñe aṅ oodi. **12** Aṅ wääna ike oodene daa ye, i ike umgi läaggĩ cääyge ṭiitṭä yudit ṅommañ wic aṅ wiñe ðakcidi pollon jī aṅ malaṅṅi yek Joon aajjidi aṅ ðüükidi iñi kä ike. **13** Aṅ Piṭo yuuttu ṭiitṭä ti ñaalok, aṅ jaajjin ogo, “Ika agä Piṭo, Joon yen daan wääc Abrayiim aṅ Joon yen wääc Icaak. ṅommañ yaana nīñi kä yaanna a yüünü aṅ bi iñenii iki ke kaaynä yüükü. **14** Aṅ kaaynä yüükü bi ðirä batta ĩiltä me kä paṅṅä bata ṭüüpon yek ṅommañ. Aṅ iken bi piirji woo täṅkä ti muure ñomuk ke ṅäjäk ke ñaalok ke iñi, aṅ äärgä tüggen yek ṅommañ wiñe muure bi kñi nüülkin kä waan yüünü ikee ke kaaynä yüükü. **15** Aṅ ika ke iki aṅ ika iki bi tiijeni ke nānt'a atii kä ye, aṅ ääṅkalaṅ iki bi ḁuugeni ke ṅommañ yaanni ti. Aṅ iki batta bi cakeni ke wakkä yaaka kiinnenii ye ḁääkkenii kä muure.” **16** Aṅ Yaagüüp juwin ñaalok nīinkä ti, aṅ

jaajjin ogo, “A gïtken Piŋto a nãntã yaanni ti! Aŋ batta agã ñïcon!” 17 Aŋ ike booññu aŋ jaajjin ogo, “Nãntã yaanni me yãmdel! A ãn Jooŋ inni aŋ a ãntũke pollon jĩñe.” 18 Aŋ tiññãñãnã aŋŋi Yaagũüp pääm yaana nãakkee kã wiñe ye, koowne aŋ yuutte a kolcan paydin aŋ puukkene wic ñownã. 19 Aŋ nãntã yaanja äkkene ogo Betali. Aŋ aŋan nüütĩ ogo, “Än yen Jooŋ.” Aŋ kã on battã me ogo Lüüc. 20 Aŋ Yaagũüp liittä aŋ jaajjin ogo, “Naana Jooŋ ke ika aŋ ika tiĩñña wään yaanni ti aŋ naana ika iñña waak äãmkã ke buruŋgu ye, 21 aŋ naana ika ðukcunu paa ba wäyo kã ñiĩbbĩn ye, i wäättan Piŋto bi wääti a Jooŋ yeeni. 22 Aŋ kolcan paydin yaana yuuttu ñaalok yaanni bi wääti a Än Jooŋ. Aŋ wakkã muure yaaka bi iña kã ye, ike bi iña kã caycayni.”

29 Aŋ Yaagũüp wään yeene ceeññe ke ðake ti ñommañ mã ñommuŋgu ti. 2 Aŋ ike yurcin jĩñ kã uttar ke kurku kã ðãk yek ðiik ñinok iñi jĩñ taarŋe ti kiĩji puukkin piik. Aŋ jĩñ tũke a üüljĩnĩ kã pääm mooye peŋŋã. 3 Aŋ naana kurku ðiik yoken ðüülünũ ti muure ye, i kaaydoni pääm ðüljünũ woo jĩñ tũk, aŋ ðiik puukkunu piik, aŋ wäättan pääm ðuukunu üüljünũ jĩñ tũk. 4 Aŋ kaaydoni taaji Yaagũüp ogo, “Ikee age mã wa mãdgo?” Aŋ iken luukcin ogo, “Ikoon agon mã Araan.” 5 Aŋ iken taaññe ogo, “Laabaan yaana daan wäyen a Nahüür ina ñãjje?” Aŋ iken luukcin ogo, “Ee, ñãjjon.” 6 Aŋ iken taaji Yaagũüp ogo, “Ike yore ñeraŋ?” Aŋ iken luukcin ogo, “Ee, ike yore ñeraŋ. Daamjã a ðuulle yeene Rahiil ina äätã kïdit kun ðiik yaanja.” 7 Aŋ ike luukcin ogo, “Wuuŋ mor a ãŋ gïti, batta mor a wuuŋ yen ðüülĩn ti kurku ðiik nãntã

keellä. Ɖiik puukke piik, aŋ ɖuuke äämdük.” 8 Aŋ iken luukcin ogo, “Ikoon batta liiton, ke kurku ɖiik muure ɖäägene ti, aŋ wäattan pääm ɖuljon woo jiin tük, aŋ ɖiik puukkon piik.” 9 Aŋ Yaagüüp por daa iinjidi jayok ke iken ke Rahiil ɖääge ti i kidit kun ɖiik yek wäyen aŋ ike ken a kaaydo. 10 Aŋ wääna Yaagüüp Rahiil yoorreeda kä ke kun ɖiik yek nääyen Laabaan ye, ike attä jiin ti aŋ pääm ɖuljene woo, aŋ ɖiik nääyen puukkene piik. 11 Aŋ wäattan Yaagüüp Rahiil muckene gimgin, aŋ weekcin kä yaac. 12 Aŋ Yaagüüp Rahiil nüütkenene ogo ike agje njiɖɖen ko wäyen ti, minneni yen woowen Ripga. Aŋ Rahiil buurcin woo kä biran attä wäyen Laabaan nüütkenene. 13 Aŋ kä biran aŋŋi wääna Laabaan tiinŋee kä ogo ñaakonɖe Yaagüüp ɖäägono ye, ike lüünŋü pärcete kä, aŋ kääŋŋe yok aŋ muckene gimgin, aŋ äbene ti paa. Aŋ Laabaan nüütki Yaagüüp waak'a nänŋä ɖuuggen muure ye. 14 Aŋ Laabaan jaajjin ogo, “İki agä gaani ke yimgä yeeki a gütken.” Aŋ Yaagüüp cääynä wica ke nänŋe paan. 15 Aŋ LaabaanYaagüüp kiinne ogo, “İki batta ñuugulu ika ti käpet ogo iki cokuleey ti cokal ika ti. Aŋ nüütkaa iñdin yüünü bi a nittä?” 16 Aŋ Laabaan cääygene tulge kä yewwe. Mooye battä me ogo Leya aŋ ɖeerconɖe battä me ogo Rahiil. 17 Aŋ Leya wange a bunin, aŋ Rahiil ɱeran biilke ti ke üükine woo ti. 18 Aŋ Yaagüüp Rahiil bilgene aŋ nääyen kiinne ogo, “İki bi ñuugeleni yuungu kä ɱatükel naana ika iñdaa tüülü ɖeerconɖe Rahiil, wäati a iin yeeni ye.” 19 Aŋ Laabaan jaajjin ogo, “Iiñca ɱeran iñenii kä iki, kä yaana iñä daa kä oon yanŋalaŋ yaana a pare ye. Cääyä ke ika winni.” 20 Aŋ Yaagüüp ñuugilin

yuungu kä ɲaʔükel ogo Rahiil, aɲ yuungu yaakka yoorre belok bata nīnkä ɖeewken kä yaana billee kä Rahiil ye.

21 Aɲ wäättan Yaagüüp Laabaan kiinne ogo, “Iiɲ yeeni iɲjakä dalä koowu nīnon kä. Nīnkä yeeki yek ñuugula yeeni ɖaɲɲä.” **22** Aɲ Laabaan nɲɲä ñäänkä, aɲ mäbaan barre muure ammani jonñamme ti. **23** Aɲ wääna nɲntä cücülenee kä ye, i ike ʔuultule yeene Leya ken koowne aɲ ickene Yaagüüp, aɲ nīngin ke Yaagüüp. **24** Aɲ Laabaan kiingon yeene iɲɲe Jilpa iññe Leya ogo wääto ogo kiingon yeene. **25** Aɲ wääna Yaagüüp cuuyenee kä tiɲɲäk aɲɲi ye, i kaññe a Leya! Aɲ Yaagüüp Laabaan taaññe ogo, “A ɲaaka inni nɲnganaa kä yaanni? İki ñuugeleneni ogo Rahiil! Aɲ ika maldaa ɲīngin ina?” **26** Aɲ Laabaan luukcin ogo, “Koowdin ʔuul ɖeerconde mooye ñome ti batta a nɲɲon ɖɔɲe poŋku bānkä yooko ti. **27** Nīnkä ɲaʔükel yek yaanni por ɖaagä, aɲ ikoon menen bi ɲuckini kä cääna naana İki ɖukcini ika ñuugalanaa yuungu kä ɲaʔükel ɲuca ye.” **28** Aɲ Yaagüüp nɲɲin aɲan. Aɲ nīnkä ɲaʔükel yaakka ɖaagi Yaagüüp Leya ti, aɲ wäättan Laabaan ʔuule Rahiil iññe Yaagüüp ogo wääto ogo iɲɲe. **29** Aɲ Laabaan kiingon yeene iɲɲe Bila iññe ʔuulle Rahiil ogo wääto ogo kiingon yeene. **30** Aɲ Yaagüüp nīngin ke Rahiil cääna, aɲ ike Rahiil bilge kä yaac kä Leya. Aɲ nääyen ñuugelene yuungu kä ɲaʔükel ɲuca. **31** Aɲ wääna Piʔo yuʔtee Leya batta bilgene daa kä oore ye, nɲɲe giit aɲ Rahiil ken a burɲu. **32** Aɲ Leya laaccä aɲ giɲɲä minneni a oon aɲ äkkene yɲntɲɲ ogo Robiin, a yaana jaajjenee kä ogo, “Piʔo yuʔtu pillä yeeni, aɲ wäättan tiññan ika bi bilgana oon yeeni.” **33** Aɲ ike ɲuccin laaccä ɲuca, aɲ giɲɲä minneni a

oon. An jaajjin ogo, “Kä yaana Piŋto tiinŋee kä ogo ika batta bilgada oori ye, ken inni iña kä minneni yaanni ŋuca.” An äkkene yäntän ogo Camoon. **34** An ike ŋuccin laaccä ŋuca, an giinŋä minneni a oon. An jaajjin ogo, “Tiññanŋ waan yaanni ti oon yeeni bi yore määre ti ika ti, kä yaana gitkänä daa merkälen oogen kä ðäk ye.” An ina ken äkkeeda kä yäntän ogo Laawī yaanna. **35** An ike laaccä ŋuca, an giinŋä minneni a oon. An jaajjin ogo, “Waan yaanni ti, ika bi mänä Piŋto.” An ina ken äkkeeda kä yäntän ogo Yahüüja yaanna. An wäattan ike yuuttu iñi kä giidä.

30 An wäana Rahiil yuŋŋee kä ike Yaagüüp batta agee kä gitkini kä merkä ye, i ike käwen mämgene ji. An ike Yaagüüp kiinne ogo, “Iñja merkä, naana ye ika bi tüwü.” **2** An Yaagüüp pennä kä yaac kä Rahiil, an taaññe ogo, “Ika agä Joon, yaana iŋi tññey kä merkä ye?” **3** An kiini Rahiil ogo, “Kiingon yeeni Bila koowu an niine kä, ike bi ika gitka merkälen, an kä ike, ika bi cääygana kä merkälen cäänna.” **4** An Rahiil kiingon yeene Bila ickene oore Yaagüüp bata iinŋe, an nñinnene kä. **5** An Bila laaccä, an Yaagüüp gitkene minneni a oon. **6** An Rahiil jaajjin ogo, “Joon ika jooñña kä ŋer, an cäänna jiik yeeki tiinŋe, an ika iñña minneni a oon.” An ina ken äkkeeda kä yäntän ogo Ðaan yaanna. **7** An kiingon yen Rahiil Bila ŋuccin laaccä ŋuca, an Yaagüüp gitkene minneni a oon ŋuca. **8** An Rahiil jaajjin ogo, “Kä yääññä teyconde ikoon näägonon ke käwo an yonñu.” An äkkene yäntän ogo Naptaalī. **9** An wäana Leya yuŋŋee kä ike yuuttee kä iñi kä giidä ye, ike kiingon yeene Jilpa koowne, an ickene

Yaagüüp bata iije. **10** Aṇ Jilpa kiingon yen Leya Yaagüüp gitkene minneni a oon. **11** Aṇ Leya jaajjin ogo, “A ñaaynä ɲerconde ken äätin.” Aṇ äkkene yäntäṇ ogo Gaat. **12** Aṇ Jilpa kiingon yen Leya Yaagüüp gitkene minneni a oon ɲuca. **13** Aṇ Leya jaajjin ogo, “Ika joni ñabaṇ, aṇ määngä ika bi bäärga ogo jon ñammä.” Aṇ äkkene yäntäṇ ogo Acīr. **14** Aṇ nīinkä errä päk ti Robiīn attä yiil jī, aṇ kǎññä jaan läñ beel bata tääkäräṇ yiil jī, aṇ ickene meen. Aṇ Rahiil Leya kiinne ogo, “Kura iñja jaan yen minneni yüünü.” **15** Aṇ Leya jaajjin ogo, “Ḑaṇṇa iki oon yeeni koowni, aṇ cääna tǎkkä jaan minneni yeeni koowdu?” Aṇ Rahiil jaajjin ogo, “Ike bi nīin wīrīn tiññāṇ iki ti rätä jaan minneni yüünü.” **16** Aṇ wääna Yaagüüp duuke kä yiil jī biigin ti aṇṇi ye, Leya attä pääkcin ike ti aṇ jaajjin ogo, “Iki nīinä ika ti tiññāṇ iki rättenii kä jaan yen minneni yeeni.” Aṇ nīinnene kä wīrīn yaanja ti. **17** Aṇ Jooṇ Leya tiingene aṇ laaccä, aṇ Yaagüüp gitkene minneni a oon wäätcete kä duuce. **18** Aṇ Leya jaajjin ogo, “Jooṇ ika iñña a yaana kiingon yeeni iññādaa kä oon yeeni ye.” Aṇ äkkene yäntäṇ ogo Yacakiīr. **19** Aṇ Leya ɲuccin laaccä ɲuca, aṇ Yaagüüp gitkene minneni a oon yaana wäätcete kä ḑüügük ye. **20** Aṇ Leya jaajjin ogo, “Jooṇ ika iñña iññä ɲerconde. Aṇ tiññāṇ oon yeeni ika bi eemda kä yaana gitkänä daa minneni yaana wäätcete kä ḑüügük ye.” Aṇ äkkene yäntäṇ ogo Jabuloon. **21** Aṇ wäättana ike giinṇä minneni a iij aṇ äkkene yäntäṇ ogo Ḑiīna. **22** Aṇ Jooṇ Rahiil payne, aṇ tiingene aṇ naṇṇe giit. **23** Aṇ laaccä aṇ giinṇä minneni a oon. Aṇ jaajjin ogo, “Jooṇ loon yeeni aṇgene yok.” **24** Aṇ äkkene yäntäṇ ogo

Yuucip. An jaajjin ogo, “Piṭo yoku ika ṇucka ti minneni a oon ṇuca.” **25** An wāāna Rahiil gitee kā Yuucip ye. YaagüüpLaabaan kiinne ogo, “Kura äkkaa dalä ika atä paa baan yeeni ti. **26** Dalä määngä yeeki koowu ke merkä yeeki yaaka ṇuugelenenii kā ye, an ika atä, kā yaana ṇäjjii kā ṇuugulani yaaka nāṇgenenii kā ye.” **27** An kiini Laabaan ogo, “Naana iḱi ḡimmädä ye kura cääyā winni kā yaana ṇäjjänä daa kā ṭirkitin ti ogo, Piṭo ika ṇüülkanada ko nääṅkā yüükü yaaka naṇṇeey ika ti ye. **28** Nüütkaa ṇuugula carrä yüünü, an bi iṇenii.” **29** An luugi Yaagüüp ogo, “Ṭäjjä ṇuugulin yaana ṇuugelenenii kā ye, an ḍiik yüükü tiññä ogoo. **30** Iḱi cääygi kā ḍeewaṇ, an wāāna äätänä kā ye i ḍiirin kā yaac. Piṭo iḱi ṇüülkeney kā ika kā waak'a naṇṇä ye muure. An tiññan a tooku ken bi mä äntüke yeeki äärä daa kā ṇaalok?” **31** An Laabaan tääccin ogo, “A ṇaaka ken iṇenii kā?” An Yaagüüp luukcin ogo, “Iḱi ṇana ika iṇdaa ginkalaṇ, gin kā keelok ken nāṅgaa kā, an ika bi ceeñä kääjä ke tiicä ḍiik yüükü. **32** Dalä ika kaacä kurku ḍiik yüükü ḡiti tiññan, an ika wääkä woo iken ti kābälgä ke ḍiik yaaka müücülaṇ ke yaaka pergaṇ muure ye, ke kābälgä yaaka ülaṇ ye muure. An iken bi wääti a ṇuugula carrä yeeni. **33** Eemdin yeeni ken bi nütü woo kā ika ṇomuk, naana iḱi äätä ukcudu ṇuugula carrä yeeni yaana iṇdaa kā ye. ḍiik muure yaaka batta müücülaṇ ke yaaka batta pergaṇ ke kābälgä yaaka batta ülaṇ ḍiik ḡiti ke kābälgä ḡiti ye, naana kaṅgä me ye bi pakä me ogo yek kalgin.” **34** An Laabaan jaajjin ogo, “Ṭeraṇ! Dalä wääti bata yaana jaajjinii ye.” **35** An niññä yaanja ti Laabaan ḍiik oogen muure äbene woo

yaaka cääygene äälgä ke yaaka pergan ye, an ke diik määngen muure yaaka müücülan ke yaaka pergan ye, ke diik määngen muure yaaka cääygene kä bowken yoken ti ye, ke käbälgälen muure yaaka ülan ye. An müükkä Laabaan merkä oogen yeeke. **36** An kuññu niinkä kä dāk päy ji waadgen ti ike ke Yaagüüp, an Yaagüüp ceñjin kääññä diik Laabaan yakkalan. **37** An Yaagüüp kuññu jengä kimken yek garkä ti, jaan bumbay ke jaan battä me ogo, lüüc ke yanjalan ogo dülüb, an beeyne kä äälgä wotku bowken, nüütü bownu läcängä. **38** An ike läcängä yaaka beeyne ye, dooce kä diik ñomgen ti kuun maanñä pii ti nant'a äätete mätene kä diik ye, an diik yuugu naana äätidi mätü ye. **39** An diik yuugu kimkä ñomgen ti, an diik gütidü woo tulgen yaaka yoken a äälgä ke müücülan ke pergan ye. **40** An Yaagüüp käbälgälen yaakka kibbene woo pääken, an diik ñomgen tukke diik yaaka yoken a äälgä ye ke ülken yaaka a yek Laabaan ye ti. An ike doje kipkene woo kurku, an batta agee doocin ke diik Laabaan. **41** An naana diik määngen teyken iñjin ye, i Yaagüüp düccidi läcängä diik ñomgen ti kuun ji, ogo yuugu ko cokal läcängä ti. **42** An yaaka baman ye batta duckede läcängä. An bamken a yek Laabaan, an teyken ken a yek Yaagüüp. **43** Ken ina Yaagüüp wäatee agee kä ceeggon kä yaac yaanna, an cääyge diik diirken, ke kiinkä määngen ke oogen, ke kälängä ke tüürünji.

31 An Yaagüüp tiññä ogo merkälen Laabaan jaygo ogo, “Yaagüüp waak yaaka a yek wäyo ye koowne muure, an a waak wäyo ken kääññee cekkitiñ yaanna muure.” **2** An yoori Yaagüüp ike batta bilgänä Laabaan bata wäana ina.

3 An Piṭo Yaagüüp kiinne ogo, “Ḑukcu baan yen wäygic ti, ke yen mä yüükü ti, an ika bi ke iki.” **4** An Yaagüüp tuccin an Rahiil ke Leya bärkene woo nant’a kääjee kä ḑiik yeeke ye. **5** An iken kiinne ogo, “Yoorru wääc ḡuca ika batta bilga jone ti bata wääna ina. An Joonḡ yen wäyo ke ika kamat. **6** Ḥäjje wääc ṇuugulunu kä teynä yeeni muure. **7** An wääc ṭäakcin ika mallanḡinḡin an ṇuugula carrä yeeni aakdene yok äänke caaydin, an Joonḡ ike batta ḡimkätä kä nanḡin ika näänkä yaackä. **8** An naana ike jaajji ogo, ‘Ḑiik müücülḡü ken bi a ṇuugala carrä yüünü ye,’ i muure gitä woo ṭulgen müücülanḡ. An naana jaajji ogo, ‘ṇuugula carrä yüünü bi wääti a ḑiik yaaka cäygene äälgä ye,’ i ḑiik muure gitä woo ṭulgen yaaka cäygene äälgä ye. **9** An Joonḡ ḑigärgä yek wääc koojjene woo, an iñña kä ika. **10** “An waan yaana yuugene kä ḑiik ye ika läkkä an däämjänä ñaalok, an ika yurcunu ṇukku yaaka yoken a äälgä an müücülanḡ an perganḡ ye, yuugu ke ḑiik määngen. **11** An malak yen Joonḡ ika kiinna kä lääggī ogo, ‘Yaagüüp!’ An luuḡḡu ogo, ‘Haa ika inni!’ **12** An ike jaajjin ogo, ‘Däämjä ñaalok an yoorci ṇukku yaaka yoken a äälgä an müücülanḡ an perganḡ yaakca ti, yuugu ke ḑiik määngen, kä yaana näänkä yaaka nänḡiti kä Laabaan yaakka yooddu daa kä muure ye. **13** Ika agä Joonḡ yaana üükīn woo Betalī ina, yaana cückīnī yok kolcan paydin an lītkanāa kä ina. An juwu anḡä yorü baan yaanni jī an ḑukcu baan yen mä yüükü ti.” **14** An Rahiil ke Leya luukcin ogo, “Baati gin’a a büccīnī yādon paa ba wäyo ye. **15** An ikoon nanḡon bata boorgu, an ikoon yääjjonon woo an tiil yooko amme. **16** Cekkitīn muure yaaka koojji woo Joonḡ wäyo ti ye a

yooko ke merkälen yooko. An wakkä muure yaaka kiinini Joon ye najä.” 17 An Yaagüüp juwin ñaalok, an merkälen yeeke ke määnge taappe kälängä. 18 An digärgä yeeke muure kütte ñome ti, ke wakkä yeeke muure yaaka kaññe Padaan Araam ye, an attä wäyen Icaak ti ñommañ mä Kanaan ti. 19 An wäana Laabaan attee kä ñitee kä yok ñiik yeeke ye, i Rahiil junku yek wäyen kalle. 20 An Yaagüüp Laabaan mä Araam malleñingän batta nüütkede ogo ike bagje. 21 An ike likcin woo ke wakkä yeeke muure, an ircin woo wii mä Puraat an üñjin baan pämkä mä Jilaat ti. 22 An niinnä ñäk ti Laabaan nüütke me ogo Yaagüüp likcono woo. 23 An ike mä yeeke yaaka a ook ye koowne ke ike, an Yaagüüp baatte ñac waan yen niinkä kä ñaṭükel, an wäänne ñac pämkä mä Jilaat ti. 24 An Joon äätin Laabaan mä Araam ti kä läaggi kä müllä an kolle ogo, “Wangü tiicci, Yaagüüp ñana kiindä jiikkalan ñana yaacken an ñana ñerken.” 25 An Laabaan Yaagüüp wäänne ñac, i keeñ yeene agee kä ṭeljini iñi baan pämkä mä Jilaat witin, an Laabaan ke mä yeeke keeñni yeeken ṭelji iñi wica cääna. 26 An Laabaan Yaagüüp taañne ogo, “Iki nänji ñaaka? Ika mallaanjin an ṭulgu yeeki koojjini woo bata yaaka müügünü me yäänñäk ye. 27 An iki pooljudu woo liidit an ika maldaa ñingän ina? Ika batta nüütkadaa, yoku iki tucceni woo kä jon ñamme ke oollu uulgu yek gerger ke kuukcu? 28 An ika daljadaa cääna merkä ṭulgu yeeki ke ṭulgu yeeki batta ñiibda an kuundu ḍugin ina? Anan iki nänji amkitin. 29 An kä teynä yeeni iki yoku nängida nääjkä yaackä, an Joon yen wäac ika kiinna wiirin tiññan ogo, ‘Wangü tiicci, Yaagüüp ñana kiindä jiikkalan ñana

yaacken aŋ ɲana ɲerken.’ 30 Aŋ tiññaŋ iki kaacci woo kä yaana waŋgü kurrene kä ɲn wääc ye, aŋ juŋku yeeki kalä ina?” 31 Aŋ Laabaan luugi Yaagüüp ogo, “Ika booññu kä iki, ika ɖuucu ogo ɖulgu yüükü bi koowjey ika ti ko teynä. 32 Aŋ juŋku yüükü naana kaññi mǎŋkalaŋ ti ye, men yaanna batta bi üt. Maawä mä yooko ñomgen ti parü, naana waak yaaka a yüükü yaakka bilti ika ti ye i koowu.” I kucu Yaagüüp ogo kalgin ko Rahiil. 33 Aŋ Laabaan kaaccä keeñ jǐ ba Yaagüüp, ke keeñ jǐ ba Leya, ke keeññi giti ba kiinkä määngen yaaka kä yewwe ye, aŋ batta agee kä kaŋgon. Aŋ wääna kääjenee woo keeñ jǐ ba Leya ye, ike kaaccä keeñ jǐ ba Rahiil. 34 Aŋ Rahiil juŋku koowne, aŋ paanne yokin kaakcä kalman jǐ aŋ cääjgene giti, aŋ Laabaan keeñ maawne jiñe muure aŋ batta agee kä kaŋgin. 35 Aŋ wäyen kiinne ogo, “ɲana iki pendä. Ika batta liiɖä juwin ñaalok ñomü ti, paan yeeni a ɖääginĩ.” Aŋ maawne aŋ juŋku batta agee kä kaŋgin. 36 Aŋ Yaagüüp pennä aŋ Laabaan lilgene ogo, “A yiñ yaana wali ye ken naŋɲä ina ken keñja kä yaanna? 37 Wakkä yeeki muure maawni giti aŋ a ɲaaka ken kaññi a yüünü? ɖoocci iñi winni mä yeeki ke mä yüükü ñomgen ti, aŋ dalä iken jüccǐ waadgo ti a ɲaani ken wodaŋ.” 38 “Aŋ ika cääynä ke iki yuungu caykä kä yewwe, käbälgä ke ɖiik yüükü batta a guuɖin, aŋ ika batta agä ämon ɖiik yätken yüükü. 39 ɖiik yaaka jiiji giti wakkä kurkuŋgu ye, batta äbädä iki ti, aŋ yaaka a yääyin ye i waajä pari. Aŋ kamat iki ñuju ika ti ɖuukkin gin'a kali me kä äŋ jiñe ke miillä ye. 40 Ika năgana carrä kä äŋ jiñe, ke lüüy kä miillä jiñe, aŋ niinkä yäygin waŋgi ti. 41 Aŋ cäwdä yeeni muure paa

baannü a yuungu caykä kä yew. Ika ñuugulunu yuungu caay witken kä ñan ogo tiirín yüükü yaaka kä yew ye, an yuungu kä düügük ogo ñiik yüükü. An iki ñuugula carrä yeeni aakki woo äänke kä caay. **42** Naana yoku Joon yen wäyo Abrayim ke yaana boojene kä Icaak ye, batta ke ika ye, iki yoku ika tuccaa woo ñnki kä lat. An Joon yuttu pillä yeeni ke ñuugula yen ñnti, an iki gerrey wüürin tiinuk.” **43** An LaabaanYaagüüp luunne ogo, “Tulgu a tulgu yeeki, ke merkä yeeken, an ñiik a ñiik yeeki. An waak'a yooddu yaakka muure a yeeki. An a ñaaka ken bi tiññan nängä tulgu yeeki yaakki ke merkälen yeeken yaaka giidi ye? **44** Äätä tiññan nängi jiik doocin iki ke ika an wääti a nüütin woo waan yüünü ke ika.” **45** An Yaagüüp kuñnu pääm, an yuutte ñaalok a kolcan paydin. **46** An Yaagüüp mä yeeke kiinne ogo, “Düüte ti pämkä.” An pämkä koowi an nangi a koota, an iken ämmä koota ti. **47** An äkki Laabaan ogo Yajar Cahadüüta, an äkki Yaagüüp ogo Galit. **48** An Laabaan jaajjin ogo, “Koota yaanni tiññan ken bi a yuto waan yüünü ke ika.” An ina ken batte daa me ogo Galit yaanna. **49** An cääna äkki me ogo Micpaa, an Laabaan jaajjin ogo, “Dalä Piito däämi waadgo ti, naana iiki püürtini ye. **50** An naana tulgu yeeki nandä kargit kujgudu ti meken i batta njäjä ye, i cääna daa yoottu Joon.” **51** An Laabaan jaajjin ogo, “Koota ke kolcan paydin yaana dooccu waan yüünü ti ke ika ye inni. **52** Koota yaanni ken a yuto an kolcan paydin ken a yuto, ika batta bi koota pämkä yaanni cüüpü woo ogo iki irkida, an päjjidi ñana iki cüüpüdü woo koota pämkä yaanni ti ogo ika irkada. **53** Dalä Joon yen Abrayim ke Nahüür ke

dänkä yurgen jüci waadgo ti.” Aṇ Yaagüüp liittä kä Joon yaana boojene kä wäyen Icaak ye. **54** Aṇ Yaagüüp iccin wäämmä yok pääm wic, aṇ mä yeeke bärkene ammä ti, aṇ wääna ämmene ye, ningin pääm wic. **55** Aṇ kä tiṇṇäñänä Laabaan merkä ṭulge ke ṭulgu yeeke kuunne ḍugin aṇ ṇüülkene. Aṇ ḍukcin baannen.

32 Aṇ Yaagüüp jujjin woo attä kä päy aṇ malaṇṇi yek Joon pärjene kä. **2** Aṇ wääna yoorene daa kä Yaagüüp ye, ike jaajjin ogo, “A nāntä kääygä Joon inni.” Aṇ ina ken nāntä yaanna äkkeeda ogo Manaayim yaanna. **3** Aṇ Yaagüüp tuccin tüüjgi ñome ti attä pärjidi ke määden ĩicü ṇommañ mä Cīir ti baan mooye mä ĩdoom ti. **4** Aṇ eenjene aṇ kiinne ogo, “Ikee ate aṇ mügdo yeeni ĩicü kiine ogo, ‘Kiingon yüünü Yaagüüp jääyidi ogo, ‘Ika attä Laabaan ti, aṇ ikoon cääyon ke ike ke tiññañ. **5** Ika cääyga dāk, ke tüürüṇṇi ke ḍiik ke kiinkä oogen ke määngen. Ika tuucunu ṭākä nüütküdü mügdo yeeni ogo ika kǎñjo ṇerrä ĩki ti.’” **6** Aṇ tüüjgi ḍuukin Yaagüüp ti, aṇ jaajjin ogo, “Ikoon atton määdic ĩicü ti. Aṇ ike äätidi ike pärjede aṇ ike ädit ook caykä mäyken kä ṇan.” **7** Aṇ Yaagüüp booññu kä yaac aṇ yore rüütte, aṇ m'aka ke ike ye kiimme giti kurku kä yew, ke ḍiik ke dāk ke kälāmgä. **8** Aṇ Yaagüüp jaajjin ogo, “Naana ĩicü ätä aṇ kun keelok irke ye, yakkalaṇ liiti likci woo.” **9** Aṇ Yaagüüp jaajjin ogo, “Ay Joon yen daan wäyo Abrayim ke wäyo Icaak, ay Piṭo ika kiinnaa ogo, ‘Ḍukcu baan yüünü ti ke mä yüükü ti, nuṅko bi nāngeni kä ṇerrä ye.’ **10** Ika batta päjjädä kä biilin yaana batta düüñidi ye ke woṇṇu yaana nüütkana kä ika kiingon yüünü ye. Aṇ wääna ircänä woo wii mä

Üürdün ye a lacan pare ken äddä. An tiññan ika wäättä kurku kä yewwe. **11** Kura magja kä määdo ĩicü. Ika booju kä ike, nuŋko äätidi an ika irkada, ke määngä ke merkä. **12** An ĩki jaajjini ogo, ‘A gĭtken ika ĩki bi nanĝeni ɲerrä, an kilkä yüükü bi nanä bata ɲinal yek wii jĭñe yaaka batta ĩiltä me kä paŋɲä ye.’” **13** An ike nĭnnä wica wĭrin jĭñe yaanja ti, an waak yeeke ti ike määden ĩicü wäkkene woo ĩndin. **14** An wäkkene woo ɖiik määngen 200, ke ñukku caykä kä yew, ke käbälgä määngen 200, ke käbälgä yätken caykä kä yew, **15** ke kälämgä määngen caykä kä ɖäk ke ɖulgen, ke ɖäk caykä kä ɲan ke yätkä kä caay, ke tüürüŋɲi määngen caykä kä yew an oogen kä caay. **16** An yaakka ĩññe kiinkä yeeke an ike jaajjin ogo, “Ate ñomi ti an waan yaŋkalaŋ dale kun yaŋkalaŋ atĭ ñomuk an yaŋkalaŋ kä ɲäjäk.” **17** An kiingon yaana ĩjĭidi ye iingene ogo, “Naana määdo ĩicü purjene kä an ĩki tajdey ogo, ‘ĩki agä män ɲaani? An ĩki atä wa? An a ɖiik ɲaani ika ye?’” **18** I luugu ogo, ‘A yek kiingon yüünü Yaagüüp, yaakki a ĩndin tuckudu mügdo yeeni ĩicü. An Yaagüüp kä ɖoŋe bilti äätä ɲätko ti.’” **19** An yewwe yeene ke ɖäke eenjene kä jiik keelkä ke yaaka muure baadit ɖigärgä ye, ogo, “Ikee jaajje jiik keelkä ĩicü ti naana ike kaññe ye. **20** An ikee jaajje ogo, ‘Kiingon yüünü Yaagüüp bilti äätä ɲätko ti.’” Ike payit ogo, “Bi läägä juuggin ĩñi kä ĩndin yaaka atĭ ñomi ti yaakki. An wäättan naana yooru ye, naana ɖäki ye ika bi gĭmga.” **21** An ike a tüccĭni ĩndin ñomuk an ike nĭnnä nänɖä keeññi. **22** An müllä jĭñe keellä yaanja ti ike juwin ñaalok an määngä yeeke yaaka kä yewwe ye koowne ke kiinkä yeeke määngen, ke merkä yeeke yaaka caay wiñen

kä keelok ye, an ircin woo wii mä Yabüük. **23** An iken koowne an tucce ircin woo wii, ke wakkä yeeke muure yaaka bilti ye, **24** an Yaagüüp dalji me iñi pare. An mügjün ke oon ke buur kääje. **25** An wääna yoorene daa kä oon yuccee kä ye. I Yaagüüp jemme ðiine ti, an ðiine kooynu wääna mükcete kä ye. **26** An kiini oon ogo, “Dalä ika atä buur kääjin.” An kiini Yaagüüp ogo, “İki batta äkkedeni atä ke nüülkaa kä.” **27** An taaji oon ogo, “İki batti me ogo ŋaani?” An kiinne ogo, “İka batta me ogo, Yaagüüp.” **28** An kiini oon ogo, “Yäñtonðü ŋuca batta bi battä me ogo Yaagüüp, iki bi batti me ogo İcärayiil. A nääŋka mügjene ke Joon ke me, an yoñneedä kä ye.” **29** An Yaagüüp jaajjin ogo, “Nüütkaa yäñtonðü.” An taaji oon ogo, “İka tajdaa kä yäñtonði ina?” An wäättan nüülkene wıca. **30** An Yaagüüp nänñtä äkkene ogo Piniyel. An naana anjan ye i ogo, “İkoon yuurtonon wonjin ke Joon, an ika por daa agä üdon.” **31** An wääna Piniyel daljedeeda kä iñi ye i kääcki an wıca an ike ŋoldidi kä yaana ðiine agee kä kooyon kä ye. **32** Ina ke tiññan mä İcärayiil batta ämene kä puuc mäyken waadgä ðiina yaanna kä yaana Yaagüüp jemmeeda kä ðiine ti ye.

33 An Yaagüüp däämjın an İicü yootte äätä ke ook 400. An ike merkä kiibgene giti Leya ke Rahiil ke kiinkä määngen yaaka kä yewwe ye. **2** An ike kiinkä määngen ðooce ke merkälen yeeken ñomuk, an Leya ke merkälen yeeke ŋaño ti, an Rahiil ke Yuucip ken a düüñin meken muure. **3** An ike kä ðone iñjin attä ñomgen ti, an ike ðünjin iñi an ñome düucce iñi ŋommañ ji äänke kä ŋatükel ke ðääge ti määden ti kä cokal. **4** An İicü yingä pärjin ke määden an yoken käägi an ŋiıbbın kä ðuuggen,

aŋ muckene yok, aŋ weggin muuṭuk. **5** Aŋ wääna ʕicü yuṭṭee kä määngä ke merkälen ye, ike täaccin ogo, “A ŋaannä ika ke iḱi yaakka?” Aŋ luugi Yaagüüp ogo, “A merkä yeeki yaaka iñi Jooŋ kiingon yüünü kä ŋerrä ye.” **6** Aŋ kiinkä määngen wüükün ti ke merkä yeeken aŋ ḍünjün iñi. **7** Aŋ Leya cääna daa wüükün ti ke merkä yeeke aŋ ḍünjün iñi. Aŋ düünin meken Yuucip ke Rahiil wüükün ti aŋ ḍünjün iñi. **8** Aŋ ʕicü jaajjin ogo, “Yaakka muure nüütü ŋaaka ḍigärgä yaaka pärjonon kä yaakka?” Aŋ luugi Yaagüüp ogo, “Ogo ika kääñä ŋerrä mügdo yeeni ti.” **9** Aŋ ʕicü jaajjin ogo, “Ika cääygana kä ḍiräk mäado, yaaka bilti yaakka tiicü kä ḍoŋü.” **10** Aŋ Yaagüüp jaajjin ogo, “Ba'ay, naana ika kääñä ŋerrä iḱi ti ye, i iñdin yeeni gimgä. Wangü yaaka yoorru ye beeljin bata gin'a ika yuṭṭu Jooŋ ye, kä yaana gimganaa kä, kä ŋerrä ye. **11** Kura iñdin yeeni gimgä yaana äbi me iḱi ti yaanja, Jooŋ ŋerräŋer ke ika aŋ ika iñña wakkä kä ḍiräk.” Aŋ wina ʕicü iiri Yaagüüp ke gimme. **12** Aŋ ʕicü jaajjin ogo, “Juwe atin, aŋ ika bi iijjä atä ñomü ti.” **13** Aŋ Yaagüüp ike kiini ogo, “Mügdo yeeni ŋäjjä merkä liŋgaŋ aŋ ḍiik ke däk yaaka niiti ye ṭulgen lijaŋ. Naana äddi me kä yaac aŋ jñe kä keelok ye, i ḍigärgä muure bi tüwok. **14** Mügdo yeeni kura iijjä kiingon yüünü ñome ti, aŋ ikoon bi bääton kä deedaŋ, waan yaana a yiikon ḍigärgä ti ke merkälen ti ye, ke miikenii Cür.” **15** Aŋ ʕicü jaajjin ogo, “Dalä ook yakkalaŋ mäñgenii kä iñi yaaka ke ika ye.” Aŋ Yaagüüp luukcin ogo, “Ina? Ika ñuynu yeeni muure ogo ika kääñjo ŋerrä mügdo yeeni ti.” **16** Aŋ niinnä yaanja ti ʕicü ḍukcin attä Cür. **17** Aŋ Yaagüüp baŋŋä Caküüt, aŋ kuṭṭu än, aŋ ḍigärgä yeeke

nāṅgene dāṅkā. Ina ken nāntā yaanna batte daa me ogo Caküüt yaanna. **18** Aṅ Yaagüüp wāana äätee kā Padaan Araam ye, dāāgin ti kā ṇer baan mooye yen mā Cakiīm ti ṇommañ yen mā Kanaan ti, aṅ keeññi yeeke ṭeljene iññi baan mooye ñome ti. **19** Aṅ kiññā ṇommañ yaana kurcensee kā keeñ yeene ye, minneni Hamuur Cakiīm wāyen ti tiilgä gālkā waṅgen 100. **20** Aṅ nāṅṇā tambal wīca aṅ äkkene ogo Jooṅ yen mā Icārayiil ogo Jooṅ.

34 Aṅ Ḍīina ṭul Leya yaana giide Yaagüüp ti ye, kaaccā woo atī ũkcīdī ṭulgu yek baan. **2** Aṅ wāana Cakiīm minneni Hamuur mā Haaw, yātin yen baan yaanja Ḍīina yoorre daa kā ye, i müüṅṇe. **3** Aṅ jone ṭākcīn Ḍīina ṭul Yaagüüp. Aṅ ṭuulle ḍeerconḍe bilgene aṅ jāājgene kā ṇer kuckon. **4** Aṅ Cakiīm jaajjin wāyen Hamuur ti ogo, “Ṭuulle yaanna kujgaa kā wāātī a iin yeeni.” **5** Aṅ wāana Yaagüüp tiinṇee kā ogo ṭuulle yeene Ḍīina müüṅṇi Cakiīm ye, i merkālen yeeke a woo ke ḍigārgā yeeke, aṅ ike tiinṇi iññi ke iken ḍuukene ti. **6** Aṅ Hamuur Cakiīm wāyen attā jayok ke Yaagüüp. **7** Aṅ wāana merkālen Yaagüüp äātene kā ti äātene woo aṅ tiinṇene kā gin'a nāṅṇā ḍoṇe ye, i iken mītcin ñaalok aṅ piiṇdin kā yaac, kā yaana Cakiīm nāṅṇee kā loon mā Icārayiil ti kā müüṅṇü ṭuulle Yaagüüp ye, aṅ a gin'a yoku batta päjjīdī naṅtā me ye. **8** Aṅ kiini Hamuur ogo, “Minneni yeeni Cakiīm jone kaaccā ṭuulle yūünü ti, kura iñjeeda dalā wāātī a iinṇe. **9** Ḍikīn jiik dale kuuwin wāātī waadgā mā yooko ke mā yeekic ti. **10** Aṅ cāāye ke ikoon waan a kupon ṇommañ yaanni ti, cāāye nānt'a ṭākke ye, aṅ laaye kā tettā aṅ ikee kāñe wakkā yeekic jīñe ti.” **11** Aṅ Cakiīm jaajjin Ḍīina wāyen ti ke

mädgen ti aṇ kiinne ogo, “Dale ika kǎñǎ ḡerrǎ ikee ti, aṇ ikee bi iñe wakkǎ muure yaaka taaja kǎ ye. **12** Aṇ naana daa yelgǎ caraṇ bata ḡa' ke iñdin ye, ika äccädǎ waak'a ñuye ye muure. Aṇ ṭuul iña kǎ a iij yeeni.” **13** Aṇ merkǎlen Yaagüüp Cakïim ke wäyen Hamuur luugi kǎ mallǎjǎngǎn kǎ yaana Cakïim kǎwen müüṇḡee da ye. **14** Aṇ kiini ogo, “Ikoon batta liiṭon nǎǎṅkǎ yaakka naṇon, kǎwo iñon m'ana batta a ergon ye, yaanna bi wǎäti a loon mooye ikoon ti. **15** Ikoon bi kaacon ḡeṇḡǎ jiik ti ke ikee kǎ gin kǎ keelok, dale ikee beelje bata ikoon kǎ iirǎ ook yeekic muure. **16** Aṇ wǎättan ikee bi iñḡe ṭulgo aṇ ikoon bi kujon ṭulgic daa a yooko, aṇ ikoon bi cǎyon ke ikee aṇ iḡiin wǎätin aḡin mǎ keelkǎ. **17** Aṇ ikee naana batta ḡimmede kǎ jiik yooko aṇ ikee batta iire ye, i kǎwo bi koowon aṇ ikoon bi aton.” **18** Aṇ jiik yaakka Hamuur ñaappe jok ke minneni yeene Cakïim. **19** Aṇ Cakïim batta a kooron kǎ naṇḡǎ nǎǎṅkǎ yaakka, kǎ yaana jone ñappee kǎ ṭuul Yaagüüp ye. Aṇ Cakïim ken tiilcidi eemtǎ me kǎ yaac äntüke yen wäyen ti, **20** aṇ Hamuur ke minneni yeene Cakïim äatin äntüke baan mooye yeenen ti, aṇ iken jaajjin mǎ baan mooye yeenen ti ogo, **21** “Me yaakki nǎṇḡǎ ḡiibbǎn ke iḡiin. Dale iken cǎyok baan yoono ji aṇ layok, ḡommañ ḡǎäbaṇ päjjiidi iken ti, dale iḡiin ḡicǎn ṭulgu yeeken, aṇ iken iñin ṭulgo a mǎängen. **22** Aṇ iken bi ḡimmǎ kǎ cǎwdǎ ke iḡiin bata mǎ keelkǎ ke iḡiin, naana ook yooko iirgǎ me bata iken ye. **23** Aṇ naana yaakki naṇin ye, i ḡigǎrgǎ yeeken muure ke wakkǎ yeeken bi wǎäti a yooko, ääte ḡimmǎn kǎ jiik yeeken, aṇ dale iken cǎyok winni ke iḡiin.” **24** Aṇ me

muure yaaka attä baan mooye tük ye gïmmîn kä jiik yaaka naŋi Hamuur ke Cakïim yaanna, aŋ ook muure iiri me. **25** Aŋ niïnkä kä ðäk wääna ook mor wääcene kuggu iirrä ye, merkälen Yaagüüp kä yewwe Camoon ke Laawï yaaka a Ðïina mädgen ye, iken gaaḍalli yeeken koowi aŋ ircin baan mooye jï i kucu me, aŋ ook muure nägi ḍugin. **26** Aŋ iken Hamuur nägi ḍok ke minneni yeene Cakïim kä gaaḍalli, aŋ Ðïina äbi woo äräk ba' Cakïim aŋ iken attä. **27** Aŋ merkä Yaagüüp äätin aŋ nääkin me aŋ baan mooye gaani jï kä yaana käwen müügene daa me ye. **28** Aŋ ḍiik yeeken ke ðäk ke tüürünŋï yeeken koowi ke waak muure yaaka baan mooye jï ye ke yirkä. **29** Wakkä yeeken muure ke äärgä gïtken muure gaani. Iken cääna merkälen licken yeeken koowi ke määngen aŋ kïidi bata mä müükîn. **30** Aŋ Yaagüüp jaajjin Camoon ti ke Laawï ti ogo, “Ikee ika äckana ḍok tiñidîn tiññaŋ mä Kanaan ke mä Peeric ke me muure yek baan ika bi putkana jï. Aŋ ika batta cääygana ook kä ḍiräk, aŋ naana iken muure yoken ḍülgü aŋ ika irkana ye, i mä äntüke yeeki bi ḍüümgü gïti.” **31** Aŋ iken luukcin ogo, “Ikoon käwo daljon naŋde bata iinŋ yaana a baal ye?”

35 Aŋ Jooŋ Yaagüüp kiinne ogo, “Atä Betalï ŋuca aŋ cääyā wïca. Aŋ bätkaa tambal wïca, Ika Jooŋ yaana üükîn woo iki ti wääna buurcinii kä woo määdic ñicü ti ina.” **2** Aŋ Yaagüüp jaajjin mä äntüke yeene ti ke m'aka muure ke ike ye ti ogo, “Juŋku yaaka a pääken ye anŋe yokin ikee ti, aŋ yokic laate woo aŋ ääkce buruŋgu latkä. **3** Juwe atin Betalï aŋ ika ṭäkä, Jooŋ bätkäda tambal wïca yaana ika yüükkana ti waan tiñidîn ti aŋ ike ke ika nänṭä muure

yaana atä kä ye ti.” 4 An iken junku muure yaaka ke iken ye, iñi Yaagüüp ke jaljalli yaaka eñtä gitken ti ye. An jikke iñi jaan mooye ñoy, yaana cokulan ti Cakiim ye. 5 An wääna Yaagüüp ke merkä yeeke bagene kä ye, mä bänkä yaaka cokulan ti nant’a kaajdene kä ye, nääkki Joon liin mooye, an batta agene kä ñoolgin njatin. 6 An Yaagüüp äätin ke mä yeeke muure Lüüc yaana tiññan battä me ogo Betali ye, nommañ yen mä Kanaan ti. 7 An ike battä tambal wica an äkkene yäntän ogo, El Betali, an anan ogo Joon yen Betali kä yaana Joon üükenee woo ike ti kä lääggä wääna ike lüüdee kä woo määden ti ye. 8 Rïpga niito yeene Diboora tüwnü an jigi me iñi jaan mooye ñoy Betali ti kä iñi, an äkki me ogo, Aluun Baküüt, an anan ogo “Jaan İwok.” 9 An wääna Yaagüüp ðuukee kä Padaan Araam ye, i Joon üükün woo ike ti ñuca Betali an ike ñüülki. 10 An ike kiini Joon ogo, “Yäñtonðu ogo Yaagüüp, an yäñtonðu batta ñuca bi battä me ogo Yaagüüp ke on. Yäñtonðu bi battä me ogo Icärayiil.” An ike äkki Joon ogo Icärayiil. 11 An ike kiini Joon ogo, “İka agä Joon yaana Liñtıt ye, giidä an ðiirä an wäatci age toñ an toñ ðiirken bi käjä woo iki ti an iki bi wäatci agä daan yuur yen yätkäni. 12 An nommañ yaana iññä Abrayiim ke İcaak ye bi iñenii kä cääna ke kilkä yaaka äätä ñäñü ti ye.” 13 An Joon ike dalji iñi nant’a jaaynene kä ye. 14 An Yaagüüp ðuccin kolcan paydin nant’a jaaynene ke Joon ye, an puukkene wic määk ke ñownä an yaanna nüütı a kolcan paydin yaana tiñcidi ye. 15 An Yaagüüp nantä yaana jaaynene ke Joon ye äkkene ogo Betali. 16 An Yaagüüp ke mä äntüke yeeke Betali mañji iñi an wääna mor uterene kä utar

Ipiraat ye, i wuun yaana giidene Rahiil ye däägin an bään
 yeene pegan kä yaac. **17** An wääna bään yeene pekkee kä
 iini kä yaac ye, i iin yaana giti ye ike kiini ogo, “Ŋana iki
 boaju iki cäygi minnenile oone menen.” **18** An ike tüw
 an wääna wääktan yeene kääjedee kä woo ye i minneni
 äkkene ogo Benaawni an anan ogo “Minneni bään yeeni.”
 An äkki wäyen ogo Benyamiiin an anan ogo “Minneni
 yen inti birra.” **19** An Rahiil tüwnü an jiki me iini päy mä
 Ipiraat taan. An cääna Ipiraat battä me ogo Beetlaam. **20**
 An Yaagüüpkolcan paydin doocce wica kää Rahiil wic
 an daa yoottu me wica ke tiññan. **21** An Yaagüüp banja
 an keen yeene teljene iini Mekdaal Adaar taanñaña. **22**
 An wääna Yaagüüp cäaye kä baan yaanja ti ye, i Robiin
 Bila niinne, kiingon iije yen wäyen, an jiik yaakka tiiji
 Yaagüüp. An yaakki a yäntanji yek merkälen Yaagüüp
 yaaka kä caay witken kä yewwe ye. **23** An merkälen Leya
 a Robiin kaygon yen Yaagüüp ke Camoon ke Laawi ke
 Yahüüja ke Yacakiir an Jabuloon. **24** An merkälen Rahiil a
 Yuucip ke Benyamiiin. **25** An merkälen Bila kiingon yen
 Rahiil a Daan ke Naptaali. **26** An merkälen Jilpa kiingon
 yen Leya a Gaat ke Aciiir. An a merkälen Yaagüüp yaaka
 gitkene daa me Padaan Araam ye ikki. **27** An Yaagüüp attä
 wäyen Icaak ti nant'a battä me ogo Mamar ye cokulan ti
 Gariya Arba, yaana tiññan battä me ogo Hiburoon ye,
 nant'a cäaynene Abrayim ke Icaak bata boorgu ye. **28** An
 Icaak cäaynä ke yuunge dake 180. **29** An ike wääkin woo
 wääktan tüwnü an tüwnü an ike cooti me ti dänkä yurge
 ti, i yuunge a päjjini, an merkä yeeke iici ke Yaagüüp ken
 ike jigi.

36 A perrä yen kaaynä ĩicü ikki aŋ ĩicü cääŋna battä me ogo ĩdoom. **2** Aŋ ĩicü kuññu määŋgä yek mä Kanaan ti Adda ʔul Eylüün a mä Haat aŋ Oolĭbaama ʔul Anna yen Jabüün a mä Haaw, **3** ke Bacamaat ʔul Icämayiil a Nabĭyüüt kuwen. **4** Aŋ Adda ĩicü gitkene Alĭpaac aŋ Bacamaat giinŋä Rowiil. **5** Aŋ Oolĭbaama giinŋä Yahüüc ke Yalaam, aŋ Goora. Aŋ merkälen yaakki muure gitki me ĩicü ŋommañ mä Kanaan ti. **6** Aŋ ĩicü määŋge koowne ke merkälen yeeke ke ʔulgu yeeke ke m'aka cäyok ke ike ye muure nänʔä keellä ke ɖigärgä aŋ wakkä muure yaaka kaññe ŋommañ mä Kanaan ji ye, aŋ ike kaaccä woo määden Yaagüüp ti aŋ attä baan yaŋkalaŋ ti. **7** Aŋ ŋommañ boonji woo iken ke ɖigärgä ke wakkä yeeken muure. **8** Aŋ ĩicü yaana battä me ogo ĩdoom ye, cääjĭin kä tüümo wic baan mä Cĭir ti. **9** A perrä yen kaaynä ĩicü ikki a wäy yen mä ĩdoom tüümo mä Cĭir ti. **10** A yäntäŋŋi merkä ĩicü ikki, Alĭpaac minneni Adda iŋ ĩicü aŋ Rowiil minneni Bacamaat iŋ ĩicü. **11** Merkä yek Alĭpaac a Tĭimaan, ke Umar, ke Jappo, ke Jataam aŋ Gannaac. **12** Aŋ Tĭmna a kiingon iŋe yen minneni ĩicü Alĭpaac, ike gittä Amaliik Alĭpaac ti. A merkä yek Adda ikki iŋ ĩicü. **13** Aŋ a merkä Rowiil ikki, Nahaat ke Jüra ke Camma aŋ Mĭjja. Merkä yek Bacamaat ikki iŋ ĩicü. **14** Aŋ a merkä yek Oolĭbaama ʔul Anna minneni Jabüün yaana gitkene ĩicü ye, iken a Yahüüc ke Yalaam aŋ Goora. **15** Kaaynä yaakki a yek ĩicü yaaka wäättä a woydoni yek kaaynä ɖiirken ye, merkä yek minneni ĩicü mooye Alĭpaac wäättä a woydoni aŋ yäntäŋŋenen ogo Tĭimaan ke Umar ke Jappo ke Gannaac **16** ke Goora ke Jataam aŋ Amaliik. Aŋ

yaakki a woydoni yek kaaynä yek ɲommañ mä İdooom ti.
 Merkä Alıpaac yaakki muure a kaaynä yek Adda inɲ İñcü. **17**
 A merkä yek Rowiıl ikki minneni İñcü, woydoni a Nahaat
 ke Jüra ke Camma aɲ Mijja. Aɲ yaakki a woydoni yek
 kaaynä yek ɲommañ mä İdooom, iken a kaaynä Bacamaat
 inɲ İñcü. **18** Aɲ a merkä yek Oolıbaama ikki inɲ İñcü, woydoni
 a Yahüüc ke Yalaam aɲ Goora. Aɲ a woydoni yaaka giidi
 inɲ İñcü Oolıbaama tiironle Anna ye. **19** Yaakki muure a
 kaaynä İñcü aɲ cääna battä me ogo mä İdooom, aɲ a
 woydoni yeeken ikki. **20** Aɲ a merkä oogen yek Cür ikki
 mä Hüür iken cäyok ɲommañ mä İdooom ti, a Luutaan
 ke Cubaal ke Jabüün ke Anna **21** ke Diiçüün ke İjaar aɲ
 Diiçaan. Aɲ merkä oogen yek Cür yaaka cäyok ɲommañ
 mä İdooom ti ye a woydoni yek mä Hüür. **22** Aɲ merkälen
 oogen Luutaan a Hüür ke Hamaam. Aɲ Luutaan käwen a
 Tımna. **23** Aɲ a merkä oogen yek Cubaal ikki Albaan ke
 Manaat ke Ibaal ke Cabbo aɲ Unaam. **24** Aɲ merkä oogen
 yek Jabüün a Ayya ke Anna, aɲ ike a Anna yaana kääñä
 ceere piike caraɲ woo teettalaɲ ina wääna ike kääjee kä
 tüürüñɲi yek wäyen Jabüün ina. **25** Aɲ merkä yek Anna a
 Diiçüün ke ɲuule Oolıbaama. **26** Aɲ merkä yek Diiçüün a
 İmdaan ke İjbaan ke İtiraan aɲ Kiiiraan. **27** Aɲ merkä yek
 İjaar a Bilaan ke Jabaan aɲ Agaam. **28** Aɲ merkä Diiçaan
 a Üüc ke Araan. **29** Aɲ woydoni yek kaaynä mä Hüür a
 Luutaan ke Cubaal ke Jabüün ke Anna **30** ke Diiçüün ke
 İjaar aɲ Diiçaan. Iken a woydoni yek äärgä tüggen yek mä
 Hüür yaaka cäyok ɲommañ mä Cür ye ti. **31** A yätkäni
 yaaka mügdin ɲommañ mä İdooom ye ikki, i mor baati
 yätkä yaana a mükon mä İcärayiil ye. **32** Beela minneni

Bahüür wäättä a yätkä yen İdoom. Yäntäj baan yeene mooye battä me ogo Dınaaba. **33** Aṇ Beela tüwnü aṇ Jübaab minneni Jüra män nänṭ'a battä ogo Bücüra ye ken mükkü nänṭä yeene. **34** Aṇ wääna Jübaab tüwnee kä ye, Ucaam yaana cäy ḡommañ mä Tiiimaan ti ye nänṭä yeene müṇḡe. **35** Aṇ wääna Ucaam tüwnee ye, Haddaat minneni Baadaat yaana buuccu mä Mīdiyaan ḡommañ mä Muwaab ye ti, mükkü nänṭä yeene, aṇ yäntäj baan yeene mooye ogo Awīt. **36** Aṇ wääna Haddaat tüwnee ye, Camla yen mä Macareega mükkü nänṭä yeene. **37** Aṇ wääna Camla tüwnee kä ye, Caawüül yen mä Rabuut yaana cäy wii ḡok kä cokal ye mükkü nänṭä yeene. **38** Aṇ wääna Caawüül tüwnee kä ye, Baalhanaan minneni Akabüür mükkü nänṭä yeene. **39** Aṇ wääna Baalhanaan minneni Akabüür tüwnee kä ye, Haddaat mükkü nänṭä yeene aṇ yäntäj baan mooye yeene ogo Paaw. Aṇ iṇḡe battä me ogo Matabiil tiironle Matareet aṇ ṭiin meen a Madahaab. **40** A yäntäjḡi yek woydoni yek äärgä tüggen iṭcü ikki ke nänkä yaaka cäyene kä ye, yäntäjḡenen a Tīmna ke Alwa ke Yatīt **41** ke Oolibaama ke İla ke Peynüün **42** ke Ganaac ke Tiiimaan ke Mipcaar **43** ke Majdiil aṇ Iraam. Yaakki a woydoni yek mä İdoom kä iṭcü ti wäy yen İdoommi daa kä nänk'a cäyene kä ye ke ḡommañ yaana küüḡi ye.

37 Aṇ wīca Yaagüüp ḡuccin cäynä ḡommañ mä Kanaan ti nänṭ'a cäynene kä wäyen bata boorgon ye. **2** A perrä yen kaaynä Yaagüüp ikki. Yuucip a minneni oone cäygene yuungu kä caay witken kä ḡaṭükel, i kääḡi ḡiik ke merkä yek määngä wäyen Bila ke Jilpa. Aṇ Yuucip wäyen

äckene jiik yaackä kä nääñk'a nantä mädgen yejgañ ye. **3** An Yaagüüp Yuucip ken bilge kä yaac kä mädgen, nääñka ike agee minneni yen ðünkitin yeene ye, an nängene burñu ñerrä. **4** An wääna mädgen muure yuṭṭene ike bilgene daa wäyen kä yaac kä iken ye, putki jī kä yaac, an batta jääckätä kä jon ñammä. **5** An Yuucip cääyge läaggī an wääna päkkenee daa mädgen ye, i iken ike putki jī kä yaac. **6** An kiinne ogo, “Tiine läaggī yaaka läkkä kä yaakki. **7** İkiin müürinaan cääyın yiil jī ðiikın pāk witken an wääna ðeggon yeeni yuutte ñaalok ye, yeekic muure witken ðüülī ti yeeni ti, an ðünjīn iñi yeeni ti.” **8** An taaji mädgen ogo, “İki ðuucu ogo iki bi wääṭcey ogo yätkä yoono an ikoon mügdonda?” An putki jī mädgen kä yaac kä läaggī ke jiik yeeke. **9** An Yuucip läkkä läaggī yakkalañ an nüütkene mädgen an jaajjin ogo, “Tiine ika läkkä läaggī yakkalañ. An ke paan ke kiṭṭani kä caay wiñen kä keelok ðünjīn iñi ika ti.” **10** An wääna nüütkeneeda wäyen ke mädgen ye, ike geri wäyen an kiinne ogo, “A läaggī yaaka wali ye ika läkkii kä yaakka? İki paydä ogo ika ke miic ke mädgic äätoon an ðünjoon iñi iki ti?” **11** An mämgi jī mädgen an wäyen jiik yaakka tiññe jone ti. **12** An mädgen attä kääji ðiik wäyen Cakiim kä cokal. **13** An Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “İka ṭäkä iki atä Cakiim nantä yaana kääjene mädgic ðiik ye.” An luugi Yuucip ogo, “Ḥerañ wäyo.” **14** An kiini wäyen ogo, “Atä tiññaanñi naana iken ke ðiik cäyok ṭeṭañ ye, i ðuuku an nüütkaa jiik.” An tucce woo ðääñgon yen mā Hiburoon jī nant'a cääyene kä ye, an ike attä Cakiim. **15** An kañi oon yañkalañ wiñe a ðiiktini woo käpet, an taaji oon ogo,

“İki määjä ŋaaka?” 16 Aŋ luuŋŋe ogo, “İka määjä mädgo. Kura nüütkaa nänṭa yaana kääjene kä ḍiik ye.” 17 Aŋ oon jaajjin ogo, “İken baŋŋä, iken tiinŋä jayok ogo, ‘Juwe atin Duutaan.’” Aŋ Yuucip bäätcin mädgen ti, aŋ kaññe Duutaan. 18 Aŋ yooṭi kä utar, aŋ i batta mor ḍägä ti iken ti kä cokal, iken lääljin pugin ogo nägji ḍok. 19 Aŋ iken luugjin pääken ogo, “Yooṭe män lääggī ŋya äätä. 20 Juwe näkin ḍok aŋ yeepin iñi jün kalaŋ ji, aŋ ikiin jaaccin ogo, ‘Ammii gin kurkuŋgu yaŋkalaŋ.’ Aŋ ikiin bi yuṭin a ŋaaka ken bi äbanä lääggī yeeke.” 21 Aŋ wäana Robiin tiinŋee kä aŋan ye, ike puccin ogo Yuucip määgee woo aŋ jaajjin ogo, “ŋana näkin ḍok.” 22 Aŋ Robiin jaajjin ogo, “ŋana yimge püükitin woo, ääte yeepin jiidük woo teettalaŋ winni, ŋana inko äccitin ike ti.” Aŋ Robiin jaajjin kä waŋ yaana ṭakee määgedeeda woo iken ti, aŋ tuce ŋäjäk wäyen ti ye. 23 Aŋ wäana Yuucip ḍäägenee kä ti mädgen ti ye, i güti yokin woo kä burŋu yaana ŋeraŋ enḍe yaanna. 24 Aŋ koowi aŋ yeepi jiidük. Aŋ jün jiñe a iwon kä piik. 25 Aŋ wäana cääjjene iñi ämene kä ye, iken däämjın woo aŋ yurcin yääjoni a yek mä İcämayiil ätä ŋommañ mä jilaat ti, ke kälämgä yeeken ḍurit ḍuk yaaka a päkkiñni ye ke yek pilkä äcä Macir. 26 Aŋ Yahüüja mädgen taaññe ogo, “A ŋaaka ken bi kañin naana määdo nänŋin ḍok ye, aŋ yimge paannin yokin ye? 27 Juwe yääckin mä İcämayiil, aŋ inko ŋana äccitin ike ti, ike a määdo aŋ a yimgä yooko.” Aŋ Yahüüja tiinŋi mädgen. 28 Aŋ wäana yääjoni yek mä İcämayiil kaajdene kä ye, i Yuucip äbi woo mädgen jiidük, aŋ yääjgi mä İcämayiil tiilgä galkä waŋgen caykä kä yew. Aŋ Yuucip iji Macir. 29 Aŋ wäana Robiin

ḍukcenee kä jiidük, aṇ Yuucip batta agee kä kaṇgon
 kä ye, ike buruṇgu yeeke jiiññe giti kä nüüjdüṇ. **30** Aṇ
 ḍukcin mädgen ti, aṇ kiinne ogo, “Yuucip baati jiidük,
 aṇ ika bi nänjä ogo?” **31** Aṇ iken burṇu Yuucip koowi
 aṇ ittä ñoorṇ, aṇ burṇu büüci ti yimgä giti. **32** Aṇ iken
 burṇu ṇerrä äcki wäyen aṇ kiini ogo, “Yooru gin'a kaññon
 ye. Yaanni batta a burṇu yen minneni yüünü?” **33** Aṇ
 ṇijji Yaagüüp, aṇ jaajjin ogo, “A burṇu minneni yeeni. A
 amgon kä gin kurkuṇgu yaajgonḍe yaṇkalaṇ. Minneni
 yeeni jiiṭtin giti aṇṇa pīlkä.” **34** Aṇ Yaagüüp buruṇgu
 yeeke jiiññe giti aṇ iṇcin cuukul teye ti nüüti nüüjdüṇ
 yeene, aṇ nüüññü kä minneni yeene nīnkä kä ḍiräk. **35**
 Aṇ merkä yeeke oogen ke ṭulgu yeeke äätin ike lüüytü
 jok, aṇ ike yaakkä kä lüüynü jok, aṇ jaajjin ogo, “U'u ika
 bi ceeñä kä nüüjdüṇ ke ḍakä ti minneni yeeni ti käälok.”
 Aṇ wäyen weeṇṇä kä ike kä yaac. (Sheol h7585) **36** Aṇ wina
 mä Icämayiil Yuucip yäajgi Poṭipaar Macir. Ike a ḍuunṇon
 kääygä yen yätkä Parahuun yaana a ḍuunṇon tiiconi ye.

38 Aṇ waan yaanja ti Yahüüja mädgen daljene iñi, aṇ
 attä cäaynä ke oon mä Adalaam yaṇkalaṇ battä me ogo
 İira. **2** Aṇ wica Yahüüja yuṭṭu tuul mä Kanaan wäyen
 battä me ogo Cüwa aṇ ḍeyne. Aṇ wääna niinnene kä ye, **3**
 i ike laaccä aṇ giinṇä minneni oone, aṇ äkkene yäntäṇ
 ogo Eer. **4** Aṇ ṇuccin laaccä aṇ giinṇä minneni oone, aṇ
 äkkene yäntäṇ ogo Unaan. **5** Aṇ giinṇä minneni oone
 menen ṇuca, aṇ äkkene yäntäṇ ogo Ciila. Aṇ waan yaana
 gittene me Ciila ye, i iken cäyok Kaajjip. **6** Aṇ Yahüüja
 kaygon yeene Eer ḍijgene iṇ battä me ogo Taamaar. **7**
 Aṇ Eer kaygon Yahüüja yaajaṇ Piṭo ñome ti, aṇ nägi ḍok

Piṭo. 8 An Yahüüja Unaan kiinne ogo, “Atä an in määdic yädä, an ḍääkä ñuugula yüünü ike ti bata oore keelle, äckii kä woo määdic merkä.” 9 An njäjjänä Unaan minneni yaanna batta bi wääti a yeene. Naana daa ñinok ke in määden ye, i daa yimgä pooke ññi nomgu giti nuṅko ṇana määden kändee ko kilkä. 10 An yaaka nanṇe yaakka a yiñ Piṭo ñome ti, an nanṇe ḍok cääna. 11 An Yahüüja in minneni yeene Taamaar kiinne ogo, “Cääyā agä boro paa ba' wääc ke minneni yeeni Cīla tāle.” Ike ḍüüci ogo, “Ike bi tüwje cääna bata mädgen.” An Taamaar attä cääynä paa ba' wäyen. 12 An yuungu yakkalan ti Yahüüja iinṇe tüwnü, an wääna ḍanṇee kä waan nüüjdün ye i ike ke muukonḍe ĩira yen Adalaam attene Tīmna nāntā yaana ṇitene me kăbălgä yeeke ye. 13 An māṅkalan Taamaar nüütkenene ogo daan wäyen ato Tīmna ṇito kăbălgä. 14 An wina buruṅgu borkitīn yaaka enḍe ye gütte woo an wanṇe kümme kä burṇu yaana kümdene me wanṇen ye, an cääjjin päy tük Anaayim baan mooye yaana päy ji Tīmna ye. An njäṇṇe ṭeṭan Yahüüja minneni yeene Cīla tāllä an batta por kujgeeda. 15 An wääna yoorene daa Yahüüja ye ike ḍüüci ogo ṭuul yaana ogo baal ye nääṅka wanṇe agee kä kumḡin ye. 16 An umgi ti Yahüüja kä päy taanṇe ti an kiinne ogo, “Äätä ñiini.” An kuje ogo in minneni yeene. An taaji iinṇe ogo, “Ika bi iñja ṇaaka naana ikii ñiinnii ye?” 17 An luugi Yahüüja ogo, “Ikī bi tuckeni jüülole ḍiik yeeki ti.” An kiini iinṇe ogo, “Naana ye iñja ginkalan dalä tiijä bata luggin ke tuucii ḍeel.” 18 An taaji Yahüüja ogo, “A luggin yaana wali ye ken iñenii?” An luugi iinṇe ogo, “Iñja baacbaac ke dira yeene ke lacan yaana

ïntü ti yaanna.” An ïñene daa Yahüüja an nïnnene kä
 an laaccä. **19** An Taamaar juwin kaaccä woo an burñu
 yaana enñe wanje ti ye gütte woo, an iinjin burunñu
 borkitïn. **20** An Yahüüja tuccin müükonñe ïira ogo jüülöle
 iije iin ti, an waak'a koowni iin ogo yek luggin ye äbee.
 An batta a kañgon kä ïira. **21** An ike täaccin ook yakkalan
 ti yek mä Anaayim ogo, “Wali iin yaana a baal cäy päy
 taan winni ye?” An luugi ogo, “Baati iin yaana a wäaton a
 baal winni ye.” **22** An ike ðukcin Yahüüja ti an kiinne
 ogo, “Iin batta agä kañgon. An ook yaaka nänñä yaanja ti
 ye, jayok ogo iken batta cäygiñda ko iin yaana ogo baal
 wica ye.” **23** An kiini Yahüüja ogo, “Dalä waak yaaka
 iññä daa kä ye tiñje. Ikoon batta ðakon mä baan ikoon
 yirkoton, ika tuccunu ogo iin iñjo jüülöle, an batta agii kä
 kañgon.” **24** An pankä kä ðäk marnkalan äätin Yahüüja
 ti an ike kiini ogo, “Taamaar in minneni yünün nänñä
 nänñka batta päjjiñdi ye, ike a laacon kä balkitïn.” An
 Yahüüja iinjin ogo, “Äbe woo, an nääkke maañ dale tüw.”
25 An wäana ike äbene daa me woo ye, i ike tuccin jiik
 daan wäyen ti jaay ogo, “Ika laacana kä oon yaana a män
 waak yaakki ye. Yooru waak yaakki a yek ñaani, baacbaac
 ke dira yeene ke lacan?” **26** An ñiji Yahüüja an jaajjin
 ogo, “Ike ðonje ladan, a ika ken nänñkä yällä, nänñka ike
 batta agä kä iñgon minneni yeeni Cïla ye.” An Yahüüja
 batta a nünin ke ike ñuca. **27** An wäana waan yen giidä
 yeene ðäagenee kä ye, i ñiji a yuunku jiñe ti. **28** An wäana
 giidee kä ye, i minneni yanñalan iñte äbene woo, an gito
 kuññu winñanle tiññä an ðekke iñte ti an jaajjin ogo,
 “Yaanni käjjiñdi woo ñomuk.” **29** An wina iñte ðuukke ti,

an määden iijin kääjin woo! An gito jaajjin ogo, “İki iijini kääjini woo ogo?” An äkki me yäntän ogo Paaric. **30** An määden giidi me ke winnanle tinnä in te ti, an äkki me yäntän ogo Jura.

39 An Yuucip koowi mä Icämayiil an iji Macir, an kiya män Macir yan kalañ battä me ogo Potipaar a ðuun gon kääygä yen yätkä Parahuun yaana a ðuun gon yen tiiconi ye. **2** An Pi to ke Yuucip an nanje a oon yaana woodit ye, an cäy an yen mügdö yeene ti, yaana a män Macir ye. **3** An yoori mügdö yeene Pi to ke ike, an waak'a nanje ye ti muure, i in tä Pi to wooddin. **4** An Yuucip kääñä nerrä mügdö yeene ti, an nanje a nuugulo yeene yaana tiilcidi ye, an ðooce a m'ana tiici wakkä an yeene ji ne muure ye. **5** An waan yaana ðooceeda kä a tiico an yeene ji ne muure ye, i Pi to män Macir nuulkene kä Yuucip. An nuulkin Pi to äatin ke wakkä yeeke ti muure äräk ke yiil ji. **6** An wakkä yeeke muure müukkene Yuucip ti je. An kä mügdin Yuucip, ike batta payit gin kalañ, daa a ammani yaaka ame ye pääken. An Yuucip a men nerconde biilke ti ke üükine woo ti. **7** An waan kalañ ti in mügdö yen Yuucip waje niinjin Yuucip ti, an jaajjin ogo, “Äätä niini.” **8** An Yuucip yaakkä an in mügdö yeene kiinne ogo, “Yooru, mügdö yeeni ika müukkana waak muure yaaka an ji ye, an batta payit gin kalañ. **9** Baati man kalañ yaana cäyge mügdin winni bata ika ye, an baati gin'a agee kä paangon yokin ika ti ye, a iki parü, näänka agii kä inje ye. An ika näñä yin mooye yaanna Joon nome ti ogo?” **10** An in daa Yuucip tajde kamat kamat, an ike yaakkä an batta a niinon ke in an batta cäy kä cokal ike

ti ŋuca. **11** Aŋ niinnä yaŋkalan ti wäana Yuucip kaaccee kä äräk ñuugulee ye, i ñuuguloni yakkalan yek än baati. **12** Aŋ Yuucip mügi iij kä burŋu yeene, aŋ kiini iij ogo, “Äätä niini!” Aŋ Yuucip buuŋin woo äräk aŋ burŋu yeene daljene ti iij iŋte ti. **13** Aŋ wäana yoorene daa iij burŋu daljeneeda ti iŋte ti aŋ buuŋenee woo äräk ye, **14** i iij ñuuguloni yek än bärkene ti, aŋ kiinne ogo, “Yoore män Iburu yaana äbi oon yeeni än ti ye, iŋiñ ñäyŋin kä yokin. Ike äätin än yeeni ji ogo ika niinjada, aŋ ika yaajjänä kä yaac. **15** Aŋ wäana tiijŋa kä yaajjänä kä yaac ye, i ike buuŋin woo äräk, aŋ burŋu yeene cakke ti iŋti ti.” **16** Aŋ iij burŋu tiññe ke men mooye yen Yuucip dääge paa. **17** Aŋ nüütkene jiik keelkä, aŋ kiinne ogo, “Män Iburu yaana a kiingon yüünü ickoonon kä winni yaanni äätin ika ti ogo ika ñäyjada ko yok, **18** aŋ wäana yaajjänä kä ye, i buuŋin woo äräk aŋ burŋu yeene daljene ti iŋti ti.” **19** Aŋ wäana Yuucip mügdo yeene tiijŋee kä jiik iij ye yaaka jaayee kä ogo, “A yaaka nängana kiingon yüünü ye ikki ye,” i ike pennä kä yaac. **20** Aŋ Yuucip müŋŋe aŋ icce gaŋgar nänŋa ducene yätkä m'aka üüle ye, aŋ Yuucip cäynä wica. **21** Aŋ Piŋto ke Yuucip aŋ nüütkene woo biilin yaana batta düüñidi ye, aŋ iññe ŋerrä duuŋgon yen gaŋgar ti. **22** Aŋ Yuucip doocce a tiico yen m'aka gaŋgar ji ye muure, aŋ nanŋe a tiico yen wakkä yaaka nanŋit duuggen gaŋgar ji ye. **23** Aŋ duuŋgon yen gaŋgar batta ŋuca tiici wakkä yaaka tiica Yuucip ye, kä yaana Piŋto ke Yuucip ye. Aŋ nanŋe woodit waak'a nanŋe ye ti muure.

40 An äänkalan ti wääna näänkä yaakki baakkene kä ye, i wiñ yen lijoni määk yen yätkä mä Macir ke wiñ yen pamdoni biggi yeene näänkä yili mügdö yeenen yätkä yen mä Macir ti. **2** An Parahuun pennä duunku yeeke yaaka kä yewwe yaakka ti, wiñ yen lijo määk ke wiñ yen pamdo biggi, **3** an iken icce gangar ji an duungon yen tiiconi nant'a tiicene Yuucip ye. **4** An duungon yen tiiconi Yuucip doocce a m'ana tiici iken ye. An cäygin gangar ji niinkä kä deewan. **5** An wiirin jiine kalan ti gangar ji, lijo määk ke pamdo biggi yek yätkä yen mä Macir läkkä muutuk, an läaggi cäyge nüüllen giti päkket. **6** An wääna Yuucip äatene iken ti kä tiññänä ye, yoorre juuggin yejgan. **7** An duunku yek Parahuun yaaka ke ike gangar ji ye, tääckene ti ogo, "Ikee nüuje ina anji tiññan?" **8** An iken luukcin ogo, "Ikoon läkkon läaggi an baati m'ana ikoon nüülgon giti ye." An luugi Yuucip ogo, "Nüüllü giti läaggi batta äatidi Joon ti halla? Päkkä kä." **9** An wiñ yen lijoni määk läaggi yeeke päkkene Yuucip ogo, "Läaggi yeeki ti, ika yuttu jaan beel bata lüütikon meen ñomi ti, **10** an jaan meen cäyge kimke kä ðäk. An kä deeran anji niimmin an päwnä giti, an tulge eggin. **11** An ðontule Parahuun cäy iñti ti, an tulge koownu an taañjänä ðontule Parahuun ji, an ðontule dooccu Parahuun iñte ti." **12** An Yuucip jaajjin ogo, "Läaggi yaakki nüüti ogo anji, kimkä kä ðäk a niinkä kä ðäk. **13** An niinkä kä ðäk Parahuun wiñü bi ääre ñaalok, an iki bi duukekey nantä nuugula yüünü ti, an ðontule Parahuun bi iñjeeda kä iñte ti, bata wääna agii kä lijo määk ina. **14** An kura paydaa naana wakkä attä tetan ke iki ye, an kura

ɲerci iĩĩi kä päjgin ɲĩngĩn Parahuun kä ika. Aɲ yüükkaa ti
 dalä ika kääjä woo gaɲgar jĩ. **15** Ika müügana me kä tiĩñä
 ɲommañ mä Iburu ti, aɲ cääna Macĩr winni ika batta
 agä nãjon ginkalaɲ yaana päjjidi ɖooça me gaɲgar jĩ ye.”
16 Aɲ wääna wiñ yen pamdoni biġgi yuttee kä ɲüüllü
 ġiti ɲeraɲ ye, ike Yuucip kiinne ogo, “Ika cääna daa
 cääyga läägi, ika äddä arwalli wiñi ti kä ɖäk yek biġgi. **17**
 Aɲ arwal yaana meken witken ti yaanna cääyge jĩ biilkä
 biġgi ɲerken yaaka a pämgĩni Parahuun ye, aɲ amgä
 ɖiĩrgä arwal jĩ wiñi ti.” **18** Aɲ luugi Yuucip ogo, “Läägi
 yaakki nüüti ogo aɲɲi, arwalli kä ɖäk a niĩnkä kä ɖäk. **19**
 Aɲ niĩnkä kä ɖäk Parahuun wiñü bi ɲülje woo, aɲ iki bi
 ɲaapey kä jaan aɲ yãngu bi amgä ɖiĩrgä.” **20** Aɲ wääna
 niĩnkä kä ɖäk ɖakkene ye, i äɲ jĩne jon ñamme yen ġidä
 Parahuun ti, ike nãɲjä ammani jon ñamme nãngene
 ɖuunġulen yeeke muure, aɲ ike wiñ yen lijoni määk
 bärkene ke wiñ yen pamdoni biġgi aɲ äbene ɖuunġulen
 yeeke ñomgen ti. **21** Aɲ ike wiñ yen lijoni määk ɖuukke
 nãntä yeene ti, aɲ ike ɲuca ɖolle ɖooçe Parahuun iñte ti.
22 Aɲ wiñ yen pamdoni biġgi aɲ ɲaappe ñaalok kä jaan
 bata yaana daa kiinene daa kä Yuucip ye. **23** Aɲ wiñ yen
 lijoni määk Yuucip batta payde aɲ wiirre.

41 Aɲ wääna yuungu kä yew ɖakkene kä ye yätkä
 Parahuun läkkä ogo ike yuddee wii yen mä Nĩl ɖok. **2**
 Aɲ wĩca ɖäk kä ɲaťukel kääjin woo wii mä Nĩl jĩ biilken
 ɲeraɲ aɲ a caagin aɲ ämi biirun ġiti. **3** Aɲ ɲuca ɖäk
 kä ɲaťukel kääjin woo wii mä Nĩl jĩ biilken yejgaɲ aɲ
 ɖomgaɲ, aɲ yuuttu meken yaaka wii ɖok gurken ti yaakca.
4 Aɲ ɖäk yaaka biilken yejgaɲ aɲ ɖomgaɲ yaakka, ɖäk

yaaka biilken ɲeraɲ, aɲ a caagin kä ɲaɬükel yaakka ami. Aɲ Parahuun cuuyin nĩĩnkä ti. **5** Aɲ ɲuccin oodi, aɲ ɲuccin läkkä ogo päk witken kä ɲaɬükel ɖoŋgaɲ aɲ ɲeraɲ yülü woo meen keellä ti. **6** Aɲ ɲuca päk witken kä ɲaɬükel puurin woo liwgaɲ aɲ iĩwĩ jommu woo teettälaɲ. **7** Aɲ päk witken yaaka liwgaɲ yaakka, meken yaaka ɲeraɲ kä ɲaɬükel ɖoŋgaɲ yaakka ladi. Aɲ Parahuun cuuyin nĩĩnkä ti, aɲ ɲiĩñe a lääggĩ. **8** Aɲ kä tiɲɲäɲäɲä aɲɲi ike cuuyin wiñe a ɖiĩktini. Aɲ ike wäadin bärkene muure yek mä Macir ke ɲäjɲoni, aɲ päkki Parahuun lääggĩ yeeke. Aɲ baati m'ana liĩtĩt ike ɲüülkütü gĩti ye. **9** Aɲ wiñ yen lijoni mäak Parahuun kiinne ogo, “Yiñ yeeni paynä tiĩñɲaɲ. **10** Aɲ wääna pennii kä wiñ yen pamdoni biiggĩ ti ke ika ina, ikoon äccoön gaɲgar än yen ɖuunɲon tiĩconi jĩ. **11** Aɲ wiĩrin keellä ti ikoon ti daa mǎɲkalaɲ cǎäyge lääggĩ, aɲ lääggĩ yaɲkalaɲ cǎäyge ɲüüllən gĩti a pare. **12** Aɲ wĩca durñu yen mä Iburu kalaɲ ke ikoon gaɲgar jĩ, ike a ñuugulo yen ɖuunɲon tiĩconi. Aɲ wääna nüütikonon daa kä lääggĩ yooko ye, i ɲüülgonon kä gĩti. Aɲ mǎɲkalaɲ daa lääggĩ yeeke ɲüülgeneeda kä gĩti. **13** Aɲ daa wäättä bata yaana daa ɲüülgonon kä gĩti ye, iĩki ika ɖuukkaanañtä yeeni ti, aɲ wiñ yen pamdoni biiggĩ ɲaappi ñaalok.” **14** Aɲ Parahuun Yuucip bärkene aɲ äbi me woo gaɲgar jĩ kä biɲaɲ. Aɲ jiike ɲette woo, aɲ ääkcin buruɲgu, aɲ äätin Parahuun ñome ti. **15** Aɲ kiini Parahuun ogo, “Ika cǎäyga lääggĩ, aɲ baati m'ana ika ɲüülga gĩti ye. Tiinɲä me jayok kä iĩki ogo naana iĩki tiinɲeey lääggĩ ye, i liĩlɲey ɲüülɲey gĩti.” **16** Aɲ Yuucip Parahuun luunɲe ogo, “Batta a ika a Joonɲ ken iĩki bi iñey luunɲu ɲiĩbbĩn jonü ti.” **17** Aɲ

Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Lääggĩ yeeki ti ika yuddu wii yen mä Nĩl ðok, **18** aŋ wĩca ðak kã ɲaɖũkel kääjin woo wii mä Nĩl jĩ a caagin aŋ biilken ɲeraŋ aŋ ämĩ biiruŋ gĩti. **19** Aŋ ɲuca ðak kã ɲaɖũkel kääjin woo bãmaŋ aŋ biilken yejgaŋ kã yaac aŋ ɖomgaŋ. Aŋ ðak yaacken bata yaakka aŋan batta agã yoorgin ɲommaŋ mä Macĩr jĩ. **20** Aŋ ðak ɖoomken yaacken, ðak caakken yaaka kã ɲaɖũkel iĩjin woo yaakka ami. **21** Aŋ wääna meken amene daa ye, batta ɲĩctã me ogo ämin meken, kã yaana iken iĩncete biilken yejgene yejok bata wääna ina, aŋ ika cuuynu. **22** “Aŋ ika cääna yuɖu lääggĩ yeeki ti pãk witken kã ɲaɖũkel yũlũ woo meen keellã ti, ðoŋgaŋ aŋ ɲeraŋ. **23** Aŋ ɲuca pãk witken kã ɲaɖũkel puurin woo liwgaŋ aŋ iĩwĩ jommu woo teettãlaŋ. **24** Aŋ pãk witken yaaka liwgaŋ yaakka, meken yaaka kã ɲaɖũkel ɲeraŋ ye ladi. Aŋ pãkkãnä wäädin aŋ baati yaana ika ɲüũlgada gĩti ye.” **25** Aŋ Yuucip Parahuun kiinne ogo, “Lääggĩ yũũkü a keelok. Aŋ Joorĩ iki nüütkeney gin'a bi naŋe ye. **26** ðak ɲerkã yaaka kã ɲaɖũkel yaakka a yuungu kã ɲaɖũkel, aŋ pãk witken yaaka kã ɲaɖũkel ye a yuungu kã ɲaɖũkel. Aŋ lääggĩ a yek keelkã. **27** Aŋ ðak ɖoomken yaaka biilken yejgaŋ kã ɲaɖũkel yaaka kääjin woo meken ɲãtin yaakka, a yuungu kã ɲaɖũkel. Aŋ pãk witken yaaka kã ɲaɖũkel wãngen baati yaaka iĩwĩ jommu mä teettãlaŋ yaakka, cääna a yuungu kã ɲaɖũkel yek kãñ. **28** Bata yaana nüütkenenii kã ye, Joorĩ iki nüütkeney gin'a bi naŋe ye. **29** Aŋ yuungu kã ɲaɖũkel burru mooye bi ätä ɲommaŋ mä Macĩr jĩ muure. **30** Aŋ wäättan yuungu kã ɲaɖũkel kãñ bi ätä, aŋ burru mooye yaanna bi wiirgã me Macĩr jĩ, aŋ kãñ baan bi ðüũme gĩti. **31** Aŋ burru

mooye bi wiirgä me baan ji kä yaana käñ yaana äätidi ye bi yaajee kä yaac ye. 32 Ɔoccin giti läaggä yüükü yaakka a yuutin kä Joon, an bi nanje kä biran. 33 “An tiññan dalä iki wäkä oon yaana a yuŋo an a ñajjo ye, an ɗoocci a tiico yen nommañ mä Macir. 34 An cääna wäkä ɗuŋoni kujit kä keelok duuc ti yek giida nommañ mä Macir yuungu yaaka kä ñaŋkel a yek burru mooye yaakka ti. 35 An dalä iken päk muure ɗülgü yuungu ñerken yaaka äätä yaakka ti, an ɗoocunu mügdin yüünü ti, an ɗoocunu me bänkä mäyken giti an tiica me wääti a ammani. 36 An päk yaakka bi ɗoocunu me a yek baan, kä yuungu yaaka äätä kä ñaŋkel a yek käñ Macir ji ye, nuŋko ñana baan ɗüümte daa giti käñ ye.” 37 An wan yaanna Parahuun ke ɗuunŋulen yeeke muure ñaappe juuggin. 38 An Parahuun ɗuunŋulen yeeke taañne ogo, “Ikiin bi käñin oon bata yaanni anji, yaana cääyge wääktan Joon ye?” 39 An Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Baati m'ana a yuŋo an a ñajjo bata iki anji ye, kä yaana Joon nüütkeney kä waak yaakka muure ye. 40 An iki bi ɗooceni tiica nantä yeeni, an mä yeeki muure iki bi tiŋkiti eenna yüünü. An a ika pari ken bi tälätäl iki ti kä yaana agä yätkä ye. 41 Tiññan iki wanjen agä men mooye nommañ mä Macir ji muure.” 42 An Parahuun baacbaac yen tiikonle yeene äbene woo inte ti an iŋkene Yuucip inte ti, an iŋkene burŋu ñerconde yeene an dira tiilgä iŋkene Yuucip ɗoŋe ti. 43 An taappe teebalan bagal yeene ti yaana bäätcidi mügdin yeene ti ye, an me yaajjin ogo, “ɗünje iñi!” An ɗoocce a mügdo Macir ji muure. 44 An Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Ika agä Parahuun, baati m'ana bi inte ke

käye ääre ñaalok ñommañ mä Macir jii muure ye, naana iki batta agä jaajjini ye.” 45 An Parahuun Yuucip inñe yäntäñ mä Macir ogo Capanaatpaniya, an inñe iij battä me ogo Acanaat tuulle Patipeera män daañ yen mä Uun. An Yuucip ñommañ mä Macir müñje muure. 46 An Yuucip yuunge caykä kä ðäk wäana kaacce kä ñuugula yen yätkä Parahuun yen mä Macir ti ye. An Yuucip anjin yore Parahuun ñome ti, an attä laaynä ñommañ mä Macir jii muure. 47 An yuungu kä ñaṭükel yek burru yaakka ti ñommañ giinṇä kä yaac. 48 An Yuucip päk düülene ti muure yek yuungu kä ñaṭükel yaaka kääjin woo ñommañ mä Macir jii ye. An päk doocce bänkä mäyken giti. An baan mooye kalañ daa ḍuckene jii päk yirkä yaaka gurke ti ye. 49 An Yuucip kuuttu päk kä ḍiräk bata ṭiṇal yek wii jiñe, ke yuutee inñi kä pañṇä, kä yaana batta liilte daa me kä pañṇä ye. 50 I yuungu kääñ batta mor ḍägä, Yuucip gitki Acanaat merkä oogen kä yew tuulle yen Patipeera män daañ yen mä Uun ti. 51 An Yuucip kaygon yeene äkkene ogo Manacca. An ike jaajjin ogo, “A yaana Joon nañṇa kä pillä yeeni muure wiirrä daa kä ke äntüke wäyo muure ye.” 52 An Yuucip minneni yaana bäätcidi ye, äkkene ogo Ipiraayim. An jaajjin ogo, “A yaana Joon ika nañṇa giidä kä yaac baan yaana wäaccä kä jii pillä ye.” 53 An yuungu kä ñaṭükel yek burru yaaka äätin ñommañ mä Macir jii ye düüñin, 54 an yuungu kä ñaṭükel yek kääñ mooye uccin kä äätin bata yaana jaaynene daa Yuucip ye. An kääñ wäättä bänkä giti muure, an a ñommañ mä Macir pare ken cääyge päk. 55 An wäana mä Macir näkkene daa kääñ ye, iken yaajjin Parahuun ti ogo päk. An Parahuun

mä Macîr muure kiinne ogo, “Ate Yuucip ti aŋ gin'a kiine kä ye i naje.” 56 Aŋ kăñ tällä baan jî muure, aŋ Yuucip tuucku muure kupkene, aŋ yäajgede mä Macîr. Aŋ kăñ yaaññä Macîr jî muure. 57 Aŋ mä bänkä muure äätin Macîr Yuucip ti kijî pāk kā yaana kăñ yaaññee ŋommañ wic muure ye.

42 Aŋ wăäna Yaagüüp tiŋŋee kä ogo pāk bilto ti Macîr ye, i merkä yeeke kiinne ogo, “Ikee däämme ina? 2 Ika tiŋŋä ogo pāk bilto ti Macîr. Ate iñî wîca aŋ kiije pāk yaaka ütîn kä ye nuŋko ŋana tüwtîn kä.” 3 Aŋ Yuucip mädgen yaaka kä caay ye attä Macîr kîjîdî pāk, 4 aŋ Yaagüüp Benyamîin, Yuucip määden batta agee kä tucon ke meken, booc nuŋko ginkalaŋ năjit ðoŋe ike ti. 5 Aŋ merkälen Yaagüüp ðakkä ti ke meken Macîr kijî pāk, kä yaana kăñ biltee kä ti ŋommañ mä Kanaan ye. 6 Aŋ a Yuucip ken a mügdo yen mä Macîr. Aŋ ike yäajgîdî mä baan muure pāk. Aŋ Yuucip mädgen äätin, aŋ ðüŋjîn iñî ike ti ŋommañ jî. 7 Aŋ Yuucip mädgen yoorre aŋ ŋîññe, aŋ tăkkene bata m'ana a pare ye, aŋ rütkenen ŋîngîn tajde ogo, “Ikee ääte wa?” Aŋ iken jaajjin ogo, “Ikoon ääton ŋommañ mä Kanaan ti kijon pāk.” 8 Aŋ Yuucip mädgen ŋîññe, aŋ ike batta agene kä ŋîcon. 9 Aŋ Yuucip päjjin lääggî yeeke yaaka lăkke kä ogo iken ye. Aŋ iken kiini Yuucip ogo, “Ikee age mä jommu! Aŋ ikee äätene dääme ellä baan yoono!” 10 Aŋ iken luukcin ike ti ogo, “U'u mügdo, kiinkä yüükü äätin kijî pāk. 11 Ikoon muuronaan agon merkä män keellä. Ikoon agon me wotken. Kiinkä yüükü batta a mä jommu.” 12 Aŋ kiinne ogo, “U'u a ellä yen baan yoono ken umgene daame.”

13 Aṇ iken jaajjin ogo, “Ikoon kiinkä yüükü agon mädin
 caay witken kä yew merkä män keellä ṇommañ yen mä
 Kanaan ti, aṇ tiññaṇ määdo deerconde bilti cääy ke wäyo
 aṇ yaṅkalaṇ a yääyon.” **14** Aṇ iken kiini Yuucip ogo, “Bata
 yaana kiinne kä ye ikee age mä jommu. **15** Aṇ kä yaanni
 ikee puuce, ikee liitke kä yäntäṇ Parahuun, ikee batta
 bi kaace woo nänṭä yaanni ti ke määdic deerconde ääte
 winni. **16** Tucce men kä keelok ikee ti aṇ dale ike atī
 määdic äbe i ikee kalaṇ age gaṅgar jī winni, nuṅko ukcon
 kä gītī jiik yeeke naana ikee jaaye a gītken ye. Naana
 batta gītken ye, ikee liitke kä yäntäṇ Parahuun, ikee age
 mä jommu.” **17** Aṇ doocce muure gaṅgar jī, aṇ nääkin
 niĩnkä kä ḍāk. **18** Aṇ niĩnnä ḍāk iken kiini Yuucip ogo,
 “Yaanni naṇe aṇ ikee bi üde, kä yaana booju kä Jooy ye.
19 Aṇ naana ikee age mä wotku ye, dale määdic yaṅkalaṇ
 cääy gaṅgar jī winni, aṇ ikee yakkalaṇ ate paa äce päk
 äärgä yeeke tüggen yaaka näkä kãñ ye ti. **20** Aṇ määdic
 deerconde äckakä nuṅko jiik yeeke ṇice daa me agene
 gītken, nuṅko ṇana tüwde kä.” Aṇ iken yaakka gĩngĩ.
21 Aṇ iken luugjin ogo, “A gītken jooññu yaanni kaññin
 kä gin'a nãṅṅin määdo Yuucip ina. İkiin yüttin pillä
 yäwconde yeene wääna ṇujee İkiin ti yüükkĩn ti, aṇ batta
 agĩn yüükkĩn ti. Ina ken pillä yaanni wäätee kä İkiin ti
 yaanna.” **22** Aṇ Robiĩn luukcin ogo, “İkee batta kolle ogo
 ṇana minneni nãṅgede yĩñ? Aṇ ikee batta tiṇde. Tiññaṇ
 yĩmgä yeeke ken ikki joocĩn kä me yaakki.” **23** Aṇ batta
 ṇãṅṅã ogo jiiken ookcĩdĩ gītī Yuucip, nãṅka ike jaay
 kä aṇ jiik yeeke ṇüülge daa gītī kä mãṅkalaṇ ye. **24** Aṇ
 ike ñome ṭukke woo iken ti aṇ jujjin kä İwok, aṇ wääna

ɖaŋŋee kä iwook ye, i ñome ɖuugene ti iken ti aŋ jaaynene
 ŋuca, aŋ Camoon koowne aŋ ɖiiŋŋe ñomgen ti. **25** Aŋ
 Yuucip kiinkä yeeke iingene ogo kücümɡü ook yaakka
 küümɡii ko päk, aŋ oon yaŋkalaŋ daa tiil yeeke ɖüükci
 kücam yeene ji, aŋ iŋji wakkä äämkä yek päy jiŋe. Aŋ
 yaakka nāŋgene daa kä me. **26** Aŋ wäättan iken tüürüŋji
 yeeken kuucki ŋätkin päk yeeken aŋ attä. **27** Aŋ nāntä
 yaana yuuttene iŋi nīnene kä ye, yaŋkalaŋ kücam yeene
 kupkene ogo tüürüŋ yeene äämgee, aŋ tiil yeeke kaŋŋe
 kücam tük. **28** Aŋ mädgen kiinne ogo, “Yuure tiil yeeki
 a ɖuukin ti, ikki kücam ji.” Aŋ iken juuggen yejgin aŋ
 yoken tiicin aŋ luugin ogo, “A ŋaaka ken naŋi Joon ikin
 ti aŋji?” **29** Aŋ wääna iken ɖakkene ti wäyen Yaagüüp ti
 ŋommañ mä Kanaan ti ye, wäyen nüütki waak'a nāŋjä
 ɖuuggen iken ti ye muure ogo, **30** “Oon yaana a men
 mooye yen mä baan yaanja ye, ikoon rüünŋon ŋingīn, aŋ
 ikoon kakkonon witin ogo ikoon agjon mä jommu yek
 baan yeenen. **31** Aŋ kiinnon ogo, ‘Ikoon agon me wotken,
 ikoon batta agon mä jommu. **32** Ikoon mädin agon caay
 witken kä yew, aŋ wäyo a keelok, aŋ keelok a yäayon, aŋ
 ɖeerconde a paa ke wäyo ŋommañ mä Kanaan ti.’ **33** Aŋ
 men mooye yen mä ŋommañ yaanja ikoon kiinnon ogo,
 ‘Aŋji ken bi ŋäŋje kä ogo ikee agje me wotken. Määdic
 keelok dalje iŋi ika ti winni, aŋ kuje päk ije äcke äärgä
 tüggen yeekic yaaka näkä kān ye ti. **34** Aŋ määdicle äcka
 kä, nuŋko ŋäŋje kä ogo ikee batta agje mä jommu, aŋ ogo
 mä wotken. Aŋ wäättan määdic ɖuukke kä, aŋ ikee bi kije
 aŋ yäaje wakkä baan ji kä tettä.” **35** Aŋ wääna kücümɡü
 yeeken pukte daa kä ye, iken muure yaŋkalaŋ daa ɖeggon

yeene yen tiil bilti kücam yeene jï. Anj wääna iken ke wäyen ðüggï tiil yoorene daa ye, i iken bojgin. **36** Anj iken kiini wäyen Yaagüüp ogo, “Ikee ðäke merkä yeeki yääye muure? Yuucip baati, anj Camoon baati, anj tiññañ ikee ðäke Benyamïin koowde. Anj yaakki muure äätidi a ika til!” **37** Anj Robiïn wäyen kiinne ogo, “Merkälen yeeki yaaka kä yewwe ye nägä ðugin, naana batta agä ðüügini iki ti ye, müükkaa kä iñti ti, anj bi ðuukkenii kä.” **38** Anj Yaagüüp jaajjin ogo, “Minnen i yeeni batta ati ke ikee wica, määden tüwnü anj ike anja keelok yaana buccin ye. Ika agä daan anj naana ginkalañ nãñi ðonje ike ti päy jï ye, ika bi äcka ðok nüüjdün, anj ika bi näga ðok.” (Sheol h7585)

43 Anj kãñ üüttin nommañ mã Kanaan jï. **2** Anj wääna iken päk yaaka äbänä Macir ye baakkene ye, wäyen iken kiini ogo, “Ate ñuca kijgon waak äämkä kä ðeewañ.” **3** Anj Yahüüja ike kiini ogo, “Men ikoon kollon kä car ogo wange batta bi yoorjon ñuca, a naana määdo äjjon ye. **4** Anj naana määdo tuccudu ke ikoon ye ikoon bi aton iñi anj iki kijgini waak äämkä. **5** Anj naana ike batta tuccudu ye, ikoon batta aton kä yaana kiinonon kä men ogo naana määdo batta äjjon ye, i wange batta bi yoorjon ñuca ye.” **6** Anj Yaagüüp jaajjin ogo, “Ika äckada ðok yiñ kä nüütkin men ogo ikee cääygeda ko määdic yankalañ ina?” **7** Anj iken luukcin ogo, “Men ikoon taaññon kä wanj teyne, kä ðuuggo ke mã äntüke yooko ogo wäyo mor ogo üdon? Anj ikoon cääygonda ko määdo yankalañ? Anj tääctänji yeeke luunjon. Anj ñajjon ogoo ogo bi jaajjo ogo, ‘Määdic äbe winni.’” **8** Anj Yahüüja wäyen Yaagüüp kiinne ogo, “Minnen müükkaa kä dalä aton kä, nuñko ütün, anj ñana

tüwtin kä ikin ke merkä yooko. **9** Ika ðorji bi rätä ünñü yeene, müükkaa kä inti ti, an naana ike batta agä düügini iki ti winni, an ðooccu ñomü ti ye, wäattan dalä leññä yeeni waajä ke on. **10** Naana yoku ikoon batta koorron ye ikoon yoku ðuukonon äänko kä yew.” **11** An wäattan wäyen Yaagüüp iken kiini ogo, “Naana wäatcidi anji ye, i kuje waak'a ñerañ äbi woo ñommañ kä ðeewañ ye kücümgu yeekic giti, an äcke men a iñdin käpet, kin kä ðeewañ ke ðuk yaaka a päkkiñi ye ke yek pilkä, ke ümbaküm, ke yüückü niit. **12** An kuje tiil äänken kä yewwe yaaka ðuukkene kä me kücümgu yeekic giti ina. Päjjidi bülje, bi a yälgon. **13** An cäanna määdic koowe an ate ñuca men ti. **14** Dale Joon yaana Litiit ye, ikee iñe ñerrä men ñome ti, dale määdic Camoon ðuukke kä ke Benyamiiñ. An bata ika naana merkä yeeki yäygin ye, i ika bi nüüjü kä iken.” **15** An ook kuññu iñdinni ke tiil äänken kä yewwe ke Benyamiiñ. An iken juwin an attä iñi Macir. An yuuttu Yuucip ñome ti. **16** An wäana Yuucip Benyamiiñ yoorreeda kä ke iken ye, i jaajjin m'ana mügit an yeene ye ti ogo, “Ook yaakka ija an yeeni ti, an itä ðeel an toodu. Iken ati ämi ke ika an giti.” **17** An oon nanjin bata yaana kiinene daa kä Yuucip ye, an ook iñne äräk ba' Yuucip. **18** An ook bojok kä yaana iken ijene daa me äräk ba' Yuucip ye, an iken jayok ogo, “Bi kä tiil yaaka ðooci me kücümgu giti waan yaana ijjinin ti ina. Ken inni abinin kä me külok winni yaanni, an ikin bi kakkin witin, an ikin bi müugin, an ikin bi acin agin kiinkä, an tüürünji yooko bi koowgu.” **19** An iken attä m'ana mügit an Yuucip ye ti, an jaaynene kä antüke ti, **20** an kiini ogo,

“Ay men mooye ikoon äätonon winni waan yaana ɗakkä
 ina, aŋ ikoon kiññon päk. **21** Aŋ wääna ɗukcodon kä paa
 ye, ikoon yuutton iññi nāntä ba' nīinkä, aŋ kücümgü yooko
 kupkonon, aŋ wina muuronaan mǎŋkalaŋ daa tiil yeeke
 kaññe kucam yeene tük, i tiil yooko daa päyī. Aŋ ikki
 ɗuugonon yaakki. **22** Aŋ ikoon ääconon tiil yakkalaŋ ŋuca
 kijon kä päk, aŋ ikoon batta ŋǎjjon a ŋaani ken inni tiil
 yooko ɗoocce kücümgü yooko giti.” **23** Aŋ ike luukcin
 ogo, “Ŋiibbiin ikee ti, ŋana ikee booje. Bi a Joon yeenic yen
 wääc ken ɗuccin waak ŋerkä kücümgü yeekic giti. Ŋǎjja
 tiil yeekic koownu.” Aŋ wäättan Camoon äckeneeda kä
 woo. **24** Aŋ wääna men ook iññeeda kä äräk ba' Yuucip ye,
 i iññe piik, aŋ kiŋgen looki woo, aŋ tüürüŋŋi yeeken iññe
 beelgä. **25** Aŋ iken iccinni tooti yokin kä yaana Yuucip
 äätedee aŋ giti ye, kä nǎänka iken tiŋene kä ogo iken
 bi ämo wica ye. **26** Aŋ wääna Yuucip äätenee paa ye, i
 iñdinni yaaka äbi inken ti ye, äckene daa kä äräk, aŋ iken
 ɗünjŋin iññi ñome ti ŋomgu giti. **27** Aŋ tajdene kä cāwdä
 yeenen, aŋ taaññe ogo, “Wääc yore ŋeraŋ? Daan yaana
 kiiŋde ina. Aŋ ike mor a üdon?” **28** Aŋ iken luukcin ogo,
 “Kiingon yüünü wāyo yore ŋeraŋ aŋ mor a üdon.” Aŋ iken
 ɗünjŋin iññi ŋuca kä eemdin. **29** Aŋ Yuucip waŋge äärene
 ñaalok, aŋ määden Benyamīin yaana a minneni meen ye
 yoorre, aŋ tääckene ti ogo, “A määdicle inni yaana kiinda
 kä ye?” Aŋ ike jaajjin ogo, “Joon iki iñey ŋerrä minneni
 yeeni!” **30** Aŋ Yuucip kaaccä woo kä biraŋ kä yaana jone
 küümme kä määden ye, aŋ attä äräk baanne aŋ weenŋä
 wica. **31** Aŋ wäättan ike waŋge püüjjene woo aŋ kääjin
 woo, aŋ jone yukkene aŋ jaajjin ogo, “Amma äbä.” **32** Aŋ

Yuucip iñi me woo pare kä dārjañ yeene, aṇ mädgen daa woo pääken. Aṇ mā Macīr yaaka ämmene kä ye daa woo pääken kä yaana mā Macīr batta ämene ke mā Iburu ye, ogo yaanna ogo ḍällä mā Macīr ti. **33** Aṇ Yuucip mädgen ḍoocce ñome ti ḍooñne daa kä yuungen juwu mooye ti ke ḍeerconde ti, aṇ däämmä waṅgin i witken a ḍiiktini. **34** Aṇ iken kujgi me ammani dārjañ Yuucip ti aṇ äckene daa kä me, aṇ Benyamīn äcki me ääṅke kä duuc käälcidī woo yek meken yaakka ti muure. Aṇ iken mättä ke Yuucip, aṇ juuggen ñappä.

44 Aṇ Yuucip m'ana mügīt än yeene jīñe ye iingene jiik ogo, “Kücümgü ook yaakka küümgü kä päk kä ḍirāk bata yaaka liiltä kä äddin ye, aṇ yaṅkalan daa tiil yeeke ḍuukci ti kücam yeene tük. **2** Aṇ ḍoṇṭule ääygon kä tiilgä gälkä ḍoocci kücam yen määden ḍeerconde tük, nāntä keellä ke tiil yaaka päk gītī yaakka.” Aṇ ike nāṅjin bata yaana kiinene daa Yuucip ye. **3** Aṇ tinnāk aṇṇi ook tuci me woo päy jī ke tüürüṇṇi yeeken. **4** Aṇ wääna kaaccene kä woo baan mooye jī ye, Yuucip m'ana mügīt än yeene ye kiinne ogo, “Kä biraṇ ook yaakka ñoolu ṇätin. Aṇ naana wääṇṇi ṇätin ye, i taajä ogo, ‘Ṭerrä räddiī yok ko yiñ ina? **5** Ḍoṇṭule yen men mooye yeeni kale ina? A yaana мәtee kä ye, aṇ a yaana cääna paṇdee kä merkämäckä ye. Aṇ ikee nāṅṇe mätkitīn mooye!” **6** Aṇ wääna wääṇṇee daa ṇätin ye, i kiinne bata yaana daa kiinene daa Yuucip ye. **7** Aṇ luugi ogo, “Men mooye yoono bi jaay ina aṇṇi? Ikoon kiinkä yüükü, batta liiṭon nāṅon nääṅkä yaakka. **8** Yooru, tiil yaaka kaññon kücümgü yooko tügīn ye, ḍuukkini kä ṇäjäk ḍuugon ṇommañ mā Kanaan ti, aṇ tiilgä gälkä ke

tiilgä yek än men mooye yüünü kalon ina? **9** Aṅ naana ɖoṇṭule yeene kañi me mǎṅkalaṅ ti ikoon ti ye, i men yaanna dalä tüw. Aṅ ikoon wăäton agon kiinkä yeeke.”

10 Aṅ ike luukcin ogo, “Ika gǐmmädä kä jiik yeekic, aṅ a m'ana kǎññä ɖoṇṭule ye pare ken bi wăätĩ a kiingon yeeni, aṅ ikee yaakka bi ate kä tettä.” **11** Aṅ iken muure kücümgü yeeken äbi ññi tüürüṅṅi yeeken ṅätin kä biraṅ, aṅ kupki. **12** Aṅ m'ana mügīt än Yuucip ye, juwin kä maawnä gĩti kücümgü, ñijjĩn ti kä kucam men mooye ti, aṅ yuuttu ññi kucam men ɖeerconde ti, aṅ ɖoṇṭule kaññe kucam Benyamĩn jĩ. **13** Aṅ mädgen buruṅgu yeeken jiiiji gĩti woo kä nüüjdün, aṅ tüürüṅṅi yeeken kooji aṅ ɖukcin baan mooye jĩ. **14** Aṅ wăäna Yahüüja ke mädgen äätene ti än yen Yuucip ti ye, i ike mor irä äräk, aṅ iken ɖüṅjĩn ññi ñome ti ṅommañ jĩ. **15** Aṅ iken taaji Yuucip ogo, “A ṅaaka inni naṅṅe yaanni? Batta ṅäjje ogo oon yaana bata ika aṅṅi ye yuṭo ko paṅdin merkämäckä?”

16 Aṅ Yahüüja luukcin ogo, “Ay, men mooye, iki kiingi ogo ṅaaka aṅ ikoon bi jaayon ogo ṅaaka aṅ ɖuuggo bi teeton woo ogoo? I Jooṅ yiñ yoono nüüdene woo aṅṅi. Aṅ tiññaṅ ikoon aṅṅon kiinkä yüükü, ikoon ke m'ana kǎññene me ɖoṇṭule ye.” **17** Aṅ Yuucip jaajjin ogo, “Ay u'u yaakka batta naṅdä! A m'ana kǎññene me ɖoṇṭule ye ken wăätĩ a kiingon yeeni, aṅ ikee ate kä ṅiĩbbĩn paa wăäc ti.” **18** Aṅ Yahüüja wükcĩn ti Yuucip ti, aṅ kiinne ogo, “Men mooye, kura dalä kiingon yüünü jaajji jiik men mooye yeene ti. Aṅ ṅana iki peṅdä kiingon yüünü ti, naana cǎänna iki beelä bata Parahuun ye. **19** Men mooye ikoon taaññoon ogo, ‘Ikee cǎäygene kä wăäc halla

määdic?’ 20 Aṇ iḱi luugini ogo, ‘Ee, ikoon cääygonon kä wäyo a daandīni ke määdoḱe, aṇ a minneni yeene yen düüñni yuunge. Mäaden tüwnü aṇ a ike pare ken buccin merkä meen ti, aṇ ike bilgänä wäyen.’ 21 “Aṇ iḱi ikoon kiinnoon ogo, ‘Äbe winni, dale yooru kä waṅgi.’ 22 Aṇ iḱi luugini ogo, ‘Minneni wäyen batta cakcede iñi, aṇ naana cake iñi ye, i wäyen bi tüw.’ 23 Aṇ ikoon kiinnoon ogo, ‘Naana määdicḱe batta äätidi ke ikee winni ye, waṅgi batta bi yooṛe ṇuca.’ 24 Aṇ wäana ḱukconon kiingon yüünü wäyo ti ye, i kiinnon kä jiik’a jaajjinii kä ye. 25 Aṇ ikoon kiinnonon wäyo ogo, ‘ḱukce kiije päk kä ḱeewaṇ ṇuca.’ 26 Aṇ luuṇṇon ogo, ‘Ikoon batta aton. A naana määdoḱe bilti ke ikoon ye, ken bi aton kä, aṇ oon waṅge batta bi yooron a naana määdoḱe bilti ke ikoon ye.’ 27 Aṇ kiingon yüünü wäyo ikoon kiinnon ogo, ‘Ṇäḱḱe iṇṇ yeeni Rahiil ika gitkana merkälen oogen kä yewwe. 28 Aṇ yaṅkalaṇ kaaccä woo ika ti, aṇ ika jaajjänä ogo, “A gitken jiiji giti gin kurkuṅgu.” Aṇ batta agä yoorgon ke tiññaṇ. 29 Aṇ naana yaanni koowe ika ti cääna aṇ ginkalaṇ nāṇḱi ḱoṇe ike ti ye, ika agä daan ika bi äcka ḱok yiñ, aṇ ika bi näga ḱok.’ (Sheol h7585) 30 “Ken aṇṇi naana ika ḱukcu kiingon yüünü wäyo ti, i minneni baati ke ikoon ye, wäyo üññü yeene a ḱekon ti üññü yen minneni ti, 31 aṇ wäyo bi tüw naana minneni yooṛe baati ke ikoon ye. Ike a daandīni, aṇ nüüjdüṇ yaana bi nāṇṇon daa kä ye ike bi näkä ḱok. (Sheol h7585) 32 Aṇ kiingon yüünü minneni müükkene daa wäyen, aṇ kiinnä ogo, ‘Naana minneni batta agä düügini ṇäḱäk iḱi ti ye, ika bi wäacä leññä ñomü ti yuungi muure.’ 33 “Aṇ aṇṇi kura men mooye, dalä kiingon yüünü minneni

räde yok, aŋ ken wääti a kiingon yüünü, aŋ dalä minneni ðükci ke mädgen. 34 Aŋ ika bi ðukcu wäyo ti ogoo naana minneni batta ke ika ye? Ika batta ɬäkä yurtu yiñ yaana ätä wäyo ti ye.”

45 Aŋ Yuucip batta a liiŋon kä yukkin jone m'aka yudok ñome ti yaakka ti muure, aŋ ike yaajjin ogo, “Kaace woo muurijaan winni.” Aŋ baati mäjkalaj wääna yore nüütkeneeda kä woo mädgen ye. 2 Aŋ ike weekcin kä yääw mooye ke tiijene daa mä Macir, ke äntüke yen Parahuun. 3 Aŋ Yuucip mädgen kiinne ogo, “Ika agä Yuucip! Wäyo mor üdon?” Aŋ mädgen batta a liiŋin kä luuŋju ike! Aŋ iken bojgin kä yaana yoken kañene daa däämmene wanjin ke Yuucip ye. 4 Aŋ Yuucip mädgen kiinne ogo, “Ääte ti ika ti kä cokal kura.” Aŋ iken ääti ti kä cokal. Aŋ kiinne ogo, “Ika agä määdic Yuucip yaana yääjjene woo Macir ina. 5 Aŋ ŋana ikee booje, aŋ ŋana ðuuggic pingede ogo ika yääjjanada woo winni, Jooŋ ika tuujana ñomgic ti ogo ika mäkco üññü me. 6 Aŋ kääñ cääyge yuungu kä yewwe baan ji, aŋ mor irä yuungu kä duuc yaaka piiññä ke errä bi baawgee kä ti ye. 7 Aŋ Jooŋ ika tuujana ñomgic ti nuŋko bucee ko ŋommañ wic, aŋ määkoo ko woo üññü yeenic nuŋko mä üdin ðiiriko. 8 Aŋ batta a ikee ken ika tuujana winni, a Jooŋ. Aŋ ika naŋŋa bata wäy Parahuun ti, men mooye yen än yeene muure, aŋ ika naŋŋa agä mügdo yen ŋommañ mä Macir muure. 9 Aŋ ðukce ŋjäk kä biraŋ ñaalok wäyo ti, aŋ nüütke ogo, ‘A jiik'a jääyete minneni yüünü Yuucip ye ikki, Jooŋ ika naŋŋa agä men mooye ŋommañ yen mä Macir ti muure, ääte kä biraŋ aŋ ŋana iki kuuru. 10 İki bi cääyā baan mā

Jiicaan ti, aŋ iŋi bi cokulu cokal ti ika ti, iŋi ke merkä yüükü ke merkä merkä yüükü, ke ðiik ke ðäk yüükü ke wakkä yüükü muure. **11** Aŋ iŋi bi tiijeni wica, nuŋko ŋana iŋi ke äntüke yüünü ke wakkä yüükü muure boccete iñi. Yuungu mor irä kä duuc yaaka äätidi a yek kãñ ye.’ **12** Aŋ tiññaŋ waŋgic yuŋtu ke määdo Benyamiiŋ waŋge yuŋtu ogo ika agjo Yuucip, aŋ ika inni jaayä ke ikee yaanni. **13** Aŋ wäyo nüütke kä eemdin yeeni yaana kañña Macir winni ye, ke wakkä muure yaaka yoorre winni ye. Ate aŋ wäyo äbe iñi winni kä biraŋ.” **14** Aŋ Yuucip määden Benyamiiŋ kunjene ti jone ti, aŋ ike jujjin kä iwok, aŋ Benyamiiŋ weenŋä ðoŋe ti cääna. **15** Aŋ Yuucip mädgen muure kuunne ðugin, aŋ weggin, aŋ wäättana mädgen jaaynene kä. **16** Aŋ wääna jiik ðakkee än ti ba Parahuun ogo Yuucip mädgen äätono ye, i Parahuun ke ðuunŋkulen yeeke juuggen ñappä. **17** Aŋ Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Mädgic nüütke ogo nãŋjo ogo aŋŋi, tüürüŋŋi yeeken koojji, aŋ ðukco ŋäjäk ŋommañ mä Kanaan ti **18** aŋ wäyen äbii ke mä äntüke yeeken ika ti. Aŋ ikee bi iñe ŋommañ ŋerconðe yen mä Macir, aŋ ikee bi äme wakkä ŋerkä yaaka äpätä woo ŋommañ ye. **19** “Aŋ iŋi cääna kiinneni ogo iken nüütkeey, ogo kuju teebalaŋŋi yek bægälgä yek mä Macir ääcii ko merkä yeeken ke määngen, aŋ wäyen äbii aŋ ääto. **20** Aŋ ŋana juuggic lüüji wakkä yeekic, waak ŋerkä yek mä Macir muure bi wääti a yeekic.” **21** Aŋ merkälen yek Yaagüüp yaanna naŋi. Aŋ iken iñi Yuucip teebalaŋŋi yek bægälgä bata yaana Parahuun iinjenee kä ye, aŋ iñe wakkä äämkä yek päy jiñe. **22** Aŋ iken ti muure yaŋkalaŋ daa iñe buruŋgu, aŋ Benyamiiŋ iñe

tiilgä gälkä wangen 300 ke burungu kä duuc. **23** An a waak yaaka tuckene wäyen ye ikki, tüürünjī oogen kä caay a koocin kä wakkä ɲerkä yek mä Macīr, an tüürünjī määngen kä caay a koocin kä päk ke biggī ke waak äämkä yakkalaŋ a yek wäyen päy jī. **24** An wäättan ike mädgen tucce woo, an wääna kaaccene kä woo ye, i kiinne ogo, “ŋana ikee ääme yääññä päy jī.” **25** An iken Macīr dalji ññi an attä wäyen Yaagüüp ti ɲommañ yen mä Kanaan ti. **26** An kiini ogo, “Yuucip mor a üdon! An ike ken mügīt ɲommañ mä Macīr jīñe muure.” An Yaagüüp wiñe ðiiktin kä jiik kiccāngen, an iken batta agee kä gīmgīñi. **27** An wääna wäyen nüütkenē daa kä jiik'a kiinene daa Yuucip muure, an wääna ike yutṭee teebālaŋji yek bāgālgä yaaka tuuji Yuucip ike äcä ye, i wäyen Yaagüüp jone ḍuukin ññi. **28** An Yaagüüp jaajjin ogo, “Ḍaŋŋä, minneni yeeni Yuucip mor a üdon, ika bi atä yooru i batta mor ika tüwü.”

46 An Yaagüüp wakkä yeeke kooññe muure bak Macīr. An wääna ike ḍakkee ti Bīrcība ye, ike iccin wäämmāni yok Jooŋ yen wäyen Icaak ti. **2** An wääna wīrīn aŋji ye, ike kiini Jooŋ kä yooddin an bārkene ogo, “Yaagüüp! Yaagüüp!” An Yaagüüp luukcin ogo, “Haa, ika inni.” **3** An ike jaajjin ogo, “Ika agä Jooŋ, Jooŋ yen wäac. İki ŋana booju kä wään ññi Macīr, iki bi naŋeni wäatci agä ṭoŋ yāwke wīca. **4** An ika kä ḍoŋi bi atä ke iki ññi Macīr, an ɲuca iki bi ḍuugeni ɲājāk. An wangü bi kümɡü kä Yuucip kä ñṭe.” **5** An Yaagüüp Bīrcība daljene ññi, an koowi merkä yeeke ke merkālen yeeken ke määngä yeeken kä teebālaŋji yek bāgālgä yaaka tuuji Parahuun ogo taapce ko ye. **6** An iken cääna ḍigārgä yeeken koowi ke wakkä

yeeke yaaka nanji nommañ mä Kanaan ti ye. An Yaagüüp
 ke kaaynä yeeke muure attä Macir. 7 Merkä yeeke ke
 merkä merkä yeeke, ke kaaynä yeeke muure koowne
 attene Macir. 8 An yaakki a yäntäñji yek kaaynä İcärayiil
 yaaka a merkä Yaagüüp attä Macir ye, Robiın a minneni
 Yaagüüp yaana a kaygon ye. 9 An merkä yek Robiın a
 Anook ke Pallü ke Hijiıroon an Karmi. 10 An merkä yek
 Camoon a Yamaweel ke Yamiın ke Uhaat ke Yakiın ke
 Cuwaar an Caawüül. Caawüül meen a iin mä Kanaan. 11
 An merkä yek Laawı a Jeercüün ke Kuhaat an Miraarı. 12
 An merkä yek Yahüüja a Eer ke Unaan ke Cııla ke Paaric an
 Jıra. An Eer ke Unaan iken tüwgın nommañ mä Kanaan
 ti. An merkälen Paaric a Hijiıroon ke Hamüül. 13 An merkä
 yek Yacakiır a Tolla ke Püwa ke Yoop an Cımarüün. 14 An
 merkä yek Jabuloon a Cereet ke İloon an Jalaal. 15 An a
 merkä yek Leya ke Yaagüüp yaaka giidi Padaan Araam
 ye ikki, an yanıalan a iin battä me ogo Dıına. An merkä
 yeeke oogen ke ıulgu muure a caykä kä däk witken kä
 däk. 16 An merkä yek Gaat a Japhuun ke Hajji ke Cünni
 ke İjboon ke Eeri ke Aaroodi an Aareli. 17 An merkä yek
 Acıır a İmna ke İcba ke İcbi an Bırrıya ke käwen battä me
 ogo Ceera. An Bırrıya merkä yeeke a Hebir an Malakeel.
 18 An a merkä yek Jılpa kiingon yen Leya yaana inene
 daa kä wäyen Laabaan ye ikki. An kaaynä yek Yaagüüp
 yaaka Jılpa ti ye, a caay witken kä düügük. 19 An merkä
 yek Yaagüüp iin Rahiil ti a Yuucip ke Benyamıın. 20
 Yuucip merkä yeeke yaaka giinıne nommañ mä Macir ti
 ye, a Manacca ke İpiraayim. An meen a Acanaat ıuulle
 yen Patipeera män daan yen mä Uun. 21 An merkä yek

Benjamiin a Beela ke Baakir ke Ajbeel ke Jiira ke Naaman ke Eey ke Rooc ke Mupiiim ke Hüpiim an Aaret. **22** An a merkä yek Rahiil ke Yaagüüp yaaka giidi ye ikki. An kaaynä muure yek Yaagüüp yaaka Rahiil ti ye, a caay witken kä ñan. **23** An minneni Ðaan a Hoociim. **24** An merkä yek Naptaali a Yaaceel ke Jooni ke Yaacir an Caliim. **25** An a merkä yek Bila kiingon yen Rahiil yaana iñene daa kä wäyen Laabaan ye ikki. An kaaynä muure yek Yaagüüp yaaka Bila ti ye, a ñaṭükel. **26** An merkä muure yek Yaagüüp yaaka tiilcidi a kaaynä yeeke yaaka attä Macir ye, a caykä kä düügük witken kä düügük, i määngä merkä yeeke batta a pakin ti. **27** An ñucki ti merkä Yuucip yaaka kä yewwe giidi me Macir ye. An äntüke Yaagüüp muure anja caykä kä ñaṭükel ñommañ mä Macir ti. **28** An Yaagüüp Yahüüja tucce ñome ti ogo pärjo ke Yuucip, an iken nüütci päy yen mä Jiicaan ti. An wääna iken ḍakkene kä ti Jiicaan ye, **29** i Yuucip teebälan bagal yeene toonṇe, an attä pärjin ke wäyen Yaagüüp baan mä Jiicaan ji. An wääna pärjene kä ye, i Yuucip wäyen kunne ḍok an weggin kä yaac. **30** An Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Tiññan dalä ika tüwü iki yoorreni, an iki inni yoorreni mor agä üdon yaanni.” **31** An Yuucip jaajjin mädgen ti ke äntüke yen wäyen ti muure ogo, “Ika bi atä Parahuun ti, an nüütkü ogo mädgo ke äntüke yen wäyo ḍäägono ti ika ti, ääto ñommañ mä Kanaan ti. **32** An ikee agje kaaydoni yek ḍiik an agje tiiconi yek ḍigärgä, an ikee ḍiik yeekic ke däk ke wakkä yeekic muure yaaka bilto ti ye äbenee ke ikee. **33** “An naana Parahuun ikee bärkene, an ikee taañne ogo, ñuugula yeenic ogo ñaaka ye, **34** i kiine ogo,

‘Ñuuguloni yüükü a tiiconi yek ñigärgä kä ñinen tinä, bata dänkä yurgen.’ Nuñko bi dalje kä cääye kä baan mä Jiicaan ye ti, aṇ nääṇka kaaydoni muure yek mä Macir ti agene mä ñalkä ye.”

47 Aṇ Yuucip attä Parahuun ti, aṇ nüütkenene ogo, “Wäyo ke mädgo ke ñiik ke ñäk ke wakkä yeeken muure ätä ṇommañ mä Kanaan ti, aṇ iken tiññan a baan mä Jiicaan ti.” **2** Aṇ kuññu mädgen kä duuc, aṇ iññe Parahuun ñome ti. **3** Aṇ Parahuun Yuucip mädgen taaññe ogo, “Ñuugula yeenic a ṇaaka?” Aṇ Parahuun luugi ogo, “Ñuuguloni yüükü a kaaydoni ñiik bata dänkä yurgen. **4** Ikoon äätonon cääjjodon Macir winni bata boorgu, kä yaana wica baati nantä kääjene ñuuguloni yüükü ñiik ye, kä yaana kääñ tallee ṇommañ mä Kanaan ti ye. Aṇ dalä kura ñuuguloni yüükü cääjji baan mä Jiicaan ti.” **5** Aṇ Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Wäac ke mädgic äatin iki ti. **6** Aṇ wäkä nantä yaana ñakkä ṇommañ mä Macir ti ṇeraṇ ye, aṇ ñuccii kä wäac ke mädgic. Aṇ dalä iken cääjji baan mä Jiicaan ti. Aṇ naana iki ṇajja ook yakkalaṇ iken ti liiṭit tiici ñigärgä ye, i müükkü ñigärgä yeeki dalä tiica.” **7** Aṇ Yuucip wäyen Yaagüüp äbene yuutte Parahuun ñome ti. Aṇ Yaagüüp Parahuun ṇüülkene. **8** Aṇ Parahuun Yaagüüp taaññe ogo, “Yüüngü kä ṇiṭṭä?” **9** Aṇ Yaagüüp Parahuun luuṇṇe ogo, “Yuungu yeeki a 130, aṇ yuungu yeeki ñewgaṇ aṇ yejgaṇ, aṇ batta a ñakin yuungu dänkä yurgo ti yaaka cääynene kä ye.” **10** Aṇ Yaagüüp Parahuun ṇüülkene, aṇ kaaccä woo üñtük anṇin yore Parahuun ti. **11** Aṇ Yuucip wäyen ke mädgen ñoocce ṇommañ mä Macir ji, aṇ iññe ṇommañ yaana kääṭi kä

ɲerrä baan mä Ramciïc ti ye, bata yaana eenjene daa Parahuun ye. **12** Aɲ Yuucip wäyen ke mädgen ke äntüke yen wäyen muure iññe wakkä äämkä daa kä yoken. **13** Aɲ käñ yaaññä kä yaac aɲ ammani baati nänkä muure aɲ mäbaan yek mä Macir ke yek mä Kanaan aɲɲa puudgu kä käñ. **14** Aɲ Yuucip tiil muure yek ɲommañ mä Macir ke yek mä Kanaan ðülle yokin, yaaka kijene me päk ye, aɲ Yuucip tiil äbene ðoocce än Parahuun ji. **15** Aɲ wäana tiil muure baakkene ɲommañ mä Macir ti ke ɲommañ mä Kanaan ti ye, i mä Macir muure äätin Yuucip ti aɲ kiini ogo, “Iñjon päk. Ikoon bääggodoon tüwon ina? Tiil yooko baakkin.” **16** Aɲ luugi Yuucip ogo, “Ðigärgä yeekic äbe aɲ ikee bi iñe päk rätke kä ðigärgä yeekic naana tiil yeekic baakkin ye.” **17** Aɲ iken ðigärgä yeeken icki Yuucip aɲ iñi Yuucip päk rätkeneeda kä bägälgä ke ðiik ke däk ke tüürüñji. Aɲ iken iici Yuucip rätkede päk kä ðigärgä yeeken yun yaanna ti. **18** Aɲ wäana yun yaanna ðüüñenee kä ye, iken ðuukin yun kalaɲ ti, aɲ ike kiini ogo, “Men mooye yoono, iki batta päänkiti ɲingin ginkalaɲ ogo tiil yooko baakkono. Aɲ ðigärgä yooko muure aɲɲa yüükü, baati gin'a a büccini iñgi kä ye, a gäyko ke yirkä yooko pääken. **19** Aɲ ikoon bääggodoon tüwon ñomü ti ikoon ke yirkä yooko ina? Kiyjon ke yirkä yooko kä päk aɲ ikoon ke yirkä yooko ikoon wäaton a kiinkä yek Parahuun. Aɲ iñjon käwkä nuɲko ɲana tüwdon kä, aɲ yirkä ɲana wäatciði a mardi.” **20** Aɲ Yuucip ɲommañ mä Macir muure kijene Parahuun. Aɲ mä Macir muure yirkä yeeken yääjji woo, kä yaana käñ yaaññee kä iken ti ye, aɲ ɲommañ aɲɲa yen Parahuun. **21** Aɲ Yuucip mä

Macir nanje a kiinkä muure. **22** An a nommañ mä dänkä pare ken batta agee kä kiygon a näänka Parahuun agee kä düccini jiik ke iken an indeeda kä päk yek nuugula yeenen ye. An ken amgä, ina ken nommañ yeenen batta yäyge daa kä yaanna. **23** An Yuucip me kiinne ogo, “Tiije, ikee ke nommañ yeenic ikee kijgene Parahuun, an käwkä yaakki koowe ije püide yirkä giti. **24** An naana päk erre ye, i Parahuun ine kä keelok duuc ti, an nan ken dooce a käwkä an a ammani yek duuggic ke mä äntükeni yeekic ke merkälen yeekic.” **25** An iken jaajjin ogo, “Ünnü yoono manji, an men mooye, dalä ikoon kãnon nerrä iki ti, an ikoon bi wäaton agon kiinkä yek Parahuun.” **26** An nani Yuucip a jiik doocin nommañ mä Macir ji, ogo keelok duuc ti yen errä ogo yen Parahuun, an jiik doocin yaakka bilti ke tiññan. An büccidi a nommañ mä dänkä pare ken batta a wäaton a yen Parahuun. **27** An mä Icarayiil cäygin nommañ mä Macir ji, baan mä Jiicaan ji. An iken nommañ anja yeenen, an iken gidgin an diirin kä yaac. **28** An Yaagüüp cäaynä nommañ mä Macir ti yuungu kä caay witken kä nãtikel. An yuungu yek Yaagüüp muure yek ünñü yeene a 147. **29** An wäana tüwnü Yaagüüp cokulenee ye, i minneni yeene Yuucip bärkene ti, an kiinne ogo, “Kura dalä ika kãnä nerrä iki ti. An inñtũ äcci äämi ti an lĩtkaa ogo ika bi nüütkada biilin yaana batta düüñdi ye ke wonnu. An ika nana jigja nommañ mä Macir ji. **30** An naana ika baakkänä ye, äbaa woo nommañ mä Macir ji, an jigja kãlkä wäygo ti.” An luugi Yuucip ogo, “Bi nanä bata yaana kiinnaa kä ye.” **31**

An Yaagüüp jaajjin ogo, “Lütkaa.” An liitki Yuucip, an Yaagüüp ðunjin in biür yeene wic.

48 An äänkalañ ti Yuucip nüütki me ogo, “Wäac yore cäärin woo.” An merkä yeeke yaaka kä yewwe yaakka koowne, Manacca ke Ipiraayim. **2** An Yaagüüp nüütki me ogo, “Minnen yüünü Yuucip ðäagin.” An Yaagüüp yore riijene ñaalok an cääjgin biür wic. **3** An Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Joon yaana Lütit ye üükün woo ika ti Lüuc nommañ mä Kanaan ti, an ika nüülkana, **4** an ika kiinna ogo, ‘iki bi ineni merkä kä ðiräk. An kilkä yüükü bi wäati a toñ ðirken, an nommañ yaanni bi inä kilkä yüükü an bi wäati a yeenen ke cüle.’ **5** “An tiññan merkä yüükü yaaka giinñi nommañ mä Macir ti i batta mor ika äätä iki ti Macir ye, a yeeki, Ipiraayim ke Manacca bi wäati a yeeki bata Robiin ke Camoon. **6** An merkä yaaka bi ñocci giidä ñatken ti ye ken bi a yüükü, an yänñani yeeken bi kañgä kä waan yen Ipiraayim ke Manacca. **7** “Wäana äätä kä Padaan Araam ye Rahiil tüwnü päy ji nommañ mä Kanaan ti, an ika anjäna inä kä yaac, i ikoon aton ti Ipiraati. An jikkä inä päy ji Ipiraati,” an cääna Ipiraati battä me ogo Beetlaam. **8** An wäana Yaagüüp merkä Yuucip yoorreeda kä ye, i ike jaajjin ogo, “A ñaanna ikki?” **9** An Yuucip wäyen luunje ogo, “A merkälen oogen yeeki yaaka inana kä Joon Macir winni ye.” An Yaagüüp jaajjin ogo, “Äbä ika ti winni dalä nüülkü.” **10** An Yaagüüp wange tünjilin kä dänkätene, an batta ñuca yuti teñan. An Yuucip merkälen ickeneeda ti kä cokal an kuunene ti jone ti, an muckene yokin. **11** An Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Ika ðuucu ogo iki batta bi yoorjida ñuca, an Joon

tiññaŋ ika daljana ke cääna kaaynä yüükü yoorru.” **12**

Aŋ merkälen äbi woo Yuucip daan wäyen unge ti, aŋ ike ñome teekke ññi ŋommañ jï. **13** Aŋ Yuucip iken koowi muuṭuk aŋ Ipiraayim kä ñnte birrä ti üünjene buŋ aam yen Yaagüüp ti aŋ Manacca kä ñnte aam ti aŋ üünjene buŋ birrä yen Yaagüüp ti, aŋ äbene ti kä cokal. **14** Aŋ Yaagüüp bugge büülle giti aŋ ñnke lajjene woo, aŋ ḍoocce merkälen witken ti, aŋ ñnte birrä ḍoocce Ipiraayim yaana ḍeraŋ ye wiñe ti, aŋ ñnte aam ḍoocce Manacca yaana a kaygon ye wiñe ti. **15** Aŋ Yuucip ŋüülkene aŋ jaajjin ogo, “Jooŋ yaana baaddi wäygo Abrayiim ke Icaak ye, a Jooŋ yaana ika kaayna üññü yeeni ti muure ke ñinnä yaanni ti ye. **16** Aŋ malak yaana ika maŋŋa kä pillä muure ye, dalä merkälen ŋüülke. Aŋ dale yäñtonḍi paytä me kä merkälen yaakka ke wäygo Abrayiim ke Icaak, aŋ iken daljäna ḍirä ŋommañ wic kä yaac.” **17** Aŋ wääna Yuucip wäyen yoorreeda ñnte birrä äcceeda Ipiraayim wiñe ti ye, yoorre yaajaŋ ike ti, aŋ Yuucip wäyen ñnte müñŋe aŋ ṭäkke aŋgede yok Ipiraayim wiñe ti aŋ ḍooccede Manacca wiñe ti. **18** Aŋ Yuucip wäyen kiinne ogo, “Batta aŋan wäyo, yaanni ken a kaygon yeeni, ñntü birrä ḍoocci wiñe ti.” **19** Aŋ wäyen yaakkä aŋ jaajjin ogo, “Ŋäjjä minneni yeeni, ŋäjjä. Ike cääna bi mä yeeke ḍirä aŋ ike cääna bi yäwaŋ, aŋ määden ḍeerconḍe ken bi yäwaŋ kä ike aŋ kilkä yeeke bi ḍiirä kä yaac aŋ wääti a ṭoŋ ḍiirken.” **20** Aŋ ŋüülkene ñinnä yaanja ti aŋ jaajjin ogo, “Mä Icärayiil yäñtäŋginic bi battä yokin naana iken ŋüülkidī māŋkalaŋ ye, aŋ iken bi jayok ogo, ‘Dalä Jooŋ iki naŋey bata Ipiraayim ke Manacca.’” Aŋ ike Ipiraayim ḍoocce Manacca ñome ti. **21**

An Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Ika ɗanɗa tüwü, an Joon bi ke ikee an ikee bi ɗuuke ɗommañ dänkä yurgic ti. **22** An baan yaana iñdä mädgic ye ti, iki iñdene baan taanɗe mooye yen mä Cakiim kä mädgic, a yaana ärrä mä Amoor ti kä gaadal yeeni ke kaay yeeni ye.”

49 An Yaagüüp merkä yeeke bärkene ti, an kiinne ogo, “Wüuke ti ika ti, an ikee nüütke a ɗaaka ken bi nänɗi ɗonɗe ikee ti nünkä yaaka äätidi ye ti. **2** “Ääte ti an tiinɗe, ikee merkälen yeeki, tiinɗe wääc Yaagüüp ti. **3** “Robiin, iki agä kaygon yeeni, an teynä yeeni ke iki agä minneni iñjini woo yen dürkitiini, an iki agä kültü yen eemdin ke kültü yen teynä. **4** Iki beelä bata piik tääl wiñe yaaka iñjidi ti ye, an iki batta bi küülüküül ɗuca, nänɗa attii kä bür yen wääc ti an ɗäälleeda kä yok ye. **5** “Camoon ke Laawi a mädin gaadalli yeeken a yek iirrä teynä. **6** Dale ɗana ika kaaccäda ti nänɗa ɗülte yoken ye, an dale ɗana yori coorcudu ti jiik yeeken yaaka ɗiikä ye ti. Kä piinkä yeeken iken nääkin me, an iken yätkä naɗe a ɗolku kä ñääy. **7** Tuummu wääti piinkä yeeken ti kä yaana yejgene yejok ye, an piinkä yeeken yejgaɗ kä yaac, an iken bi piirjä woo kaaynä yeeki giti, an iken bi gääjä giti mä Icärayiil ti. **8** “Yahüüja, mädgic iki bi maanɗi. İntü bi wääti ädänɗi yüükü ɗuuggen ti. An merkä yek wääc muure bi ɗünjidi iñi ñomü ti. **9** Yahüüja a geel ɗuule yaana ɗanɗä kä ammä waak'a naɗe ye. An yore meecce woo an baati m'ana ike rükü yok ye. **10** Yätkitin batta bi kaaci woo paa ba Yahüüja, an kilkä yeeke kamat ken bi mügit an ɗonɗe ike bi äckätä iñdinni an ike bi tiinkätä. **11** An tüürünle yeene bi weene kä jaan beel bata lüütikon meen, erele yeene bi

weene kä jaan beel bata lüütikon meen yaana ɲeraŋ ye, aŋ buruŋgu yeeke bi pure kä määk, jıbbani yeeke bi pure kä piik yek jaan yaana beel bata lüütikon ye ɬulge. **12** Aŋ waŋge bi ɬidaŋ kä maanŋä määk kä yaac, aŋ leke bi bowaŋ kä maanŋä aak. **13** “Aŋ Jabuloon bi cääy ɬiŋal wii mooye ji, aŋ ike bi wääti a nant'a yuutcete iŋi kuudgu mäyken ye, aŋ tügge bi ɬakciɬi Ciɬoon. **14** “Yacakiir a tüürüŋ teyconɬe yaana niin waadgä baliŋŋi ye. **15** Aŋ naana nantä yıiktäŋ yoorre ɲeraŋ, aŋ ɲommaŋ ɲeraŋ ye, i büyke gääŋe iŋi ɬürdee kä waak pekkä aŋ bi engä me ŋuugal bata kiingon. **16** “ɬaan bi mä yeeke müge aŋ iken bi belok bata kurku mä Icärayiil aŋan. **17** Aŋ ɬaan bi beel bata kaan yaana cääy päy mooye taan ye, aŋ a pääññä yaana cääy päy taan ye, a yaana kääjä bagal ɲubduŋgene ti ye, aŋ taapdo ɬimji ɬarkic.” **18** Aŋ Yaagüüp jaajjin ogo, “Ika kiijä maŋŋä yüünü, ay Piɬo. **19** “Gaat bi irkätä maddoŋŋi, aŋ bi ñoole aŋ baadde. **20** “Acıir ɲommaŋ yeene bi giit waak äämkä ñapken. Aŋ ike bi ɬüccidi waak äämkä yek yätkä. **21** “Naptaali a päy yaana kälit kä tettä yaana giit päykälen ɲerken ye. **22** “Yuucip a jaan yaana giit kä yaac ye, a jaan yaana giit kä ceere yen piik ye, kimke muulu kaal wic. **23** Aŋ ädäŋŋi yeeke ike irki kä yaacken, aŋ ike ɬiŋi kä cäwgä aŋ ike baaydi kä yaac. **24** Aŋ kaay yeene agee kä yıicon, aŋ bugge biɬaraŋ, kä teynä Jooŋ yen Yaagüüp yaana Liitit ye, aŋ kä kaaydo yaana daŋit, a yen mä Icärayiil ye, **25** a Jooŋ yen wääc ken iki yüülkedey ti, aŋ a Jooŋ yaana Liitit ye, ken iki nüülkedey kä nüülkinni yek ñaal yaaka ñaalok polloŋ ji ye, ke nüülkinni yek piik yaaka lürgan iŋi ɲommaŋ ji ye, ke nüülkinni yek tingä ke

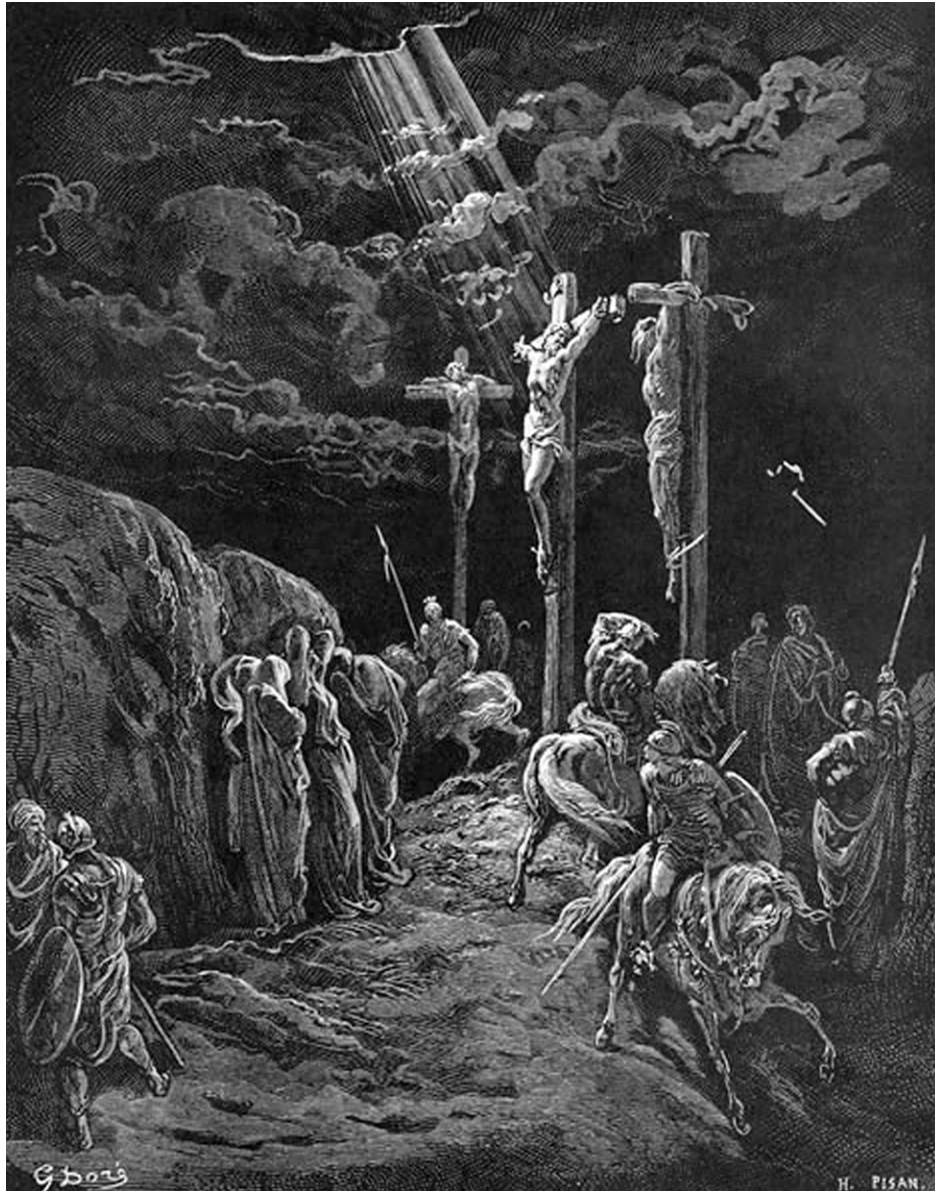
kun. **26** Ƴüülkinni yek wääc yāwan käälcidi woo Ƴüülkinni yek pämkä dänken ke waak Ƴerkä yek tüümoni yaaka ke cüle ye ti. An dale Ƴüülkinni yaakka muure wääti a Yuucip wiñe ti, yaana a woydo waadgä mädgen ye. **27** “Benyamīn a bāw yaajgonde yaana meken jiije giti ye, kä tiññāñānā anji āmī yāngä yaaka näge ye, an biigin ti anji waak'a näge ye pääge giti.” **28** Yaakki muure a kurku kä caay witken kä yew yek Icarayil, an a waak'a kiinene daa wäyen ye ikki, wääna Ƴüülkedeeda kä ye, yañkalan daa Ƴüülkene kä Ƴüülkin yaana päjjidi ke ike ye. **29** An iken iingene kiinne ogo, “Ika bi yori cootu ti dänkä yurgo ti kä birañ. An ika jiga ke wäygo tuum yaana yiil yen Aproon ti män Haat ye. **30** A tuum yaana yiil ji Makapeela ji cokulan ti Mamar nommañ mä Kanaan ti ye, yaana kiya Abrayim Aproon män Haat ti, ogo wääto ogo yen jügin ye. **31** An a nantä yaana jikkene me Abrayim ke iñe Caarra ye ke nantä yaana jikkene me Icaak ke iñe Ripga ye. An Leya jingä wica. **32** An yiil ke tuum yaana jiñe ti yaanna kiygä me mä Haat ti.” **33** Wääna Yaagüüp ðañnee kä iingin merkä yeeke ye, kiige nuulene ñaalok bür wic, an ike wääkcín woo wääktän tüwnü an tüwnü, an cooti me ti dänkä yurge ti.

50 An Yuucip wäyen ðingene giti, an weekcin an kunne yok. **2** An Yuucip ñuuguloni yeeke iingene ogo wäyen tükkii yokin waak pilkä ke ñownä nuñko ñana rotjeko, an tükkii yokin. **3** An ike nääkin niñkä caykä kä ñan, i tükü yokin kä waak pilkä ke ñownä, an a niñkä yaaka a doocin tutene me m'ana a tüwon ye. An mä Macir nüüññü niñkä caykä kä ñatükel. **4** An wääna niñkä nüüjdün baakkenee

kä ye, i Yuucip ɕuunɕulen yek Parahuun kiinne ogo,
 “Naana ika kǎñǎ ɲerrǎ ikee ti ye, i kura jiik yaakki icke
 Parahuun. 5 Wǎyo ika daljana liittä, aɲ ika kiinna ogo,
 ‘Ika cokulunu tüwnü, aɲ jǐgja ɕuum yaana tutkunu ɕoɲi
 ɲommañ mä Kanaan ye ti wǐca.’ Aɲ aɲɲi dalǎ ika kura atǎ
 wǎyo jǐkǎ iñi aɲ ika bi ɕuuku.” 6 Aɲ Parahuun luukcin
 ogo, “Ee, atǎ wǎǎc jǐgǎ bata yaana daljeney kǎ liittäi
 kǎ ye.” 7 Aɲ Yuucip attǎ wǎyen jǐge. Aɲ ɕuunɕulen
 muure yek Parahuun attǎ iken ke me mǎyken muure yek
 ɲommañ mä Macir, 8 aɲ cǎǎnna ke mä äntüke yek Yuucip
 muure ke mǎdgen ke mä äntüke yen wǎyen. Büccidi
 a merkǎlen ke ɕiik ke dǎk yeeken ken dalji iñi pǎäken
 baan mä Jiicaan jǐ. 9 Aɲ attǎ kǎ teebǎlaɲɲi yek bǎgǎlgǎ
 kǎäygǎ ke m'aka taabit bǎgǎlgǎ ye, aɲ a ɕoɲ ɕiirken. 10
 Aɲ wǎǎna dǎägene ti nǎntǎ keennǎ pǎk Adaat wii mä
 Üürdün taɲɲaɲja kǎ ñomuk ye, iken nüüjjin kǎ yaac kǎ
 nüüjdün mooye, aɲ iken nüüññü niinkǎ kǎ ɲaɕükel kǎ
 wǎyen. 11 Aɲ wǎǎna mä Kanaan yuɕtene nüüjdün nǎntǎ
 keennǎ pǎk Adaat ye, iken jaajjin ogo, “A nüüjdün mooye
 mä Macir ti.” Ina ken nǎntǎ yaana Üürdün taɲɲaɲja kǎ
 ñomuk batte daa me ogo Abil Macir yaanna. 12 Aɲ merkǎ
 Yaagüüp nǎɲjin bata yaana daa kiinneedǎ kǎ ye. 13 Aɲ
 gaane koowi aɲ iji ɲommañ mä Kanaan jǐ, aɲ jǐgǐ ɕuum
 yaana yiil Makapeela jǐ ye, cokulaɲ ti Mamar, nǎnt'a kiyi
 Abrayiim Aproon yen mä Haat ti ye, ogo nǎntǎ jǐigǐn. 14
 Aɲ wǎǎna Yuucip wǎyen jǐkkeeda iñi ye, ike ɕukcin Macir
 ke mǎdgen ke m'aka äätene jǐɲɲǎ wǎyen ti ye muure. 15
 Aɲ wǎǎna Yuucip mǎdgen wǎyen yoorene daa kǎ tüwnee
 ye, iken jaajjin ogo, “Yuucip ikin bi pütkin giti kǎ yiñ

yaana nänjiniin daa ina.” 16 An iken tuccin jiik Yuucip ti ogo, “Wäac ikoon iingonon i batta mor tüw, 17 an jaay ogo, ‘Kura mädgic kulku kä näänkä yaackä ke yiñ yeenen yaana nänjini kä ye.’ An tiññan kura kulkoon kä näänkä yaackä yooko, ikoon agon kiinkä Joon yen wäac.” An Yuucip weekcin wääna kiinene daa mädgen anjan ye. 18 An mädgen muure äätin ti ike ti an diimdin iñi ñome ti, an jaajjin ogo, “Ikoon agon kiinkä yüükü.” 19 An Yuucip jaajjin iken ti ogo, “Ñana ikee booje kä ika. Halla ika cääyā nantā Joon? 20 Ikee ika nängana yiñ, an ñaaki Joon nanje a ñerrā, ogo tiicco ko ünñü yen me ñiirken yaaka a üdin tiññan yaakki. 21 Ñana ikee booje, ikee bi tiije ke merkä yeekic.” An lüüyne juuggin kä jiik ñerkä yaaka täpcin ti juuggen ti ye. 22 An Yuucip mor daa cääy Macir ke mä äntüke yen wäyen. An yuunge anja 110. 23 An ike cääynä ke yuñe merkä yek Ipiraayim ke merkä yeeken. An ike cääynä ke yuñe merkä yek Makir minneni Manacca an ken nanje a yeeke. 24 An Yuucip mädgen kiinne ogo, “Ika cokulunu tüwnü, Joon bi ätä ikee ooke a gütken, an ikee bi koowe baan yaanni ti, an ikee bi ije baan yaana liitkenee Abraiim ke Icaak ke Yaagüüp ye ti.” 25 An Yuucip mä Icarayiil kiinne ogo ike liitki, an kiinne ogo, “Joon bi ätä ikee ooke a gütken, an äwgi koowe winni an ije.” 26 An Yuucip tüwnü i yuunge a 110. An gaane tükki me yok waak pilkä ke ñownä nunjo ñana rotjeko, an dooci me kuun jingä yeene ji Macir.

NEW TESTAMENT



The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matta

1 Perrä yaanni a yen Yeecüwa Macii dänkä yurge, a kaaynä Daawüüt ke Abrayim, **2** Abrayim a Icaak wäyen, An Icaak a Yaagüüp wäyen, an Yaagüüp a Yahüüja wäyen ke mädge, **3** an Yahüüja a Paaric wäyen ke Jüra meen a Taamaar, an Paaric a Hijïroon wäyen, an Hijïroon a Aaraam wäyen, **4** an Aaraam a Amïnadaap wäyen, an Amïnadaap a Naac wäyen, an Naac a Caalim wäyen, **5** an Caalim a Buwaac wäyen meen a Raahaap, an Buwaac a Ubeet wäyen meen a Rawüüc, an Ubeet a Yecce wäyen, **6** an Yecce a Yätkä Daawüüt wäyen. An Daawüüt a Cïlimaan wäyen kä in Üürïya ti, **7** an Cïlimaan a Raabaam wäyen, an Raabaam a Abïïya wäyen, an Abïïya a Acaap wäyen, **8** an Acaap a Yucapaat wäyen, an Yucapaat a Yüraam wäyen, an Yüraam a Üüjïya wäyen, **9** an Üüjïya a Yütaam wäyen, an Yütaam a Ahaac wäyen, an Ahaac a Hijakiya wäyen, **10** an Hijakiya a Manacca wäyen, an Manacca a Amüün wäyen, an Amüün a Yüüciya wäyen, **11** an Yüüciya a Yüküniya wäyen ke mädgen waan yen näpkitïn ti Baabïl. **12** An wääna näpkitïn ti Baabïl ye, Yüküniya a Caaltïl wäyen, an Caaltïl a Jarabaabïl wäyen, **13** an Jarabaabïl a Abiyüüt wäyen, an Abiyüüt a İliyakiim wäyen, an İliyakiim a Ajüür wäyen, **14** an Ajüür a Caadik wäyen, an Caadik a Akkiim wäyen, an Akkiim a Aliyüüt wäyen, **15** an Aliyüüt a İliyaajar wäyen, an İliyaajar a Mattaan wäyen, an Mattaan a Yaagüüp wäyen, **16** an Yaagüüp a Yuucip wäyen or Märiyam, yaana gittä Yeecüwa, yaana battä me ogo Macii ye. **17** An kilkä muure yaaka juwu Abrayim ti atee ke Daawüüt ti ye kilkä kä caay witken kä

ɲan, aɲ yaaka juwu Daawüüt ti atee ke năpkītīn ti Baabīl
 ye kilkā kā caay witken kā ɲan, aɲ yaaka juwu năpkītīn ti
 Baabīl atee ke Macii ti ye kilkā kā caay witken kā ɲan. **18**
 Aɲ giidā yen Yeecüwa Macii năɲɲā ɖoɲe kā waan yaanni
 ogo aɲɲi. Wăāna meen Măriyam wuuke daa Yuucip ye, i
 mor iken yoken batta coorgu, kaɲi me cāyge minneni kā
 Wăăktăɲ Laɲɲā yen Jooɲ. **19** Aɲ oore Yuucip, ike a măn
 woɲɲu, aɲ batta ɬăki iccede loon gītī aɲ ike jaajjin jone ti
 ogo daljebu liidid. **20** Aɲ wăāna ike paydee kā aɲan ye, i
 malak yen Pīto üükīn woo ike ti kā lăăggī, aɲ ike kiini ogo,
 “Yuucip, minneni Daawüüt, ɲana īkī booju kā koownu
 Măriyam ogo iɲɲū, a Wăăktăɲ Laɲɲā ken ina laaccee kā
 yaanna. **21** Aɲ ike bi giit minneni, aɲ bi äkkā yăntăɲ ogo
 Yeecüwa a yaana bi măăkee kā woo mā yeeke kā năäɲken
 yaacken ye.” **22** Aɲ yaakki muure năɲɲā ɖuuggen ɖăăkit
 jiik'a jaayi Pīto kā băto ye ogo, **23** “Yoore, ɬuul yaana kŭcī
 oon ye, bi laacī aɲ bi giit minneni, aɲ bi battā me ogo
 ĩmaanuwel,” aɲ naana aɲan ye, i ogo, “Jooɲ ke īkīn.” **24**
 Aɲ wăāna Yuucip cuuyenee kā nīīnkā ti ye, ike năɲjin
 bata yaana daa kiinene daa malak yen Pīto ye, aɲ iɲe
 koowne, **25** aɲ yoken batta agene kā coorgin ke iɲe giide
 minneni. Aɲ äkki Yuucip ogo Yeecüwa.

2 Aɲ wăāna Yeecüwa giidene daa me Beetlaam baan
 Yühüdiya ye, a nīīnkā Yătkā ĩrūüdŭc ti. Aɲ ook yakkalaɲ
 a ɲăjjoni ätā ñomuk äätin Oorcaliim, **2** aɲ tăăccin ogo,
 “Wali m'ana a giiton a yătkā yen Yühüüɲɲi ye? Kitṭā
 yeene yoorron wăāna kăäjenee kā ñaalok ye aɲ ikoon
 äätodon ike maɲon.” **3** Aɲ wăāna yătkā ĩrūüdŭc tiɲɲee
 kā aɲan ye, i ike ɬeeɲɲā, ke mā Oorcaliim muure. **4** Aɲ ike

duunġku dänġkä ke nüütöni jiik doocin yek Jooŋ bärkene ti
 muure aŋ tääckene ti ogo, “Macii bi giitā me a wa?” 5 Aŋ
 luugi me ogo, “A Beetlaam baan Yühüdiya jī, a pergon kā
 bāto ogo, 6 “Aŋ iġi, Beetlaam, ŋommañ yen mā Yühüdiya
 ti, iġi batta deēdādeet bänkā māyken yek mā Yühüdiya
 ti, aŋ iġi ti mǎŋkalaŋ bi ātā a mūgdo yaana bi kǎāji
 mā yeeki yek mā Icārayiil ye.” 7 Aŋ ĩrūüdūc ŋǎjjoni
 bärkene ti kā ātkitīn ukcenēe ġitī a tooku ken üükene
 woo kitṭā. 8 Aŋ tucce Beetlaam aŋ kiinne ogo, “Ate aŋ
 minneni maawe ṭeṭaŋ. Aŋ naana kaññe ye, i ika icka
 jiik, aŋ cǎānna ika bi atā maanǎ.” 9 Aŋ wǎāna tiŋŋene
 jiik yātkā ye, i iken āttā kā pǎy yeenen. Aŋ, kitṭā yaana
 yoori ina üükīn woo aŋ iken wooyi ke yuutee ĩñī nǎntā
 minneni. 10 Aŋ wǎāna kitṭā yootene daa ye, iken juuggen
 ñappā kā jon ñammā mooye! 11 Aŋ iken kaaccā ārāk aŋ
 minneni yoori ke meen Mǎriyam, aŋ ḍūŋġi ĩñī aŋ maanǎ.
 Aŋ iken kücūmgü yeeken kupki aŋ ääcin woo iccin a tiilgā
 ke ḍukpīlkā ke paṇḍeyni. 12 Aŋ iken koli Jooŋ kā lǎāggī
 ogo ŋana ḍukcodo ĩrūüdūc ti, aŋ iken ḍukcin baannen
 kā pǎy yaŋkalaŋ. 13 Aŋ wǎāna ŋǎjjoni ḍakkene kā ye, i
 malak yen Pīto üükīn woo Yuucip ti kā lǎāggī aŋ kiinne
 ogo, “Juwu, minneni koowu ke meen, aŋ yīñǎ Macīr, aŋ
 cǎāye wīca ke nüütke kā, winni ĩrūüdūc minneni maawe,
 ṭǎkke nǎge ḍok.” 14 Aŋ ike juwin minneni koowne ke
 meen kā mīillā aŋ yīñŋe Macīr. 15 Aŋ cǎygin wīca ke
 ĩrūüdūc tüwe. Yaakki ḍǎākit yaaka jaayi Pīto kā bāto
 ye ogo, “Ika bǎātānā woo minneni yeeni Macīr jī.” 16
 Aŋ ĩrūüdūc, wǎāna yoorreeda ike malene daa ŋīŋġin
 ŋǎjjoni ye, ike pennā kā yaac aŋ ike tuccin kǎāygā aŋ

merkälen oogen nängi dugin muure, yaaka Beetlaam ye ke bänkä yaaka cokulaŋ ti ye, yaaka yuungen kä yewweni ke iñi ye, kä waan yaana ookke giti njajjoni ti kä üükün woo kiŋŋä ye. 17 Aŋ ken ɖääkit yaaka jaayi bato İrmiya ye ogo, 18 “Yääw tiinjin Raama iwok ke nüüjdün mooye. Aŋ Rahiil week ogo merkä yeeke, ike yaakkä kä lüüynü jok ogo iken baawkono.” 19 Aŋ wäana İrüüdüc tüwnee ye, i malak yen Piŋto üükün woo Yuucip ti kä lääggı Macır. 20 Aŋ kiinne ogo, “Juwu, minneni koowu ke meen aŋ ate ŋommañ yen mä İcärayiil, m'aka ɖäki nääkä minneni ye tüwgın.” 21 Aŋ ike juwin aŋ minneni koowne ke meen aŋ attä ŋommañ yen mä İcärayiil ti. 22 Aŋ wäana Yuucip tiinje ogo Aarkalayüüc mükko yätkitin Yühüdiya nantä wäyen İrüüdüc ye, i ike booññu kä ɖukcin wıca, aŋ koli lääggı, aŋ ike attä baan mä Jaliil. 23 Aŋ ike attä aŋ cääynä baan yaana battä me ogo Naacira ye. Aŋ a yaaka jaayi batoni ye ken ɖääkit duuggen ogo, “İke bi battä me ogo män Naacira.”

3 Nıinkä yaakca ti Büüŋto Yaaya äatin nüütı me kä jiik Jooŋ woo teettälaŋ baan mä Yühüdiya ji. 2 Aŋ ike me päkkede ogo, “ɖage, kä näänkä yaackä yeekic aŋ ɖuuke Jooŋ ti, Yätkitin Pollon jiñe a cokilini.” 3 Aŋ a Yaaya ken jaaynene kä bato İcaaya ogo, “Mänkalaŋ yaaw woo teettälaŋ wıca ogo, ‘Päy toote yok yen Piŋto aŋ dale woti woo.’” 4 Aŋ Yaaya a jiik ɖakin yek kälämgä ken enje, aŋ ɖekcede ti kä boñnan teye ti, aŋ a ɖäängä ke kickä ken a waak äämkä yeeke. 5 Aŋ umkutu m'aka cäyok wii mä Üürdün ɖoŋe ti ye, ke mä Yühüdiya muure ke mä Oorcaliim. 6 İke umkutu päkkätä näänkä yaackä

yeeken, aŋ büüle wii mā Üürdün jī. 7 Aŋ wāana Yaaya mā Pīrrīcīnnī ke mā Cūddūgīnnī yoorreeda ātete ike ti kā ḍīrāk ogo iken büüljī ye, kiinne ogo, “Ikee merkā kāggā! A ŋaani ken ikee kolle ogo ikee buurcee woo ko piinkā Joon yaaka āato ye? 8 Nāŋe kāwkā yaaka nüütī ogo nāāŋkā yaackā dalle buw aŋ ikee ḍuukenee Joon ti ye. 9 Aŋ ikee ŋana ḍuuggic ḍooje ogo wāac ogo Abrayim. Ikee kiine Joon līṭī nāŋī pāmka yaakka ti a merkā yek Abrayim. 10 Aŋ tiññan len a nüūton ti jengā bīcīŋgenen ti, aŋ jaan yaana giit ṭulge yejgan ye, tāāyānā me woo aŋ yeepānā me maccūk. 11 “M'aka nāāŋkā yaackā yeeken dali buwin aŋ ḍuukin ŋājāk Joon ti ye, ken büülü kā piik. Aŋ m'ana bi ātā ŋāñi ti ye, ike ika bora kā teynā, aŋ ika yoku batta pājīdā agā kiingon yeene yaana yoku pājīdī ādit waygā yeeke ye. Ike ikee bi büüle kā Wāaktāŋ Lanṇā yen Joon ke maañ. 12 Aŋ kuun yeene a iŋte ti kuujjedee kā woo külki pāk gītī, aŋ taga yeene wiñe bi laate woo, aŋ pāk yeeke bi ḍūlje tuññu jī aŋ külki bi tuñge maañ yaana batta tüwīt ye.” 13 Aŋ wāattana Yeecūwa āatin kā ḍoŋe ātā Jalīl atī wii yen mā Üürdün büülgū Yaaya. 14 Aŋ Yaaya yaakī aŋ kiinne ogo, “Ika ṭākā büülja kā īkī, aŋ īkī ken āatā ika ti ogo?” 15 Aŋ luugi Yeecūwa ogo, “Dalā jiik yaakka wāatī anan, nuŋko nāāŋkā yaaka ṭākkānā Joon ye, nāŋene ḍuuggen.” Aŋ Yaaya gīmmīn. 16 Aŋ Yeecūwa büütṭū aŋ kāājīn woo piitti. Aŋ wina pollon yore kupkene, aŋ Wāaktāŋ Joon yooṭṭe küüyīdī īñī ike ti kā biilkā gūlkūte aŋ koojjīn ike ti. 17 Aŋ jiik jāāyin nāalok pollon jī ogo, “A Minneni yeeni, yaana bilgā ṇapeñap joni ye, inni.”

4 Aṇ Yeecüwa koowi Wääktän Joon inñe woo teettalan ogo püüccü boonjin. **2** Aṇ büütü nīnkä caykä kä ṇan āṇkā gītken ke mīlkä gītken, aṇ nāāgi kāñ. **3** Aṇ boonjin äätin ike ti aṇ ike kiini ogo, “Naana ikī agā Minneni Joon ye, pämkä yaakka kiinā dalā wāātī a biḡḡi.” **4** Aṇ luugi Yeecüwa ogo, “A pergon Meenka Jiik Joon jī ogo, ‘Batta a gin äāmkä pare ken mänbaan ḍooje, a jiik'a jaaygā Joon ye, ken mänbaan ḍooje.’” **5** Aṇ koowi boonjin inñe baan laṇṇā yen mā Oorcaliim ti, aṇ yuutte ānlaṇṇā yen Joon leṇṇe ti ṇaalok. **6** Aṇ kiinne ogo, “Naana ikī agā Minneni Joon ye, ḍoṇü yeepci iñi, a pergon Meenka Jiik Joon jī ogo, ‘Malaṇji yeeke bi iingee jiik ogo ikī, aṇ ikī bi tiijjida, aṇ ikī bi ḍürdida ṇaalok inken ti, nuṇko ṇana tojḍida ko päām kiyü ti.’” **7** Aṇ luugi Yeecüwa ogo, “Cāānna a pergon Meenka Jiik Joon jī ogo, ‘Ṇana Piṭo Joon yūünü puuccudu.’” **8** Aṇ iji boonjin ṇaalok päām bāāynā tiṭṭe ti, aṇ nüütkenē waak yek yātkitinnī yek ṇommañ wiñe muure ke waak'a yāwan ye. **9** Aṇ kiinne ogo, “Wakkä yaakka muure bi inenii kä, naana ika ḍūṇḡanaa iñi aṇ ika maanḡaa ye.” **10** Aṇ luugi Yeecüwa ogo, “Wükcū woo ika ti wiñ yen meṇkeekeni! A pergon Meenka Jiik Joon jī ogo, ‘Piṭo Joon yūünü ken ḍūṇḡüdü iñi, aṇ ike pare ken maanḡa.’” **11** Aṇ mañji iñi boonjin, aṇ malaṇji äätin ike yūükkī ti. **12** Aṇ wāāna Yeecüwa tiṇḡee kä ogo Yaaya mūṇḡi me aṇ üüljinii me ye, ike ḍukcin ṇommañ mā Jalīl ti. **13** Aṇ Naacira daljene iñi, ike attā cāāynā Kaparnahuum kä koon mooye taan, ṇommañ mā Jaabīloon ke Naptaalī ti. **14** Aṇ yaakki ḍāākit yaaka jaayi bāṭo İcaaya ye ogo, **15** “Ṇommañ mā Jaabīloon ke

Naptaali, koon mooye taan wii mä Üürdün taanḡaḡja, Jaliil yaana cäyene boorgu ye. **16** M'aka cäyok mīllä giti ye, yutṭu bownu mooye. An m'aka cäyok ṭiḡbbä tüwnü ti ye, bownu diikin iṇi iken ti.” **17** Waan yaanja ti Yeecüwa juwin kä paḡḡä ogo, “Ḍage kä nääḡkä yaackä yeekic an ḍuuke Joon ti, Yätkitṭin Pollon ḡiṇe cokilin.” **18** An wääna Yeecüwa äätee kä koon mooye yen mä Jaliil taanḡe ti ye, ike yurcin mädin kä yewwe, Camaan yaana battä me ogo Bütürüc ye ke määden Anḡaraawuc. An yīpcidi äan piitti, iken a m'aka müügü yak ye. **19** An kiinne ogo, “Ääte, bääte ika ti, an ikee bi nüütke müüḡḡü me bata yaana müüge kä yak ye.” **20** An wina anḡkä yeeken dalji iṇi an bäätcin ike ti. **21** An wääna atene kä ye, ike yurcin mädin yakkalaḡ kä yewwe ḡuca. Yaagüüp män Jabadī ke määden Yuhanna, cäyok kuun ḡi ke wäyen Jabadī, tüti anḡkä yeeken. An bārki Yeecüwa. **22** An wina kuun yeenen dalji iṇi ke wäyen an bäätcin ike ti. **23** An Yeecüwa attä laaynä Jaliil ḡi muure, an nüüti daanmallä yen Yühüḡḡḡi ḡi, an päki kä Jiik ḡerkä yen Yätkitṭin Pollon ḡiṇe. An ṭiṇi yor carre ke rackitṭin muure waadḡä mäbaan. **24** An ḡäḡḡi me an yāḡtonḡe ḡakkä ke Cüüriya ḡi muure, an m'aka a rackä ye, äbi me ike ti yaaka cäyge rackitṭinni a päkkitḡi ke pillä yoken ti ye, ke yaaka cäygene meḡkeekeni ye, ke yaaka tüwdidi ye, ke yaaka ämgen ke buggen a tüwin ye, an ṭeeṇṇe muure. **25** An ṭon diirken bäätcin ḡäṇe ti mä Jaliil ke Bänkä Caay, ke Oorcaliim ke Yühüdiya, ke wii mä Üürdün taanḡaḡja.

5 An wääna Yeecüwa yutṭee kä ṭon diirken ye, ike attä päam wic, an cääḡḡin iṇi. An baaddoni yeeke äätin ike

ti, 2 aŋ ike uccin kä paŋŋä aŋ kiinne ogo, 3 “Ñaaynä m'aka a aangĩ kä wääktäŋ ye ti, Yätkitĩn Pollon jĩñe a yeenen. 4 Ñaaynä m'aka nüüjĩ ye ti, iken bi lüüygü me jugin. 5 Ñaaynä m'aka ðuuggen ðuukcutu iĩñi ye ti, iken bi yäti ŋommañ wiñe muure. 6 Ñaaynä m'aka näkä kãñ ke yeen kä woŋŋu ye ti, iken bi bur. 7 Ñaaynä m'aka äŋgĩdĩ ŋĩngĩn ye ti, iken bi äŋgänä me ŋĩngĩn. 8 Ñaaynä m'aka juuggen ladaŋ ye ti, iken bi Jooŋ yoorgu. 9 Ñaaynä m'aka näŋjĩ ŋĩĩbbĩn ye ti, iken bi battä me ogo merkä yek Jooŋ. 10 Ñaaynä m'aka putkunu me gĩti kä woŋŋu yeenen ye, Yätkitĩn Pollon jĩñe a yeenen. 11 Ñaaynä ikee ti naana ikee kirge me, aŋ ikee putkene me gĩti, aŋ ikee kãkkete me witin kä yiñ ogo ika ye. 12 Juuggic ñapĩ kä yaac, nãäŋka iĩdin yeenic yãwconðe agee kä pollon jĩ ye, aŋ cãänna bãtoni yaaka ñomgic ti ye putki gĩti aŋan. 13 “Ikee age äyyä yek ŋommañ wiñe. Aŋ naana äyyä lämme yääynä ye, bi läpĩ iĩñi ogoo ŋuca? Batta ŋuca päjjĩdĩ ginkalaŋ ti, päjjĩdĩ yeepänä me woo aŋ määŋjäñä me iĩñi kä me kĩigen. 14 “Ikee age diktäŋ yen ŋommañ wiñe. Baan mooye yaana pääm wic ye batta lĩĩlgä me kä paannä yok. 15 Aŋ baati m'ana diko paanŋe aŋ küme wic kä arwal ye. Ike ɬääkcĩ diko ðooce nãnt'a yuddee kä ye, aŋ ääcĩdĩ diktäŋ me ti muure yaaka äŋäk ye. 16 Cãänna dalä diktäŋ yüünü diki me ñomgen ti, nuŋko nãäŋkä ŋerkä yüükü yoorge daa me aŋ mäŋene me Wääc yaana ñaalok pollon jĩ ye. 17 ŋana ikee ðuuce ogo ika äätonoo aŋgodoo yokĩn jiik ðoocin yek Müüca ke yaaka peri bãtoni ye, ika batta aŋgädä yokĩn, ika äätänä ðääktä. 18 Ikee kiine a gĩtken aŋŋa pollon ke ŋommañ baakke, baati ŋĩcole ke ɬomɬom

yaana bi käjä woo jiik doocin yek Joonj ti ye, ke wakkä muure dagene. **19** M'ana jiik iininile kä keelok liinje giti aŋ me nüünne kä päy yeene ye, bi battä me ogo men deerconde Yätkitin Pollonj ji ti, aŋ m'ana näänjin kä jiik iininä yek Joonj aŋ nüütee ye, bi battä me ogo men mooye Yätkitin Pollonj ji ti. **20** Ikee kiine naana näänkä jerkä yeekic batta käälcidi woo yek Pürriciinni ti ke nüütöni jiik doocin yek Joonj ye, ikee batta bi kaace ti Yätkitin Pollonj ji ti. **21** “Tiinje kiinnene me dänkä yurgo yaaka kä on ye ogo, ‘Ŋana iki nääkä me, aŋ m'ana näkkä men ye päjjidi joocu me.’ **22** Aŋ ikee kiine m'ana a penon kä määden ke käwen ye, päjjidi joocu me, aŋ m'ana määden kirre ogo, ‘Waanji’ ye päjjidi doocunu me iini nantä ba' küüllü. Aŋ m'ana määden kirre ogo, ‘Boon’ ye i päjjidi ati maccük. (Geenna g1067) **23** “Aŋ naana iki äccädä iccin tambal daan laŋnä ji, aŋ iki päjjini määdic ke käwic yaŋkalaŋ ikee age büültini ye, **24** gin yüünü daljä tambal ñome ti aŋ atä por cuure ke määdic, aŋ wäattan duuku iccin yüünü inä Joonj. **25** “Jiik toode kä biran ke cinjo yüünü yaana iki ijey nantä ba' jooñnu ye, naje i mor ikee ääte päy ji, i mor batta iki daakey ti juco ti, aŋ juco iki iney tiico, aŋ tiico iki yeepey ganjar ji. **26** İki kiineni a gitken, iki batta bi kääjä woo ganjar ji ke gin yüünü yaana buccin ye, icceeda muure. **27** “İkee tiinje jaaye me ogo, ‘Ŋana iki nändä balkitin.’ **28** Aŋ ikee kiine, m'ana däämjini iin ti kä poŋ kääcinene ye, i daŋŋa nänjä balkitin jone ti. **29** Naana a waŋü birra ken iki pugey dok kä yin ye, i luulu woo aŋ yeepci woo. Ŋeraŋ iinca naana ginü kalaŋ yäay ye, kä yaana gaanü muure yeepepe daa me maccük ye. (Geenna g1067) **30** Aŋ naana

a iñtū birrä ken iḱi pugey ɖok kä yĩñ ye, tocci woo aŋ yeepci woo. Ɔeraŋ iĩñca naana gĩnū kalaŋ yääy ye, kä yaana gaanū muure atee kä maccük ye. (Geenna g1067) 31

“Cäänna jaayi me ogo, ‘M'ana iĩñe äkkene ye dale pirke meenka yen äkkin.’ 32 Aŋ ikee kiine, m'ana iĩñe äkkene i batta kä balkitĩn ye, i aŋan icce balkitĩn giti. Aŋ m'ana kuññu iĩñ yaana a äkkĩñi ye, i aŋan nãñit balkitĩn. 33

“Ɔuca tiĩññe kiinnene me dänkä yurgo yaaka kä on ye ogo, ‘Ɔana liĩttãññi yüükü liigã giti ɖääkcã liĩttãññi yüükü ɖaage ke Piṭo.’ 34 Aŋ ikee kiine Ɔana ikee liĩte! Ɔana kä pollon a nãñṭã ba' nook yen Joon, 35 aŋ Ɔana kä Ɔommañ a nãñṭã yaana ɖucee kä kũge ye, aŋ Ɔana kä Oorcaliim a baan mooye yen yãtkã yaana yãwaŋ ye. 36 Aŋ Ɔana iḱi liĩtã kä wiññu iḱi batta liĩṭã nãñã jiikcan bownu ke yen üllü. 37 Jiik'a jaayã ye dalã wodaŋ naana daa a ‘Ee,’ ye, i daa a, ‘Ee,’ aŋ naana daa a ‘U’u,’ ye, i daa a ‘U’u,’ aŋ yaaka Ɔuccin ti yaakka ti ye, i ätã yĩñ ti. 38 “Tiĩññe jaayi me ogo, ‘Waŋ ke waŋ aŋ leññã ke leññã.’ 39 Aŋ ikee kiine, mãñ yĩñ Ɔana danḁe kä yĩñ. Aŋ m'ana iḱi paccey taanññu birrä ti ye, i menen ɖukkeeda kä Ɔuca. 40 Aŋ m'ana ɖãḱi iḱi cĩñey ogo ike iĩñey burñu jone ye, i iĩñeeda ke burñu mooye cääñna. 41 Aŋ naana iḱi iĩrgĩ kääygon ogo ike iiccey wuun ko keelok ye, i ate ke ike wuuggu kä yew. 42 Aŋ m'ana ñujjin iḱi ti ye, i iĩñã. Aŋ m'ana ɖãḱi kujit mĩĩngã iḱi ti ye, Ɔana ɖiĩgã. 43 “Tiĩññe jaayi me ogo, ‘M'ana yiire kä ye bilgã aŋ ädãñ yüünü putku ji.’ 44 Aŋ ikee kiine ogo, ädãññi yeekic bilge, aŋ mãṭe kä m'aka ikee putkene giti ye, 45 nurko bi wäãte kä age merkãlen yek Wäac yaana ñaalok pollon ji ye. Aŋ aŋ yeene nanññe kääjiidi ogo

mä yaackä ke mä ɲerkä, aɲ ñaal yeene tuujede ogo mä wotku ke m'aka batta wodaɲ ye. **46** Aɲ naana ikee bille m'aka ikee bilgene ye, a iññä yaana wali ye ken bi kañe? Aɲ yaakka batta a yaaka naɲtä ðuṭoni yaacken cääna ika? **47** Aɲ naana a mädgic ke käwgic pääken ken ɲiibde ye, wali nääɲkä yeekic yaaka naɲde buṭe kä me ye? Aɲ yaakka batta a yaaka naɲtä waanjiini cääna ika? **48** Ikee dale age küümin bata Wäac yaana ñaalok pollon ji, agee kä küümon kä ye.

6 “Waɲgic tiice ɲana ɲerrä yeenic naɲde me ñomgen ti, ogo yoorji me. Naana ikee nääɲe aɲan ye, ikee batta bi cäygene kä iñdin Wäac yaana ñaalok pollon ji ye ti. **2** Aɲ naana iki iñdä m'aka ṭäki ye, ɲana nüddü kä yäaw gülteteni me ñomgen ti bata yaana naɲtä lääñoni daaɲmallä yen Yühüünɲi ti, ke pääygä gitä ogo iken maanji me yokin ye. Ikee kiine a gitken, a iññä yeenen dune ina. **3** Naana iki iñdä aagon ye, iñtü aam ɲana bääggädä ɲäjjä gin'a naɲtä iñtü birra ye, **4** nuɲko iccin yüünü wäätee kä a paangon yok, aɲ Wäac yaana yuṭit waak muure yaaka a paangin yokin ye, ken iki bi iñey. **5** “Aɲ naana ikee mäṭe ye, ɲana ikee beele bata lääñoni. Iken billä mäṭi i yudok ñaalok daaɲmallä yen Yühüünɲi ti, ke yoggonni yek pääygä ti ogo iken yoorji me. Ikee kiine a gitken, a iñdin yeenen dune ina. **6** Naana iki mäṭä ye kaacci äräk baannü aɲ äntüke üüljü, aɲ mäṭä Wäac yaana batta yoottu me ye ti. Aɲ Wäac yaana yuṭit waak muure yaaka a paangin yokin ye, ken iki bi iñey. **7** “Aɲ naana ikee mäṭe ye, jiik'a a waanji ye ɲana ɲoccede gitä bata waanjiini. Iken ðüüci ogo iken bi tiingii Joon ko

jiik ðiirken yeeken yaakka. **8** ʔana ikee beeljede bata
 iken, Wäac ʔäjjä waak'a ʔäkke ye, i batta mor taaje. **9**
 “Mäte bata mallä yaanni ogo, Wäyo yaana ñaalok pollon
 ji ye, dalä Yäntondü wäätĩ a lanña. **10** Aʔ Yätkitin yüünü
 dalä dägä, aʔ ʔäktäʔ yüünü dalä wäätĩ ʔommañ wic
 bata yaana daa ñaalok pollon ji ye. **11** Injon biggi yooko
 yek aʔ yaanni jiñe. **12** Kulkoon ðuuggen nääŋkä yaackä
 yooko bata yaana daa kulkodon kä m'aka ikoon näŋkoton
 nääŋkä yaackä ye. **13** ʔana ikoon üünjodoon puuccinni
 gitĩ, ʔääkcä mäagoon woo yiñ gitĩ. **14** “Aʔ naana me
 kulkudu kä nääŋkä yaackä yaaka näŋkiti ye, Wäac yaana
 ñaalok pollon ji ye, iki bi kulkey cääna. **15** Aʔ naana me
 batta kulkudu kä nääŋkä yaackä yeeken ye, Wäac iki batta
 bi kulkey kä nääŋkä yaackä yüükü. **16** “Aʔ naana ikee
 büüte ye, ʔana ñomgic ñirde bata lääñoni, iken ñomgen
 ääkkätä, nüütikutü me ogo iken büüto. Ikee kiine a gitken,
 a inñin yeenen dune ina. **17** Aʔ naana iki büütü ye, jiikü
 püüjgü aʔ wangü püüjjü woo, **18** nuŋko büültün yüünü
 ʔana yootte daa me, dalä a Wäac yaana batta yottu me
 yok ye ken yuñit. Aʔ Wäac yaana yuñit waak muure yaaka
 a paangin yokin ye, ken iki bi iney. **19** “ʔana ikee büüke
 waak ʔerkä ðuckede ðuuggic ʔommañ wic nänñä yaana
 cüülge daa gitĩ ðiidiini ke ðuy ye, ke nänñä yaana liikä
 gitĩ kätöni kätene kä ye. **20** ʔäakce büüke waak ʔerkä
 ðucke ðuuggic ñaalok pollon ji, nänñä yaana ðiidiini ke
 ðuy batta cüüñi gitĩ ye, ke nänñä yaana batta liikä gitĩ
 kätöni kätene kä ye. **21** Nänñä yaana ðuce kä waak ʔerkä
 yeekic ye, i juuggic daa a wica cääna. **22** “Waʔ a diko
 yen yor. Naana wangü ʔeraʔ ye, i yorü muure a küümon

kä diktäj. **23** Aṇ naana waṅgü yejgaṇ ye, i yorü a küümon
kä miüllä. Aṇ naana diktäj yaana iḱi ti yaanna a miüllä
ye, i miüllä yaanna bi yäwaṇ kä yaac! **24** “Baati m'ana
wääti a ñuugulo yen me mäyken kä yew ye, naana ye, i
yaṅkalaṇ bi putke jī aṇ yaṅkalaṇ bi bilge, aṇ naana ye, i
yaṅkalaṇ bi tiingede aṇ yaṅkalaṇ bi gääle giti. Ikee batta
liiṭe age ñuuguloni yek Jooṇ ke tiil. **25** “Ikee kiine a gitken
ṇana ikee payde jiik gitkic üññü yeenic ti ogo, ṇaaka ken
bi amje, aṇ ṇaaka ken bi maadje aṇ cääna yokic ti ogo
ṇaaka ken bi enḱee. Üññü batta büṭi witkin gin äämkä,
aṇ gaan batta büṭi witkin buruṅgu? **26** Yoore por ḱiirgä
pollon jīñe iken batta pīiti aṇ batta iṭi, aṇ batta kuutit
yokin tuucku giti, aṇ Wääc yaana ñaalok pollon jī ye ken
äämi iken. Aṇ ikee batta büṭa kääṭe kä yaac kä iken? **27** A
ṇaani ken ikee ti kä paydin jiik jīñe yoku liiṭi ṇüccī ti
wuṇ kä keelok üññü yeene ti? **28** “Aṇ ikee päje jiik gitkic
ogo buruṅgu ina? Yoore deykä yaaka yül woo ye iken
batta ñuugal aṇ batta wiñi uṇtalli. **29** Aṇ ikee kiine yätkä
Cilīmaan cekkitin yeene ti muure batta a enḱini bata iken.
30 Aṇ naana Jooṇ deykä yaaka yül woo yaakka iṇkede ye,
yaaka a winni tiññan aṇ tiññäk yibjänä me maccük ye,
ike batta bi kääṭi kä iṇkin ikee? Aṇ ikee luggin yeenic
ḱeeran ina? **31** “ṇana ikee payde jiik gitkic aṇ ikee jaaye
ogo, ‘A ṇaaka ken bi amin?’ aṇ ‘A ṇaaka ken bi maatīn?’
aṇ ‘A ṇaaka ken bi enṭin?’ **32** A wääkeni ken kälit waak
yaakka ṇatin muure, aṇ Wääc yaana ñaalok pollon jī
ye, ṇäjjä ogo ikee ṭäkce waak yaakka muure. **33** Por iijje
kälde Yätkitin yen Jooṇ ke woññu yeene, aṇ waak yaakka
muure bi ṇuckene kä me ti. **34** “Aṇ anan ikee ṇana payde

jiik gïtkic ogo tînnäk, tînnäk daa payit ðoŋe. Äŋkä gïtken muure yaŋkalaŋ daa kä yiñ yeene yaana ike pääccätä ye.

7 “Ŋana me jooje, nuŋko ŋana kãñde kä jooññu. **2** Kä waan yaana juce kä me ye ken daa bi jooce kä me aŋ kä pääynä yaana pääje kä me ye ken daa bi pääjgene kä me. **3** “İki däämä luum yaana määdic ke kãwic waŋe ti ye, aŋ jaan mooye yaana waŋü ti yaanna batta daamä ina? **4** Aŋ määdic kiiŋdä ogo, ‘Dalä luum yaana waŋü ti yaanna äbä woo,’ i jaan mooye a waŋü ti aŋan ogo? **5** İki lääño, paraŋ jaan mooye äbä woo waŋü ti nuŋko däämii tetaŋ, aŋ nuŋko luum määdic äbee daa woo waŋe ti ye. **6** “Wakkä latkä ŋana iñde gukku, aŋ ŋana waak yeekic yaaka tiilcidi ye yipgede kutuŋgu. Naana yibgene daa ye, bi määŋjäñä iñi kä kiiŋgen, aŋ bi ðuku ikee näke. **7** “Ñujje, aŋ ikee bi iñge me. Määje, aŋ ikee bi kãñe. Tume, aŋ äntüke bi kupkene kä me. **8** M'ana tääci ye, bi iñgä me. Aŋ m'ana määji ye, bi kãñi. Aŋ m'ana tiumi ye äntüke bi kupkene daa me. **9** “A ŋaani ken naana minneni yeene tääccï ogo biŋŋan ye, i iñe pääm? **10** Aŋ naana tääccï ogo yakcan ye, i iñe kaan? **11** Aŋ ikee mä yaackä, äccin wakkä ŋerkä merkä yeekic ti ŋäŋje, aŋ Wääc yaana ñaalok pollon ji ye, bi äccidi ogo büta waak ŋerkä m'aka tääccï ike ti ye! **12** Me nãngede nãñkä yaaka tãkke ogo nãngede daa ko me ye, aŋ yaakki a jiik ðoocin yek Müüca ke meenka bãtoni. **13** “Kaace kä äntüke ðiïwconde. Äntüke yaana ati ðüümtin ti ye, gääbaŋ aŋ päy yeene wääne paŋalaŋ, aŋ kaaccete kä me ðiirken. **14** Aŋ äntüke yaana ati üññü ti ye, ðiïwaŋ aŋ päy yeene wääne pegaŋ, aŋ a me ðeewken ken kãñit. **15** Wangic tiice kä bãtoni yaaka a yelonŋi ye.

Iken äätä kä biilkä kábälgä aṅ külok a bāwni yaaka uudu ye. **16** Aṅ bi ṇije kä nāāṅken. Yoku jaan yaana beel bata lüütikon ye urgu me küügü ti, ke ṇoommu yoku urgu me tiim ti? **17** Aṅ jaan ṇerconde daa giit ṭulge ṇerken aṅ jaan yaajgonde daa giit ṭulge yaacken. **18** Jaan ṇerconde batta giit ṭulge yaacken, aṅ jaan yaajgonde batta giit ṭulge ṇerken. **19** Jaan yaana batta giit ṭulge ṇerken ye tääyänä me iṇi aṅ yeepänä me maccük **20** Aṅ bata yaana jengä ṇijde daa kä ṭulgen ye, cāanna bāṭoni yaaka a yelonṇi ye bi ṇijde kä nāāṅken. **21** “Batta a me muure yaaka ika bāārga ogo, ‘Piṭo, Piṭo,’ ye, ken bi kaaci ti Yātkitīn Pollon ji ti. A m'aka nāāṅä kä ṭāktāṅ Wāyo yaana pollon ji ye ken bi kaaci ti pāāken. **22** Aṅ nūinnā yaanja ti me ḍiirken ika bi kiinṭa ogo, ‘Piṭo, Piṭo, ikoon batta bāṭṭon kä yāṇtonḍü aṅ ikoon batta ṇuutṭon meṇkeekeni kä yāṇtonḍü, aṅ ikoon batta nāṇṇon wakkä yāwkä ḍiirken kä yāṇtonḍü?’ **23** Aṅ bi kiinā ogo, ‘Ikee kuje ogo wec. Aṅge yokic ika ti ikee yaaka liige giti jiik ḍoocin ye.’ **24** “Aṅ m'ana tiinṇä jiik yeeki yaakki, aṅ ṇuugulene kä ye, bi beelji bata ṇājjo yaana ān yeene korre karkar giti ye. **25** Aṅ ṇaal mādān aṅ tāāl āātin aṅ jommu küütin aṅ ān olle aṅ batta a ḍimminī a yaana agee kä koṭon kä karkar wic ye. **26** Aṅ m'ana tiinṇä jiik yeeki yaakki aṅ batta agee kä ṇūügilini kä ye, bi beelji bata oon amgonde yaana ān yeene korre ṭiṇal giti ye. **27** Aṅ ṇaal mādān aṅ tāāl āātin aṅ jommu küütin aṅ ān olle aṅ ḍimmin iṇi aṅ ḍimminene yāwāṅ.” **28** Aṅ wāāna Yeecūwa ḍaṇṇee kä jiik ye, ṭon witken ḍiiktin kä nūūṇṇü yeene. **29** Nāāṅka ike nūūtee kä bata m'ana

cääyge mügdin ye, an batta bata nüütoni jiik doocin yek
Joon yeeken.

8 An wääna Yeecüwa kääjenee kä iñi pääm wic ye, i ton
ðirken bäätcin ike ti. **2** An oon yaŋkalan äätin ike ti näkä
jaan, an ðünjin iñi ñome ti, an kiinne ogo, “Mügdo, naana
iki gïmmädä ye, laatca yokin woo.” **3** An Yeecüwa ïnte
lajjene an tamme yok an jaajjin ogo, “Ika gïmmädä. Latci
woo!” An kä ðeeraŋ anŋi yore lattä woo kä jaan. **4** An
kiini Yeecüwa ogo, “Yooru, mäŋkalan ŋana nüütüküdü,
atä an yorü nüütükü män daan an äccä gin'a iini Müüca
ye, dalä wääti a ŋajjin iken ti ogo iki latteey woo.” **5** An
wääna Yeecüwa kaaccee ti Kaparnahuum ye, i ðuunŋon
kääygä yen mä Ruumaan yaŋkalan äätin ike ti, an ike
ñujgi yok ogo, **6** “Mügdo, kiingon yeeni bilti nïin iñi paa
bür wic a püündini, wääci kä yaac.” **7** An kiini Yeecüwa
ogo, “Ika bi äätä an ike teeñä.” **8** An luugi kääygon ogo,
“Mügdo, batta päjjidi iki kääjä äräk baanni, jaajjä jiik kä
winninä an kiingon yeeni bi ðeñ. **9** Ika cääna agä oon iñi
mügdin ti, ke kääygälen iñi ika ti, an yaana kiinä ogo,
'Atä,' ye, i daa atï, an yaana kiinä ogo, 'Äätä,' ye, i daa ätä,
an naana kiingon yeeni kiinä ogo, 'Yaanni naŋä,' ye, i
daa naŋe.” **10** Wääna Yeecüwa tiinŋee kä anan ye, wiñe
ðiiktin an m'aka ike baattä ye, kiine ogo, “Ikee kiini a
gïtken, Ika batta agä käñon mä Icärayiil ti m'ana luggin
yeene tälaŋ anŋi ye. **11** Ikee kiine me ðirken bi ünü kä
ñomuk ke ŋajäk an cääjji dārñañ äämkä ti ke Abrayiim,
ke Icaak an Yaagüüp Yätkitïn Pollon ji ti. **12** An merkä
mä Icärayiil ðirken, yaaka yoku Yätkitïn a yeenen ye,
bi yibjänä me müllä giti nantä ba' iwok ke ŋeeynä me

leken.” 13 An Yeecüwa ðuunjon kääygä kiinne ogo, “Atä! An bi näñi ðoñe iki ti bata yaana lugginii kä ye.” An waan yaanna ti kiingon yeene ðeññä. 14 An wääna Yeecüwa ðakkee kä ti paa ba' Bütürüc ye, i Bütürüc mareyde kaññe niin iñi a raac yore ääti. 15 An tamme iñkin, an yor äärtäñene baakkin an juwin ñaalok an ike näñgi gin äämkä. 16 An biigin yaanja ti ike icki me m'aka cäygene meñkeekeni ye, an wääktäñi yaacken yaakka ñootte woo kä jiik, an m'aka a rackä ye ðeññe muure. 17 Yaakki ðäakit yaaka jaayi bato İcaaya ye ogo, “İke yor carreni yooko koowne an rackitinni yooko waaññe.” 18 An wääna Yeecüwa ðon yoorreeda kä ike ti ye, i baaddoni yeeke iññe jiik ogo iken irco woo koon mooye ti taanñañja. 19 An nüuto yen jiik ðoocin yek Joon yañkalañ äatin an ike kiini ogo, “Nüuto, nant'a atii kä ye, i İki baaddeni.” 20 An kiini Yeecüwa ogo, “Wiiwkä cäyge kälken, an ðiirgä pollon jiñe cäyge kurken, an Minneni Mänbaan batta cäyge nant'a nääkcedee kä wiñe ye.” 21 An baaddo yeene yañkalañ ike kiini ogo, “Mügdo, dalä por ika atä wäyo jigä, an wäattan ika ðuuku iki baaddeni.” 22 An kiini Yeecüwa ogo, “Bäätä ika ti, an dalä mä tüwin jiki mä tüwin yeeken.” 23 An wääna Yeecüwa kaaccee kä kuun ji ye, i baaddoni yeeke bäätcin ike ti. 24 An kä ðeeran anñi jommuwiingä küütin koon mooye ji, kuun wigde yok a yaana müüñe ye, i Yeecüwa a ooton. 25 An baaddoni attä ike cuuji an kiiñtä ogo, “Mügdo, makkoon ikoon ðanña müñon!” 26 An iken luugi ogo, “İkee booje ina? İkee yaaka luggin yeenic ðeeran ye!” An juwin ñaalok an jommuwiingä ke koon mooye gerre, an yuuttu iñi. 27 An

baaddoni witken ðiiktin aŋ tääjä pääken ogo, “A ŋaani inni? Jiike tiŋtä jommuwiingä ke koon mooye yaanni!” **28** Aŋ wääna Yeecüwa ircenee kä woo baan mä Jadarayiin koon mooye taanŋaŋja ye, päägi ook kä yew käjä woo kälkä witin cäygene meŋkeekeni. Aŋ wica baati m'ana kaajit kä päy yaanja ti ye, iken a mä yääññä. **29** Aŋ iken jaajjin kä yääw mooye ogo, “İki ɬākä ikoon naŋdoon ogoo, iki Minneni Joon? İki äätini winni ikoon joojjon, i waan batta mor dägä aŋŋi?” **30** Aŋ kutuŋgu ðiirken yakkalaŋ bilti kääji kä cokal iken ti. **31** Aŋ meŋkeekeni Yeecüwa malgä yok aŋ kiintä ogo, “Naana ikoon ñoolcodoon woo ye, ñoolcon kutuŋgu giti.” **32** Aŋ kiini Yeecüwa ogo, “Ate!” Aŋ kääjin woo aŋ attä kaaccä kutuŋgu giti, aŋ kutuŋgu düürjin iñi koon mooye ji, aŋ bügjin piitti aŋ müññü. **33** Aŋ m'aka kääji kutuŋgu ye buurcin woo, attä baan ji, aŋ me nüütiki kä wakkä yaaka nänŋä ðuuggen ye muure, ke yaaka nänŋä ðuuggen m'aka cäygene meŋkeekeni ye ti. **34** Aŋ mä baan mooye muure kääjin woo Yeecüwa ti. Aŋ wääna yoorene daa ye, i malgä ogo baannen daljee iñi.

9 Aŋ ike kaaccä kuun ji ircin woo koon mooye taanŋaŋja, aŋ äätin baan yeene ji. **2** Aŋ wina mäkkalaŋ ike icki men yore a tüwon, niin gaan niinkä ji. Aŋ wääna luggin yeenen yoorene daa Yeecüwa ye, m'ana yore a tüwon yaanna kiinni ogo, “Minnenen yeeni, jonü tiijgä! Näänkä yaacken yüükü kulkini me.” **3** Aŋ nüütöni yakkalaŋ yek jiik ðoocin yek Joon luugin pääken ogo, “Oon yaanni jaay ina aŋŋi, düüci ogo, ike agje Joon?” **4** I daa paydin yeenen ŋäjjänä Yeecüwa, aŋ taaññe ogo, “İkee payde yiñ juuggic ti ina? **5** A yaana wali ye ken poɬulaŋ jaajjä kä,

‘Nääŋkā yaackä yüükü a külkinī,’ halla jiik, ‘Juwu ñaalok aŋ atä?’ **6** Aŋ ika ʔākä ikee ŋäŋje ogo Minneni Mänbaan cääygiida ko mügdin ŋommañ wic yen kulkin nääŋkā yaackä.” Aŋ m'ana yore a tüwon ye kiinne ogo, “Juwu ñaalok aŋ gaan niinkä yüünü koowu aŋ atä paa.” **7** Aŋ ike juwin aŋ attä paa. **8** Aŋ wääna ʔoŋ yuʔtene ye, iken bojgin aŋ Jooŋ maanji yok yaana iccidi mügdin mänbaan ti ye. **9** Aŋ wääna Yeecüwa kaajdee kä wica ye, ike yuʔtu men yaŋkalan battä me ogo Matta cääy nantä ba' düllü tiil, aŋ kiinne ogo, “Bäätä ika ti.” Aŋ juwin aŋ bäätcin ike ti. **10** Aŋ wääna Yeecüwa attene ke Matta paa baanne ammä ti ye, i düʔoni yaacken ke mä yaackä äätin, aŋ cääjŋin iñi Yeecüwa ti ke baaddoni yeeke. **11** Aŋ wääna Piriicünni yuʔtene aŋan ye, iken baaddoni yek Yeecüwa taaji ogo, “Nüüto yeenic ämi ke mä yaackä ke düʔoni tiil ina?” **12** Aŋ wääna Yeecüwa tiŋŋee kä aŋan ye, i ike jaajŋin ogo, “M'aka yoken ŋeraŋ ye batta ʔäki ʔiiño, a m'aka a rackä ye. **13** Ate aŋ jiik bato yaakki ooke giiti, ‘Ika ʔākä me ängede ŋiŋgin, batta a iirrä wäämmä yok ika ti.’ Ika batta äätänä bäärä mä wotku, a mä yaackä.” **14** Aŋ äänkalan baaddoni yek Yaaya äätin Yeecüwa ti, aŋ täaccin ogo, “Ikoon ke Piriicünni büüʔon, aŋ baaddoni yüükü batta büüʔi ina?” **15** Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “Yoku wilgä yek or ñääŋŋä nüüji i mor or ñääŋŋä cäyok ke iken aŋŋi? Niinkä bi ätä yaana or ñääŋŋä koowge daa me iken ti ye, aŋ wäättan iken bi büüʔi. **16** “Aŋ baati m'ana burŋu kiconde küüpe ti menen daane ti ye, burŋu piile kiconde bi käjä woo daane ti, aŋ kääle bi täl. **17** Aŋ baati m'ana määk cotku pooke kücam määk daane ji ye. Aŋ naana nanŋe

ye, i kücam määk daane bi pür, aṅ määk bi puku woo, aṅ kücam määk bi yaac. Aṅ määk cotku pookcutu me kücam määk kicconḁe jī, nuṅko cäyene ɬeɬaṅ muuɬuk ye.” **18** Aṅ wääna Yeecüwa jaayee jiik yaakka me ti ye, i yäti yaṅkalaṅ äätin ike ti, aṅ ḁüṅjīn iñi aṅ jaajjin ogo, “ɬuulle yeeni tüwnü tiññaanḁi. Aṅ äätä iṅtü ḁoocci ike ti dalä cuyu.” **19** Aṅ Yeecüwa juwin aṅ attä ke ike aṅ baaddoni yeeke cääna. **20** Aṅ iṅ yaṅkalaṅ äätin ike ti a nääkīni yuungu kä caay witken kä yew i iṅä, aṅ äätin kä Yeecüwa ḁäñe ti, aṅ burḁu yeene tüke tamme yok. **21** Aṅ iṅ jaajjin jone ti ogo, “Naana cääna a burḁu yeene ken tabä yok ye, i ika bi ɬeñä.” **22** Aṅ Yeecüwa yore yelle aṅ iṅ yoorre, aṅ kiine ogo, “ɬuul yeeni jonü tiijgä. Luggin yüünü iki ɬeeñney.” Aṅ wina iṅ ɬeñä. **23** Aṅ wääna Yeecüwa kaaccee kä äräk ba' yäti, aṅ yuɬɬee ɬoṅ lelene aṅ oolene uulgu nüüjdüṅ ye, **24** i ike jaajjin ogo, “Kaace woo üñtük, ɬuulle batta a tüwon a ooton.” Aṅ ike yirkätä me. **25** Aṅ wääna ɬoṅ kaaccene üñtük ye, i ike kaaccä äräk aṅ ɬuulle müṅḁe kä iṅte, aṅ ɬuulle juwin ñaalok. **26** Aṅ jiik yaakka piirjin woo baan jī muure. **27** Aṅ wääna Yeecüwa kaajdee kä wīca ye, i ook yakkalaṅ kä yewwe a uykuni ike baattä, aṅ yawḁiḁi ogo, “Ängoön ḁjīḁin, Minneni Daawüüt!” **28** Aṅ wääna ike kaaccee kä äräk ye, uykuni äätin ike ti, aṅ taaññe ogo, “Ikee luggede ogo ika līltoo ko päṅṅä waṅgin ikee?” Aṅ iken luukcin ogo, “Ee, Mügdo.” **29** Aṅ täämme waṅgen ti, aṅ kiinne ogo, “Dale wääti ikee ti kä luggin yeenic.” **30** Aṅ waṅgen pättä. Aṅ koli Yeecüwa kä car ogo, “Māṅkalaṅ ḁana nüütkede kä gin yaanni.” **31** Aṅ iken ɬääkcīn attä jiik piirji woo

baan ji muure. **32** Aṇ wääna iken kaaccene kä woo ye, i oon yaṇkalan äbi me ike ti batta jaay cäygene meṇkeeke. **33** Aṇ wääna Yeecüwa meṇkeeke ñooṭṭee daa kä woo ye, i wäättan oon jääyin woo. Aṇ ṭoṇ witken ḍiiktin, aṇ jayok ogo, “Baati gin'a a wääton bata yaanni Icärayiil ji ye.” **34** Aṇ Piriicünni ṭääkcin jayok ogo, “Ike a iṇgon kä mügdo yen meṇkeekeni teynä, ina ken ñuuṭee kä meṇkeekeni yaanna.” **35** Aṇ Yeecüwa attä laaynä bänkä mäyken ke bänkälen giti, nüüti daaṇmallä yen Yühüünṇi ti, aṇ päki kä Jiik Ṇerkä yen Yätkitin Polloṇ, aṇ ṭiṇi yor carre ke m'aka wääci rackitin ye. **36** Aṇ wääna yurcenee kä ṭoṇ ye, i ängene ṇiṅṅin kä yaana iken witken agene yääyin aṇ batta kändene yüükkṇin ti, bata kăbălgă yaaka batta cäygene kaaydo ye. **37** Aṇ baaddoni yeeke kiinnee ogo, “Wakkä piitṇin yaaka a eegin ye ḍiräk, aṇ iṭoni ken ḍewgaṇ. **38** Aṇ ṇujje Mügdo yen errä wakkä piitṇin ti, dale tucu iṭoni errä wakkä piitṇin.”

10 Aṇ Yeecüwa baaddoni yeeke yaaka kä caay witken kä yew ye, bärkene ti, aṇ iṇṇe mügdin ñuuṭene meṇkeekeni aṇ ṭiṇene rackitinni ke yor carrä muure. **2** A yäṇṭäṇṇi yek tüüjgi yaaka kä caay witken kä yew ye ikki, ṭijjiḍi kä Camaan, yaana battä me ogo Bütüruc ye, ke määden Aṇdaraawuc, ke Yaagüüp minneni Jabadī, ke määden Yuhanna, **3** ke Piliṇ, ke Bartalamawuc, ke Yuungon, ke Matta yaana a ḍüṭo ye, ke Yaagüüp minneni Alpi, ke Ṭaḍawuuc, **4** ke Camaan yaana näkä maam kä baan yeene ye, ke Yahüüja Garyüüti yaana a aagdo ṇăc yeene ye. **5** Yeecüwa tuccin woo tüüjgi caay witken kä yew kä eenjinni yaakki ogo, “Ṇana ikee ate boorgu ti, aṇ ṇana

ikee kaaccede ti baan mä Caamira yaŋkalan jī. **6** Ṭääkce
 ate mä Icärayiil ti käbälgä yääyin yek Joon. **7** Ate aŋ bāte
 ogo, ‘Yätkitīn Pollon jīne cokilin ti.’ **8** M'aka a rackä ye
 ṭeeñe, aŋ mä tüwīn cuujge tüwnü ti, aŋ mä jaan laade
 yokīn aŋ menkeekeni ñooṭe woo. Ikee kuññe käpet aŋ
 daa ice käpet. **9** “Ḥana ikee kujde tiilgä kumku tiilgä
 gälkä yeekic giti, ḥana tiil mäyken ke licken cääna. **10**
 Ḥana ikee kujde kücūmgü wään yeenic ti, ke buruŋgu
 ḥana kügde ke waygä ke läcāŋgä, m'ana ñuugal ye päjjidi
 äämgä me. **11** “Aŋ baan yaana kääckene ti ye, määje m'ana
 päjjidi ye. Aŋ cääye än yeene ti ke kaace kä woo. **12** Aŋ
 naana ikee kaacce ti än ti ye, ḥiipce. **13** Aŋ naana mä än
 päjjidi ye, dale ḥiibbīn yeenic wääti iken ti, aŋ naana mä
 än batta päjjidi ye, dale ḥiibbīn yeenic ḍuku ikee ti. **14** Aŋ
 m'ana ikee tuuññe yokīn kä gīmgin aŋ batta a tiijon jiik
 yeekic ye, i än ke baan yaanna dalje iñi aŋ kīgic ṭenje
 woo kä ṭabūr aŋ aŋan nüütī ogo ikee tuuññeda me yokīn.
15 Ikee, kiine a gītken, jooññu mä Caduum ke Amuura
 bi liīgidi kä niinnä jooññu yaana bi jucu baan yaanja
 ye. **16** Aŋ ikee tuccede woo bata käbälgä waadgä bawni,
 dale witkic bitāraŋ bata käggä, aŋ dale ḍuuggic ladaŋ
 bata gülküteni. **17** Waŋgic tiice kä me! Ikee bi müükkene
 yokīn tajdoni, aŋ ikee bi ḍooyge kä bäädan daanmallä
 yen Yühüüññi ti. **18** Aŋ ikee bi ice mügdoni ñomgen ti,
 ke yätkāni ñomgen ti, nääŋka age kä baaddoni yeeki
 ye. Aŋ yaanna bi wääti a waan yeenic yaana bi päkke
 kä mügdoni ke m'aka batta a lüggini, kä ika ye. **19** Aŋ
 naana ikee müügene ye, ḥana ikee payde jiik gītke ogo
 ikee bi jaayje ogo ḥaaka halla jiik bi jaayje ogoo. Joon

ikee bi iñe jiik wuuj yaanja ti. **20** Batta bi a ikee ken bi jaaye, a Wääktäj yen Jooñ yaana a Wääc ye ken bi jaay kä ikee. **21** “Men bi määden ääkke ñäc kä tüwnü, añ wäy minneni yeene bi ääkke ñäc, añ merkälen bi juwu migen ke wäygen lapä ñugin añ näkä me ñugin. **22** Me muure ikee bi putkene giti nääñka age kä baaddoni yeeki ye. Añ m'ana yuddin ke düüñin ti ye, bi kääñ mäkkin. **23** Añ naana ikee putkene me giti baan yañkalañ ti ye, lüüde yañkalañ ti, ikee kiine a gitken, Minneni Mänbaan bi ätä, i batta mor bänkä mä Icärayiil ñaage kä laaynä muure. **24** “Baati ñujo yaana nüüto yeene käälede iñi ye, añ baati kiingon yaana men mooye yeene käälede iñi ye. **25** Päjjiidi ñujo beeljï bata nüüto yeene, añ kiingon beeljï bata men mooye yeene. Añ naana ika men mooye yen än battä me ogo boonñ ye, i cääñna mä paanä yeeke bi bäärgä me kä yäñtäññi yaacken. **26** “Ñana ikee booje kä iken, baati gin'a a kümgon wic añ batta a üükini woo ye, añ baati gin'a a paangon yok añ batta a ñäjjini ye. **27** Jiik'a nüüde kä miiñlä giti ye, i daa jääye woo bownu giti añ jiik'a tiingne pääkic ye, i pääge woo nantä küüllü wic. **28** Ñana ikee booje kä m'aka nääkä gaan, añ batta nääkä yor ye. Tääkce booje kä Jooñ yaana nääkä gaan ke yor muutuk maccük ye. **(Geenna g1067)** **29** Yerñä yaaka kä yewwe ye, batta yääygä me kä tiilñanle? Baati yañkalañ yaana ñimmidi iñi i batta ñäjjänä Jooñ ye. **30** Cääñna ke jiik witkic a pakin muure. **31** Ñana ikee booje, ikee kääte kä yaac kä yerñä. **32** “M'ana ika gimgana me ñomgen ti ye, cääñna daa bi gimgä Wäyo yaana ñaalok polloñ ji ye ñome ti. **33** Añ m'ana ika reecca woo me ñomgen ti ye, cääñna daa bi reecä woo Wäyo

yaana ñaalok pollon jī ye ñome ti. **34** “Ŋana ikee ðuuce ogo ika äätonoo ääconoo ɲiɓbiɓ ɲommañ wic. Ika batta äätänä ääcadä ɲiɓbiɓ, a gaadal. **35** ‘Ika äätänä ðuccudu yiñ waan men ke wäyen, aɲ ɖuulle ke meen, aɲ ɖuulle ke ɖiinmeen oore. **36** Aɲ men ädäɲɲi yeeke a mä än yeene ti.’ **37** “M'ana wäyen ke meen bilgene kä yaac ke käälcce woo ika ti ye, batta päjjidi ke ika, aɲ m'ana billä minneni yeene ke ɖuulle yeene kä yaac käälcidi woo ika ti ye, batta päjjidi ke ika. **38** Aɲ m'ana kaakkon yeene batta koowde aɲ bäätididi ika ti ye, batta päjjidi ke ika. **39** Aɲ m'ana üññü yeene kaññe ye, i bi yääye, aɲ m'ana üññü yeene yääyne ogo Ika ye, i bi kañe. **40** “M'ana ikee gimgene ye, i ika gimgana, aɲ m'ana ika gimgana ye, i M'ana ika tuujana ye gimgene. **41** Aɲ m'ana bāto gimgene ogo bāto yen Joon ye, i bi kääñi iññä yeene bata bāto, aɲ m'ana män wonnu gimgene ogo wodowot ye, bi kääñi iññä yeene bata män wonnu. **42** Aɲ m'ana minneni ðeerconde iññe piik lüykü kä ðonɖule ogo baaddo yeeni ye, ikee kiine a gïtken iññä yeene batta bi yääy.”

11 Aɲ wääna Yeecüwa ðaɲɲee kä nüüññü baaddoni yeeke yaaka kä caay witken kä yew ye, i ike attä wica nüütü aɲ päki bänkä mäyken yek mä Jalil giti. **2** Aɲ wääna Yaaya tiɲɲee kä gangar jī kä ñuugilin Macii ye, i ike tuccin baaddoni yeeke. **3** Aɲ Yeecüwa taajji ogo, “İki agä Macii yaana keejjodon ye, halla ikoon kiijjon mǎɲkalar ɲuca?” **4** Aɲ iken luugi Yeecüwa ogo, “Ate aɲ Yaaya nüütke kä waak'a tiɲɲe aɲ yoorre ye, **5** uykuni yuɖɖu aɲ puudgu jujjin woo, aɲ mä jaan lattä woo aɲ miɲkani tiɲɲä, aɲ mä tüwɪn juwin ñaalok tüwnü ti, aɲ aangï päkki

me Jiik Ŋerkä. 6 An ŋaaynä m'ana batta dükçidī ŋäjäk ogo Ika ye.” 7 An wäana baaddoni yek Yaaya kaaccene kä woo ye, Yeecüwa uccin kä päkkin ɬon jiik ogo Yaaya an kiiŋde ogo, “Wäana atte kä woo teettälan Yaaya ti ye a ŋaaka ken ɬäkke yoodde? A biirun yaaka boku jommu ye? 8 An a ŋaaka ken umgede woo yoodde? A oon yaana enit burunɣu carkä ye? U'u! M'aka enit burunɣu carkä ye a äärgä ti ba' yätkäni. 9 An a ŋaaka ken umgede woo yoodde? A bāto? Ee, ikee kiine, ike kääɬi kä bāto. 10 A ike inni yaana jaaynene Meerka Jiik Joon ye ogo, ‘Ika bi tuccu tuujgon yeeni ŋomü ti, yaana bi tüti päy yüünü ŋomü ti ye.’ 11 “Ikee kiine a gïtken, baati m'ana a giiton kä määngä me waadgen ti muure yaana Büüto Yaaya bore kä yäwnä ye. A m'ana deeran Yätkit'in Pollon ji ye ti, ken Yaaya bore kä yäwnä. 12 An nïinkä Büüto Yaaya ti ke tiññan Yätkit'in Pollon jiñe wääci kä pillä, an mä iïrrä teynä iɾciđi ike ti. 13 An meerjani bātoni muure ke jiik doocin yek Müuca bātɬa ke Yaaya dääge. 14 An naana ikee ɬäke gïmmede kä yaaka jaayä ye, ike a İliya, yaana jaaynene bātoni ogo bi ääto ye. 15 An m'ana cäyge gitke ye dale tiñji an ooke giti! 16 “An kil yaakki bi iirjä ke ŋaaka? Belok bata merkälen yaaka cäyok nänɬa ba' weel, an bäärjidi meken ti ye ogo, 17 ‘Ikee kütken me ɬüürüül an ikee batta ŋeele. An ikee uulgene me uullu nüüjdün an ikee batta nüüje.’ 18 “An Yaaya äätin batta ämi an batta mätï, an ikee jaaye ogo, ‘Cääygïda ko meŋkeeke.’ 19 An Minneni Mänbaan äätin ämi an mätï, an ikee jaaye ogo, ‘Amtük ko yaac an ogo maaddomääk,’ an ogo, ‘Muukon dūtoni yaacken ke mä yaackä.’ An ŋäjjin yaana a jiñe ye

üükidī woo kā ñuugula yeene.” 20 Aṅ Yeecüwa bānkä mäyken yaaka nāṅṅee kā wakkä yāwken ye, gerde kā yaana iken batta agene kā ḍagin kā nāāṅkā yaackä yeeken aṅ ḍuukene Jooṅ ti ye. 21 Aṅ ike jaajjin ogo, “Jooññu ikee ti mā Korajiin ke mā Beetcayda! Naana yoku wakkä yāwkä yaaka nāṅgene kā yaakki, nāṅṅä a mā yaackä ti Cüür ke Cidoon ye, yoku mā yeeken ḍaṅṅä kā nāāṅkā yaackä yeeken kā on, aṅ iinḍin buruṅgu nüüjdün aṅ tükcin ṭaṭaṅ witken ti nüütī ääkcin yeenen. 22 Aṅ ikee kiine, jooññu yen mā Cüür ke Cidoon bi līikidī kā jooññu yeenic nīinnä jooññu ti. 23 “Aṅ ikee mā Kaparnahuum, ikee bi eemge me pollon jī? U'u! Ikee bi yipjene me nāntä ba' mā tüwīn. Aṅ wakkä yāwkä yaaka nāṅgene kā yaakki naana yoku nāṅṅä a mā yaackä ti Caduum ye, yoku mor bilti cäyok ke nīinnä yaanni ti. (Hadēs g86) 24 Aṅ ikee kiine, jooññu Caduum bi līikidī kā jooññu yeenic nīinnä jooññu ti.” 25 Aṅ waan yaanja ti Yeecüwa mälcin ogo, “Wäyo, Mügdo yen pollon ke ṅommañ, īkī maṅṅeni yok kā yaana waak yaaka paanni yokīn ṅājḍoni ti ke m'aka a nüütin ye, aṅ nüütkeneeda m'aka belok bata merkālen ye. 26 Ee, Wäyo, a yaaka ṭäkkä ogo wäato ye ikki. 27 “Waak muure iñana kā Wäyo iñti ti. Aṅ baati m'ana ṅājḍä Minneni ye, a Wäy pare, aṅ baati m'ana ṅājḍä Wäy ye, a Minneni pare ke m'ana wagi Minneni aṅ nüütkene woo ike ye. 28 “Ääte ika ti, ikee yaaka bāṅṅe kā ḍürdin wakkä pekkä ye, aṅ ikee bi iñe yīiktāṅ. 29 Kaakcä yeeni koowe, aṅ ṅājḍe ika ti, kā yaana ika ḍoṅḍe agä ḍüügīnī kā iñī ye, aṅ joni lüyeelüy ye, aṅ ikee bi kāñe yīiktāṅ yokic ti. 30 Kaakcä yeeni līikidī aṅ waak'a iñde kā ḍürde ye poṭulaṅ.”

12 Anj waan yaanja ti Yeecüwa attä kaaññä yiil ji Äñ jñe Wääktäj ti, anj baaddoni yeeke näkki kääñ anj iken uccin kä liññä päk witken amgä. **2** Anj wääna yoorene daa Pírríciínni ye, i Yeecüwa kiini ogo, “Yooru, Baaddoni yüükü nääñä gin'a batta gímkätä jiik ðoocin Äñ jñe Wääktäj ti ye.” **3** Anj luugi Yeecüwa ogo, “Ikee batta age päkin nääñk'a nanje Daawüüt wääna näke daa kääñ, ke m'aka ke ike ina? **4** Anj kaaccä än ji ba' Joonj anj ämmä bíggí latkä yaaka batta gímkätä jiik ðoocin ame ike, ke m'aka ke ike ye, a mä dänkä pääken ken ämi. **5** Halla ikee batta age päkin jiik ðoocin yek Müüca ti ogo mä dänkä yaaka ñuugolo änlaññä ji ye, Äñ jñe Wääktäj ðäaldii yok anj daa ðuuggen ladolat? **6** Ikee kiine, mänkalan bilti winni yäwanj kä änlaññä yen Joonj. **7** Jiik Meerka bätö jayok ogo, ‘Ika tākä me ängede njingín, batta a iirrä wäämmä yok ika ti.’ Anj naana jiik yaakki ookke giti ogo ñaaka ye, i ikee batta bi juce m'aka ðuuggen ladan ye. **8** Anj Minneni Mänbaan a Mügdo yen Äñ jñe Wääktäj.” **9** Anj Yeecüwa wíca daljene iñi anj attä daañmallä yen Yühüünñi ti, **10** nant'a ike yuttee kä oon yanjalan ñnte agee kä tüwon ye. Anj Yeecüwa taaji Pírríciínni ogo, “Jiik ðoocin gímgidi yoku men tñiñi Äñ jñe Wääktäj ti?” Anj iken tākí ogo ike gímmo ogo ee, nuñko wäättan cñjida ko. **11** Anj tääcki ti Yeecüwa ogo, “Ikee ti m'ana cäyge kabal anj ðimjin käälok Äñ jñe Wääktäj ti ye, batta yoku müge anj äbe woo? **12** Anj ogo büta mänbaan batta kääti kä yaac kä kabal! Päjjidi jiik ðoocin ti me nanji nääñkä ñerkä Äñ jñe Wääktäj ti ye.” **13** Anj oon kiini Yeecüwa ogo, “İntü lajjä woo.” Anj oon ñnte lajjene woo, anj ðukcin

bata menen. **14** Aṇ Pīrrīciīnnī kaaccā woo lāälā pugin ogo, Yeecūwa bi nāgji ɖok ogo. **15** Aṇ Yeecūwa, jiik yaakka ookke giti, aṇ kaaccā woo wīca. Aṇ me ɖiirken bāātcin ike ti, aṇ ɖeeññe muure. **16** Aṇ kolle ogo ṇana nūūto ko ike. **17** Aṇ yaakki ɖāākit yaaka jaayi bāto Īcaaya ye ogo, **18** “A ṇuugulo yeeni yaana waṇṇā ye inni, aṇ ike a m'ana bilgā ṇapeṇap joni ye. Aṇ Wāāktāṇ yeeni bi ɖoocu ike ti, aṇ ike bi bāṭi kā iirjin ɖoṇ ti muure. **19** Aṇ ike batta bi lel aṇ batta bi yaaw, aṇ baati m'ana bi tiṇṇi yāāwe pāāygā giti ye. **20** Aṇ beellā gāāṇon batta bi lige giti, aṇ ɖeṇṇel yaana kāl ɖūūṇ jiinā ye batta cāānna ūūljede, ke āāce iirjin kā yuctuṇ. **21** Aṇ ɖoṇ muure nākā guy yāṇtonḍe.” **22** Aṇ mākkalaṇ āācin oon a uyku aṇ batta jaay cāygene meṇkeeke, aṇ ɖeeññi Yeecūwa, aṇ oon jāāyin woo aṇ yuṭṭu. **23** Aṇ me muure witken ɖiiktin, Aṇ iken jaajjin ogo, “Oon yaanni bi a Macii kaaynā yātkā Daawūūt yaana keeyin ye inni?” **24** Aṇ wāāna Pīrrīciīnnī tiṇṇene kā yaakki ye, i iken jaajjin ogo, “Ike batta līṭit ṇoollu meṇkeekeni pare aṇan. A yaana teynā yeene kañdeeda kā boonjin ti, mūgdo yen meṇkeekeni ti ye.” **25** Aṇ paydinni yeeken ṇājji Yeecūwa aṇ kiinne ogo, “Yātkitīn yaana ɖoṇe ṇūūle giti ye, i yaac. Aṇ baan mooye ke āntūkele yaana ɖoṇe ṇūūle giti ye, i batta bi yudit. **26** Aṇ naana wiñ yen meṇkeekeni ṇūūlcidī woo wiñ yen meṇkeekeni menen ye, aṇan ɖoṇe ṇūūlle giti. Aṇ yātkitīn yeene bi yudit ogo? **27** Aṇ naana ika ṇuulcudu woo meṇkeekeni kā teynā boonjin a gitken ye, i aṇan baaddoni yeekic ṇūūlcidī woo meṇkeekeni kā ṇaani? Aṇ aṇan iken bi wūūti a gūtoni yeekic. **28** Aṇ naana a teynā Wāāktāṇ Joṇ ken ṇuūṭu kā meṇkeekeni

ye, i anjan Yätkit'in Jooŋ äätin ikee ti. **29** Yoku a ŋaani ken liŋti kaaci äräk ba' oon yaana teyaŋ bata boonjin ye, an waak yeeke peeje? A naana men teyaŋ kä ike an por ike diikä ye, an wäattan nuŋko waak yeeke peejeeda kä ye.

30 M'ana batta ke ika ye, i a ädän yeeni, an m'ana batta dūton ye, i piirä giti. **31** An ikee kiine, näänkä yaackä ke aammin yok, bi kulkunu Jooŋ, an m'ana aammä yok Wäaktän Laŋŋä ye, batta bi kulkunu Jooŋ. **32** An m'ana jaay jiik yaackä Minneni Mänbaan ti ye, bi kulkunu Jooŋ, an m'ana jaay jiik yaackä Wäaktän Laŋŋä ti ye batta bi kulkunu Jooŋ, yuungu yaakki ti ke yuungu yaaka äätä ye ti. (aiŋ g165) **33** Jaan ŋäjjanä me kä ŋulge. Naana jaan ŋeraŋ ye, i daa ŋulge ŋeraŋ. An naana jaan yaajaŋ ye, i daa ŋulge yejgaŋ. **34** An ikee merkä käggä! Yoku ikee jaaye jiik ŋerkä ogoo, i ina ikee age mä yaackä yaanna? An lemmä jaay wakkä yaaka jon agee kä küümgin'i ye. **35** Män ŋerrä tuññu yeene ŋerconde ji ääciđi woo wakkä ŋerkä, an män yaaññä tuññu yeene yaajgonde ji ääciđi woo yiñ. **36** Ikee kiine, niñnnä jooññu ti mänkalaŋ daa bi taacä Jooŋ kä jiik'a jaayne a waanj'i ye. **37** Kä jiik yüükü iki bi teetci woo, an kä jiik yüükü iki bi jooci Jooŋ." **38** An nüütöni yakkalaŋ yek jiik doocin yek Jooŋ ke Pirićiñni äätin Yeecüwa ti an jaajjin ogo, "Nüüto, ikoon ŋakon yurton gin'a nüüti yawaŋ iki ti ye." **39** An luugi Yeecüwa ogo, "Kil yaackä ke yaana batta cäyge luggin ye, ñüji gin'a nüüti yawaŋ ye, an baati gin yawnä yaana iñtedaa me ye, a gin yawnä yen Bäto Yüünic pare. **40** Bata yaana Yüünic näakenee kä anka gitken ke wırdinni gitken kä däk yakcan mooye ji ye, i cäanna daa Minneni Mänbaan

bi nääkä äŋkä gïtken ke wïrdinnï gïtken kä ðäk ŋommañ jï. **41** Aŋ mä Nïnawï bi juwu ñaalok nïinnä jooññu ti ke kil yaakki aŋ bi joocu, aŋ wääna Yüünïc päkkee ye, iken ðaŋŋä kä nääŋkä yaackä yeeken aŋ ðuukin Jooŋ ti. Aŋ tiññanŋ m'ana tälaŋ Yüünïc ti ye a winni. **42** Aŋ yätkä iije yen mä iñinä bi juwu ñaalok nïinnä jooññu ti kä yiñ kil yaanni ti, aŋ bi jooje, kä yaana ike äätee kä ŋommañ ŋoy, tiŋdee kä ŋäjjin Cïlïmaan ye, aŋ tiññanŋ m'ana tälaŋ Cïlïmaan ti ye a winni. **43** Aŋ naana wääktänŋ yaaññä kääjin woo men ti ye, i atï woo teettälaŋ määjï yïïktänŋ. Aŋ naana batta a kãñon ye, **44** i jaajjï ogo, 'Ika ðukcu än yeeni yaana äätä kä ina ti.' Aŋ naana ike ðuukin aŋ än kaññe jïñe elaŋ aŋ a weecon aŋ a tooton ye, **45** I ike ðukcï aŋ äcä meken kä ŋaŋkel yaaka teyaŋ kä yaac kä ike ye, iken kaacï aŋ cäyok wïca. Aŋ cäwdä yen men yaanna yaacï iñï kä yaac batta bata wääna kä on ina. Aŋ cäänna bi wääti kil yaaññä yaanni ti." **46** Wääna Yeecüwa jaayee kä ŋoŋ ti ye, i meen ke mädgen yudok üñtük iken ðäki jaajjïdi ike ti. **47** Aŋ nüütki mäŋkalaŋ ogo, "Miic ke mädgic yudok üñtük ðäki jayok ke iki." **48** Aŋ men luukke ogo, "A ŋaani ken a miyo? Aŋ a ŋaannä ken a mädgo?" **49** Aŋ iñte nüütte baaddoni yeeke ti, aŋ kiinne ogo, "A miyo ke mädgo ikki. **50** Aŋ m'aka nääŋä ðäktänŋ Wäyo yaana polloŋ jï ye, ken a mädgo ke käwgo ke migo."

13 Aŋ nïinnä yaanja ti Yeecüwa än daljene iñï aŋ attä cääjjin koon mooye taanŋ. **2** Aŋ ŋoŋ ðiirken äätin ike ti, aŋ ike taappa kuun jï. Aŋ cääjjin iñï aŋ ŋoŋ nüünñe, i muure a yuutin koon mooye taanŋ. **3** Aŋ pääjgene wakkä ðiirken kä gäärräni, aŋ jaajjin ogo, "Tiije, pïito attä woo

mäpī käwkä yeeke. **4** Aṇ wääna ike mäpee ye, käwkä yakkalaṇ ḍiimdin päy jī, aṇ ḍīrgä äätin aṇ ami. **5** Aṇ käwkä yakkalaṇ ḍiimdin ṇomgu ḍaraṇ wic. Aṇ yūülīn ñaalok kä bīraṇ kä yaana ṇomgu ejgene ejok ye. **6** Aṇ wääna äṇ kääjenee kä ye, waak garkä aarre aṇ iwnä kä yaana bīcāṅgenen baawgene kä ti ye. **7** Aṇ käwkä yakkalaṇ ḍiimdin īñī küügü gītī, aṇ küügü yūülīn ñaalok aṇ käwkä mäji pugin. **8** Aṇ yakkalaṇ ḍiimdin ṇommañ ṇerrä ti, aṇ gidgin käwken, yakkalaṇ ääcin äänken caykä kä caay, aṇ yakkalaṇ ääcin äänken caykä kä ḍüügük, aṇ yakkalaṇ caykä kä ḍäk. **9** Aṇ m'ana cääyge gitke ye, dale tiñṇī aṇ ooke gītī.” **10** Aṇ baaddoni äätin aṇ ike taaji ogo, “İkī jaayä kä gäärräni ina? **11** Aṇ luuṇṇe ogo, “İjājjin yen jiik paangin yokīn yen Yätkitīn Pollon jīñe äckene kä Joon ikee. Aṇ batta agee äckīnī mäkkalaṇ. **12** Aṇ m'aka tiñit nüūṇṇü yeeni ye, ukcin gītī mooye bi iñge daa kä Joon, aṇ iken bi cääyge ṇājjin yaana kääṭī ye. Aṇ m'aka batta tiñit ye, cäänna ukcin gītī ḍeerconḍe yaana bilti iken ti ye bi koowgu Joon iken ti. **13** Ken ina nüüdü daa kä gäärräni yaanna, Iken däämī aṇ batta yūṭī, aṇ tiñit aṇ batta ookcutu gītī. **14** Yaakki ḍäakit yaaka bari İcaaya ye ogo, ‘İkee bi tiñṇe, aṇ batta bi ooke gītī, aṇ ikee bi dääme, aṇ batta bi yoodde. **15** Me yaakki juuggen üüldīn, aṇ gitken batta tiñit, aṇ waṅgen mīdī, ken ina waṅgen batta yuṭene yaanna, aṇ gitken batta tiñit, aṇ juuggen batta ükcīdī gītī, aṇ iken batta ḍüükīdī ika ti, yaana ṭeeñä daa kä ye.’ **16** “Aṇ ñaaynä a waṅgic ti, kä yaana waṅgic yuṭene kä ye, ke gitkic ti, kä yaana gitkic tiṇdene kä ye. **17** İkee kiine a gītken, bāṭoni ḍiirken ke mä wotku

iken ʔākī ogo iken yuʔo waak'a yoorre ye, aŋ batta agene
 yoorgin, aŋ iken ʔākī ogo iken tiinjo waak'a tiinje ye,
 aŋ batta agene tiinjin. **18** “Tiinje ŋüüllü giti yen gäärrä
 kä pīto yaana mapi käwkä ye. **19** Aŋ m'ana tiinjä jiik
 Yätkitīn aŋ batta agee kä ookon giti ye, i boonjin ätä aŋ
 gin'a a pīton jone ti ye oote woo. Yaakka a käwkä yaaka
 diimdin īñi päy jī ye. **20** Käwkä yaaka diimdin ŋomgu
 ɖaraŋ wic ye, nüüti m'ana tiŋit jiik aŋ koowde kä biraŋ
 kä jon ñamme ye. **21** Aŋ ike batta cäyge biçingä, ike
 wääci kä ɖeraŋ, aŋ naana tiñidin ke putkin jī ätä ogo jiik
 ye, i kä ɖeraŋ aŋŋi ike koojji woo. **22** Aŋ käwkä yaaka
 diimdin īñi küügü giti ye, nüüti m'ana tiŋit jiik ye, aŋ
 kä miillä cekkitīn yen ŋommañ wiñe jiik maace pugin
 ñaalok, aŋ ike dalcätä batta äacidi käwkä. (aiōn g165) **23**
 Käwkä yaaka diimdin ŋommañ jerrä ti ye, nüüti m'ana
 tiŋit jiik aŋ ookcede giti ye. Aŋ a m'ana äacidi käwkä,
 aŋ giit, caykä kä caay ke caykä kä ɖüügük ke caykä kä
 ɖäk ye. **24** Aŋ iken nüütki Yeecüwa gäärrä yaŋkalaŋ, aŋ
 kiinne ogo, “Yätkitīn yen polloŋ jīñe beel bata oon yaana
 mäppä käwkä ŋerkä yiil jī baanne ye, **25** Aŋ wääna me
 oodene daa ye, i ädäŋ yeene äatin aŋ mäpcin baaygä
 waadgä päk aŋ attä. **26** Aŋ wääna päk yүүлene ñaalok ye,
 i cääna daa baaygä üükīn woo. **27** Aŋ ñuuguloni yek
 men mooye äatin ike ti, aŋ taaji ogo, ‘Men mooye, batta
 a käwkä ŋerkä ken mämmi yiil jī baannü? Aŋ baaygä
 ätä wa?’ **28** Aŋ luuŋŋe ogo, ‘A ädäŋ ken nääŋkä yaakka
 naŋŋe.’ Aŋ taaji ñuuguloni yeeke ogo, ‘İki ʔākä ikoon aton
 aŋ puodon woo?’ **29** Aŋ ike luukcin ogo, “Ba’ay naana
 ikee ate puude woo ye, nuŋko päk yakkalaŋ putcede ti.

30 Dale yül nänṭä keellä ke niinnä errä ti, aṇ iṭoni bi kiinä niinnä errä ti baaygä iijgänä ergä aṇ ḍiikä yokin a ḍiiggi, aṇ nääkkänä maañ, aṇ päk ken ḍüljünü tuññu ji.”

31 Aṇ iken nüütḱi Yeecüwa gäärrä yaṇkalaṇ, aṇ kiinne ogo, “Yätkitṭin Pollon jiñe beel bata oon yaana kuññu käwcan jaan beel bata Jallä, aṇ pṭitte iñi yiil ji baanne ye.” 32 Aṇ a käwcan yaana ḍeeraṇ meken ti muure ye, ken ṭääkcin wäana yүүлene ñaalok ye, meken borre yokin muure yaaka yiil ji ye, aṇ wäättä a jaan mooye, yaana äätete ḍiirgä aṇ näjene kurken kimke ti ye.” 33 Aṇ nüütḱi Yeecüwa gäärrä yaṇkalaṇ, aṇ kiinne ogo, “Yätkitṭin yen pollon jiñe beel bata ṇimin yaaka koowi iij kä ḍeewaṇ aṇ wäccee kä ḍon giṭke kä ḍäk yek kakin ke püüwene muure ye. 34 Aṇ waak yaakka muure kiinnene Yeecüwa ṭon kä gäärrä. Baati gin'a batta agee kä jaaygon kä gäärrä ye. 35 Yaakḱi ḍääkit yaaka jaayi Joon kä bāṭo ye ogo, “Ika poṇi bi kupku kä gäärräni, aṇ ika bi nüütü woo waak'a a paangin yokin kä iijjin ti naṇṇä ṇommañ ye ti.” 36 Aṇ ike ṭon daljene iñi, aṇ attä äräk. Aṇ baaddoni yeeke äätin ike ti, aṇ jaajjin ogo, “Ṭüülgoon giṭi gäärrä baaygä yiil jiñe.” 37 Aṇ ike luukcin ogo, “M'ana mäppä käwkä ṇerkä yaanna a Minneni Mänbaan. 38 Yiil a ṇommañ wiñe, aṇ käwkä ṇerkä a mäbaan yek Yätkitṭin Pollon jiñe. Aṇ baaygä a mäbaan yek boonjin. 39 Ädäṇ yaana mäppä yaanna ken a boonjin. Errä a düüñin yuungu, aṇ iṭoni a Malaṇji. (aiṭon g165) 40 Aṇ bata yaana baaygä ḍülge daa me yokin aṇ nääkkene daa me maañ ye, bi beelji bata düüñin yuungu. (aiṭon g165) 41 Minneni Mänbaan malaṇji yeeke bi tuce, aṇ iken bi aṇḡä yokin Yätkitṭin yeene ti

m'aka läpī nāāṅkā yaackä ke m'aka liigä giti̯i̯ jiik ḍoocin ye muure. **42** Aṅ yibjänä kääḷ maañ jī, nāntā ba' iwok ke nāntā ba' ṇeeynä me leken. **43** Aṅ mā wotku bi dīkcī woo bata āṅ Yātkitīn yen Wāyen ti. Aṅ m'ana cāāyge gitke ye, dale tīṅṅi aṅ ooke giti̯i̯.” **44** “Yātkitīn yen pollonḡ jīñe beel bata waak ṇerkä yek paangin yokīn yiil jī, yaaka kañi oon aṅ kümme wic ye. Aṅ kā jone ñamme ike attā aṅ waak yeeke yāājjene woo muure aṅ kiññee yiil yaanna. **45** “Aṅ Yātkitīn Pollonḡ jīñe ṇuca beel bata oon yaana määjī tiilgä ye. **46** Aṅ wāāna kāññee kā yaana yāwan aṅ päjjidi̯i̯ ye, i ike attā aṅ waak yeeke yāājjene woo muure aṅ kiññee kā tiilñan yaanna. **47** “Aṅ Yātkitīn Pollonḡ jīñe ṇuca, beel bata āāṅ yaana yeepi me wii mooye jī, aṅ müügīn yak yakkalaṅ daa kā biilken ye. **48** Aṅ wāāna küümme ye, wuuji me woo wii taanḡe ti, aṅ me cāājjin iñi̯i̯ yak ṇerkä waki arwalli giti̯i̯, aṅ yek yaackä yibji woo. **49** Aṅ a gin'a bi wāātī düüñīn yuungu ti ye inni. Aṅ malaṅḡi bi ātā aṅ mā yaackä bi kibbānā woo mā wotku giti̯i̯ (aiōn g165) **50** aṅ yibjänä kääḷ maañ jī. Nāntā ba' iwok ke nāntā ba' ṇeeynä me leken. **51** Aṅ Yeecūwa baaddoni yeeke taaññe ogo, “Wakkä yaakka ookke giti̯i̯ muure?” Aṅ luuki ogo, “Ee.” **52** Aṅ kiinne ogo, “Nüūto jiik ḍoocin yaana a baaddo yen Yātkitīn Pollonḡ jīñe ye, beel bata män ān yaana āācidi̯i̯ woo waak dānken ke waak kiccāṅḡenen tuññu yeene jī ye.” **53** Aṅ wāāna Yeecūwa gāārrāni yaakka ḍaaṅḡeeda kā ye, ike kaaccā woo wīca, **54** Aṅ ike attā baan yeene ti nüūti daaṅmallā yen Yühüñḡḡi̯i̯ ti, aṅ me witken ḍiiktin. Aṅ tāāci̯i̯ ogo, “Oon yaanni ṇājjin ke teynā nāāṅkā yāwkä yaakki kañe wa? **55** Batta a minneni ḍuṅḡo ina? Aṅ batta

meen ina battä me ogo Märiyam ina? Anj mädgen batta a Yaagüüp, ke Yuucip, ke Camaan, anj Yahüüja? **56** Anj batta a käwgen muure ikki ke iikiin yaakki? Anj oon yaanni waak yaakka kañe wa muure anjan? **57** Anj iken ike tuuji yok, anj batta agene gimgini. Anj kiini Yeecüwa ogo, “Bäto eemtä me nänkä muure daa a baan yeene ji ke mä än yeeke ti pääken.” **58** Anj ike batta a nanjon wakkä yäwkä kä diräk wica, kä luggin yeenen bäwen ike ti.

14 Anj waan yaanja ti Mügdo İirüüdüc tiinjä ogo Yeecüwa. **2** Anj nuuguloni yeeke kiinne ogo, “A Büüto Yaaya. Ike ken a jüwinî ñaalok tüwnü ti, ina ken wakkä yäwkä ke teynä agee kä inje ti yaanna.” **3** Anj İirüüdüc Yaaya münje anj diinje anj äcce gangar kä jiik İirüdiya, inj määden Pilıbbi. **4** Kä yaana kiinene daa Yaaya ogo, “Batta päjjidi ike koowu.” **5** Anj ike tãki ogo nägje dok, anj booñnu kä mäbaan, kä yaana Yaaya batte daa me ogo, bato ye. **6** Anj wääna nünnä giidä yen İirüüdüc ti ye, i tuulle yen İirüdiya neeljin me ñomgen ti, anj İirüüdüc ñaappe jok. **7** Anj ike liittä ogo bi inje gin'a ñujjee ko ye. **8** Anj ike jaajjin kä yaaka wäkkene daa meen ye, ogo, “Büüto Yaaya wiñe äckaa kä winni kä kooḍal.” **9** Anj yätkä nüüjjin, kä yaana liitte kä wilgä yeeke ñomgen ti ye, anj ike iinjin ogo äbi me. **10** Anj ike tuccin me anj Yaaya wiñe iiri me woo gangar ji. **11** Anj wiñe äbi me kä kooḍal anj inñi me tuulle, anj äckene meen. **12** Anj baaddoni yeeke äätin gaane koowi anj jigi. Anj iken attä Yeecüwa nüütki. **13** Anj wääna Yeecüwa tiinjee kä anjan ye, ike kaaccä woo wica kä kuun anj attä nanṭa yaana nüüjee kä woo wica pare ye. Anj wääna tiinjene daa toñ ye, iken bäätcin ike ti kiigen inñi

kä bänkä mäyken giti. **14** Aṅ wääna Yeecüwa kääjenee
 kä iñi kuun ji ye, i ike yurcin ɬoṅ ɖiirken, aṅ ängene
 ŋiṅgin aṅ ɬeeññe kä rackitenen. **15** Aṅ wääna biigin ti
 aṅji ye, baaddoni äätin ike ti aṅ jaajjin ogo, “Winni a
 woo käpet, aṅ aṅ üttü, mäbaan tucci dalä atĩ bänkälen
 giti kiji wakkä äämkä yeeken.” **16** Aṅ luugi Yeecüwa ogo,
 “Iken ṇana yoku atĩ, iñe ikee gin'a amgä ye.” **17** Aṅ iken
 jaajjin ogo, “Ikoon cäygonon kä biḡḡi kä duuc winni aṅ
 yak kä yewwe käpet.” **18** Aṅ ike luukcin ogo, “Äbe ika
 ti winni.” **19** Aṅ ike ɬoṅ kiinne ogo, “Cääjje iñi luum
 giti.” Aṅ biḡḡi yaaka kä duuc ke yak yaaka kä yewwe ye
 koowne, aṅ däämjın ñaalok pollon ji, aṅ mǎñjin ñaalok.
 Aṅ biḡḡi liiṅje giti, aṅ iññe baaddoni, aṅ pääggi mäbaan.
20 Aṅ iken muure ämmä ke burene aṅ baaddoni äätin
 ñaalok arwalli kä caay witken kä yew a küümĩn kä biḡḡi
 palken yek liiktĩni yaaka buuccu ye. **21** Aṅ m'aka ämmä
 ye bi ɖakcidi 5,000 ook pääken, i määngä ke merkälen
 batta a pakin ti. **22** Aṅ kä ɖeeran aṅji Yeecüwa baaddoni
 yeeke kiinne ogo kaaco kuun ji wäätce ṇatin irco woo
 koon mooye taanṇañja, por ɬoṅ tucce woo. **23** Aṅ wääna
 Yeecüwa ɬoṅ äkkeneeda ye, ike attä pääm wic pare mäti.
 Aṅ wääna nantä aṅjee kä biigin ti ye, i ike a wica pare.
24 Aṅ waan yaanja ti kuun utirin woo koon taanṇe ti, aṅ
 piik nuuttin aṅ jommu küütin aṅ kuun wigde yok. **25** Aṅ
 kä tĩṇṇǎñǎnǎ aṅji Yeecüwa äätin baaddoni yeeke ti, i
 äätä piik witin. **26** Aṅ wääna yooṭene daa baaddoni ääte
 kä piik witin ye, i iken ɬeṅgin, aṅ yawgin kä liin ogo,
 “A calli!” **27** Aṅ kä biran aṅji iken kiini Yeecüwa ogo,
 “Juuggic tiijge, a ika. ṇana ikee booje.” **28** Aṅ Bütürüc

luukcin ogo, “Mügdo, naana a ìkì ye, kiinja dalä ika äätä ìkì ti piik witin.” **29** Aṇ kiini Yeecüwa ogo, “Ee, äätä.” Aṇ Bütürüc kääjin ìñi kuun ṇäc aṇ attä piik witin üñjîn Yeecüwa ti. **30** Aṇ wääna yurcenee kä jommu mooye ye, i ike booññu, aṇ ṭäkì müñit, aṇ yaajjin ogo, “Mügdo, magja!” **31** Aṇ Yeecüwa ìñte lajjene kä biraṇ aṇ müñje. Aṇ kiinne ogo, “Ìkì yaana luggin yüünü deeran ye, jüüggü riijä ina?” **32** Aṇ wääna iken kaaccene kuun jî ye, jommu yuuttu ìñi. **33** Aṇ m'aka kuun jî ye ike dūṇgî ìñi aṇ kiini ogo, “A gîtken ìkì agä Minneni yen Joonj.” **34** Aṇ wääna iken ircene kä woo koon mooye ye, i iken äätin nänṭä yaana battä me ogo Janacareet ye. **35** Aṇ wääna mä nänṭä yaanja ti ike ṇijene daa kä ye, i iken tuccin jiik bänkälen yaaka cokulaṇ ti ye muure, aṇ ike äcki me m'aka a rackä ye ogo ṭeeñje. **36** Aṇ ñujgi ṇjṇṅin ogo burṇu yeene tüke ken cääna yoku tabjî yok. Aṇ m'aka täppä yokin ye, i ṭeññä muure.

15 Aṇ Pîrricîñnî ke nüütöni jiik ḍoocin yek Joonj äätin yuṭit Yeecüwa ätä Oorcaliim. Aṇ taaji ogo, **2** “Baaddoni yüükü poñku ḍuunṅu liikä gîti ina? Iken ñnken batta looku poñ loonṅu ñnkä ti.” **3** Aṇ luugi Yeecüwa ogo, “Aṇ ikee jiik ñninî yek Joonj liige gîti ogo poñku yeekic ina? **4** Joonj jaajjin ogo, ‘Wäac ke miic eemdä,’ aṇ, ‘M'ana wäyen ke meen kirre ye, i päjjîdî nākä me ḍok.’ **5** Aṇ ikee jaaye ogo päjjodo naana men wäyen ke meen kiinje ogo, ‘Buucka, ikee batta yüükkede ti. Äccin yaana yoku ññde kä ye, i ñññä Joonj.’ **6** Aṇ iken nüüde ogo wäygen ke migen ṇana eemdîi. Aṇ kä poñku yeekic ikee nääṇe bata gin'a jiik Joonj batta cääygene mügdin ye. **7** Ikee lääñoni! Tooti

ĩcaaya wāāna bāttee kā ogo ikee ye, ogo, **8** “Me yaakki
 ika eemta kā lepen, aŋ juuggen uturaŋ woo ika ti. **9** Aŋ
 ika maanŋa kāpet, aŋ nüünñü yeenen a jiik nanŋin kā
 mänbaan bata gin'a a iinin yen Jooŋ ye. **10** Aŋ wāāttan
 Yeecüwa ɬoŋ bārkenen ti ike ti aŋ kiinne ogo, “Tiinje aŋ
 ooke giti. **11** Batta a gin'a kaaccidi poŋ ji ye ken men
 ɖāāle, a gin'a kääjidi woo poŋ ji ye, ken men ɖāāle.” **12** Aŋ
 baaddoni äätin ike ti aŋ jaajin ogo, “Ŋäjjä ogo Piriicinni
 piiŋdono wāāna tiinjenen jiik'a jaayni ika?” **13** Aŋ luugi
 Yeecüwa ogo, “Gin'a batta a piiton kā Wāyo yaana ñaalok
 pollon ji ye, bi puudunu me woo. **14** Dale buwin päāken.
 Iken a uykuni aŋ a woydoni yek uykuni. Aŋ naana uyku
 woyit uyku ye, muuɬuk bi ðimji käälok.” **15** Aŋ ike kiini
 Bütürüc ogo, “Gäärrä yaanna nüülgoon kā giti.” **16** Aŋ ike
 jaajin ogo, “Ikee cāanna batta mor ukce giti ke tiññan?
17 Aŋ ikee batta yuɬe gin'a kaaccidi poŋ ji ye ati kãñ ji aŋ
 kääjidi woo gaan ti? **18** Aŋ gin'a kääjidi woo poŋ ji ye
 kääjidi woo jon ti, aŋ ken men ɖāāle. **19** Aŋ jon ji kääjidi
 woo, paydinni yaacken, nääŋ, balkitin, düüjin a maam,
 kallä, yelkitin, ke aammin yok. **20** Aŋ a waak'a men ɖāältä
 ye ikki. Aŋ ammä i ñnkä batta a lookon men batta ɖāāle.”
21 Aŋ Yeecüwa kääjin woo wica, aŋ attä baan mä Cüür ke
 Cidoon. **22** Aŋ wina, iin boorgu yanŋalaŋ kääjin woo baan
 yaanja ti week ogo, “Ängaa ñingin, ay Mügdo, Minneni
 Daawüüt, ɬuulle yeeni cääygene menkeeke, aŋ yuuge yok
 kā yaac.” **23** Aŋ batta agee kā luukon kā jiikkalaŋ. Aŋ
 baaddoni yeeke äätin ike ti, aŋ ike ñujgi yok ogo, “Ñoolci
 woo, ikoon lilgon gitkin.” **24** Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “Ika
 tuujana Jooŋ kãbãlgä yääyin yek mä Icärayiil ti päāken.”

25 An iij äätin an ðünjīn īnī ike ti, an jaajjin ogo, “Mügdo, yüükkaa ti.” 26 An luugi Yeecüwa ogo, “Batta päjjidi ammani merkälen koowtu me, an yipkätä me gukku.” 27 An iij jaajjin ogo, “Ee, Mügdo, an cäänna gukku ämī ammani yaaka ðiimdidī dārāngä me mäyken ti ye.” 28 An luugi Yeecüwa ogo, “Ay iij, luggin yüünü teyañ! Dalä wääti bata yaana ṭākii kā ye.” An kā deeran anñi ṭuulle yeene ṭeññä. 29 An Yeecüwa wica daljene īnī an attä kā koon mooye mā Jalīl taan. An aajjin ñaalok pääm wic an cääjjin īnī wica. 30 An ṭon ḍiirken äätin ike ti, ääcin m'aka a puudgu, ke uykuni, ke ṇolku ke m'aka batta jayok ke me ḍiirken yakkalan yaaka a rackä ye, an ḍooci īnī ñome ti, an ṭeeññe muure. 31 An ṭon witken ḍiiktin, kā yaana yuutṭene m'aka batta jayok an jāāyene kā woo ye, ke ṇolku tutcene ye, ke puudgu jujjene kā woo ye, an uykuni pättene ye, i wina iken Joon mā Icārayiil maanji yok. 32 An Yeecüwa baaddoni yeeke bärkene ti, an kiinne ogo, “Ṭon yaakki āngä ṇjīngin kā yaana cāynene ke ika nīīnkä kā ḍāk i iken batta cāygene kā gin āāmkä ye. An ika batta ṭākä iken tuccudu woo kā kāñ, nuṇko bāgit päāygä giti.” 33 An ike luugi baaddoni yeeke ogo, “Ikīin bi kāñin ammani wa woo kāpet winni yaaka ṭon yaakki bi burene kā ye?” 34 An iken taaji Yeecüwa ogo, “Ikee cāāygene kā biḡgi kā ṇiṭṭä?” An iken jaajjin ogo, “Kā ṇaṭūkel, an yak licken kā ḍeewan.” 35 An ṭon kiinne ogo cāājjo īnī ṇomgu giti. 36 An biḡgi yaaka kā ṇaṭūkel ke yak ye, koowne an ṇüülkene, an liiṇṇe giti, an iññe baaddoni, an iñi baaddoni ṭon. 37 An iken muure ämmä an burru. An iken äätin ñaalok arwalli kā ṇaṭūkel a küümīn kā biḡgi palken yek liiktini

yaaka buuccu ye. **38** An m'aka ämmä ye a 4,000 yaaka a ook ye, i merkälen ke määngä batta a pakin ti. **39** An wääna ɬonj tucceeda kä woo ye, i ike taappä kuun jī an attä baan mä Majadaan.

16 An Pīrrīcīnnī ke Cūddūgīnnī äätin Yeecūwa ti, an ike puuci an ñujgī ñjngin ogo iken nüütķī gin yāwnä Pollon jī. **2** An ike luukcin ogo, “Naana āj lūtċidī ye, i ikee jaaye ogo, ‘Jommu bi ɣeroŋer, kä tīññä pollon jīñe.’ **3** An kä tīññāñānā anji, i ikee jaaye ogo, ‘Ñaal bi määdo ko pollon jīñe tīññe ke űllü curuŋgu.’ Ikee yaacene yokin kä ñüüllü gītī biilkä pollon, an ikee batta līlte ñüüllü gītī waak'a űükidī woo waadgä yuungu ti ye. **4** Mä yīñ ke kil baale määjī gin yāwnä, an baati gin yāwnä yaana bi iñge daa me ye, a gin yāwnä yen Yūūnic pare.” An dalji īñī Yeecūwa an ike attä. **5** An wääna baaddoni ircene woo koon mooye taanɣaŋja ye, biġgī wiiṭi iken batta a ääcīnī. **6** An kiini Yeecūwa ogo, “Dääme an wanġic tīice kä ñimin yek Pīrrīcīnnī ke Cūddūgīnnī.” **7** An iken uccin kä jiik pääken ogo, “Ike jaay anji nääñka batta agin ääcīnī kä biġgī ye.” **8** An ooki gītī Yeecūwa, an kiinne ogo, “Ikee yaaka luggin yeenic ɖeeran ye, ikee luuge pääkic ogo ikee batta cäygeda ko biġgī ina? **9** An batta mor ooke gītī? An batta payde wääna äämmä 5,000 kä biġgī kä duuc, an arwalli kä ñiṭṭä yaaka ɖülle ye? **10** An biġgī kä ñaṭūkel äämmä 4,000, an arwalli kä ñiṭṭä yaaka buuccu ye? **11** An ikee yoññe ogoo kä ookcin gītī, i ika batta jaayä ogo biġgī anjan? Wanġic tīice kä ñimin Pīrrīcīnnī ke Cūddūgīnnī.” **12** An wäättan ooki gītī baaddoni ogo batta jaayo ogo wanġen tīiccī ko ñimin

bıggı, ko nüünñü kărgit yen Pırrıciññi ke Cüddügiññi. **13** An wăana Yeecüwa äatenee kă baan mă Kaacariya Pilibbi ye, i baaddoni yeeke taaññe ogo, “Măbaan jayok ogo Minneni Mänbaan ogo ñaani?” **14** An iken jaajjin ogo, “Măkkalañ jayok ogo Büüto Yaaya, an yakkalañ jayok ogo İliya, an yakkalañ jayok ogo İrmıya, an yakkalañ jayok ogo bāto yanjalañ.” **15** An taaji Yeecüwa ogo, “An ikee jaaye ogo Ika agjo ñaani?” **16** An Camaan yaana battä me ogo Bütürüc ina luukcin ogo, “İki agä Macii, Minneni Joon yaana a üdon ye.” **17** An Yeecüwa ike luugi ogo, “Ñaaynä iki ti, Camaan minneni Yuhanna! Batta a mänbaan ken iki nüütkenne yaakka, a Wäyo yaana ñaalok pollon ji ye. **18** An iki kiineni, iki agä Bütürüc, an anjan ogo karkar, äntüke yeeni bi badä karkar yaanni ti, an teynäni yek tüwnü ike batta bi lıilgä. (Hadēs g86) **19** An iki bi iñeni kuponi yek Yätkitin Pollon jıñe, an gin'a deññi nommañ wic ye, i bi a dekon ke ñaalok pollon ji, an gin'a gütkini nommañ wic ye, i bi a gütkini ke ñaalok pollon ji.” **20** An baaddoni yeeke kolle ogo mänkalañ ñana nüütkidii ogo Ike agje Macii. **21** An waan yaanja ti Yeecüwa uccin kă nüütkin baaddoni yeeke ogo Ike bääkkan daa atce Oorcaliim, an ike bi wäacce wakkä ñiirken yätini ti, ke duunju dāñkă ti, ke nüüttoni jiik doocin yek Joon ti. An Ike bi năgji me dok, an niinnä dāk ti Ike bi juwee ñaalok tüwnü ti. **22** An koowi Bütürüc wüükke woo an gerre, an kiinne ogo, “Yoku ñana iccätä Joon, Mügdo! An yaanna ñana yoku wäätciđi a iki ti!” **23** An Bütürüc tukki Yeecüwa ñome an kiinne ogo, “Wükcü woo ika ti, wiñ yen menkeekeni! İki agä wiññan ika ti, paydinni yüükü batta dooju waak Joon

ti, a waak mänbaan ti.” 24 Aṇ wäätan Yeecüwa baaddoni yeeke kiinne ogo, “M'ana ɬäki bäätidī Ika ti ye, dale ɖoŋe wiire aṇ kaakkon yeene koowe aṇ bätä Ika ti. 25 Aṇ m'ana üññü yeene tiije ye, i bi yääye, aṇ m'ana üññü yeene yääyne ogo ika ye, i bi kañe. 26 Aṇ a ṇaaka ken kañtä men naana wakkä ṇommañ wiñe koowne muure aṇ üññü yeene yääyne ye? Aṇ a ṇaaka ken äccätä men ɖuukcedee üññü yeene? 27 Aṇ Minneni Mänbaan bi ätä ke malaṇṇi yeeke kä maṇṇä yen Wäyen, aṇ mǎṇkalaṇ daa bi ɖuukke näänkä yeeke yaaka naṇṇe ye. 28 Ikee kiine a gītken, mǎkkalaṇ bilti winni batta bi näkkä tüwnü, ke yuṭene Minneni Mänbaan äätee kä yätkitīn yeene.”

17 Aṇ wäana nīnkä kä ɖüügük ɖakkene ye Yeecüwa Bütürüc koowne ke Yaagüüp ke määden Yuhanna, aṇ attene kä pääm küüllü wic pääken. 2 Aṇ ike ääkcīn ñomgen ti, aṇ ñome dikcin woo bata äṇ, aṇ buruṇṇu bojjiñ iñi bata diko. 3 Aṇ wīca Müüca ke İliya üükīn woo iken ti, aṇ jayok ke ike. 4 Aṇ Bütürüc Yeecüwa kiinne ogo, “Mügdo, ṇeraṇ kä biltinono ti winni. Aṇ naana iki ɬäkä ye, ika bi naṇṇä dǎṇkä kä ɖäk winni, yaṇkalaṇ a yüünü, aṇ yaṇkalaṇ a yen Müüca, aṇ yaṇkalaṇ a yen İliya.” 5 Aṇ wäana ike mor jaayee kä ye, i curṇu ɬüüpülgü iken äädi yokīn, aṇ jiik kääjin woo curṇu gītī aṇ jaay ogo, “A Minneni yeeni yaana bilgä ye inana, aṇ joni ñabaṇ kä ike, tiṇṇgede.” 6 Aṇ wäana baaddoni tiṇṇene aṇan ye, i iken waṇgen kümji iñi bojok. 7 Aṇ Yeecüwa äätin aṇ täämme yokīn, aṇ kiinne ogo, “Juwe ñaalok, ṇana ikee booje.” 8 Aṇ wäana waṇgen äärene daa ñaalok ye, i iken batta a yuṭin mǎṇkalaṇ a Yeecüwa pare. 9 Aṇ wäana

iken kääcete iñi pääm wic ye, i iken koli Yeecüwa ogo,
 “Mänkalaŋ ɲana nüütkede kä gin'a yoorre yaanni, ke
 Minneni Mänbaan juwe ñaalok tüwnü ti.” **10** Aŋ taaji
 baaddoni yeeke ogo, “Aŋ nüütöni yek jiik doocin yek Jooŋ
 jayok ogo İliya ken bi iŋjo äätin ina?” **11** Aŋ ike luukcin
 ogo, “İliya äätidi, aŋ wakkä bi toode muure. **12** Ikee kiine
 İliya äätin ɗaŋŋa aŋ batta a ɲicon kä me, aŋ nänŋi gin'a
 ɗäkkänä ye. Aŋ Minneni Mänbaan cääna bi wääci inken
 ti.” **13** Aŋ wäätan ooki giti baaddoni ogo jaayo ogo Büüto
 Yaaya. **14** Aŋ wääna äätene ti ye, oon yaŋkalaŋ äätin
 ike ti, aŋ ɗünjŋin iñi ñome ti. **15** Aŋ jaajjin ogo, “Mügdo,
 minneni yeeni ängä ɲingŋin, ike ɗiimɗidi i wääci pillä kä
 yaac. Aŋ äänkalaŋ ɗiimjidi maccük ke piitti. **16** Aŋ äckänä
 baaddoni yüükü, aŋ batta agene lülgon kä ɗeeññä. **17** Aŋ
 Yeecüwa luukcin ogo, “Ikee yaaka luggin yeenic ɗeeran
 aŋ age kil yaaññä ye! Ke tooku ika cääyä ke ikee? Aŋ ke
 tooku ika wääcä ke ikee? Minneni ickakä winni.” **18** Aŋ
 Yeecüwa meŋkeeke gerre, aŋ kääjin woo minneni ti, aŋ
 minneni ɗeeññä kä biraŋ. **19** Aŋ baaddoni äätin Yeecüwa ti
 pääken, aŋ täaccin ogo, “Aŋ batta ñoolcodon woo ina?”
20 Aŋ iken kiini Yeecüwa ogo, “A luggin yeenic ɗine. Ikee
 kiine a gitken naana iki cääygi luggin bata jaan yaana
 beel bata jallä käwconde, aŋ pääm yaanni kiinä ogo bagä
 wica ye, i daa bak. Aŋ baati gin'a teyaŋ iki ti ye. **22** Aŋ
 wääna yoken ɗülte daa Jaliil ye, i iken kiini Yeecüwa
 ogo, “Minneni Mänbaan bi müükkünü me mäbaan, **23** aŋ
 bi näkä me ɗok, aŋ ike bi juwu ñaalok nünñä ɗak ti.”
 Aŋ baaddoni yeeke nüüjjŋin. **24** Aŋ wääna Yeecüwa ke
 baaddoni yeeke äätene Kaparnahuum ye, i ɗuɗtoni yek

änlaṇṇä äätin Bütürüc ti aṇ taaji ogo, “Nüüto yüünü batta äccidi ḍüllü yen änlaṇṇä?” **25** Aṇ ike gımmın ogo, “Ee.” Aṇ wääna ike äätenee ti än jı ye, i Yeecüwa ijjın jaajjin ike ti ogo, “İki paydä ogo ṇaaka, Camaan? A ṇaani ken kujdene kä yätkäni yek ṇommañ wiñe ñuugulani ke ḍüllüni? A merkä yeeken ti halla a m'aka batta a mä baan ye ti?” **26** Aṇ luugi Bütürüc ogo, “A m'aka batta a mä baan ye ti.” Aṇ Yeecüwa ike kiini ogo, “Aṇ aṇan merkä yeeken tetgaṇ. **27** Aṇ ikin batta ṭäkin iken peentın, atä cääl jı aṇ yiipcă gora aṇ kuju yakcan yaana ijjidi ye, naana poṇe kupkini ye, i iki bi kähä tiilñan gällä waṇe. Koowu aṇ äckeeda kä, aṇ injeeda a yeeni ke yüünü.

18 Aṇ waan yaanja ti baaddoni äätin Yeecüwa ti aṇ taaji ogo, “A ṇaani ken yäwaṇ Yätkitın Pollon jı ti?” **2** Aṇ ike bäätin ti minnenile, aṇ yuutte ñomgen ti. **3** Aṇ ike jaajjin ogo, “İkee kiine a gıtken, naana ikee batta beeljede bata merkälen ye, ikee batta bi kaace ti Yätkitın Pollon jı ti. **4** Aṇ m'ana ḍoṇe ḍuuge iñi bata minnenile yaanni ye, ken bi a m'ana yäwaṇ Yätkitın Pollon jı ye ti. **5** Aṇ m'ana gımgın minnenile bata yaanni kä yäñtonḍi ye, i ika gımgana. **6** Aṇ m'ana merkälen licken yaakki yaaka a luggını kä ika ye puge ḍuuggin kä nääṇkä yaackä ye, iinca päjjidi men yaanna ḍikkänä me ḍok päämḍeynä mooye aṇ yeepänä me kul wii mooye jı. **7** “Jooññu ṇommañ wic kä wakkä yaaka nañtä me a yek yiñ ye! Bääkkan daa päjjidi waak yaakka näñji ḍuuggen, aṇ jooññu m'ana äätete puuccin ye ti! **8** Aṇ naana a iñtü ke kiyü ken iki pugey ḍok kä yiñ ye, iirä woo aṇ yeepci woo, iinca päjjidi iki kaacci ti üññü ti ke cüle iñtü kä keelok ke kiyü kä keelok, kä

yaana ïnkü ke kïïgü muuṭuk biltene ti, aṇ yeepini me
 maañ yaana ke cüle ye ti. (aiṭṇios g166) 9 Aṇ naana a waṇü
 ken ïkï pugey ḍok kä yïñ ye, luulu woo aṇ yeepci woo,
 iïñca päjjidi ïkï kaacci ti üññü ti waṇü kä keelok, kä yaana
 waṇgü muuṭuk biltene ti, aṇ yeepini kä me maañ yaana
 ke cüle ye ti. (Geenna g1067) 10 “Waṇgic tiïce ṭeṭaṇ ṇana
 merkälen licken yaakki waagde. Aṇ ikee kiine malaṇṇi
 yeeken pollon jï Wäyo daamgä waṇgin kamat pollon jï. 12
 “Aṇ ikee payde ogo, ṇaaka? Naana men yaṇkalaṇ cäygene
 käbälgä caykä kä caay, aṇ keelok yääynä meken ti ye, ike
 batta bi yaaka caykä kä waṇḍeṇ witken kä waṇḍeṇ ye
 cake iñi pääm wic, aṇ ike aṭi määji yaana a yääyon ye?
 13 Ikee kiine a gïtken, naana kaññe ye, ike jone bi ñapï
 kä yaac kä yaana kaññeeda kä yaanna, kä yaaka caykä
 kä waṇḍeṇ witken kä waṇḍeṇ batta a yääyin ye. 14
 Aṇ cääna batta a ṭäktäṇ yen Wäac yaana ñaalok pollon
 jï ye, ogo merkälen licken yaakki ti yaṇkalaṇ yääyo. 15
 “Aṇ naana määdic ke käwic nāṇṇä yïñ ïkï ti ye, atä aṇ
 nüütkü yïñ yeene waan yüünü ke ike pare. Aṇ naana ïkï
 tiṇṇeney ye, i ïkï kññi määdic. 16 Aṇ naana ïkï batta agä
 tiṇṇgini ye kuju māṇkalaṇ kä keelok ke yew aṇ ḍukce kä
 ke ïkï ṇuca nuṇko jiik'a jaayne ye yuute daa, kä biltin ti
 m'aka a yuṭin kä yew ke ḍäk ye. 17 Aṇ naana ike yaakkä
 kä tiṇṇin iken ye, i nüütkü äntüke Macii, aṇ naana ike
 yaakkä cääna kä tiṇṇin äntüke Macii ye, dalä ike wäätï
 ïkï ti bata waanji ke ḍüṭoni yaacken. 18 Ikee kiine a gïtken,
 gin'a ḍeṇṇe ṇommañ wic ye, i cääna daa bi a ḍekon
 pollon jï, aṇ gin'a gütkene ṇommañ wic ye, i cääna daa
 bi a gütkini pollon jï. 19 “Aṇ ikee kiine a gïtken ṇuca,

naana mäkkalaŋ kä yewwe ikee ti gïmmïn ɲommañ wic
kä gin'a tääccene ye, i bi nänŋene daa Wäyo yaana ñaalok
pollon jï ye. **20** Aŋ naana mäkkalaŋ kä yewwe ke ðäk
yoken ðüli nänṭä keellä kä yänṭonḍi ye, i wïca ika agä
waadgen ti.” **21** Aŋ Bütürüc äätin Yeecüwa ti aŋ taaññe
ogo, “Mügdo, naana määdo iññïdi ika nänŋada näänkä
yaackä ye kulku äänki kä ɲītṭä? Äänki kä ɲaṭükel?” **22**
Aŋ kiini Yeecüwa ogo, “İki batta kiinneni ogo äänke ko
ɲaṭükel, a caykä kä ɲaṭükel äänke kä ɲaṭükel. **23** “Aŋ
aŋɲi ina ken Yätkiṭin Pollon jïñe iircete daa me ke yätkä
yaana ṭäki ḍuccḍi iñi ñuuguloni yeeke yaaka ike cääyge
miingä iken ti ye. **24** Aŋ wäana iñjene cäjjin iñi ye, i
äcki me men kä keelok yaana a kujon miingä ike ti ye,
10,000 yek tiil. **25** Aŋ batta cäyge gin'a wänee kä miingä
ye, aŋ yätkä yeene iinjin jiik ogo ike yääjji me woo ke
iñe ke merkälen yeeke ke wakkä yeeke yaaka bilto ti ye
muure ken wänjeko miingä. **26** “Aŋ ñuugulo yeene ḍünjïn
iñi ñome ti, aŋ ike ñujgi yok ogo, ‘Yuudu por aŋ waak
yüükü bi wängenii kä muure.’ **27** Aŋ ike ängi ɲingïn yätkä
yeene aŋ kulkene kä miingä aŋ äkkene attä. **28** “Aŋ wäana
ñuugulo yaanna kaaccee kä woo ye i pärjin ke muukonḍe
yaana agene kä ñuuguloni ye, a kujon tiil ike ti caykä
kä caay, aŋ münŋe maaññe pok aŋ kiiṇde ogo, ‘Wängaa
miingä yeeki yaaka agii kä koowgin ika.’ **29** “Aŋ menen
yaana agene kä kiinkä ye ḍünjïn iñi aŋ ike ñujgi yok ogo,
‘Yuudu por aŋ waak yüükü bi wängenii.’ **30** Aŋ ike yaakkä
aŋ koowne aŋ äññe äcce gaŋgar ke miingä wanjeeda ko.
31 Aŋ wäana ñuuguloni yakkalaŋ yuṭṭene gin'a nänṇä
ḍoŋe ye, iken juuggen yejgin kä yaac, aŋ iken attä yätkä

yeenen nüütiki kä wakkä yaaka näññä ðuuggen yaakka. **32** An bärki yätkä an kiinne ogo, 'iki ñuugulo yaajgonde iki kulkeneni kä miingä yüükü muure kä yaana ñujganaa kä yok ye. **33** An iki müükondü batta ängä ñing'in bata yaana ängenenii ñing'in ye?' **34** An yätkä pennä kä yaac, an müükkene ðujoni ogo ðooyji, ke miingä wanjeeda ko muure. **35** "An cääna Wäyo yaana pollon ji ye, ikee bi nanje kä näänkä keelkä anan naana m'ana määden ke käwen batta kulkede jone ti ye.

19 An wääna Yeecüwa ðanñee kä jiik yaakki ye, ike Jaliil daljene iñi, an attä baan mä Yühüdiya ti kä ñomuk wii mä Üürdün ti. **2** An ðon ðirken bäätcin ike ti an ðeeññe wica. **3** An Pürricünni yakkalan äätin ike ti, an ike puuci taaji ogo, "Yoku päjjidi oon iije äkke kä jiik'a bilti ye?" **4** "An luugi Yeecüwa ogo, "Ikee batta age päkin Meerka jiik Joon ji ogo Näño iijjin ti, iken nanñii ogo oon ke iij? **5** An ike jaajjin ogo, 'Ina ken oon wäyen ke meen daleeda buwin an yore cooteeda ti iije ti, an wäätene agene gaan keellä yaanna. **6** An iken batta ñuca a yew anña men keelok, an gin'a coori yok Joon ye dale ñana piirgä giti mänbaan." **7** An taaji ogo, "An Müüca iccin jiik ogo men iije iñje meerka äkin an äkkee ina?" **8** An kiini Yeecüwa ogo, "A juuggic teynen ken ina tiingene kä Müüca ogo määngic dalje buw yaanna, an wääna iijjin ti ye batta anan. **9** An ikee kiine, m'ana iije äkkene kä jiik yakkalan batta kä balkitin an kuññu iij yanjalan ye, i anan nanjit balkitin." **10** An kiini baaddoni yeeke ogo, "An naana a biilkä ika yek waadgä oon ke iij ye, iinca ñana men kujit." **11** An kiinne ogo, "Yaakki batta

liiltä gïmkätä me muure, a m'aka a yüükkïni ti kä Joon
ye pääken. **12** Mäkkalaŋ a giitin kä migen a lucku, aŋ
mäkkalaŋ a dikin kä mäbaan aŋ mäkkalaŋ wäki cäwdä
bata lucku ogo Yätkitïn Pollon jïñe. M'ana liitit gïmgidi
yaakki ye, i dale gïmge. **13** Aŋ merkälen äbi me ike ti ogo
inke ðoocce witken ti aŋ njuülkee. Aŋ baaddoni me geri.
14 Aŋ Yeecüwa jaajjin ogo, “Dale merkälen ätä ika ti, aŋ
ŋana tïñge, bata yaakki Yätkitïn Pollon jïñe a yeenen.” **15**
Aŋ inke ðoocce witken ti aŋ njuülkene aŋ kaaccä woo. **16**
Aŋ oon yaŋkalaŋ äätin ike ti aŋ ike taaji ogo, “Nüüto, a
näñkä ŋerkä yaaka wali ye, ken bi naŋä kãñä üññü ke
cüle?” (aïōnios g166) **17** Aŋ kiini Yeecüwa ogo, “Ika tajdaa kä
ŋerrä ina? M'ana ŋeraŋ ye a Keelok. Aŋ naana iki tãkä
kaaccin ti üññü ti ye jiik iinini tïñjä.” **18** Aŋ ike taaji ogo,
“A jiik iinini yaaka wali ye?” Aŋ Yeecüwa jaajjin ogo,
“Ŋana iki nääkä me, ŋana iki näñä balkitïn, ŋana iki kätä,
aŋ ŋana iki päkä kä yelkitïn. **19** Wäac ke miic eemdä,
aŋ m'ana yiire kä ye bilgä bata yorü aŋan.” **20** Aŋ kiini
oon yaanna ogo, “Jiik iinini yaakka agä naŋdini muure,
aŋ a ŋaaka ken mor buunu ika ti? **21** Aŋ kiini Yeecüwa
ogo, “Naana iki tãkä wäatci agä küümon ye, atä aŋ waak
yüükü yäññä woo muure aŋ päaggä aangï aŋ iki bi cäygi
waak ŋerkä ñaalok pollon jï, aŋ wäattan äätä, baaddaa.”
22 Aŋ wäana oon yaanna tiññee kä aŋan ye ike kaaccä
woo i jone yaajaŋ näñka ike agee kä ceeggon ye. **23**
Aŋ Yeecüwa baaddoni yeeke kiinne ogo, “Ikee kiine a
gïtken, teyaŋ kä yaac kä kaaccin ti m'ana a ceeggon ye
Yätkitïn Pollon jï ti. **24** Aŋ ŋuca ikee kiine poŋulaŋ kä
kaaccin woo kalman käl tun ti kä yaana ceeggon kaacee

kä ti Yätkit̃in Jooŋ ti ye. **25** Aŋ wääna baaddoni tiŋŋene aŋan ye, i witken ðiiktin kä yaac aŋ jaajjin ogo, “Aŋ a ŋaani ken bi käñi mäkk̃in?” **26** Aŋ Yeecüwa däämj̃in iken ti aŋ kiinne ogo, “Naana mäbaan ti ye yaakki batta a päyin, aŋ naana Jooŋ ti ye wakkä muure a päyin. **27** Aŋ kiini Bütürüc ogo, “Yooru ikoon wakkä muure daljonon aŋ ikoon bäätonon iki ti. Aŋ a ŋaaka ken bi kañon?” **28** Aŋ iken kiini Yeecüwa ogo, “Ikee kiine a g̃itken, waan yaana wakkä muure nange daa me a kiccängenen ye, aŋ Minneni Mänbaan cääj̃ee nook yen maan̄ŋä yeene ti ye, i ikee yaaka ika baaddana ye, ikee cääna bi cääj̃ee noon̄ŋi caay witken kä yew m̄ügde äärgä t̄üggen yek mä Icärayiil yaaka caay witken kä yewwe ye. **29** Aŋ m'ana äärgä yeeke daljene iñi ke mädgen ke käwgen ke wäyen ke meen ke merkä yeeke ke yiil yeene ogo ika ye, bi käñi ään̄ke caykä kä caay a küüm̃in, aŋ bi yäti ün̄ñü ke cüle. (aiōnios g166) **30** Aŋ me ðiirken yaaka ðon̄gaŋ tiññan̄ ye, bi wääti a m'aka batta tiilcidi ye, aŋ m'aka daamgä me batta tiilcidi tiññan̄ ye, ken bi wääti a me mäyken.

20 “Aŋ Yätkit̃in Pollon̄ j̃iñe beel bata men mooye yen yiil yaana murjin woo kä tiññan̄änä määj̃i ñuuguloni ije yiil j̃i baanne ye. **2** Aŋ ike g̃imm̃in kä iñdin ñuuguloni, ñuugula carrä yen aŋ j̃iñe yaana liikidi ye, aŋ tucce yiil j̃i baanne. **3** “Ike ŋuca kaaccä woo aŋ poŋe mä tiññan̄änä ti, aŋ yurcin mäkkalaŋ yudok batta ñuugal ginkalaŋ weeldük. **4** Aŋ kiinne ogo, ‘Ate cääna ñuugele yiil yeeni j̃i, aŋ ikee bi iñe gin'a päjj̃idi ye.’ **5** Aŋ iken attä yiil j̃i ñuugal. Aŋ ike kaaccä woo aŋ t̄eejj̃ük, aŋ ŋuca kaaccä woo aŋ a g̃iñj̃iñi woo, aŋ nan̄jin kä yuudu keellä. **6** “Aŋ wääna

wuuj mä biigin ti cokelenee ye, i ike kaaccä woo, aŋ kãññä yakkalaŋ yudit. Aŋ taaññe ogo, 'Ikee yudde winni aŋ yoome ikee batta ñuugele ina?' **7** "Aŋ iken luukcin ike ti ogo, 'Baati m'ana ikoon agon kä müükkini ñuugula ye.' "Aŋ kiinne ogo, 'Ate ñuugele yiil ji baanni cääna.' **8** "Aŋ wääna biigin ti ðäägenee ye, män yiil m'ana agee kä ðoocon ye, kiinne ogo, 'Ñuuguloni bärkä iñä ñuugula carrä yeeken aŋ iijjä ti kä m'aka äätin ŋäjäk ye, ke ðakci kä m'aka iijjin ti ye.' **9** Aŋ wääna m'aka müükkĩ me ñuugula wuuj biigin ti äätene muure ye yaŋkalaŋ daa iñi me ñuugala carrä yen aŋ jiñe yaana liikidi ye. **10** Aŋ wääna me yaaka a iijjini äätene ye, ðüüci ogo iken bi kujo ko ðiräk, aŋ iken yaŋkalaŋ daa iñi me ñuugala carrä yen aŋ jiñe yaana liikidi ye. **11** Aŋ wääna ñuugala carrä yeeken koowene daa ye, iken uccin kä ŋümĩrin men mooye yen yiil ti, **12** aŋ jayok ogo, 'M'aka äätin ŋäjäk ye ñuugulin a wuuj kä keelok, aŋ iirjini ke ikoon yaaka ñuugulonon aŋ jiñe muure carrä giti ye.' **13** "Aŋ yaŋkalaŋ luugi män yiil ogo, "Muukonɗi iki batta agenii kä piikon, iki batta gimmĩni kä ñuugala carrä yen aŋ jiñe yaana liikidi ye? **14** Yüünü ken koowu aŋ atä. Ika ɗäkä iñdä m'aka äätin ŋäjäk ye, bata yaana iñnenii kä ye. **15** Ika batta teedäteet kä nääŋka ɗakkä naŋä kä tiil yeeki ye? Jonü giiraŋ kä yaana agä men ŋerconde me ti ye? **16** "Aŋ m'aka a ŋäjäk ye, ken bi wääti a ñomuk aŋ m'aka a ñomuk ye, ken bi wääti a ŋäjäk." **17** Aŋ Yeecüwa wääna atee kä Oorcaliim ye, ike kuññu baaddoni yaaka kä caay witken kä yewwe ye pääken, aŋ kiinne päy ji ogo, **18** "Tiije! İkiin atin Oorcaliim. Aŋ Minneni Mänbaan bi ääkkänä ŋac duuŋku

dänkä ke nüütoni jiik doocin yek Joon, an bi joocu me ke tüwe. **19** An wäättana müükkünü boorgu, an bi ñiyene kä yok, an dooygu kä bäädan an teljänä ti kaakkon jok. An nīnkä kä ðäk bi juwu ñaalok tüwnü ti. **20** An miy yen merkä Jabadī, äätin Yeecüwa ti ke merkä yeeke. An ðünjīn īñī an ike ñujgi yok kä ginkalañ. **21** An taaji Yeecüwa ogo, “İki ðäkä ñaaka?” An Yeecüwa luuñje ogo, “İka ðäkä merkä yeeki yaaka kä yewwe yaakki yañkalañ cääjji būñü birrä an yañkalañ buñ aam Yätkitīn yūññü ti.” **22** An kiini Yeecüwa ogo, “Gin yaana ñuye yaanna batta ñäjje. İkee bi līñte mätce kä ðon yaana bi mätcä kä ye, an ikee bi līñte wääce pillä yaana bi waajä ye?” An iken gīmmīn ogo, “Ee.” **23** An kiini Yeecüwa ogo, “İkee bi mätce ðon yeeni an cääjjin buñ birrä ke buñ aam ti batta a ika ken äccädä a ðückinī m'aka a wäägīñī woo kä Wäyo ye. **24** An wääna baaddoni yaaka kä caay ye tiññene añañ ye, iken mädin yaakka pingi. **25** An bārki ti Yeecüwa an kiinne ogo, “Ñäjje mügdoni yek ñommañ wiñe iken engä, an me mäyken yeeken ñuugal mügdin yeenen iken ti. **26** Ñana beeljidi añañ ikee ti, an m'ana ðäki wäätcidi a men mooye ikee ti ye, dale wääti a ñuugulo yeenic. **27** An m'ana ðäki wäätcidi a men mooye ikee ti ye, dale wääti a kiingon yeenic. **28** An Minneni Mänbaan batta äätin ogo, ike ñüügīlī me, ogo me ñuugelee an üññü yeene rätce ko me ðiirken. **29** An wääna kaaccene woo Ariya ye, ðon ðiirken bäätcin ike ti. **30** An ook yañkalañ kä yew cäyok päy taañ a uykuni an wääna tiññene Yeecüwa kaajdee kä ye, iken yaajjin ogo, “Mügdo ängoön ñingīn Minneni Daawüüt!” **31** An geri ðon ogo, “Tiinje īñī.” An ðääkcin yawgin kä yaac

ogo, “Mügdo ängoon njingın Minneni Daawüüt!” **32** An Yeecüwa yuuttu iñi an bärkene an taañne ogo, “Ikee ñake nänge ñaaka?” **33** An iken luukcin ogo, “Mügdo pätkoon wangin. **34** An ängi njingın Yeecüwa, an täämme wangin, an kä ñeeran anji wangin pättä an bäätcin ike ti.

21 An wääna iken äätene Oorcaliim kä cokal ye, an ñäagne ti baanle Beetpaac päam yaana wiñe a jengä jeytüünni ye ti, i Yeecüwa tuccin baaddoni yeeke kä yewwe ñomgen ti. **2** An kiini Yeecüwa ogo, “Ate baanle yaana ñomgic ti yaanna, an ikee bi käñe tüürün a weengon ke tüürünle yeene gunne ti. Gütke an icka kä. **3** An naana mąkalan ikee taañne ye, i kiine ogo ñakkı ko Mügdo, an ikee bi dale buwin äbe. **4** Yaakki wäättä ñäakit yaaka jaayi Joon kä bāto ye ogo, **5** “Mä Oorcaliim kiine ogo, ‘Yooñe, Yätkä yeenic äätidi ikee ti. An ike ñone agee ñuugini iñi, an taabit tüürün, an a tüürünle ken taabdee kä.” **6** An baaddoni yaaka kä yew ye nąjın bata yaana eenjene daa kä Yeecüwa ye. **7** An iken tüürün äbi ke tüürünle ike ti, an tüürünle ñucki ñac burunğu yeeken, an Yeecüwa taappä. **8** An ñon ñirken burunğu yeeken peti iñi päy ji ñome ti, an yakkalan nüülin jengä kimken ken peti iñi päy ji. **9** An ñon ñirken yaaka äätä ñome ti ke yaaka ñañe ti ye, yawdidi ogo, “Maanñä Joon ti kä Minneni yen Daawüüt! Nüülkin m'ana äätidi kä yąñtą Pıto ye ti! Maanñä Joon ti küüttülą polloñ ji!” **10** An wääna Yeecüwa kaaccee kä ti Oorcaliim ye, baan jıñe yore cükke muure an me tääccin ogo, “A ñaani ina?” **11** An ñon luukcin ogo, “A bāto Yeecüwa, mąn Naacira yen mä Jaliil.” **12** An Yeecüwa kaaccä kaal yen ąnlanñä ji, an m'aka kiji ke m'aka yäaji

ye ñootte woo muure wıca, aŋ dārāŋgā yek rāŋŋā tiil uuljene iñi ke noonŋi yek m'aka yāāji gūlkūteni ye. **13** Aŋ kiini Yeecūwa ogo, “A pergon Meenka Jiik Joon ji ogo, ‘Ān yeeni bi battā me ogo ān mallā,’ aŋ yelle yok a ān muddonŋi!” **14** Aŋ uykuni ke puudgu āātin ike ti ānlanŋā ji, aŋ ʔeeññe. **15** Aŋ wāāna ɖuunŋku dāŋkā ke nūūtoni yek jiik ɖoocin yek Joon yuʔtene nāāŋkā yāwkā yaaka naŋde ye, aŋ merkālen yaawene ānlanŋā ji ogo, maanŋā Joon ti kā Minneni yen Daawūūt ye ti, i iken piiŋdin. **16** Aŋ iken Yeecūwa taaji ogo, “Merkālen yaakka jiiken tiŋdā?” Aŋ luugi Yeecūwa ogo, “Ee. Ikee batta age pākin Meenka Jiik Joon ji? Jaay ogo, ‘İki merkālen ke tūntūlgū nūūŋŋi ogo iki maanjiida.’” **17** Aŋ iken dalji iñi Yeecūwa kaaccā woo baan mā Oorcaliim ji attā Betani, aŋ nīnīn wıca. **18** Aŋ kā tiŋŋāŋānā wāāna Yeecūwa ɖukcedee kā baan ji ye, nāāgi kāñ. **19** Aŋ yurcin jaan ŋoommu pāy taan, aŋ umgene ti aŋ batta a kāñon ʔulge, a gitke pāāken. Aŋ kiinne ogo, “Ŋana iki giidā ʔulgu ŋuca!” Aŋ kā ɖeɖan aŋŋi jaan ijiin woo. **(aiōn g165)** **20** Aŋ wāāna yoorene daa baaddoni ye, iken witken ɖiiktin, aŋ tāāccin ogo, “Jaan ŋoommu yaanni iwnā ogoo kā bīran aŋŋi?” **21** Aŋ luugi Yeecūwa ogo, “İkee kiine a gītken, naana ikee cāāyge kā luggin aŋ juuggic batta riijā ye, ikee batta bi a nāāŋkā yaaka nāŋŋā jaan ŋoommu yaanni ti ye, pāāken ken bi naŋde. Aŋ cāānna naana pāām yaanni kiine ogo, ‘ɖimjā wii mooye ji’ ye, i bi nāŋi ɖoŋe. **22** Aŋ naana ikee cāygene kā luggin ye wakkā muure yaaka ñuye kā mallā ye, bi kañe.” **23** Aŋ Yeecūwa attā kaal yen ānlanŋā ji, aŋ juwin nūūŋŋi me aŋ ɖuunŋku dāŋkā ke yātinī āātin ike ti, aŋ

tääccin ogo, “A mügdin yaana wali ye, ken ñuugilii kä waak yaakka, aṅ a ṅaani ken iki iññey mügdin yaanni?”

24 Aṅ luugi Yeecüwa ogo, “Ikee cääna bi taaje kä tääctāṅ kä keelok, aṅ naana ika luuṅṅa ye, ikee cääna bi nüütke kä mügdin yaana wali ye ken naṅdä kä waak yaakki. **25** Mügdin Büüllü yen Yaaya ätä wa, ätä pollon jī halla ätä mänbaan ti?” Aṅ iken luugin pääken ogo, “Aṅ bi yore luuge ogo? Naana ikiin jaaccin ogo ääto pollon jī ye, ike ikiin bi kiinin ogo, aṅ ikee batta luggede kä ike ina?”

26 Aṅ naana ikiin jaaccin ogo ääto mänbaan ti ye, ikiin boocin kä ṭon, me muure Yaaya ṅājjanä a bāṭo.” **27** Aṅ iken Yeecüwa luugi ogo, “Batta ṅajjon.” Aṅ kiini Yeecüwa ogo, “Cääna ikee batta nüütkede kä mügdin yaana wali ye ken ñuugulu kä.” **28** Aṅ iken taaji Yeecüwa ogo, “Ikee päje ogo ṅaaka kä yaanni? Oon yaṅkalan cäyge merkä kä yew. Aṅ ike attä minneni yaana a iicca ye ti, aṅ kiinni ogo, ‘Minneni yeeni, ätä ñuugulu yiil jī tiñṅaṅ.’ **29** “Aṅ minneni luukcin ogo, ‘Ika batta ätä.’ Aṅ wäattan jone ääkkene aṅ attä. **30** “Aṅ wäy attä minneni kalan ti aṅ kiinne kä jik keelkä, aṅ ike jaajjin ogo, ‘Abba, ika bi ätä.’ Aṅ batta a aton. **31** “M'aka kä yewwe yaakki ti, a ṅaani ken ṅaṅṅä ṭaktāṅ wäyen?” Aṅ iken luukcin ogo, “A iicca.” Aṅ iken luugi Yeecüwa ogo, “Ikee kiine a gütken dūṭoni yaacken ke balkä ikee bi yütene ti Yätkitīn Joṅ ti. **32** Aṅ Yaaya äatin ikee nüütkede päy woṅṅu, aṅ ikee batta age luggini kä ike. Aṅ dūṭoni yaacken ke balkä ken luggin kä ike. Aṅ wäana yuṭṭee kä aṅan ye, ikee cääna batta age luggini kä ike, aṅ ikee batta age ḍagin kä nāṅṅkä yaackä yeekic.” **33** Aṅ Yeecüwa jaajjin ogo, “Gäärrä yaanni tiije

ɲuca. Aɲ wīca oon yaɲkalaɲ a mǎn ɲommaɲ pīttǎ yiil aɲ
 yaɲɲe yok kǎ kaal, aɲ ɬummu taga aɲ kuɬɬu ǎn kүүлconde
 yen tīico. Aɲ müükkenene pītoni ogo pītcīko, aɲ ike īɲjī
 yen ɲommaɲ, aɲ ike attǎ woo baan yaɲkalaɲ ti. **34** Aɲ
 wǎána waan errǎ cokulenee ye, ike tuccin ɲuuguloni
 pītoni ti ogo ike ǎckīi me yeeke. **35** Aɲ pītoni ɲuuguloni
 yeeke koowi aɲ keelok jiibi, aɲ yaɲkalaɲ nǎgi ɖok, aɲ
 yaana wǎātcete kǎ ɖǎk ye yibi kǎ guygu. **36** Aɲ tuccin
 ɲuuguloni yakkalaɲ ɲuca ɖirǎk kǎ yaaka īijjīn ye, aɲ
 nǎɲgi nǎǎɲkǎ keelkǎ. **37** “Aɲ düüññīn ti tuckene minneni
 yeene aɲ jaajjin ogo, ‘A minneni yeeni bi eemtǎ.’ **38** “Aɲ
 wǎána minneni yoozene daa ye, jaajjin ogo, ‘A minneni
 mǎn yiil inni, ǎāte nǎkīn ɖok nuɲko yǎɲɲǎ yeene koowīn
 daa kǎ ye.’ **39** Koowi aɲ yeepi woo yiil taɲ aɲ nǎgi ɖok.”
40 Aɲ Yeecüwa tǎāccin ogo, “Aɲ naana mǎn yiil ǎtǎ ye
 yoku pītoni yaakka naɲe ogoo?” **41** Aɲ luugi ogo, “Me
 yaacken yaakka bi nǎge ɖuuggin kǎ nǎɲɲǎ yaajgonɖe,
 aɲ yiil bi müükke pītoni yakkalaɲ yaaka bi ike ǎckǎnǎ
 yeeke waan errǎ ti ye.” **42** Aɲ kiini Yeecüwa ogo, “Ikee
 batta age pǎkin Meenka Jiik Joon jī ogo, ‘Jaan kīye yaana
 tüüññīi yok kuɬoni ye ken wǎātto ogo taɲkuulu yaana
 tīlciɖi ye, aɲ a yaana naɲi Pīto ye inni, aɲ ken yǎwaɲ
 daammǎ yoono ti? **43** “Aɲ ikee kiine, Yǎtkītīn yen Joon bi
 aɲgǎnǎ me yok ikee ti, aɲ īɲgǎ me ɬon yaaka gidok jengǎ
 ɬulgen yeeke ye. **44** Aɲ m'ana ɖīmji pǎām yaanni gītī ye bi
 liiktī, aɲ m'ana ɖīmǎnǎ gītī pǎām yaanni ye bi ruumtit
 gītī.” **45** Aɲ wǎána ɖuunɲu dǎɲkǎ ke Pīrrīcīnnī tiɲɲene
 gǎǎrrǎ Yeecüwa ye i ooki gītī ike jaay ogo iken. **46** Aɲ iken

ṭākī ogo yoku mügjī aṇ iken bojgin kā ṭoṇ yaaka Yeecüwa
ḍooccutu ogo bāṭo ye.

22 Aṇ ṇuca Yeecüwa jaajjin kā gäärrä, aṇ iken kiinne
ogo, **2** “Yätkitīn Polloṇ jīñe beel bata yātkā yaana tuttu
ammani ñäänkä yek minneni yeene ye. **3** Aṇ ñuuguloni
yeeke tucce m'aka a bargin ye ti ogo, ääto ammani ñäänkä
ti, aṇ iken muure yaakkä kā äätin. **4** “Aṇ ṇuca tuccin
ñuuguloni yakkalaṇ, aṇ kiinne ogo, ‘M'aka a bargin ye
kiine ogo ammani tooṇṇoo, aṇ näckälen caakken ke yātkä
yeeke iirroo pugin, aṇ wakkä muureen ogo päjjīnī aṇ ääto
ammani ñäänkä ti.’ **5** Aṇ iken jiik yaakka gäälji woo, aṇ
piirjin woo yaṇkalaṇ attä yiil jī baanne, aṇ yaṇkalaṇ attä
ñuugula yeene ti. **6** Aṇ yakkalaṇ ñuuguloni yeeke müügī,
aṇ aammi yokīn kā yaac aṇ nägi ḍugin. **7** Aṇ yātkä pennä,
aṇ tuccin kääygä yeeke ogo nääkoni nägjī ḍugin aṇ baan
mooye yeenen tuñjī woo. **8** Aṇ ñuuguloni yeeke kiinne
ogo, ‘Ammani ñäänkä a päjjīnī aṇ m'aka barrīn ye, batta
päjjīdī kā äätin. **9** Ate nāṇṭ'a purcete pääygä ye, aṇ m'aka
kaññe ye bare muure dale ätä ammani ñäänkä ti.’ **10** Aṇ
ñuuguloni yaakka kaaccä woo attä pääygä gītī, aṇ m'aka
kañi ye, ḍüülī ti muure ṇerken ke yaacken, aṇ än jīñe yen
ñäänkä küümmü kā wilgä. **11** Aṇ wääna yātkä kääjenee kā
äräk yurtee kā wilgä ye, ike yuṭṭu oon yaṇkalaṇ batta
eṇit buruṅgu ñäänkä. **12** Aṇ taaññe ogo, ‘Muukonḍi, iḱi
kääjini ogoo äräk winni, i iḱi batta cäygini kā buruṅgu
ñäänkä aṇan?’ Aṇ oon batta a lüükcinī. **13** Aṇ wina yātkä
jaajjin ñuuguloni ti ogo, ‘Ḍiige inke ti ke kīige ti, aṇ
yeepe mīllä gītī, nāṇṭa ba' iwok ke ṇeeynä me leken.’ **14**
M'aka a bargin ye ḍiräk, aṇ ḍeewken ken a wakin. **15**

Anj Pírríciínní attä woo, anj läälin pugin ogo Yeecüwa
 baabji jaajjo jiikkalañ nuñko mügjiida ko ye. **16** Anj tuccin
 baaddoni yeeken ike ti, ke yüükkodotini yek ñirüüdüc, anj
 kiini ogo, “Nüüto, ñkí ñajjini jiik'a a gítken ye ken jaayä.
 Anj ñkí nüütü kä päy Joonj a gítken. Anj ñkí batta booju kä
 mäjkalañ, anj ñkí batta wäkä gítí me. **17** Nüüttoon ñkí
 paydá ogo ñaaka yaanni ti? Yoku päjjídi ikoon äccon ñüllü
 iñgä me yätkä Kaycar yen mä Ruumaan halla ba'ay?”
18 Anj yíñ yeenen ñajjánä Yeecüwa anj taaññe ogo, “Ikee
 läañoni, Ika puuccada ina? **19** Nüütka tiil yaaka äccätä
 me ñüllü ti ye.” Anj ike äcki me woo tiil yek Ruumaan.
20 Anj iken taaji Yeecüwa ogo, “Biilkä ke perrä yaanni
 a yen ñaani?” **21** Anj iken luukcin ogo, “A biilkä yätkä
 Kaycar yen mä Ruumaan.” Anj kiinne ogo, “Waak Kaycar
 iñe Kaycar, anj waak Joonj iñe Joonj.” **22** Anj wääna tiingene
 añañ ye, iken witken ñiiktin anj dalji iññi anj kaaccä woo. **23**
 Anj niínnä yaanja ti Cüddügiínní äätin Yeecüwa ti, anj iken
 a m'aka jayok ogo juwin tüwnü ti baawgo ti ye, anj ike
 taaji, **24** anj kiini ogo, “Nüüto, Müüca jaay ogo, naana oon
 tüwno i merkä baawgo ti ye, i määden boro koowje ääcee
 ko woo merkälen yek määden. **25** Anj mädin yakkalañ kä
 ñaṭükel waadgo ti winni. ñicca ñiññä anj tüwnü, anj batta
 a giton merkä, anj iñj dälkene mädden. **26** Anj cääna
 bäätcin ke ñäk ñañjin nääñkä keellä anj attä ke ñaṭükel ti
 muure. **27** Anj düüññin ti muure iñj tüwnü cääna. **28** Anj
 äñ jñe yen juwin tüwnü ti, m'aka kä ñaṭükel yaakka ti,
 iñj bi wääti a yen ñaani, iken yaaka kuññu yaakka ti?” **29**
 Anj iken luugi Yeecüwa ogo, “Ikee age yäayin kä yaana
 ikee batta ñajje kä meenñkani ke teynä yen Joonj ye. **30** Anj

aṅ jiñe yen juwin tüwnü ti me batta ñiñi, aṅ batta ñeygä
 me, aṅ bi beelji bata malañji pollon ji. **31** Aṅ ikee batta
 age päkin Meerka Jiik Joon ji wäana Abrayim ke Icaak ke
 Yaagüüp tüwgene kä on ye? I Joon jaajjin ogo, **32** 'Ika
 agä Joon yen Abrayim, ke Joon yen Icaak, ke Joon yen
 Yaagüüp.' Aṅ ike batta a Joon yen mä tüwin a Joon yen
 mä üdin." **33** Aṅ wäana ñon tiingene nüññe ye, i witken
 ñiiktin. **34** Aṅ wäana Piriñiññi tiingene ogo Cüddügiññi
 lüüyniñi witin Yeecüwa ye, i Piriñiññi yoken ñili nantä
 keellä ogo taajji ñuca. **35** Aṅ yañkalañ iken ti a nüüto yen
 jiik ñoocin yek Joon, aṅ ike puuci taaji ogo, **36** "Nüüto, a
 iinin yaana wali ye, ken tiñcidi jiik ñoocin yek Müüca ti?"
37 Aṅ luugi Yeecüwa ogo, "Piñto yüünü Joon bilgä kä jonü
 muure, ke yorü muure, aṅ ke paydinni yüükü muure.'
38 A iinin yaana tiñcidi aṅ iññidi ye inni. **39** Aṅ yaana
 baatcidi ye beel bata menen, 'M'ana yiire kä ye bilgä
 bata yorü anan.' **40** Aṅ jiik ñoocin muure yek Müüca ke
 nüññü yen bañoni a ñekin ti jiik iñiñi yaaka kä yewwe
 yaakki ti." **41** Aṅ wäana Piriñiññi yoken agene daa kä
 ñilgin ye, i iken taaji Yeecüwa ogo, **42** "Ikee payde ogo
 ñaaka kä Macii? Ike a minneni yen ñaani?" Aṅ luugi ogo,
 "A minneni Daawüüt." **43** Aṅ kiinne ogo, "Aṅ Daawüüt
 jaay kä Wäaktäñ Joon, aṅ Macii badde ogo 'Mügdo yeeni,'
 ina? Aṅ Daawüüt jaay ogo, **44** "Piñto jaajjin Mügdo yeeni ti
 ogo, "cääjjä buñi birrä ti, ke ädäñji yüükü ñoocu daa
 kä iñi kiñgü ti." **45** Aṅ naana Macii battä Daawüüt ogo,
 'Mügdo yeeni,' ye, i a minneni yeene ogoo?" **46** Aṅ jiik
 yeeke ti baati m'ana liññiñi kä luññu ike ye. Aṅ niññä
 yaanja ti baati m'ana yore ñuwan kä tajdin ike ñuca ye.

23 Aṇ Yeecüwa ɬoŋ ke baaddoni yeeke kiinne ogo, **2** “Nüütoni yek jiik ɖoocin yek Jooŋ ke Pïrrïcïnni yaaka nüüti jiik ɖoocin yek Müüca ye. **3** Nääŋe aṇ gin'a kiinte kä ye giŋgede. Aṇ ɲana ikee baadde nääŋken, iken päki aṇ batta nanṭä. **4** Iken ɖiigä ɖürdinni pekkä, aṇ ɖoocutu me ɖuuggen ti, aṇ iken kä ɖuuggen batta ɬäki inken cükcütü yokin ogo me yüükkii ti. **5** “Iken nääŋken muure nanṭä ogo yoorji me. Iken enjit meenḡkani mäyken buggen ti a ɬuurgin cäyge giiti biykälen yek meenḡka lanṇä, aṇ iken enjit buruŋgu tügen a bültani bääykä. **6** Aṇ iken billä nanṭä ba' eemdin ke nanṭä ba' jon ñamme, aṇ me ñomgen ti nanṭä ɲerrä daanmallä yen Yühüünṇi ji, **7** aṇ iken ɲüptä me weeldük kä eemdin, aṇ bäärgä me ogo, ‘Nüütoni.’ **8** “Aṇ ɲana ikee bäärga me ogo, ‘Nüütoni,’ ikee cäygene kä Nüüto a keelok, aṇ ikee iire muurijaan. **9** Aṇ määŋkalaṇ ɲana bääre ɲommañ wic winni ogo, ‘Wäac,’ ikee cäygene kä Wäy a keelok a Jooŋ, yaana ñaalok pollon ji ye. **10** ɲana ikee giŋmede määŋkalaṇ ikee bääre ogo, ‘Mügdoni,’ ikee cäygene kä Mügdo a keelok, a Macii. **11** Aṇ m'ana tālaṇ waadgi ti ye, dale wääti a ñuugulo yeenic. **12** Aṇ m'ana ɖoŋe äärede ñaalok ye, i bi ɖuukunu me iñi, aṇ m'ana ɖoŋe ɖuukcede iñi ye, i bi ääränä me ñaalok. **13** “Jooññu ikee ti nüütoni jiik ɖoocin yek Jooŋ ke Pïrrïcïnni, ikee lääñoni! Ikee äntüke yen Yätkiti Pollon jiñe üüljene me ñomgen ti, aṇ ikee kä ɖuuggic batta kaaccede ti. Aṇ m'aka ɬäki kaaccidi ye, i batta bääggede kaaccidi. **15** “Jooññu ikee ti nüütoni jiik ɖoocin yek Jooŋ ke Pïrrïcïnni, ikee lääñoni! Ikee atcede ircede woo wii mooye ke ɲommañ yilte kä yok men, aṇ naana men

keelok yore yelle ye, i ike naŋe päjjidi atī maccük ääŋke
 kä yew bata ikee. (Geenna g1067) 16 “Jooññu ikee ti woydoni
 uyken yaaka jayok ogo, ‘M'ana liitto ko änlaŋŋä ye, batta
 ogo ginkalaŋ, aŋ m'ana liitto ko tiilgä änlaŋŋä ye, i ogo
 ɖekon ko liittäŋ yeene.’ 17 Ikee uykuni bucken! A yaana
 wali ye ken tiilcidi, a tiilgä, halla a änlaŋŋä yaana tiilgä
 laadde yok ye? 18 Aŋ ikee jaaye ogo m'ana liitto ko tambal
 ye batta ogo ginkalaŋ, aŋ m'ana liitto ko äccin yaana
 äccidi me tambal wic ye, i ike ogo ɖekon ko liittäŋŋi
 yeeke. 19 Aŋ ikee uykuni! A yaana wali ye ken tiilcidi, a
 äccin halla a tambal yaana äccin laadde yok ye? 20 Aŋ
 m'ana liittä kä tambal ye, i liittä kä wakkä yaaka tambal
 wic yaakka muure. 21 Aŋ m'ana liittä kä änlaŋŋä ye, i
 liittä kä ike, aŋ ke Jooŋ yaana cäy ike ti ye. 22 Aŋ m'ana
 liittä kä pollon ye, i liittä kä nook yen Jooŋ, ke Jooŋ yaana
 cäy ike wic ye. 23 “Jooññu ikee ti nüütöni jiik ɖocin yek
 Jooŋ ke Pïrriciïnni, ikee lääñoni! Ikee wängic tiiccede
 kä äccin caycayni, yek waak garkä yaaka kañde balkä
 yeekic giti ye, bata jengä kilkä, aŋ ikee gin'a tiilcidi jiik
 ɖocin yek Jooŋ ti ye gäale giti, woŋŋu ke ängin ŋing'in
 ke luggin. Yoku päjjidi wakkä yaaka tiilcidi ye, ŋana gäale
 giti. 24 Ikee woydoni uyken! Ikee yüüñ angede yok'in
 piitti, aŋ kalman ken lade! 25 “Jooññu ikee ti nüütöni
 jiik ɖocin yek Jooŋ ke Pïrriciïnni, ikee lääñoni! Ikee
 ɖon ke kooɖal laade kä üntük, aŋ külok jïñe ti küümü kä
 ɖäälkä, aŋ küümü kä jon tälle ke gaannä wakkä me. 26
 Ikee Pïrriciïnni uyken, paraŋ iijje ɖon ke kooɖal looke ji
 woo, nuŋko üntük bi latee kä woo ye. 27 “Jooññu ikee ti
 nüütöni jiik ɖocin yek Jooŋ ke Pïrriciïnni, ikee lääñoni!

Ikee beele bata kälkä yaaka a weecin ladaŋ, aŋ üntük üükidî woo ɲeraŋ, aŋ gîtken ti a küümon kä mä tüwîn äwgen aŋ waak muure däläŋ ye. **28** Aŋ ikee cääŋna üükede woo age mä wotku mäkkalaŋ ti, aŋ juuggic ti a küümîn kä lääñtäŋ ke ɬäktäŋ yen liiŋŋä gîti jiik ɖoocin. **29** “Jooññu ikee ti nüütöni jiik ɖoocin yek Jooŋ ke Pîrrîcîññi, ikee lääñoni! Ikee bâte kälkä witken yek bätöni ke mä wotku yaaka näge ɖugin dänkä yurgic ye, aŋ ɲeerde yokîn. **30** Aŋ ikee jaaye ogo, ‘Naana yoku ikoon bilton ti niïnkä dänkä yurgo ti ye, ikoon yoko batta yoku coorron kä nänŋä bätö.’ **31** “Aŋ kä jiik yeekic yaakka ikee nüüte kä ɖuuggic ogo ikee agje kilkä m'aka nääkono bätöni ye. **32** Ate ñomuk aŋ waak'a iijjene dänkä yurgic ye ɖaage. **33** Ikee käggä! Merkä pääñdaŋŋi! Ikee bi likce woo ogoo kä yiñ yen maañ? (Geenna g1067) **34** “Ina ken tuckede kä bätöni ke ɲäjñoni ke nüütöni jiik ɖoocin yek Jooŋ yaakka. Yakkalaŋ bi näge ɖugin kä ɬellä kaakkon jok, aŋ yakkalaŋ bi ɖooye daaŋmallä yen Yühüüññi jî, aŋ bi ñoole baan ke baan. **35** Aŋ kä yaakki jooññu bi käjä iñi ikee ti kä yïmgä mä wotku muure yaaka puuktin ɲommañ wic ye, iijjidi ti kä yïmgä män woññu Abiil ke yïmgä Jakariya ti minneni Barakiya yaaka nänŋe waadgä äñlaññä ke tambal ti ye. **36** Aŋ ikee kiine a gîtken jooññu yaanna muure bi ätä iñi kilkä yaakki ti. **37** “Ay! Oorcaliim, Oorcaliim, baan mooye yaana nääkä bätöni, aŋ yibbä tüüjgi yek Jooŋ ye, äänki aŋŋa ɲiŋŋä muure ika ɬäkä ogo merkä yüükü ɖuljo yokîn bata aatŋä yaana ɬulge ɖulde yokîn bugge ti ye, aŋ ika batta bääggadaa! **38** Yoore än yeenic dälkene kä Jooŋ

elan. 39 Ikee kiine, a gütken ika batta bi yooru ŋuca ke jaajje kä ogo, ‘ŋüülkīn m'ana äätidi kä yāntān Piŋto ye.’”

24 Aŋ Yeecüwa kääjin woo kaal yen ānlanŋä jī aŋ wääna atee kä ye, baaddoni yeeke äätin ike ti, aŋ ike nüütcutü ogo, däämjo baŋŋäni yek ānlanŋä ti. 2 Aŋ luukke ogo, “Baŋŋäni yaakka muure yoodde? Ikee kiine a gütken, baati pääm yaana bi maŋjänä me menen wic ye, bi düümtit giti muure.” 3 Aŋ wääna Yeecüwa cääjjenee kä pääm yaana wiŋe a jengä jeytüünni ye ti, i baaddoni yeeke äätin ike ti pääken, aŋ ike taaji ogo, “Nüütcoon waak yaakki bi nāŋe duuggen tooku? Aŋ a ŋaaka ken bi a gin'a nüüti äätin yüünü ke düüñin yuungu ye?” (aiōn g165) 4 Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “Waŋgic tiice ŋana ikee yääyte māŋkalan. 5 Me diirken bi ätä kä yāntonŋi, aŋ jayok ogo, ‘Ika agä Macii!’ Aŋ iken me diirken bi malgä ŋingīn. 6 Aŋ ikee bi tiŋe kä yääñdanŋi, ke jigärgä yek yääñdanŋi, aŋ ŋana yokic cükcede, waak yaakka bääkkan daa bi nāŋi duuggen, aŋ batta mor a düüñin ina. 7 Aŋ ŋon yakkalan bi juwu kä yiñ ŋon yakkalan ti, aŋ yätkitīn bi juwu kä yiñ yätkitīn ti. Aŋ kāñ bi wääti ke buktuŋ ŋommañ nānkä yaaka a päkkitŋi ye ti. 8 Aŋ yaakki muure a iijjīn ti pillä yen giidä aŋ yaŋkalan mor irä. 9 “Aŋ wäättan ikee bi müüke me, aŋ nāke me dugin, aŋ ikee bi putkene giti ŋon muure ogo ika. 10 Aŋ waan yaanja ti me diirken bi ŋomgen yeljānā woo luggin ti, aŋ bi äägä ŋätin, aŋ bi puudu giti waadgen ti. 11 Aŋ bātoni diirken yaaka a yelonŋi ye, bi ükü woo, aŋ me diirken bi yäägä dugin. 12 Aŋ kä diirin yen liiŋŋä giti jiik doocin, biilin yen me diirken bi lüy. 13 Aŋ m'ana wääci ke düüñin ti ye, bi kāñi mākkin. 14 Aŋ Jiik ŋerkä

yen Yätkit̃in Polloñ j̃iñe bi pakä me ñommañ wic muure,
 nuñko tiinge daa ñoñ muure, añ wäattañ düüñiñ bi ätä.
15 “Ikee bi yuṭe ḍällä yen cüültiñ yaana jaayi bāto ḍaniyal
 ye, yudit̃ külok Änlañṇä.” Dale m'ana pak̃i ye ükc̃i git̃i.
16 “Añ wäattañ dale m'aka Yühüdiya ye, lüdok pämkä
 witiñ. **17** Añ dale m'ana cäy daañ wic ye, ṇana kääjidĩ
 iñĩ ogo ike kujje gin'a äräk baanne ye. **18** Añ dale m'ana
 yiil̃ j̃i ye ṇana ḍükc̃idĩ ṇäjäk ogo ike kujdee bur̃ṇu yeene.
19 Añ bi yaajañ kä yaac määngä yaaka lacok ke yaaka
 ñiitĩ ye ñiinkä yaakca ti! **20** Mäṭe nuñko ṇana ṇañ yeenic
 wäätcedee a wiiññäk añṇi ke Äñ J̃iñe Wäakt̃añ ti. **21** Añ
 pillä mooye bi ñañĩ ḍoṇe waan yaanja ti, yaana batta a
 ñañoñ ḍoṇe wääna daa kä iij̃iñ ti ñommañ ye, ke tiññañ.
 Añ batta bi ṇücc̃i ñañĩ ḍoṇe ṇuca. **22** Añ naana ñiinkä
 yaakca batta ṇüüntü me yok̃iñ ye, i baati m'ana bi üt̃ ye,
 añ kä j̃iik mā wakiñ yek̃ Jooñ keñ ñiinkä yaakca bi ṇüünge
 daa me yok̃iñ. **23** Añ naana m̃añkalañ ikee kiiñne ogo,
 ‘Däämme Macii inninne,’ ke ogo, ‘iya w̃ica,’ ye, ṇana ikee
 luggede. **24** Maciini yaaka a yeloñṇi ke bātoni yaaka a
 yeloñṇi ye bi ükü woo, añ ñañĩ ñäänkä ke waak'a yāwañ
 ye, ogo yääj̃i ko witiñ me, ke cäänna m'aka a wakiñ kä
 Jooñ ye naana päjjodo ye. **25** Yoore, ikee nüütkeñe kä
 yaakki i batta mor wuuñ ḍägä. **26** Añ naana m̃añkalañ
 ikee kiiñne ogo, ‘Däämje, Macii iya luummuk,’ ye, ṇana
 ikee kaaccede woo. Añ naana jaaj̃iñ ogo, ‘Däämme ike
 inni äräk,’ ye, ṇana ikee luggede. **27** Bata yaana w̃ild̃iñ
 diiked̃e kä ñomuk atee ke ṇäjäk ye, bi beelj̃i bata äätiñ
 yen Minneni M̃anbaan. **28** Añ ñañṭ'a cäyge giñ tüwoñ
 ye, i weñgä yokeñ ḍültü w̃ica. **29** “Añ kä ḍeerañ añṇi

naana tiññidīn yen nīīnkā yaakca ti dūūñīn ye, añ bi ūlji īñī, añ paan batta bi dīkī añ kiṭṭāni pollon bi ḍiimdit īñī, añ teynāni yek wakkā pollon jiñe bi būkcī. **30** “Añ waan yaanja ti gin'a nūūti ye, bi ūkū woo pollon ji yen Minneni Mānbaan, añ wāattan ṭon yek ḥommañ wiñe bi nūūjji. Añ iken bi yūrci Minneni Mānbaan āatā curuṅgu gīti kā teynā ke maanḡā yāwconḍe. **31** Añ malaṅḡi yeeke bi tuce kā īwok gūltete, añ m'aka waṅḡe ye bi ḍūūlūnū ti kā ṇomuk ke ḡjāḡ ke ṇaalok ke īñī ke nānkā muure īñī pollon ḡoy. **32** “Ḥjje nūūṇṇū gāārrā yen kaapṭā yaanni ti. Naana kimke kattā īñī añ gitke ḡiimmin ye, i ḡjje ogo yīltūke cokolono. **33** Añ cāanna naana ikee yuṭṭee waak yaakka muure ye, i ḡje ogo Minneni Mānbaan cokolono ti āntūke tūk. **34** Ikee kiine a gītken, waak yaakka muure bi nāḡi ḍuuggen, i batta mor kil yaanni tūw. **35** Pollon ke Ḥommañ bi wīci īñī, añ jiik yeeki batta bi wīci īñī. **36** “Nīinnā yaanja ke wuṅ yaanja baati m'ana ḡjḡjā ye, cāanna ke malaṅḡi yek pollon jiñe batta ḡjḡjā, a Wāy pare ken ḡjḡjā. **37** Bata wāana wāattee kā nīīnkā Noo ti ye, cāanna bi wāati āatin Minneni Mānbaan ti. **38** Añ nīīnkā yaakca ti i mor tāāl irā iken āmī añ mātī, añ iken ḍijji añ ḍeyḡā me, ke nīinnā yaana kaaccene kā Noo kuun ji ye. **39** Añ iken batta ḡjḡjā ginkalaṅ ke tāāl āate añ iken mūūññe muure, añ bi wāati bata āatin yen Minneni Mānbaan ti. **40** “Añ ook kā yew bi ṇuugal yiil ji muuṭuk, añ keelok bi koowgu me añ yaṅkalaṅ bi maṅjānā me īñī. **41** Añ māāṅḡā kā yew bi ḍijji pāāmḍeynā ti añ keelok bi koowgu me añ yaṅkalaṅ bi maṅjānā me īñī. **42** “Añ cāyā i īkī kiijḡdā woo kā yaana āatin Piṭo yūūnū kujḡeda kā ye. **43**

Aŋ yaakki ookci giti naana yoku men mooye yen an njäjä
 wuuj yaana wali ken bi aatete kato ye, ike yoku kijiidi
 woo an an yeene batta baagge liikä me giti. **44** Ikee dale
 yokic age tootin wuuggu muure, Minneni Mänbaan bi
 ätä kä wuuj yaana batta ike payde daa kä ye. **45** “Aŋ a
 ŋaani ken a ŋuugulo yaana a luggini an a njäjo ye, yaana
 müükkünü men mooye yeene an yeene jiŋe muure ye,
 an meken inde waak aämkä kä wuuj yaana päjjidi ye
 ti? **46** ŋerrä ŋuugulo yaana wädänä men mooye yeene
 ŋuugal naana ike duku ye. **47** Ikee kiine a gitken men
 mooye ŋuugulo yaana bi müükke wakkä yeeke muure.
48 Aŋ naana ŋuugulo yaana a yaajgonde an payit jone ti
 ogo, ‘Men mooye yeeni bi kuru,’ **49** an üccä kä giimmä
 ŋuuguloni meken an ämī an mätī ke maaddo määnŋi ye,
50 i men mooye yen ŋuugulo yaana bi ätä kä niinnä
 yaana batta njäje ye, ke wuuj yaana batta njäje ye. **51**
 Aŋ ŋuugulo yaana bi jooje kä jooññu yaajgonde, an bi
 dooce ke läänōni nantä ba' iwok ke ŋeeynä me leken.

25 “Aŋ Yätkitin Pollon bi beeljī bata ŋulgu yaaka kä caay
 kuññu dikoni yeeken ye an atī purjidi ke or ñääññä ye. **2**
 Yaaka kä duuc ye a amgi an yaaka kä duuc ye a njajjoni. **3**
 Yaaka kä duuc a amgi yaakka dikoni yeeken koowi an
 batta a kujin ñownä dikoni. **4** Aŋ yaaka kä duuc a njajjoni
 yaakka kuññu küjbünni yek ñownä ke dikoni yeeken.
5 Aŋ wäana or ñääññä kuurenee ye iken muure bänŋä
 an oodi. **6** Aŋ miillä kule giti iken cüki yokin yäaw ogo,
 ‘Yooŋe or ñääññä iya aätä! Käaje woo an paake.’ **7** “Aŋ
 ŋulgu juwin ñaalok muure an dikoni yeeken tooti yokin. **8**
 Aŋ yaaka kä duuc a amgi yaakka jaajjin njajjoni ti ogo,

‘Iñon ñownä yeekic ti kä ðeewarj dikoni yooko ðarjja tüwok.’ **9** “Añ luugi njajjoni ogo, ‘U’u, yaakki ikin batta bi pääjjiñin müürinaan, päjjidi ikee ate yäajoni ti añ kije yek ðuuggic.’ **10** “Añ wäana iken attene kä kijene kä ye, i or ñääññä ðäägin ti, añ yaaka yoken agene kä tootin yaakka, kaaccene kä äräk nantä ba' ammani ñäänkä, añ äntüke üülji me. **11** Añ kä ðeerarj añji tulgu meken äätin añ jayok ogo, ‘Mügdo, Mügdo, kupkoon äntüke.’ **12** “Añ luugi or ñääññä ogo, ‘Ikee kiine a gïtken, ikee kuje.’ **13** Añ añji kiijjede woo kä yaana niinnä ke wuuj yen ðuukin yeeni kuje daa kä ye. **14** “Añ ñuca Yätkitïn Pollon jiñe a päaygon kä oon yaana atï taarjalarj kä utar, añ ñuuguloni yeeke bärkene ti añ müükkene tiil yeeke wäana atee kä ye. **15** Añ yarjalarj iññe kücümgu tiil kä duuc añ menen iññe kücümgu tiil kä yew, añ ðäke iññe kücam tiil kä keelok añ yarjalarj daa iññe kä liildin yeene. Añ wäattan ike attä. **16** “Añ yaana kuññu kücümgu tiil kä duuc ye attä añ ñuugulenee kä añ ñuucin ti meken kä duuc ñuca. **17** Añ yaana kuññu kücümgu tiil kä yew ye, nanjin bata menen añ ñuucin ti meken kä yew ñuca. **18** Añ ñuugulo yaana kuññu kücam tiil kä keelok yaanna küññü käl, añ tiil men mooye yeene jikke iñi. **19** “Añ wäana niinkä ðiirene ye, i men mooye yen ñuuguloni yaakka ðuukin, añ cääjjin iñi parjja tiil ti ke iken. **20** Añ ñuugulo yaana a kujon kücümgu tiil kä duuc ye, äätin añ ääcin ti meken kä duuc ñuca, añ jaajjin ogo, ‘Men mooye, ika iñña kücümgu tiil kä duuc, añ yooru, ika ääcänä ti meken kä duuc ñuca.’ **21** “Añ kiini men mooye yeene ogo, ‘Ñerarj kä yaac! İki ñuugulo ñerconde yaana a lüggini ye, iki agä lüggini kä

tīññā gin deerconḍe, iḱi bi ḍooceni ḍiirken gītī, āātā kaacci jon ñamme gītī yen men mooye yūünü ti.’ 22 “Aṇ ike yaana a kujon kücūmgü tiil kā yew ye, cāänna āātin aṇ jaajjin ogo, ‘Men mooye ika iññaa kücūmgü tiil kā yew aṇ ika āācānā ti meken kā yew ṇuca.’ 23 “Aṇ kiini men mooye ogo, ‘Ṇeraṇ kā yaac! İḱi ñuugulo ṇerconḍe yaana a lüggīnī ye, iḱi agā lüggīnī kā tīññā gin deerconḍe, iḱi bi ḍooceni ḍiirken gītī, āātā kaacci jon ñamme gītī yen men mooye yūünü ti.’ 24 “Aṇ yaana a kujon kücam tiil kā keelok ye āātin cāänna aṇ jaajjin ogo, “Men mooye yeeni, iḱi ṇājjeni ñuugula yūünü caraṇ, iḱi iṭā nānt’a batta agii kā pūiton kā ye. Aṇ iḱi ḍūṭü nānt’a batta agii kā māpon kā kāwkā ye. 25 Aṇ ika booññu aṇ ika attā aṇ tiil yūükü jikkā iññi. Tiil yūükü ikki.’ 26 “Aṇ luugi men mooye ogo, ‘İḱi ñuugulo yaajgonḍe yaana a wuuñgon ye! Naana yoku ṇājjā ika iṭā nānt’a batta agā pūiton kā, aṇ ika ḍūṭü nānt’a batta agā māpon kā kāwkā ye, 27 tiil yeeki batta āccādā kun tiil jī ina? Yoku ika kāññā ginkalaṇ witken ti kā ḍeewaṇ.’ 28 “Aṇ men mooye iinjīn ogo, ‘Kücam tiil koowe ñuugulo yaanna ti, aṇ iñe m’ana cāyge kücūmgü tiil kā caay yaanna. 29 Aṇ m’ana cāyge ye bi iñgā me ḍiirken, aṇ bi cāyge kā ḍirāk, aṇ m’ana batta cāyge ye, yaaka bilti ike ti kā ḍeewaṇ ye, bi koojjunu me woo ike ti. 30 Aṇ ñuugulo yaana a waanjī yaanni yeepe woo mīllā gītī nāntā ba’ iṭwok ke ṇeeynā me leken. 31 “Aṇ naana Minneni Mānbaan ātā kā maanṇā yeene, ke malaṇṇi yeeke muure ye, ike bi cāājji nook yeene yen maanṇā wic. 32 Aṇ ṭoṇ muure yoken bi ḍūülünü ti ñome ti, aṇ ike me bi kebe gītī bata yaana kaaydo kābālgā kibbedeeda woo

jüüloni giti ye. **33** An ike kábälgä bi dooce buɲ birrä an jüüloni bi dooce kä buɲ aam. **34** “An wäätan Yätkä m'aka cäyok buɲ birrä ti ye bi kiine ogo, ‘Ääte, ikee yaaka age ɲüülkini kä Wäyo ye, kaace ti Yätkitin ti yaana tutkene kä me wäana iijjin ti nanɲä ɲommañ ye ti. **35** Ika nägana kääñ an ika äämɲana. An ika nägana yeen an ika määtkana piik. An ika agä boorgon an ika ɲimɲana äärgic ti. **36** An ika yori elan, an ika iinɲana. An ika yore caran, an ika waañña. An ika cäyä ɲanɲar, an ika ookka.’ **37** “An bi luuku mä wotku ogo, ‘Piŋto, a tooku ken yoorini näki kääñ, an iki äämɲini, an näki yeen, an iki määtkini piik? **38** An a tooku ken yoorini agii boorgon, an ɲimɲini äärgo ti, an yorü elan, an iinɲini kä? **39** An a tooku ken agii kä raac an cäyüi ɲanɲar an iki ookini kä?’ **40** “An bi luuku Yätkä ogo, ‘Ikee kiine a gitken bata yaana nänɲene mädgɪ licken ke käwgi licken ye, i nänɲana kä ika.’ **41** “An ike bi jaajji m'aka buɲ aam ti ye ogo, ‘Anɲe yokic ika ti ikee mä tuumɲin, kaace maañ yaana ke cüle a tütkini boonɲin ke meɲkeekeni yeeke ye ti. (aiōnios g166) **42** Ika nägana kääñ an ika batta aga kä äämɲini. An ika nägana yeen an ika batta aga kä määtkini piik. **43** Ika agä boorgon an ika batta aga kä ɲimɲini äärgic ti. An yori elan an ika batta aga kä iinɲini. An ika agä raac an ika cäyä ɲanɲar an ika batta aga kä ookon.’ **44** “An iken cäänna bi lüükci jaajji ogo, ‘Piŋto, a tooku ken yoorini näki kääñ ke yeen, an agii boorgon an yorü elan an agii raac an cäyüi ɲanɲar an iki batta agini kä yüükkini ti?’ **45** “An ike bi lüükci ogo, ‘Ikee kiine a gitken, naana ikee yaakke kä yüükkɪn ti mädgɪ licken ke käwgi licken kä deeran ye, i ikee yaakke

kä yüükkîn ti ika.’ 46 “Aṇ mā yaackä bi atî kaacî jooññu gîti ke cûle, aṇ mā wotku bi kaacî ti üññü gîti ke cûle.”

(aiōnios g166)

26 Aṇ wääna Yeecüwa ḍaṇṇee kä jiik yaakka muure ye, i baaddoni yeeke kiinne ogo, 2 “Ḥäḵḵe Poñ Kaaldin Wic äätidi nîinkä yew ti ñomuk, aṇ Minneni Mänbaan bi müükkünü me mābaan aṇ ṭeljänä me ti ñaalok kaakkon jok.” 3 Aṇ ḍuunḵu dänkä ke yätini yek Yühüünṇi yoken ḍüli nänṭä ba' ḍuunḵon daaṇ küülconde yen Jooṇ yaana battä me ogo Kayaapa ye ti. 4 Aṇ läälin pugin ogo Yeecüwa mügji ko ätkitîn aṇ nägji ḍok. 5 Aṇ iken jaajjin ogo, “Ḥana waan Poñ Kaaldin Wic ti, nuṇko me lelit.” 6 Aṇ wääna Yeecüwa cäyee kä Betani paa ba' Camaan yaana a näkon kä jaan ñomuk ina ye, 7 i iinḵ yaṇkalanḵ kääjin äräk ike ti ädit kuulkul pītina yaana kiygä me kä carrä ye, aṇ pookke Yeecüwa wiñe ti i ike cäy dārḵaṇ ti ämî. 8 Aṇ wääna yoorene daa baaddoni ye, iken piiṇdin aṇ jayok ogo, “Yaakki ñiyene me ina! 9 Päjjiḍi yoku yääjji me woo kä caraṇ tiil yoku iñi me aangî.” 10 Aṇ jiik yaakka ḵäjji Yeecüwa aṇ luukke ogo, “Ikee iinḵ rüüde yok ina? Ike nänḵä näänkä ḵerken ika ti. 11 Ikee bi cäygene kä aangî ke ikee kamat aṇ ikee batta bi cäygene kä ika kamat. 12 Ike pītina yaakki pookke yori ti naṇḵe tutee kä jḵḵä yeeni. 13 Ikee kiine a gītken, nänṭä yaana päkene me Jiik Ḥerkä yen Jooṇ ḵommañ wic muure ye, näänka naṇi iinḵ yaanni ye, cäänna daa bi jaaygä me aṇ payte daa me.” 14 Aṇ baaddoni yaaka caay witken kä yewwe ye yaana battä me ogo Yahüüja Garyüüti ye attä ḍuunḵu dänkä ti, 15 aṇ tääccin ogo, “Ika bi iña ḵaaka naana müükkene kä ye?”

Aṇ ike iñi tiilgä gälkä wangen caykä kä däk. **16** Aṇ kä waan yaanja ti ike määjjin waan ääkkedeeda ṇäc. **17** Aṇ äṇ wiñe yen Poñ Biḡḡi Cotku ti baaddoni äätin Yeecüwa ti aṇ taaji ogo, “İki ṭäkä tutkini nänṭä, yaana ämii kä amma Poñ Kaaldin Wic ye wa?” **18** Aṇ ike luukcin ogo, “Ate oon kalaṇ ti baan jī aṇ kiine ogo Nüüto jääyidi ogo, ‘Wuun yeeni waṇe cokilin, ika atä ämä amma Poñ Kaaldin Wic baannü, ke baaddoni yeeki.’” **19** Aṇ baaddoni jiik yaaka kiinene daa Yeecüwa ye naṇi, aṇ tuttu amma yen Poñ Kaaldin Wic. **20** Aṇ biigin ti aṇṇi, Yeecüwa cääjjin iñi amma ti ke baaddoni yeeke yaaka kä caay witken kä yew ika. **21** Aṇ wääna ämene kä ye, Yeecüwa jaajjin ogo, “İkee nüütke a gütken, mṇṇkalaṇ ikee ti ika bi ääkkä ṇäc.” **22** Aṇ baaddoni anjin iñi kä yaac, aṇ wäättana Yeecüwa tactä, kä kiṭuk kiṭuk ogo, “Piṭo, bi a ika?” **23** Aṇ luukke ogo, “M'ana iñko bi yirji gälḡä jī ye, i a m'ana bi ika ääkkä ṇäc ye. **24** Aṇ Minneni Mänbaan bi tüw bata yaana jaaynene Meenka Jiik Joṇ ye, aṇ m'ana bi Minneni Mänbaan ääkke ṇäc ye, bi yaajaṇ ke ike! İiñca ṇeraṇ ṇana yoku ike giidi me.” **25** Aṇ taaji Yahüüja, yaana ike bi ääkkänä ṇäc ye ogo, “Nüüto, aṇ bi a ika?” Aṇ luuki Yeecüwa ogo, “İki jaajjini.” **26** Aṇ wääna iken ämmene kä ye, Yeecüwa kuññu biṇṇan coṇṇu aṇ ṇüülkene, aṇ wiṇṇe giti aṇ iññe baaddoni, aṇ kiinne ogo, “Koowe ame a yori inni.” **27** Aṇ ḡon koowne aṇ mälcin ñaalok aṇ iññeeda kä aṇ jaajjin ogo, “Mätce ikee muurijaan. **28** A yimgä yeeki ikki, a yek jiik ḡoocin yek Joṇ kiicṇṇengen yaaka puuktin ogo kulkin nääṇkä yaackä yek me ḡiirken ye. **29** İkee kiine, ika batta bi mätcä piik jaan yaana ṭulge belok bata lüütikon

ye ŋuca, aŋŋa niinna kiconde yaana bi matcă kă ke ikee Yătkitîn Wăyo ti ye.” 30 Aŋ iken ooljin uullu aŋ kaaccă woo ŋŋjîn păam yaana wiŋe a jengă jeytūunni ye ti. 31 Aŋ iken kiini Yeecūwa ogo, “Ikee muuriŋaan bi buurce woo ika ti wīrîn tiŋŋaŋ. A pergon Meerka Jiik Jooŋ jī ogo, ‘Kaaydo bi pacă aŋ kăbălgă yek kaal jīŋe bi găăctit gīti.’ 32 Aŋ naana ika juwunu ŋaalok tūwnū ti ye, ikee bi yūte ti Jalīl.” 33 Aŋ Būtūrūc luukcin ike ti ogo, “Naana me muure iki daljini iŋi ye, iki batta bi daljeni iŋi.” 34 Aŋ luugi Yeecūwa ogo, “Iki kiineni a gītken wīrîn tiŋŋaŋ i mor toon batta weekcī ika bi reecca woo āāŋkū kă đăk ogo Ika kujjada.” 35 Aŋ kiini Būtūrūc ogo, “Naana cāanna ika tūwū ke iki ye, iki batta bi reeceni wool!” Aŋ baaddoni muure jaajjin jiik keelkă yaakka. 36 Aŋ Yeecūwa attă ke iken năntă yaana battă me ogo Jecīmaani ye, aŋ baaddoni yeeke kiinne ogo, “Căye winni, ika ată wīca mătă.” 37 Aŋ kuŋŋu Būtūrūc ke merkă Jabadī kă yewwe, Yaagūup ke Yuhanna, aŋ ike uccin kă nūjđdūŋ aŋ jone yaaŋŋă. 38 Aŋ kiinne ogo, “Joni nūjđjī kă yaac aŋ a yaana ika tūwū ye. Wăade winni aŋ yăwe ke ika.” 39 Aŋ wūkcīn woo kă đeeran aŋ đūŋjīn iŋi aŋ mălcin, aŋ jaajjin ogo, “Wăyo naana păjđidī ye ŋana ika naŋdaa wăacă waaŋŋă yaana āătīdī yaanni. Aŋ ŋana iki năāŋă kă țăktăŋ yeeni, țăăkcă năŋjă kă țăktăŋ yūūnū iki.” 40 Aŋ ike đukcin baaddoni yeeke ti, aŋ wăadene a ootin. Aŋ Būtūrūc kiinne ogo, “Ikee batta cāanna līŋe yăwe ke Ika wuun kă keelok? 41 Yăwe aŋ mătē nuŋko ŋana đimjede puuccin gīti. Wăăktăŋ țăkī aŋ gaan ken bămaŋ. 42 Aŋ iken dalji iŋi Yeecūwa kaaccă woo ŋuca aŋ mătță ogo, “Wăyo naana waaŋŋă

yaanni batta a anġini yok ye, i daa waajä an dalä täktän yüünü näñi ðoñe. **43** An wäana ðuukenee kä iken ti ŋuca ye, i kaññe a ootin wanġin a pekin iñi kä niinkä. **44** An daljene iñi ŋuca an attä an mätṭä äänke kä ḍäk an jaay jiik keelkä. **45** An ike äätin baaddoni yeeke ti an kiinne ogo, “Cumje ootene an yūke. An yoore wuun ḍäāġin an Minneni Mänbaan müükkī me mä yaackä iñken ti. **46** Juwe an atin! Yoore, aagdo ṅac yeeni inni!” **47** An wäana Yeecüwa iñjedee kä jaayee ye, Yahüüja yaana a baaddo ke meken yaaka kä caay witken kä yew ina äätin ke ṭon ḍiirken kä gaadalli ke läcängä tuuji kä ḍuunġu dänkä ke yätini yek me. **48** An iken a iñġin kä aagdo ṅac Yahüüja ġin'a nüüti ye, ogo, “M'ana bi ṅiibä ye, ken a ike, i müge.” **49** An kä ḍeeran anġi ike äätin Yeecüwa ti an jaajjin ogo, “Ogook, Nüüto?” An ṅiimme kä jone. **50** An kiini Yeecüwa ogo, “Muukonḍi näñä ġin'a umġini täkkä nañdä ye.” An iken äätin an Yeecüwa müġi. **51** An baaddo yen Yeecüwa yanġalan gaadal yeene wuudene woo, an kiingon yen ḍuunġon daan küülconde tocce gitkin woo. **52** An kiini Yeecüwa ogo, “Gaadal yüünü ḍuukci ätte ji. M'aka ñuugal kä gaadal ye bi tüwok kä gaadal. **53** İki batta ṅajjä ogo ika liilco ñujjoo Wäyo ti, an ike tucu malanġi yeeke kä bīran an ika tiica. **54** An yaakki bääkkan daa bi näñi ḍuuggen ḍäakit yaaka jaayi Meerġa jiik Joon ye.” **55** An Yeecüwa ṭon kiinne ogo, “İka aġä mäddek yaajgonde ina ääte kä gaadalli ke läcängä ogo müġjada ko yaanna? Niinkä muure İka cääynä kaal yen anlanṅä yen Joon ji an İka batta müġda ina? **56** An yaakki muure näñä ḍuuggen ḍäakit yaaka peri bātoni Meerġa Jiik Joon ji ye.” An

baaddoni muure ike dalji ññi aŋ buurcin woo. **57** Aŋ m'aka müügŋ Yeecüwa ye ike iji Kayaapa ti yaana a ɗuunŋon daaŋ küülconde ye ti, nant'a ɗülte kä nüütöni jiik ɗoocin yek Joonŋ ke yätini yoken ye. **58** I baattä Bütürüc kä utar aŋŋa nantä ba' ɗuunŋon daaŋ küülconde aŋ ike kaaccä ti aŋ cääjŋin ññi ke tiiŋoni, däämi düüñin nääŋkä. **59** Aŋ ɗuunŋu dänkä ke gütoni muure Yeecüwa määckätä ɗok m'aka jaajji kä yelkitin ike ti, nuŋko näke daa kä ɗok ye. **60** Aŋ me ɗiirken äätin jayok kä yelkitin ike ti. Aŋ gütoni batta a kaniin jiik'a päjjidi näke daa kä ɗok ye. Aŋ wäättan me kä yewwe äätin **61** aŋ jaajŋin ogo, “Oon yaanni jaay ogo, ‘Ika liitä anlanŋa yen Joonŋ ɗüümü giti aŋ ŋocu koru niinkä kä ɗäk.”” **62** Aŋ ɗuunŋon daaŋ küülconde yuuttu ñaalok aŋ jaajŋin Yeecüwa ti ogo, “Iki batta cäyŋini kä luukcin yaana jaajjidii kä cihŋä yaana üüñidi iki ti yaanna?” **63** Aŋ Yeecüwa daa a tiiŋjini ññi. Aŋ kiini ɗuunŋon daaŋ küülconde ŋuca ogo, “Kä yäntaŋ Joonŋ yaana a üdon ye, iki ɗooceni liittäŋ giti, nüütöon naana iki agä Macii Minneni yen Joonŋ ye. **64** Aŋ kiini Yeecüwa ogo, “Iki jaajjini. Aŋ ikee kiine, kä waan yaanni ti ke ñomuk Minneni Mänbaan bi yoore cäy nantä teynä buŋ birra yen Joonŋ ti, aŋ bi ätä kä curuŋgu yek Polloŋ.” **65** Aŋ ɗuunŋon daaŋ küülconde burŋu yeene jeñne giti kä piinkä aŋ jaajŋin ogo, ‘Oon yaanni jaay ina aŋŋi ɗüüci ogo iken iiro ke Joonŋ! İkiin takin mä yutin ina ŋuca? Aŋ tiŋŋe kiirkä yeeke muure. **66** Aŋ ikee payde ogo ŋaaka?” Aŋ iken luukcin ogo, “Ike päjjidi tüw.” **67** Aŋ ŋüülgü ñomŋin kä ñaangä aŋ giibi kä inken aŋ yakkalaŋŋi ike määbi täŋkin, i agene kümŋon wanŋin.’ **68** Aŋ kiintä ogo, “Macii,

nüüttoon naana i'ki agä bāto ye, i'ki jebini kä ŋaani?" 69 An Bütürüc cäy woo üntük. An tuulle yaana ŋuugal ye äätin an ike kiini ogo, "İki cäanna ke Yeecüwa yen mä Jalıl." 70 An Bütürüc riccin woo me ŋomgen ti muure. An jaajjin ogo, "Batta ŋäjjä i'ki jaayä ogo ŋaaka." 71 An wääna ike attee kä äntüke yen kaal ti kä cokal ye, yooṭi tuulle yaana ŋuugal ye yaŋkalan ŋuca, an m'aka yudok gunne ti ye kiinne ogo, "Oon yaanni ke Yeecüwa yen mä Naacira." 72 An ŋuca ike riccin woo kä liittäŋ an jaajjin ogo, "Oon yaanna kuju." 73 An kä deeran anŋi m'aka yudok wica ye äätin Bütürüc ti an kiine ogo, "İki bääkkan daa ke iken, jiik yüükü muure nüüti i'ki agä män Jalıl." 74 An ike jujjin kä tuummu doŋe an liitkede ogo, "Oon yaanna kuju." An kä deeran anŋi toon weekcin. 75 An Bütürüc päjjin jiik'a jaayi Yeecüwa ye ogo, "I toon batta mor weekci i'ki ika bi reecca woo äänkü kä dāk." An Bütürüc kaaccä woo an weenŋä kä yaac.

27 An wääna tiŋŋāwic anŋi ye, duunŋu dāŋkā ke yätini yek Yühüüŋŋi nāŋŋä waŋ teyne ogo nääkii ko Yeecüwa. 2 An diigi an iji müükkī mügdo Biilaatuc yen mä Ruumaan. 3 An wääna Yahüüja yaana ike ääkki ŋac ina ŋiccee Yeecüwa jooce daa me ke tüwnü ti ye, ike jone lüüjjin an tiilgä gälkä yaaka caykä kä dāk yaakka duukkene duunŋu dāŋkā ke yätini. 4 An jaajjin ogo, "İka nāŋŋä nāŋkā yaackä kä ääkkīn ŋac m'ana doŋe ladan ye." An iken jaajjin ogo, "Ikoon piilgon ŋaaka? Yaanna a i'ki ti." 5 An Yahüüja tiilgä gälkä yibjene iñi kaal yen änlanŋä yen Joon ji, an kaaccä woo an doŋe maaññe. 6 An duunŋu dāŋkā yakkalan tiil koowi an jaajjin ogo, "Batta päjjidi

7 An iken
 8 An ken ina ke tiññañ yiil yaanna batte
 9 Yaakki dääkit barrä
 10 An
 11 An
 12 An wääna kakkene
 13 An taaji Biilaatuc ogo, “İki batta tiñdä
 14 An
 15 An yuungu muure ti Poñ Kaaldin Wic ti, mügdo yen
 16 An waan yaanja ti iken cääygene
 17 An wääna mäbaan yoken dülene daa kä ye, i iken taaji
 18 An njäje
 19 An wääna
 20 An
 21 An
 22 An

Biilaatuc ogo, “Aṇ Yeecüwa yaana battä me ogo Macii ye ken naṇä ogo?” Aṇ ɬoṇ muure luukcin ogo, “Näge ɖok kä ɬellä kaakkon jok!” **23** Aṇ tääcki ti Biilaatuc ogo, “Ina, a yiñ yaana wali ye ken naṇṇe?” Aṇ iken üüttin kä yäaw ɬeɬaṇ ogo, “Näge ɖok kä ɬellä kaakkon jok!” **24** Aṇ wäana yoorene daa Biilaatuc ike batta kändee kä waan, aṇ a büültin ken tälit ye, i ike kuññu piik aṇ inke lookke woo me ñomgen ti, aṇ jaajjin ogo, “Ika ɖoṇi ladaṇ kä yimgä oon yaanna. Yaanna a näänkä yeekic!” **25** Aṇ me muure luukcin ogo, “Dalä yimgä yeeke a ikoon ti ke merkä yooko ti!” **26** Aṇ Barabaac äkkeneeda. Aṇ iinjin ogo Yeecüwa ɖooyji me, aṇ müükkene kääygä mä Ruumaan ogo ɬeljji ti kaakkon jok. **27** Aṇ kääygä yek mügdo Biilaatuc Yeecüwa koowi, aṇ iji wiñ yeenen ti, aṇ kun yen kääygä ɖüül ti muure ike ti. **28** Aṇ burṇu yeene güüdi woo, aṇ iinḱi burṇu beel bata yen yätkä. **29** Aṇ ɬurki tarbüc eemdin yen küügü aṇ iinḱene daa wiñe ti, aṇ ɖucki lacan inṭe birrä ti aṇ ɖünjin iñi ñome ti aṇ ñiyene yok aṇ kiintä ogo, “Ogook? Yätkä yen Yühüünṇi!” **30** Aṇ ṇüülḱi yokin ñaangä, aṇ lacan koowi aṇ jebene daa kä wiñe ti. **31** Aṇ wäana ñiynene kä yok ye, i güüdi yokin woo aṇ iinḱi buruṇgu yeeke aṇ koowi iji woo ɬelcätä ti kaakkon jok. **32** Aṇ wäana kaaccene kä woo ye, i iken purjin ke oon yaṇkalaṇ yen mä Giiräwaan, battä me ogo Camaan, aṇ iiri kääygä ogo kaakkon Yeecüwa koowje äddee. **33** Aṇ iken ɖakkä ti nantä yaana battä me ogo Kulukuuta ye, aṇ aṇan ogo nantä yen äwnä men wiñe. **34** Aṇ ike iñi määk a ñukin kä kalkale aṇ wäana näkkeneeda kä ye, ike yaakkä kä maanṇä. **35** Aṇ wäana ike ɬeljene daa ti kaakkon jok

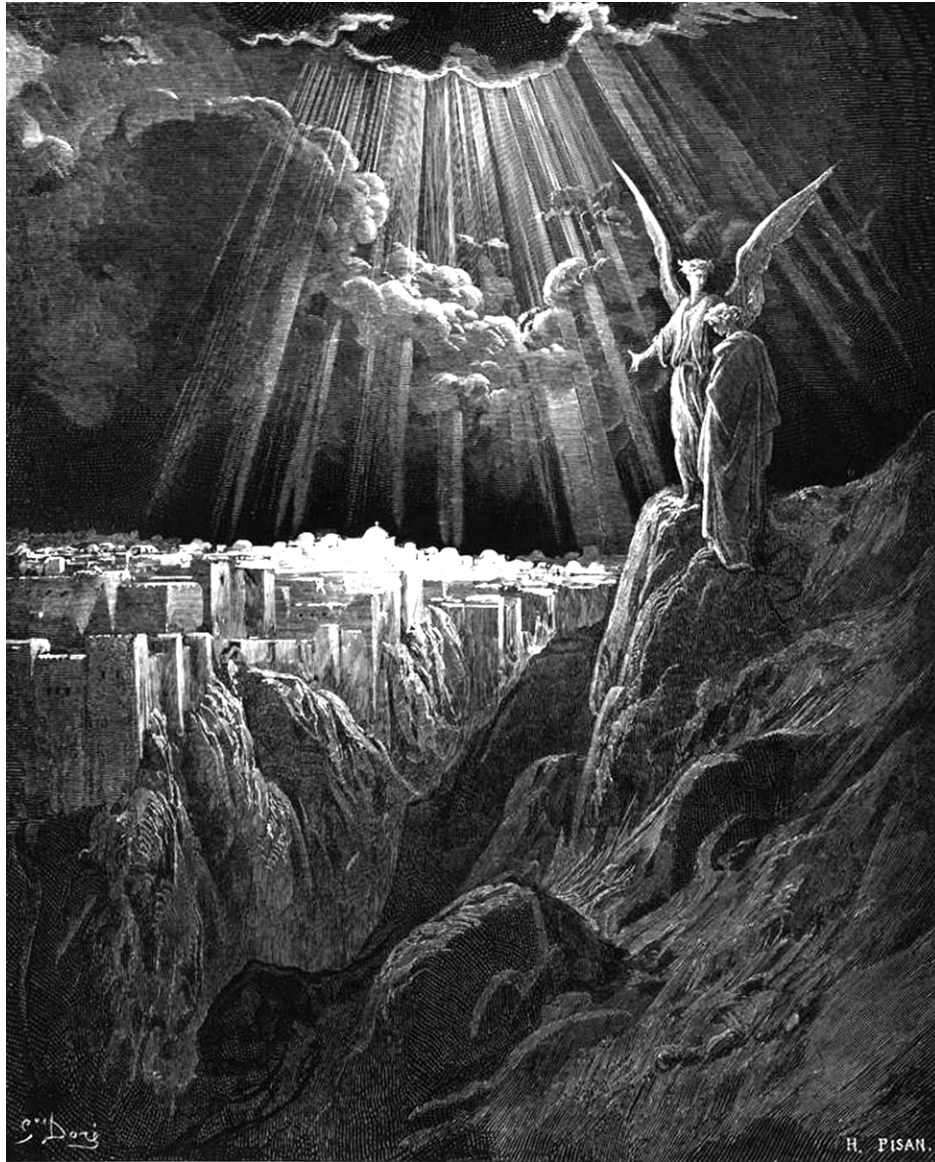
ye, iken buruṅgu yeeke ṅüülī gītī aṅ naṅi kā jaan. **36** Aṅ iken cääjjin iññi aṅ ike tīicä. **37** Aṅ wiñe ti iken ḍuccin jiik pergin yek cīṅṅä yaana üñjīdī ike ti ye jayok ogo, “A Yeecüwa inni, Yätkä yen Yühüüññi.” **38** Aṅ ñagatṅi yakkalaṅ kā yewwe ṭeli me ke ike, keelok kā buṅ birrä ti aṅ yaṅkalaṅ kā buṅ aam ti. **39** Aṅ m'aka kaajit ye yawok kiirä witken bergä kā ñääy, **40** aṅ jayok ogo, “İkī yaana jaayä ogo änlaṅṅä yen Jooṅ ḍüümjey gītī, aṅ ṅuca korjey niīnkä ko ḍäk ye! Ḍoṅü mäkkä! Kääjä iññi kaakkon jok naana İkī agä Minneni Jooṅ a gītken ye.” **41** Aṅ cäänna ḍuunḡu dāṅkā ke nüüttoni jiik ḍoocin yek Jooṅ ke yätīñi ike ṅiyge yok kiiṅtä ogo, **42** “İke mäkkalaṅ maṅṅe, aṅ ḍoṅe batta līilde kā mäkkīn! Naana ike a yätkä yen mä İcārayiil ye, dale kājä iññi kaakkon jok tiññaṅṅi, aṅ ikoon bi luggon kā ike. **43** İke lüggīdī kā Jooṅ aṅ dale Jooṅ ike mäkkänä tiññaṅṅi naana ike ṭäkkänä ye, kā yaana jaayee kā ogo ike agje Minneni Jooṅ ye.” **44** Aṅ cäänna ñagatṅi yaaka a ṭeljīñi ti ke ike kaakkonni jugin ye, ike kirgä cäänna kā jiik keelkä. **45** Aṅ wääna āṅ yuuttee ṭeejjük ye i miīllä ḡommañ äätte wic muure ke nāṅe wuuggu kā ḍäk. **46** Aṅ wääna wuun ḍäk ti ye, Yeecüwa yaajjin kā yääw mooye aṅ jaajjin ogo, “İli, İli, lama cabaktaani?” Aṅ aṅan ogo, “Jooṅ yeeni, Jooṅ yeeni, İka daldaabu İna?” **47** Aṅ wääna mäkkalaṅ yuddene kā wīca aṅ tiṅṅene kā aṅan ye, i iken jaajjin ogo, “İke bäärä bāṭo İliya.” **48** Yaṅkalaṅ iken ti lüüññü aṅ uṅtal küümgene kā määk peñkā aṅ ḍoocce lacan ti aṅ lājgeneeda ogo maadje. **49** Aṅ meken jaajjin ogo, “Dalä bu pare tika, yoorin naana İliya bi ätä ike mäkkänä ye.” **50** Aṅ Yeecüwa yaajjin ṅuca kā yääw

mooye an wääktän yeene doocce. **51** An kä deeran anji burŋu yaana a daanjinä anlanŋä ti ye, jeññä giti äänke kä yewwe bäätin iñi kä ñaalonŋu ke iñi, an nommañ bukcin an ɗaranji bääktin. **52** An kälkä witken kupkin, an me ɗirken yek Joon yaaka a tüwın ye, juwin ñaalok. **53** An iken kääjin woo kälkä giti, i ɗanŋa Yeecüwa a jüwini, an iken attä baan mooye lanŋä ji Oorcaliim an yoken nüütki woo me ɗirken. **54** An wäana ɗuunŋon kääygä yen mä Ruumaan ke kääygä yaaka ke ike däämene Yeecüwa an yuɗtene bukcin nommañ ke waak'a nanŋä ɗuuggen ye, iken bojgin kä yaac an jaajjin ogo, “A gitken ike a Minneni yen Joon!” **55** An wica määngä ɗirken yakkalan däämmidi kä utar, a yaaka Yeecüwa bäädanä kä Jaliil an ñuugulunu ye. **56** An Märiyam yaana battä me ogo Majdaliina bilti ke iken ke Märiyam yaana a Yaagüüp ke Yuucip meen ina ke merkälen Jabadi meen. **57** An wäana biigin ti ɗäagenee ye, oon yanŋalan a ceeggon äatin ätä Raama battä me ogo Yuucip, an ike cääna a baaddo yen Yeecüwa. **58** An ike attä Biilaatuc ti, an ñujjin ogo Yeecüwa gaane, an Biilaatuc iinjin ogo iñjida ko me. **59** An gaane koowi Yuucip, an paarre yok kä burŋu kicconɗe yen jingŋa me. **60** An maaɗte käl yeene kicconɗe ji, yaana agee kä küünŋon pääm ti bata ɗuumpoŋe ye. An pääm ɗuljene ti käl tük an attä. **61** An Märiyam yaana battä me ogo Majdaliina ke Märiyam yanŋalan bilti wica cäyok ñomgen agene ɗukin ti käl wic. **62** An niinnä yaana äatidi Än Jiñe Wääktän ti ye, ɗuunŋu ɗanŋä ke Piriiciinni attä yoken ɗuli Biilaatuc ñome ti. **63** An jaajjin ogo, “Mügdo, ikoon paydon wäana maldo njingın yaanja mor agee kä üdon kä ye, jaajjin

ogo, 'Ika bi juwu ñaalok niinkä kä ðäk tüwnü ti.' **64** An iinjä dalä kääł wiñe tiicä me ke niinnä ðäk ti. Nuṅkodo baaddoni yeeke äätidi an gaane kaltä, an me kiintä ogo, 'Juwono tüwnü ti.' An anan yelkitin yaana düüñin ti ye, bi yaajan kä yaana iijjin ti ye." **65** An iken luugi Biilaatuc ogo, "Kuje tiiconi an ate näje tiññä bata yaana liilde ye. **66** An iken attä an kääł wiñe nanḡi tiññä, an üülji kä pääm an märki gin'a ḡicte daa kä ye, an ḡuccin tiiconi.

28 An tiññä wic yen iijjin ti niinnä ḡaṭükel ti, Märiyam yaana battä me ogo Majdaliina ke Märiyam yaṅkalaṅ attä ükcidi kääł wiñe. **2** An kä ḡeeraṅ aṅḡi ḡommañ bukcin kä yaac kä yaana malak yen Piṭo kääjenee iñi pollon ḡi ye, an äätin an pääm ḡüljene woo, an cääjjene kä wic. **3** An biilke beel bata wilḡin, an burunḡu yeeke bowaṅ bata aak. **4** An tiiconi bojgin kä yaac an yoken tiicin kä liin ke beeljene bata mä tüwin. **5** An malak määngä kiinne ogo, "ḡana ikee booje, ḡäjjä ikee määje Yeecüwa yaana ṭelji me ti kaakkon jok ina. **6** Ike batta a winni ike juwin ñaalok tüwnü ti, bata yaana jaajjenee kä ye. Ääte nänṭä yaana niinee kä ye yoore. **7** Ate kä biraṅ, an baaddoni yeeke kiine ogo, 'Ike juwono ñaalok tüwnü ti, an bilto ti ato ñomḡic ti Jalil. An ike bi yoorje wica.' Yaaka nüütkene kä yaakki payde." **8** An määngä kääł wiñe dalji iñi kä biraṅ kä liin, i a küümīn kä jon ñamme mooye, an lüḡḡin baaddoni yeeke nüütikutü. **9** An kä ḡeeraṅ aṅḡi, Yeecüwa purjene kä an kiinne ogo, "Ogook?" An iken wükcin ti ike ti an tabi küḡḡin kä maanḡä. **10** An iken kiini Yeecüwa ogo, "ḡana ikee booje. Ate an mädgo nüütke ogo ato Jalil, an ika bi yoorjada wica." **11** An wääna määngä äätene kä päy

jī ye, i tiīconi yakkalaŋ attā baan jī, aŋ ɖuunŋku dāŋkā yek Joonŋ päkki kä waak'a nāŋŋä ɖuuggen ye muure. **12** Aŋ wāāna ɖuunŋku dāŋkā purjene ke yātīnī ye, i iken läälin pugin, aŋ kääygä iñi tiil kä ɖiräk. **13** Aŋ kiini ogo, “Jaaye ogo baaddoni yeeke ken äätono ko mīllä i ikee agje ootin, aŋ gaane kallīi. **14** Aŋ naana mügdo yaakki tiinŋe ye, i ikoon bi yuuton ñaalok kä ikee nunŋko ŋana kaaccede kä tiñidīn giti.” **15** Aŋ kääygä tiil koowi, aŋ iken nāŋjin bata yaana daa kiinene daa kä ɖuunŋku dāŋkā yek Joonŋ ye. Aŋ jiik yaakki piirjin woo Yühüünŋi ti ke tiññaŋ. **16** Aŋ baaddoni yaaka kä caay wiñen kä keelok ye attā Jaliil, päām yaana nüütkenē daa Yeecüwa ogo atci ko ye ti. **17** Aŋ wāāna ike yorene daa kä ye, ike maanŋi aŋ yakkalaŋ juuggen riijjin. **18** Aŋ Yeecüwa äätin iken ti, aŋ jaajjin ogo, “Mügdiñ yen pollon jīñe ke mügdīn yen ŋommañ wiñe, iñana kä Joonŋ muure. **19** Aŋ wäättan ate aŋ nāŋe baaddoni ɖon ti muure, aŋ iken büüle kä yāntāŋ Wäy ke Minneni ke Wääktāŋ Laŋŋä yen Joonŋ. **20** Aŋ iken nüüde dale tinjit wakkä muure yaaka iingene kä ye. Aŋ wina ika bi ke ikee kamat ke düüñin yen yuungu ti.” (aiōn g165)



The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Jumjum at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Jumjum at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Jumjum---Jumjum-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6
Hadēs
Matta 11:23
Matta 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Ījĵĵĵĵ 37:35
Ījĵĵĵĵ 42:38
Ījĵĵĵĵ 44:29
Ījĵĵĵĵ 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

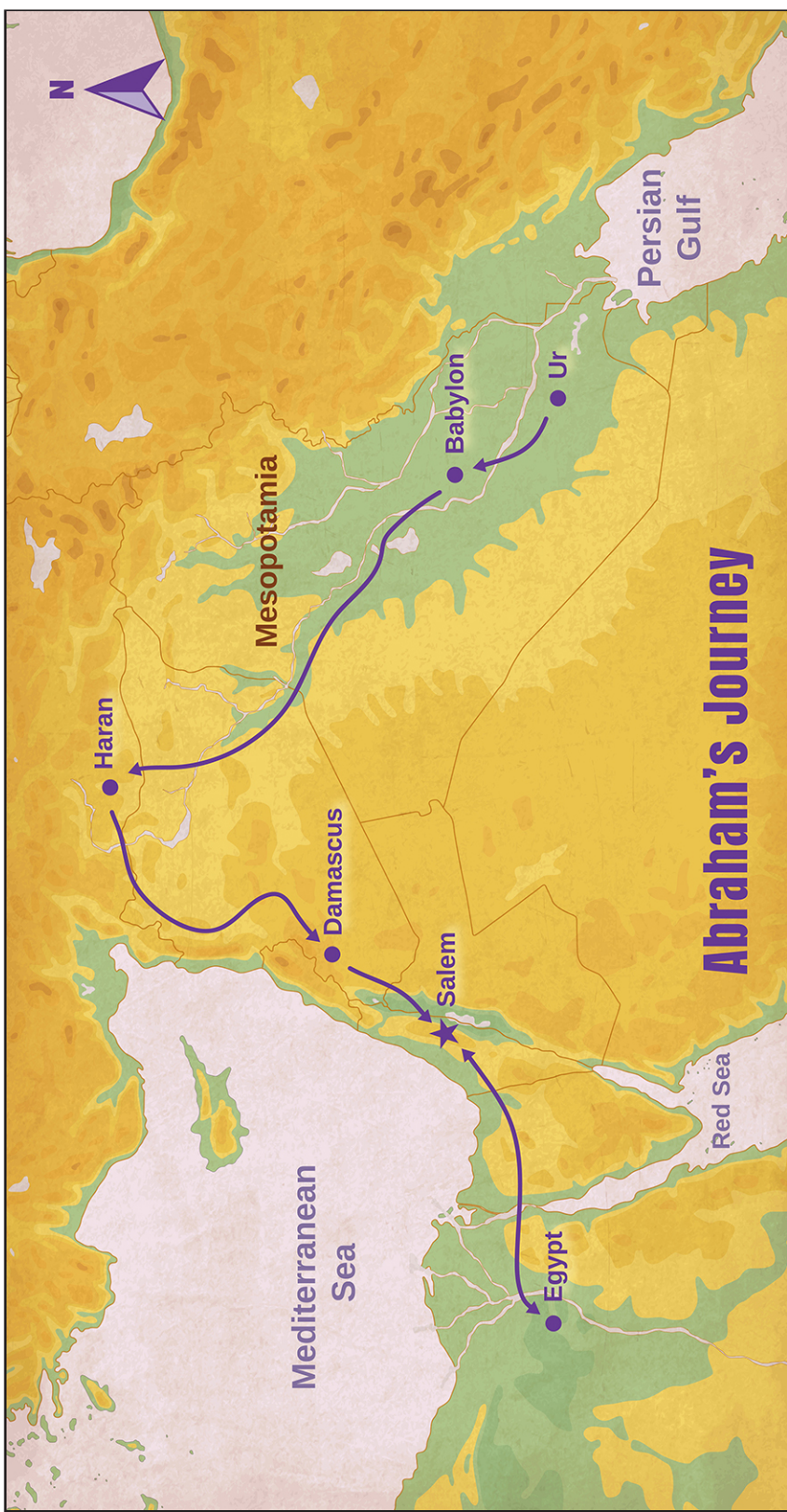
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

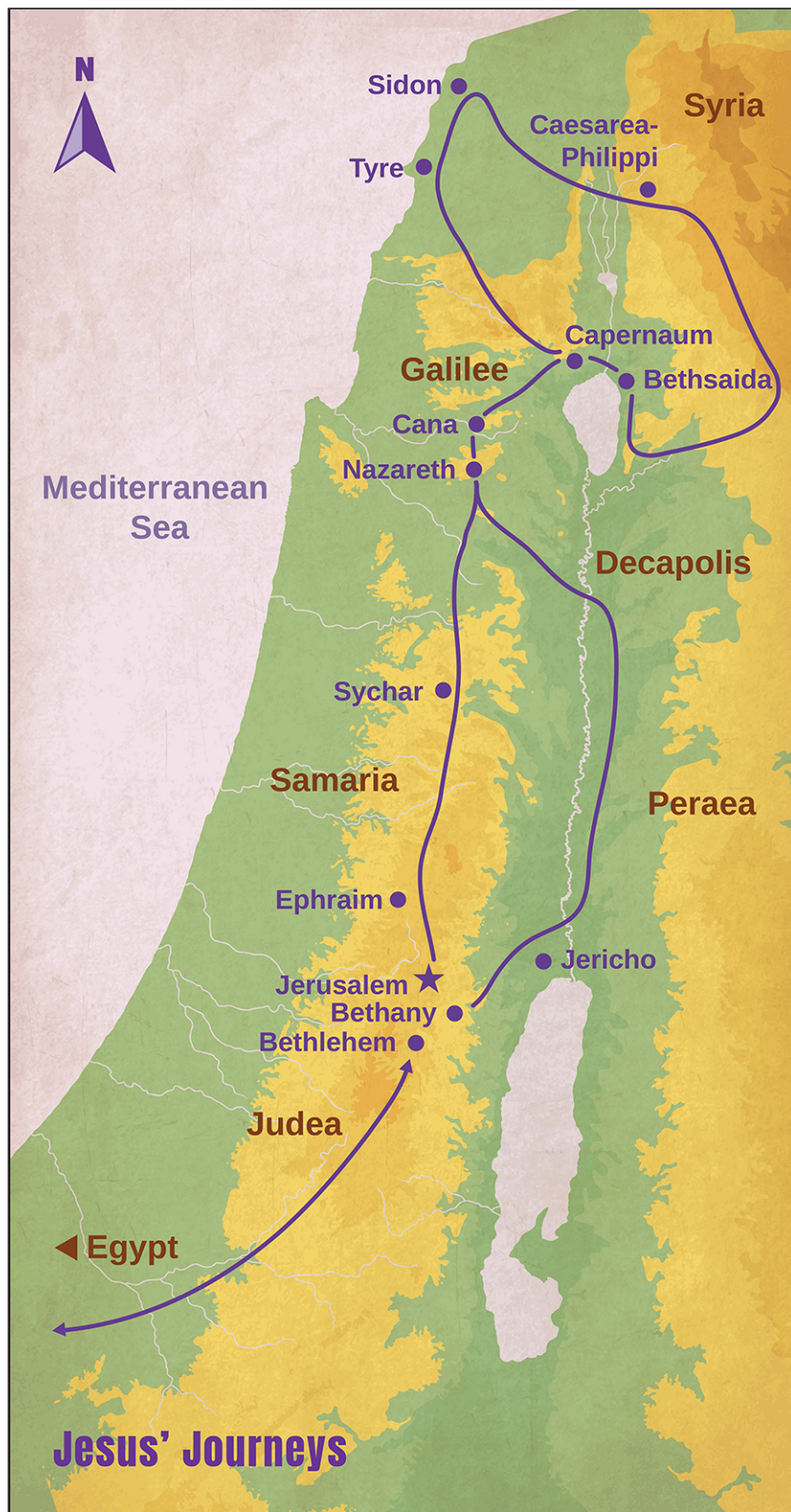
None yet noted



"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"
Hebrews 11:8

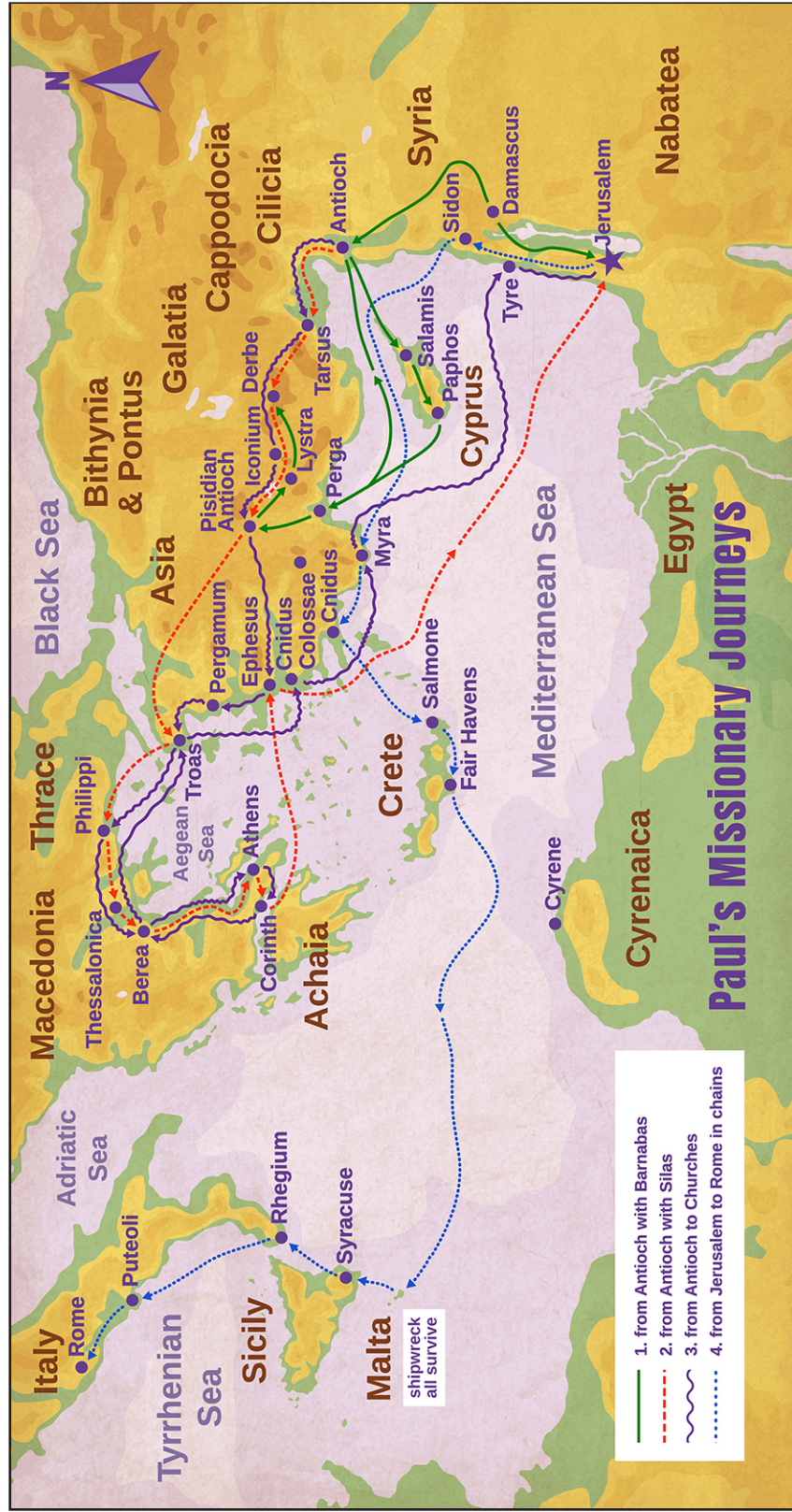


"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near;
for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17



"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45



"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Ussher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis preaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

When?									
Innocence			Fallen			Glory			
Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth		
God	God's Perfect Fellowship John 10:30	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16				God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21	
	Son		Pre-Incarnate, John 8:58	Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43				
	Holy Spirit		Everywhere, Psalm 139:7	Indwelling Believers, John 14:17					
	Living Mankind	No Creation	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5						
	Deceased Believing Mankind		Blessed in Paradise, Luke 16:22						
	Deceased Unbelieving Mankind		Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13						
Angels		Holy Angels	No people No Creation		Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14				
Angels		Imprisoned Angels	No Fall No Unholy Angels		Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6		Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?	
Angels		Fugitive Angels	Rebelling Against Christ Accusing Mankind		Thalaasa, Rev 20:13				
Angels		First Beast Demon	1 Peter 5:8 and Revelation 12:10		Lake of Fire Revelation 19:20				
Angels		False Prophet Demon			Abyss Revelation 20:2				

Who?

Destiny

Jumjum at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.



Aj wááttan ate aj náŋe baaddoni ɔɔj ti muure, aj iken biüle ká yáŋtáj Wáy ke Minneni ke Wááktáj Lanŋa yen Joop. - Matta 28:19